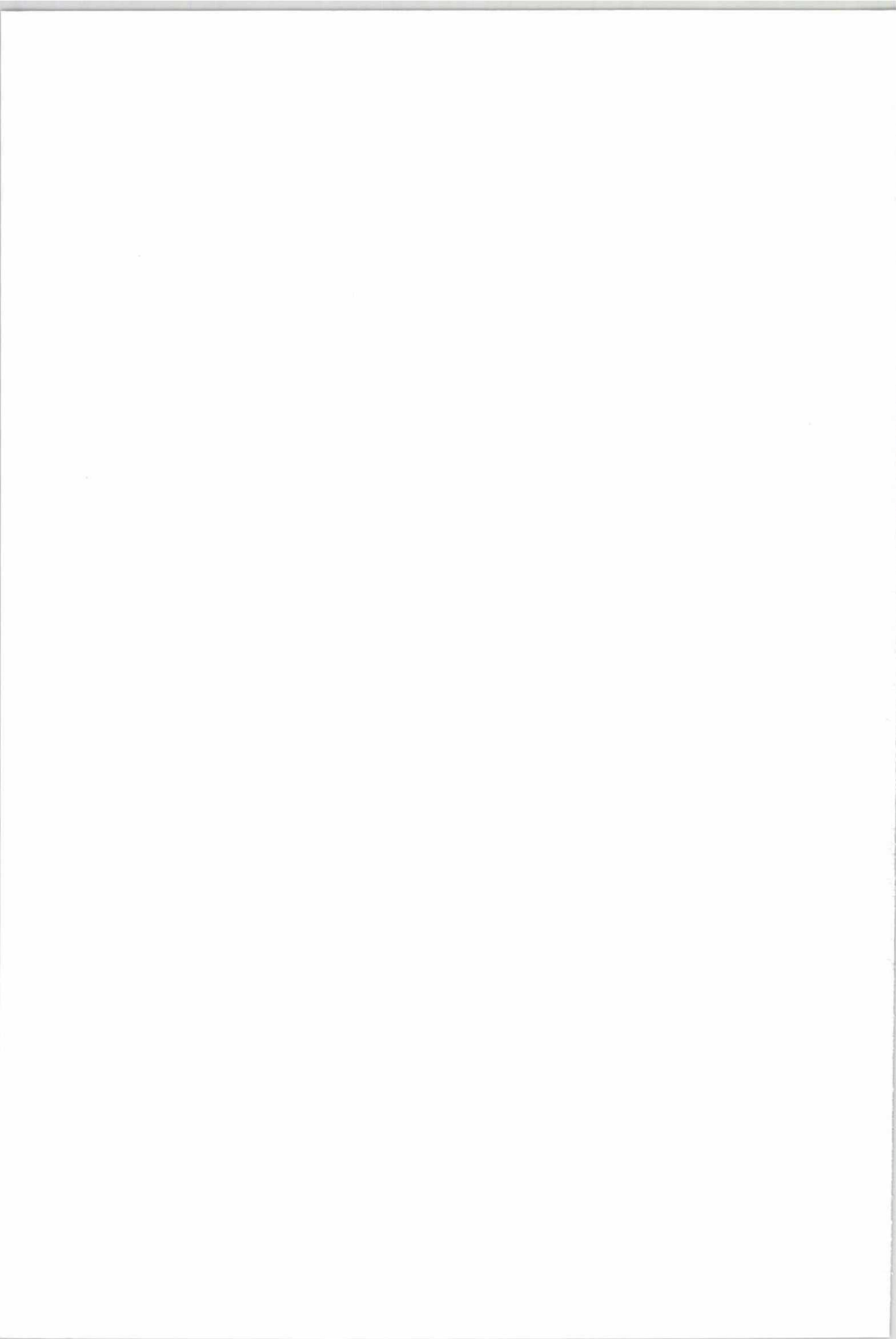
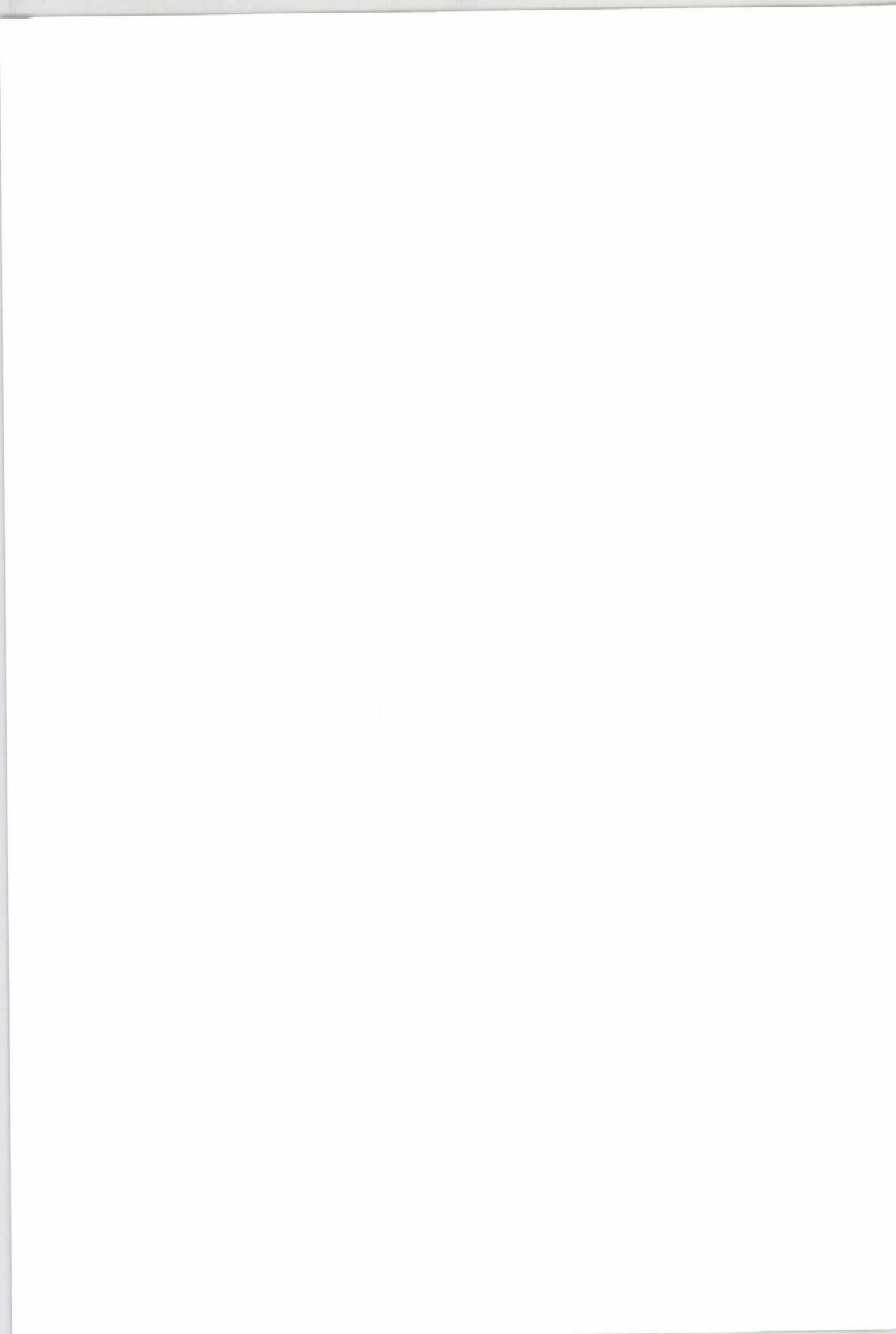

Láng Benedek

Titkosírás
a kora újkori
Magyarországon

Láng Benedek
TITKOSÍRÁS
A KORA ÚJKORI
MAGYARORSZÁGON

Láng Benedek

TITKOSÍRÁS

A KORA ÚJKORI
MAGYARORSZÁGON

Balassi Kiadó · Budapest

A könyv megjelenését támogatta

Nemzeti Kulturális Alap

a PUB-K-114416. számú pályázat keretében

© Láng Benedek, 2015

ISBN 978-963-506-951-4

TARTALOM

Bevezetés	7
Rövidítések	8
A könyvben szereplő kriptográfiai terminusok jegyzéke	8
Fehér foltok a szakirodalomban	11
A titkosírások elhanyagolása a titokkutatásban	11
Titkolózáskutatás a tudománytörténetben	14
A társadalomtörténeti megközelítés hiánya a kriptográfiatörténetben	17
A rejtjelezés történetének kutatása hazánkban	20
Titkosírások és attitűdök – a kutatás főbb kérdései	23
A rejtjelezés elmélete és gyakorlata Nyugat-Európában	25
A monoalfabetikus titkosírás és sérülékenysége	25
Az arab hozzájárulás és a kriptóanalízis	28
Új módszerek a nyugati szakirodalomban: a polialfabetikus titkosírás	31
Gyakorlat a nyugati diplomáciában: a homofonikus rejtjelezés	35
Titkosírások Magyarországon: a forrásanyag jellemzése	42
Az anyaggyűjtés koordinátái	42
A forrásanyagról általában	44
Titkosírástáblák	48
A táblák szerkezete	48
A betűk és a jelek	61
A nomenklátorok	62
A nullítások	65
Grammatikai elemek	65
Titkosított levelek	66
A rejtjelezés működtetése	74
„Követett volna azon clavisokkal írott titkos mysteriumában”	74
Kulcsmegosztás	75
Kulcsok lecserélése	81
A rejtjelezés fáradtsága	85

A rejtjelező személye	87
Elővigyázatosság és elbizakodottság	89
Amikor a technológia csikorog	93
Kódtörés	100
Korszerűség vagy elmaradottság	107
A tudásátadás útjai	112
A kriptográfia tudományának kézikönyvei	114
Mesterséges nyelvek	121
A gyorsírás	123
A török kérdés	124
Távolság a diplomáciától	127
A titkolózás terei	129
Disszimuláció és a titok	129
Politikai kommunikáció	132
Katonai műveletek és kémkedés	145
Szerelem, politika és férfinaradás	148
Családi és magántitkok: a női nem és a titkosírás	153
Magánbűnök – közérkölcsök: naplótitkok és a szégyen	156
Tudomány, vegyészet, alkímia	161
Mágia és titkos karakterek	167
Titkosítás a vallásban	169
TITKOSÍRÁSTÁBLÁK ÉS REJTJELEZETT LEVELEK REPERTÓRIUMA	180
A kora újkori magyarországi titkosírástáblák listája	180
A kora újkori magyarországi titkosított szövegek listája	233
Összefoglalás	332
Köszönetnyilvánítás	335
Képmelléklet	337

BEVEZETÉS

Mi a közös a széteső házasságban élő, rokonaival pereskedő magyar költő, az életéért rettegő szerb kém, a tudására féltékeny erdélyi pénznymó, a törököt és Habsburgot egyaránt megvető magyar nemes, a konstantinápolyi követével levelező császár és az olasz ügynökével üzenetet váltó érsek tevékenységében? Ezek a személyek a társadalmi ranglétra különféle fokán álltak, s bár valamennyien írástudók voltak, műveltségük alapvetően eltért egymástól, nem különben hatalmuk és befolyásuk a politikára. Mégis, mindannyian ugyanazt az eszközt vették igénybe, amikor üzeneteiket megpróbálták megóvni a kíváncsi tekintetektől: *a rejtjelezés technológiáját*.

Példáik és titkosított leveleik régóta ismertek, mégis e monográfia az első módszeres feldolgozás a kora újkori Magyarország titkosírásainak történetéről. Olyan következtetéseket tartalmaz, amelyek a – rendkívül kiterjedt – forrásanyag szisztematikus gyűjtése és elemzése során fogalmazódtak meg. Könyvem egyik legfontosabb érve, ahogy már az első sorokban is utaltam rá, hogy a 16. és 17. században jelentősen sokszínűbb volt a kriptográfiai módszereket használó személyek társadalmi és politikai helyzete, célja, kriptográfiai tudása és eszközhasználata, mint azt az eddigi – elsősorban a diplomáciai gyakorlatra koncentráló – szakirodalom mutatta. Ezzel szoros összefüggésben azt kívánom megmutatni, hogy éppen a titkosírás-használók szélesebb társadalmi hátterét, eltérő attitűdjeit és sokszínű céljait tanulmányozva válik lehetségessé, hogy a rejtjelezés történetét visszailllesszük oda, ahova eredendően tartozik: a titkolózás (secrecy) kontextusába, amelynek kutatása az utóbbi évtizedekben a nemzetközi szakmai fórumok kiemelt témájává vált. Ha a kriptográfia történetét többnek tekintjük egy tudományos technológia pusztá fejlődésénél, és rekonstruáljuk a helyét a társadalmi tevékenységek komplex rendszerében, akkor a tudománytörténet-írásnak ezt a hagyományosan „internalista” módon művelt területét társadalomtörténeti összefüggésekbe tudjuk helyezni.

Ezen általános érvekhez a kora újkori magyar történelem kínálta gazdag forrásanyag elemzése során jutok el. Nem állítom azt, hogy valamely másik régió történelme ne kínálhatna legalább ennyire bőséges alapot egy efféle vizsgálathoz. Az, hogy a magyar történelem más nemzetek történelmével összehasonlítva kiemelkedően gazdag volna titkosírásokban, maga is vizsgálandó kérdés, amelyben pillanatnyilag nem merek állást foglalni.

Az itt bemutatandó kutatásnak kettős haszna van. Egyrészt szövegközeli elemzés egy igen elterjedt forrástípusról, amely jellegéből adódóan a történelem számos kutatási területével kapcsolatban áll. Másrészt pedig általánosabb – társadalomtörténeti és kutatás-módszertani – következtetések levonására késztet, így azon olvasók számára is releváns lehet, akiket a rejtjelezett levelek kevésbé, de a társadalomtörténeti fejlemények jobban érdekelnek.

Rövidítések

AR	<i>Archívum Rákócziánium – II. Rákóczi Ferenc levéltára</i> , Budapest, MTA Tört. Biz. Kiad. 1873–1935) vols. 1–12.
Gévyay	Gévyay Antal, Gesandtschaft König Ferdinands I. an Sultan Suleiman I. 1540–1541, Bécs, 1842.
HHStA	Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Bécs
MHH	<i>Monumenta Hungariae Historica – Magyar történelmi emlékek</i> . I. <i>Diplomataria</i> , 1–42., II. <i>Scriptores</i> , 1–38., III. <i>Comitalia</i> , 1–32., IV. <i>Diplomataria, Acta Extera</i> , 1–21., Pest, 1875. – Budapest, 1948.
MOL	Magyar Országos Levéltár
MTT	Magyar Történelmi Tár (Pest, majd Budapest), Magyar Tudományos Akadémia, 1855–1934.
OSZK	Országos Széchényi Könyvtár
ÖStA	Österreichisches Staatsarchiv, Bécs
Teleki	<i>Teleki Mihály Levelezése, A Római Szent Birodalmi Gróf Széki Teleki Család Oklevéltára</i> , Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1905–1926., vols. 1–8.

A könyvben szereplő kriptográfiai terminusok jegyzéke

Dekódolás – A titkosítások és a kódszövegek megfejtésének folyamata, a kódszöveg visszaalakítása nyílt szöveggé.

Desifrározás – A titkosítások megfejtésének folyamata.

Entrópia – A szöveg elemeinek rendezetlensége, amelyből arra lehet következtetni, milyen eljárással titkosították az üzenetet. A természetes nyelvekben és következtetésképp a monoalfabetikus titkosításokban a szövegnek viszonylag kicsi az entrópiája, az adott nyelvre jellemző nyelvtani és szintaktikai szerkezetek felismerhetőek. A polialfabetikus titkosítások megnövelik a szöveg entrópiáját, felismerhetetlenné teszik az adott nyelvre jellemző mintázatokat.

Filozófiai nyelv – Lásd: Univerzális nyelv

Frekvenciaanalízis – Gyakoriságelemzés, azaz a titkosítás elemeinek leszámolása és relatív gyakoriságuk vizsgálata, amely a monoalfabetikus titkosításoknál önma-

gában is elvezethet a megfejtéshez, de minden más titkosírás és kód megfejtésekor hasznos eszköz.

Homofonikus titkosírás – Olyan titkosírás, amely a nyílt szöveg egy betűjének több karaktert (homofont) feleltet meg, abból a célból, hogy a kódszöveg ellenálljon a gyakoriságelemzésnek. A homofonikus titkosírások gyakran használnak kódokat, ún. nomenklátorokat a gyakoribb szavak, személyek, területek, politikai nevek elrejtésére, valamint semmit nem jelentő nullításokat, amelyek a desifrározó összezavarására szolgálnak.

Kód – A nyílt szöveg szavainak megfeleltetett jel vagy jelcsoport, de általánosságban a rejtjelezés mindenfajta formáját is kódnak nevezik.

Kódábécé – A titkosítás során a nyílt szöveg betűinek megfeleltetett betűk, számok vagy jelek sorozata, nevével ellentétben nem annyira a kódok, mint inkább a titkosírások területére tartozik.

Kódkönyv – Az üzenetek kódokkal való elrejtése során alkalmazott szótár, amely tartalmazza, melyik szónak és fogalomnak mely kódcsoporthoz felel meg.

Kódolás – Eredeti jelentése szerint az üzenetek kódok útján történő elrejtése, amely a titkosításokkal ellentétben nem a szavak részeit – betűit, szótagjait – felelteti meg jelcsoportoknak, hanem az egész szavakat. Tágabban véve azonban gyakran használjuk – e könyvben is – a titkosítás szinonimájaként, nemcsak a szorosan vett kódolás, hanem a titkosírás folyamatára is.

Kódszöveg – A kódok útján történő titkosítás során előállt üzenet, de gyakran használják a titkosírás útján előállt üzenetre is.

Kódtörés – Kódok vagy titkosírások megfejtése.

Kriptoanalízis, kriptanalízis (cryptanalysis) – Modern keletkezésű szó, William Friedman, a 20. század első felének nagy kódfejtője alkotta, a titkosírások megfejtésének módszereit alkalmazó tudomány.

Kriptográfia – A titkosításnak az a módja, amikor a nyílt szöveget különféle módszeres eljárásokkal a kívülről számára olvashatatlaná teszik. Ez történhet úgy is, hogy a nyílt szöveg betűinek vagy szótagjainak jeleket, számokat vagy más betűket feleltetünk meg (monoalfabetikus vagy homofonikus behelyettesítés), de történhet több rejtjelábécé felhasználásával is (polialfabetikus behelyettesítés), valamint a betűk megkeverésével (transzpozíció) vagy kódokkal.

Kriptológia – A titkos kommunikáció tudománya, a titkosírás (kriptográfia) és a titkosírás-megfejtés (kriptoanalízis) együttese.

Kulcs – A kulcs mutatja meg, a nyílt szöveg mely elemei (betűi, szótagjai vagy teljes szavai) milyen rendszer szerint vannak megfeleltetve a titkosított vagy kódolt szöveg elemeinek. A kriptoanalízis célja a kulcs rekonstruálása.

Monoalfabetikus titkosírás – Olyan titkosírás, amely a nyílt szöveg betűinek más betűket vagy számokat, illetve jeleket feleltet meg úgy, hogy a nyílt szöveg minden egyes betűjének a kódábécé pontosan egy karaktere felel meg. Egy jel tehát mindig ugyanazt a nyílt szövegbeli betűt jelenti.

Nomenklátor – Az 1400 és 1850 közt leginkább elterjedt titkosírástípus, a homofonikus titkosírás része, amely a leggyakoribb szavaknak megfeleltetett kódcsoportokat tartalmazza, egyfajta kódszótár.

Nyílt szöveg – Az eredeti (titkosítás előtti) szöveg, az az üzenet, amely kódolásra kerül, vagy amely a dekódolás után előáll. A nyílt szöveg rendszerint az üzenet feladójának és címzettjének anyanyelvén van megfogalmazva.

Polifonokkal működő monoalfabetikus titkosírás – Olyan titkosírás, amely a nyílt ábécé több – általában két vagy három – betűjének ugyanazt a kódjelet alkalmazza. A megfejtés során a címzett abból indul ki, hogy a kódjeleknek megfelelő több lehetőség közül melyik ad ki értelmes szöveget.

Polialfabetikus titkosírás – Olyan titkosírás, amely a nyílt szöveg betűinek titkosításához több kódábécét használ, és ezeket valamilyen rendszer szerint váltogatja.

Sifrírozás – Az üzenet elrejtése titkosírás segítségével.

Szteganográfia – A titkosításnak az a módja, amely nem az üzenet tartalmát rejti el, mint a titkosírások esetében, hanem magát az üzenetet, akár láthatatlan tintával, akár miniatürizálás útján, akár úgy, hogy egy szöveg minden szavának első betűje adja ki az üzenetet.

Sztenográfia – A 16–17. században elterjedő gyorsírások egyik neve.

Titkosírás – Lásd: Kriptográfia

Univerzális nyelv, filozófiai nyelv, világnyelv – Olyan mesterséges nyelv, amelyet létrehozója azért szerkeszt, hogy a különféle nyelvű emberek kommunikációját segítse, vagy hogy a világ szerkezetét, a tárgyak viszonyait leképező nyelvvel a tudományos és filozófiai gondolkodást segítse.

Világnyelv – Lásd: Univerzális nyelv

A titkosírások elhanyagolása a titokkutatásban

Az elmúlt évtizedekben a titok mint társadalmi jelenség növekvő szakmai figyelem fókuszába került. A titkok átadása, a kommunikáció titkos útjai, a diplomáciai információ elrejtése, a tudományos titkolózás eszközei, a technológiai eredmények visszatartása, a magánélet titkai, a rejtélyek ábrázolása a művészetben, más emberek, valamint a természet titkainak kifürkészése mind olyan témák, amelyek alapvető szerepe politikai egységek, kisebb és nagyobb közösségek, szakmák, egyházak és családok működésében tagadhatatlan.

Ez a szerep számos fontos publikáció témájává vált. William Eamon a késő közép- és a kora újkori Európa titokirodalmának széles választékát és olvasóközönségét vizsgálta. Dokumentálta, mennyire alapvető szerepet játszottak a korszak „titokkönyvei” a tudomány történetében.¹ Agostino Paravicini-Bagliani szerkesztésében látott napvilágot a *Micrologus* sorozat egy tematikus kötete, mely a középkori titokfogalom különféle aspektusait járta körbe a teológiától a politikáig, az orvostudománytól a mágiaig,² míg egy másik szerkesztett kötet, ezúttal William Newman és Anthony Grafton műhelyéből, a kora újkori alkímia és asztrológia területén koncentrált a természet titkaira.³ Egy német tanulmánykötet szélesebbre nyitotta a perspektívát, és egyaránt tárgyalta a diplomácia titkosságát, a szexualitás intimitását, az anatómiai titkokat, a szodómia megítélését a reformációban és a titkok helyszíneit a művészetben.⁴ Karma Lochrie *Álcázott hadműveletek* (Covert Operations) című könyvében kimondottan a „női titkok diskurzusára”, a pletykára, a gyónásra és a szexualitásra helyezte a hangsúlyt – arra a területre, ahol a titkolózás az intimitással és a magán-

¹ William EAMON, *Science and the Secrets of Nature: Books of Secrets in Medieval and Early Modern Culture*, Princeton, Princeton University Press, 1994.

² *Il Segreto / The Secret*, ed. A. Paravicini BAGLIANI, *Micrologus*, vol. XIV, Florence, SISMEL, 2006.

³ *Secrets of Nature: Astrology and Alchemy in Early Modern Europe*, ed. William NEWMAN and Anthony GRAFTON, Cambridge, MA, The MIT Press, 2001.

⁴ *Das Geheimnis am Beginn der europäischen Moderne*, ed. Gisela ENGEL, Brita RANG, Klaus REICHERT and Heide WUNDER, Frankfurt am Main, Klostermann, 2002.

szférával fed át.⁵ Tanya Luhrmann a titkos misztériumokba történő beavatás pszichológiai, társas – sőt, olykor gyógyító – hatásait vizsgálta kortárs mágikus csoportok rítusaiban, különös figyelmet szentelve annak a kérdésnek, hogyan válik a titok megosztása csoportképző és csoportösszetartó tényezővé.⁶

Pamela Long a „szerzőség” (authorship) és a magántulajdon (ownership) szerepét követte végig a technikátörténet egy olyan korszakában, amikor a szellemi tulajdon védelme hirtelen megoldandó feladattá vált.⁷ Elemzésének nagy erénye az erőfeszítés, hogy a titkolózás (secrecy) és a nyíltság (openness) kategóriáit megfelelően definiálja. Visszanyúlva a filozófus Sissela Bok 1982-es alapvető könyvéhez⁸, a titkolózást „szándékos elrejtésként” (intentional concealment) határozza meg, és megkülönbözteti a magánszféra illetéktelen szemektől való védelmétől (privacy) valamint az ismeretlen dolgoktól, így a természet titkaitól (secrets of nature).⁹

A titkolózás és a nyíltság egymáshoz való viszonyát Long után Koen Vermeir teszi még világosabbá. Fogalmi elemzésen, valamint konkrét történeti példákon keresztül megmutatja, hogy a két fogalom nem feltétlenül egymás ellentéte, következésképpen nem lehet egymás antonimájaként definiálni őket. Amellett érvel, hogy mind a titkolózás/titkosság, mind a nyíltság fokozati kategóriák: valami nem vagy teljes egészében titkos, vagy abszolút közismert, hanem részben és bizonyos közösségek számára rejtett, míg más közösségek számára bizonyos fokig hozzáférhető.¹⁰ (Ezek a gondolatok a szerző állításával ellentétben nem teljesen újak, John Cohen már 1970-ben írt arról, hogy a titkosság nem abszolút tulajdonsága egy adott információnak, hanem a fokozatiság kérdése: mennyire gondosan őrzöm, milyen veszélyeket vállalok érte, mennyi ellenállást kell leküzdenie annak, aki akaratom ellenére meg akarja szerezni. Cohen azt is említi, hogy a titkolózás mindig egy adott közösséghez képest határozható meg, amellyel megosztom, vagy aki elől eltitkolom az adott tudást.)¹¹

Vermeir továbbá hangsúlyozza, mennyire nem magától értetődő, hogy a titok tartalma (secret) és a titkolózás tevékenysége (secrecy) egybeesik. Az első pillantásra szorosan összefüggő kategóriák sokszor elválnak egymástól. Számos, csak a beavatottakra tartozó „titkokat” bemutató kézikönyv például széles körben terjed, és lényegében bárki számára hozzáférhető (titok titkolózás nélkül), míg számos ezoterikus társaság titka banálisnak vagy üresnek bizonyul, amikor lelepleződik (tit-

⁵ Karma LOCHRIE, *Covert Operations: The Medieval Uses of Secrecy*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1999.

⁶ Tanya LUHRMAN, *The magic of secrecy*, *Ethos* 17 (1989), 131–165.

⁷ Pamela O. LONG, *Openness, Secrecy, Authorship: Technical Arts and the Culture of Knowledge from Antiquity to the Renaissance*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2001.

⁸ Sissela BOK, *Secrets: On the Ethics of Concealment and Revelation*, New York, Vintage, 1989.

⁹ LONG, *Openness* 1–15.

¹⁰ Koen VERMEIR, *Openness versus secrecy? Historical and historiographical remarks*, *The British Journal for the History of Science*, 45 (2012), 165–188.

¹¹ John COHEN, *Homo Psychologicus*, London, George Allen and Unwin Ltd., 1970, 133–138.

kolózás valódi titok nélkül). A titkolózás retorikája (rhetoric of secrecy) visszatérő jelenség a kora újkori tudománytörténetben, számos olyan tudástartalom hordozta a titkosság izgalmas védjegyét, amelyet bárki, aki írástudó volt, könnyen elsajátíthatott. Hasonlóképp, a nyitottság propagálása sem jelentette a 17. században – mint ahogyan egyébként ma sem – a tényleges nyitottságot, számos szerző érvelt és érvel ma is a szabad hozzáférésű információ értékei mellett, de ez – a publikálási szokások sajátosságai folytán, néha pedig szándékos titkolózás miatt – nem jelenti, hogy a tudásuk valóban széles körben hozzáférhetővé válik.¹²

A titokirodalom áttekintését érdemes két monumentális vállalkozással zárni. Az egyik a francia–portugál folyóirat, a *Sigila*, amely teljes egészében a titok „transzdiszciplináris” vizsgálatára vállalkozik, rövid tanulmányokat, esszéket, irodalmi és képzőművészeti alkotásokat közöl, recenziókat tartalmaz titokkal kapcsolatos publikációkról, és felhívja a figyelmet a titok szempontjából releváns konferenciákra, előadásokra. Az 1998 óta megjelenő tematikus számaiban terítékre került a felejtés, a gyónás, a titkos szimbólumok, a kódnevek, a disszimuláció, a női titkok, a zene, az intimitás, az orientalizmus, a szégyen, a csend, az éjszaka, a titkos nyelvek és a titkok őrzői, a folyóirat 2005-ös száma (no. 15) pedig a titok és a tudomány kapcsolatát járja körül.¹³ A másik pedig Aleida és Jan Assmann háromkötetes, sokszerzős vállalkozása, amely szintén túllép a történeti megközelítésen, és jelentős figyelmet szentel az irodalomnak és a kultúrtörténetnek.¹⁴ Mindkét példa jól mutatja a titokfogalmak feltárása iránt megnövekedett igényt a kortárs vezető kutatók köreiben. A sor még folytatható számos további publikációval a titokról,¹⁵ amelyek címében olykor talán nem szerepel a titok, mégis e jelenség aspektusait vizsgálják.

A kérdéskör egyik első tematizálója, William Eamon írja, hogy amíg 1982-ben a közönség üres tekintettel fogadta első, titokkönyvekről szóló konferencia-előadását, a kétezres években már egymást érték a titok kora újkori szerepéről szervezett találkozók – ezek egyike éppen az a 2008-as, Cambridge-ben rendezett konferencia, amelyen Eamon az idézett megfigyelést tette, miközben részletesen vizsgálta a titokkönyvek olvasási módjait, lehetséges kutatási irányait.¹⁶

A szakirodalom csakúgy, mint maga a témakör, igen gazdag, és közös jellemzőjeként elmondható, hogy komoly erőfeszítést tesz a titok jelenségének kontextualista bemutatására, a titkolózás társadalmi hátterének, vonatkozásainak és következmé-

¹² VERMEIR, i. m., valamint Pamela O. LONG, The Openness of Knowledge: An Ideal and its Context in 16th-Century Writings on Mining and Metallurgy, *Technology and Culture* 32 (1991), 318–355.

¹³ *Sigila, publication semestrielle transdisciplinaire consacrée à l'analyse de la figure du secret*, 1998.

¹⁴ Aleida ASSMANN and Jan ASSMANN, eds. *Geheimnis und Öffentlichkeit. Schleier und Schwelle I*, Munich, Fink, 1997; *Geheimnis und Offenbarung. Schleier und Schwelle II*, Munich, Fink, 1998; *Geheimnis und Neugierde. Schleier und Schwelle III*, Munich, Fink, 1999.

¹⁵ Többek közt: Philippe DUJARDIN ed., *Le Secret*, Lyon, Presses Universitaires de Lyon, 1987.

¹⁶ William EAMON, How to Read a Book of Secrets, in Elaine LEONG and Alisha RANKIN, eds., *Secrets and Knowledge in Medicine and Science 1500–1800*, Surrey, Ashgate, 2011, 23–26, az idézett kijelentés: 39.

nyeinek feltárására. Azonban ezeknek a titokkal kapcsolatos kutatásoknak és feldolgozásoknak van még egy közös jellemzőjük: szinte egyáltalán nem emlékeznek meg a kriptográfia (titkosírástan) és a kódfejtés jelenségéről, és ha olykor mégis, kizárólag a kriptográfiai módszerek és a politikai titkosírások területeire merészkednek. A titkosírás elhanyagolása azért is meglepő, mert nehéz lenne tagadni azt, amit Dejanirah Couto így fogalmazott meg a kora újkori oszmán birodalomban folyó kémkedésről szóló kiváló cikkében: „kriptográfia nélkül, a titkolózásnak hiányzik az anyagi formája vagy olvashatósága” (without cryptography, secrecy lacks material form or readability).¹⁷ A titkosírások kontextusa a titkolózás, feldolgozásának helye és kontextusa pedig a secrecy irodalomban volna.

Titkolózáskutatás a tudománytörténetben

A titkolózás/nyíltság (secrecy/openness) ellentétpárja a tudománytörténet-írásnak is gyakran tárgyalt, alapvető jelentőségű témája. A kérdéshez való viszonyulást sokáig meghatározta Robert Merton híres normáinak hatása.¹⁸ Merton a tudományos kutatás háttérében álló értékrendszert négy norma azonosításával írta le (univerzalizmus, kommunalizmus, érdekmentesség, szervezett szkepticizmus), amelyek egyike, a kommunalizmus éppen azt foglalja magában, hogy a tudományos eredményeknek szabadon hozzáférhetőeknek kell lenniük, a tudás a közösség és nem az egyén szellemi tulajdona. Természetesen Merton nagyon jól tudta, hogy normái nem a tudományos kutatás valóságban is teljesülő sajátosságait írják le, ezeket inkább a tudományos kutatás ethosának tekintette, olyan értékrendszernek, amely teljesítésére a tudományos intézményrendszerek egy demokratikus társadalomban ideális esetben törekszenek, és amelyek a tudomány szabad és hatékony fejlődését garantálják. A tudománytörténet-írásban azonban kissé leegyszerűsítve az a meggyőződés alakult ki, hogy a nyíltság pozitív, a tudományos kutatást előrevivő érték, a titkolózás pedig valami olyasmi, amit a modern tudomány fokozatosan levetkezett, és inkább a technika történetére volna jellemző. A tudomány tehát nyílt, a technológia szekretív, titokzatoskodó.¹⁹

Komoly változást hozott John Ziman fellépése, aki arra mutatott rá, hogy napjaink átalakulóban lévő tudományában rendre sérülnek a merton normák. Minthogy a tudományos kutatást egyre kevésbé a nemzeti akadémiák finanszírozzák, a meg-

¹⁷ Dejanirah COUTO, Spying in the Ottoman Empire: Sixteenth-Century Encrypted Correspondence, in Francisco BETHENCOURT and Florike EGMOND, eds. *Cultural Exchange in Early Modern Europe* (Volume III) – *Correspondence and Cultural Exchange in Europe, 1400–1700*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, 274–312, a hivatkozott mondat: 278.

¹⁸ Robert MERTON, Science and technology in a democratic order, *Journal of Legal and Political Sociology* 1, 1942, 115–126.

¹⁹ David HULL, Openness and secrecy in science: their origins and limitationism, *Science, Technology and Human Values* 10 (1985), 4–13; Ernan McMULLIN, Openness and secrecy in science: some notes on early history, *Science, Technology and Human Values* 10 (1985), 14–23.

rendelőként fellépő és kutatási pénzt adó nagyvállalatok határozzák meg, mit kell kutatni, és mennyire lehet publikussá tenni az eredményeket.²⁰ Miközben Ziman a tudománynak a ma is tartó, úgynevezett posztakadémikus fázisát vizsgálva gondolta újra a mertoni normákat, és így a nyitottság/titkolózás dichotómiáját, addig a kora újkori tudomány és technika történészei is sorra ismerték fel, hogy az információ visszatartásának, elrejtésének, korlátozott megosztásának sokkal nagyobb és konstruktívabb jelentősége van a tudomány és a kézművesipar történetében, mint azt a korábbi szerzők vélték.²¹

A *British Journal of the History of Science* legutóbbi tematikus száma jól mutatja, hogyan haladta meg a tudománytörténeti kutatás a nyitottság/titkolózás hagyományos és reflektálatlan szembeállítását, valamint megfeleltetését a tudomány/technológia ellentétpárnak.²² A folyóiratszám szerkesztői, Koen Vermeir és Margócsy Dániel továbbá amellet is meggyőzően érvelnek, hogy a titokkutatás fókuszja túlságosan is magára a titokra (secret), a titkolózás tartalmára szűkült le, pedig volna egy ennél gyümölcsözőbb kérdés, méghozzá maga a titkolózás (secrecy) tevékenysége. Ahogy Georg Simmel, a titok társadalmi szerepének talán első módszeres elemzésében írta, a titkolózás a társadalmi hierarchia szervező eszköze.

A titok kivételes helyet biztosít a vele rendelkező személynek, tisztán társadalmilag meghatározott ingerként hat, s elvileg független attól a tartalomtól, amely felett őrködik.²³

Vermeir és Margócsy szerint a tudományos titkolózás nem egyszerűen a tudás szellemi versenytársaktól való megvédésének eszköze, hanem dinamikus társas gyakorlat, önfenntartó erő, amely szervezi a csoportot, alá és fölé rendeltséget teremt, alapvető hatással van a kizárás-befogadás mechanizmusaira, és csoportképző ereje van. Sokszor az, hogy *mi* van titokban tartva, nem is igazán releváns a titkolózás dinamikájának kutatásában; az információ visszatartásának vagy megosztásának (a

²⁰ John M. ZIMAN, Postacademic Science: Constructing Knowledge with Networks and Norms, *Science Studies* 9 (1996), 67–80; FEHÉR Márta, A posztakadémikus tudomány megjelenése és társadalmi helyzete, in HRONSZKY Imre szerk., *Tudományfilozófiai és technikapolitikai tanulmányok*, Budapest, Uránusz, 1997.

²¹ A fejleményekről kiváló historiográfiái összefoglalót és elemzést nyújt: Koen VERMEIR and Dániel MARGÓCSY, States of secrecy: an introduction, *The British Journal for the History of Science*, 45 (2012), 153–164. Szintén hasznos áttekintést ad: Karel DAVIDS, Craft Secrecy in Europe in the Early Modern Period: A Comparative View, *Early Science and Medicine* 10, No. 3, Openness and Secrecy in Early Modern Science (2005), 341–348. és Stephan R. EPSTEIN, Craft Guilds, Apprenticeship, and Technological Change in Preindustrial Europe, *The Journal of Economic History* 58 (1998), 684–713.

²² *The British Journal for the History of Science* 45 (2012), Special Issue: States of Secrecy. Editors, Koen VERMEIR–Dániel MARGÓCSY.

²³ Georg SIMMEL, A titok és a titkos társadalom, in *Válogatott társadalomelméleti tanulmányok*, Budapest, Novissima Kiadó, 2011, 84–103, az idézet: 100.

titokba való a beavatásnak) képessége önmagában, a titok tartalmától függetlenül, a társadalmi kontrollt biztosító erővé válik.²⁴

Olyan belátásokról van szó mind Simmel, mind Vermeir, Margócsy és az általuk egyetértőleg idézett szerzők esetében, amelyek segíteni fognak értelmet adni a kora újkori magyarországi titkolózás első pillantásra nehezen magyarázható gyakorlatainak. Most azonban elsősorban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy csak úgy, mint a titokkutatásoknak általában, a tudományos titkolózás kutatásának is elhanyagolt mostohagyermek a titkosírás-történet. Nem túl kiterjedt, de mégiscsak vizsgálat tárgya néhány 17. századi tudós, Galileo Galilei, John Wilkins, Robert Hooke, Christian Huygens, John Wallis, Giambattista della Porta²⁵ vagy Robert Boyle²⁶ kriptográfiahasználata és tudományos titkolózása, ahogy a matematika és a kódfejtés szoros összefüggéséről is született már elemzés.²⁷ Leszámítva azonban néhány kiváló, de sporadikus tanulmányt, kevés erőfeszítés történik arra, hogy a tudománytörténet társadalmi szempontból érzékeny és gondos elemzéseibe a titkosírások használatát beillesszék.

Jól mutatja ezt a *The Cambridge History of Science* harmadik, kora újkori tudományt tárgyaló kötete.²⁸ Ez a kötet mind szerzőgárdáját (Katharine Park, Lorraine Daston, Steven Shapin, William Eamon, Peter Dear, Anthony Grafton, Paula Findlen, William Newman, Brian Copenhaver stb.), mind tárgyalt témáit (többek közt: a kísérletezés jelentése, bizonyíték és meggyőzés, tudomány régi és új helyszínei: piac, tér és falu, könyvtár, tanterem, botanikus kert, anatómiai színház, labor és kávéház stb.) tekintve kiválóan tükrözi a kutatás élvonalát. A titok és a titkolózás gyakorlatai visszatérő témái a kötetnek, a kriptográfia azonban – amelynek éppen a kora újkor századai jelentik az első aranykorát, amint ezt a következő fejezetben látni fogjuk – csak egyetlen egyszer fordul elő, akkor is kissé összekeverve a mesterséges nyelvtervezetek történetével.²⁹ Üdítő ellenpélda – Macrakis és Biagioli idézett tanulmányai mellett – az a fentebb már idézett cambridge-i konferenciakötet, amely az orvostudomány és általában a természettudomány keretein belül esettanulmányokban vizsgálja a

²⁴ VERMEIR–MARGÓCSY, *States of secrecy*.

²⁵ Kristie MACRAKIS, *Confessing secrets: secret communication and the origins of modern science, Intelligence and National Security* 25 (2010), 183–197; Mario BIAGIOLI, *From ciphers to confidentiality: Secrecy, Openness and Priority in Science, The British Journal for the History of Science*, 45 (2012), 213–233.

²⁶ Lawrence M. PRINCIPE, *Robert Boyle's Alchemical Secrecy: Codes, Ciphers and Concealments, Ambix* 39 (1992), 63–74.

²⁷ Peter PESIC, *Secrets, Symbols, and Systems: Parallels between Cryptanalysis and Algebra, 1580–1700, Isis* 88 (1997), 674–692.

²⁸ Katharine PARK, Lorraine DASTON eds. *The Cambridge History of Science, Volume 3, Early Modern Science*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

²⁹ Mary Baine CAMPBELL, *Literature*, in PARK and DASTON, *Early Modern Science*, 756–772, a kriptográfia a 762. oldalon fordul elő.

titkolozás gyakorlatait.³⁰ E kötetben kétszer esik szó titkosírásokról, egyszer Boyle alkímiai munkanaplói, egyszer pedig Sir Peter Temple lánya, Eleanor számára összeállított orvosi receptgyűjteménye kapcsán.³¹ Mind a kétszer vizsgálat tárgyát képezi az a számunkra is fontos kérdés, hogy mi a rejtjelhasználat valódi oka (miért titkosít Temple olyan recepteket, amelyek akkoriban nyomtatásban hozzáférhetőek), kit kíván kizárni a rejtjelező, hogyan járul hozzá a titkolozás egy közösség definiálásához és lehatárolásához, és végül, hogyan jelenik meg a rejtjelezés egy olyan, a diplomáciai gyakorlattól távoli területen, mint a tudományos napló és a magán-receptgyűjtemény. Bár csak néhány oldal erejéig, de a kötet a titkosírás-gyakorlatot integrálja a titkolozáskutatás keretei közé.

E részleges kivétel ellenére nem elhamarkodott levonni a következtetést: a tudománytörténet-írás ma legprogresszívebb irányzata számára a kriptográfia társadalomtörténete és a titkosírások integrálása a titkolozás gyakorlatába nem tűnik releváns kérdésnek.

A társadalomtörténeti megközelítés hiánya a kriptográfiatörténetben

Mindeddig a titkolozásirodalomban kerestük a kriptográfiát – kevés sikerrel. A másik oldalról nézve a kérdést, természetesen magának a titkosírás-használatnak is kiterjedt szakirodalma van. A huszadik század Aloys Meister két rendkívül alapos és gazdagon dokumentált kötetével kezdődött.³² Meister a rejtjelezés történetének európai kezdeteit vizsgálta, az itáliai városok és a pápai udvar késő középkori és kora újkori diplomáciájának titkosírásait. A kötetekben több száz komplex titkosírástáblát rekonstruált, és több fontos kriptográfiai forrást kiadott.

³⁰ Elaine LEONG and Alisha RANKIN eds., *Secrets and Knowledge in Medicine and Science 1500–1800*, Surry, Ashgate, 2011.

³¹ *I. m.*, 9–10, 100–101.

³² Aloys MEISTER, *Die Anfänge der modernen diplomatischen Geheimschrift*, Paderborn, Ferdinand Schöningh, 1902; *uő*, *Die Geheimschrift im Dienste der päpstlichen Kurie von ihren Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts*, Paderborn, Ferdinand Schöningh, 1906.

Bár a Meistert megelőző és követő évtizedekben számos hasznos cikk, forráskiadás és monográfia jelent meg az itáliai,³³ spanyol,³⁴ francia,³⁵ német³⁶ és lengyel³⁷ rejtjelezés gyakorlatáról, mégsem túlzás azt mondani, hogy a titkosírás-történet mint diszciplína csak David Kahn 1967-es vaskos monográfiájának, a *Codebreakers*nek hatására született meg.³⁸ Kahn az akkor elérhető tudás alapján módszeresen végigtekintette a rejtjelezés történetét a kezdetektől a második világháborúig. Érdeklődésének elsődleges fókusza a huszadik század volt. Bár az enigma története ekkor még titkosított (classified) információnak számított, és így nem szerepel a könyvben, más területeken Kahn elsőként tett nyilvánossá bizonyos részleteket, amelyek miatt konfliktusba is került az Amerikai Nemzetbiztonsági Hivatallal, az NSA-vel. A modern kori fókusz ellenére a kora újkori áttekintés is rendkívül gazdag és hasznos bevezetés a mai kutató számára is.

Kahn ennél is többet tett a szakma megalapításáért, alapvető szerepe volt a titkosírás-történet folyóiratának, a *Cryptologiának* a megalapításában, amely 1977 óta évente négy számban közöl fontos tanulmányokat, valamint nagy mennyiségben recenziókat titkosírás-történettel kapcsolatos szakkönyvekről és lektűrökről (a *Cryptologia* 2006 óta a Taylor and Francis kiadásában jelenik meg).³⁹ Kahn szintén meghatározó alakja a szakma kétévenként megrendezett találkozóinak, a Marylandben a mostanára vele megbékélt NSA szervezte nagy titkosírás-történeti konferenciának. A konferencia helyszínéhez közel találjuk a Nemzeti Kriptológiai Múzeumot (National Cryptologic Museum), amelynek könyvtára megvásárolta Kahn szakirodalom-gyűjteményét, és így mostanra a legkoncentráltabb titkosírás-történeti könyvtárrá vált.⁴⁰ A folyó-

³³ Luigi PASINI, Delle scritture in cifra usate dalla Repubblica Veneta, in *Il Regio Archivio Generale di Venezia*, Venezia, Pietro Naratovich, 1873, 291–328; Bartolommeo CECCHETTI, Le scritture occulte nella diplomazia veneziana, *Atti del Regio Istituto Veneto* 14 (1868–1869), 1186–1211.

³⁴ J. P. DEVOS, *Les chiffres de Philippe II (1555–1598) et du Despacho Universal durant le XVIIe siècle*, Brussels, Académie Royale de Belgique, 1950; Henry BIAUDET, *Un chiffre diplomatique du XVIe siècle: Étude sur le cod. Nunz. Polonia 27. A. des archives secretes du Sant-Siège*, Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Helsinki, 1910; Pierre SPEZIALI, Aspects de la cryptographie au XVI siècle, *Bibliothèque d'humanisme et Renaissance* 17 (1955), 188–206.

³⁵ J. P. DEVOS, H. SELIGMAN, eds. *L'Art de Deschiffrer: Traité de Déchiffrement du XVIIe Siècle de la Secrétairerie d'Etat et de Guerre Espagnole*, Belgium, Université de Louvain, 1967.

³⁶ Ludwig von ROCKINGER, Über eine bayerische Sammlung von Schlüsseln zu Geheimschriften des sechzehnten Jahrhunderts, *Archivalische Zeitschrift*, 1892, 21–96; Franz STIX, Die Geheimschriftenschlüssel der Kabinetsskanzlei des Kaiser, *Nachrichten von der Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-Historische Klasse*, Neue Folge, Fachgruppe II, 1936, 207–226, and 1937, 61–70.

³⁷ Liisi KARTTUNEN, *Chiffres diplomatiques des nonces de Pologne vers la fin du XVIe siècle: Extraits des archives des princes Chigi à Rome*, Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Helsinki, 1911.

³⁸ David KAHN, *The Codebreakers. The Story of Secret Writing*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1967; bővített kiadás: *The Codebreakers: The Comprehensive History of Secret Communication from Ancient Times to the Internet*, New York, Scribner, 1996.

³⁹ <http://www.tandfonline.com/toc/ucry20/current>. Letöltve: 2015. február 03.

⁴⁰ <http://www.cryptologicfoundation.org/>; http://www.nsa.gov/about/cryptologic_heritage/museum/index.shtml. Letöltve: 2015. február 03.

irattal, konferenciával és számos publikációval rendelkező szakma megerősödött, a forrásanyag rendszeresen ad muníciót további áttekintéseknek és monográfiáknak,⁴¹ amelyek közül a legsikeresebb és legnagyobb hatású Simon Singh magyarul is megjelent *Kódkönyve* volt.⁴²

E publikációk jelentős részére igaz azonban (nem csak a kora újkort illetően, bár most elsősorban azt vizsgáljuk), hogy elsősorban a titkosítási módszerekre koncentrálnak, és e módszereket ritkán igyekeznek a felhasználásuk társadalmi kontextusában tárgyalni. Szinte kizárólag két kérdéskör kerül terítékre. Az egyik azoknak a titkosítási és kódfejtési eljárásoknak a bemutatása és összehasonlítása, amelyeket jelentős 15–17. századi szerzők, Leon Battista Alberti, Johannes Trithemius, Giambattista Della Porta, François Viète, Gustavus Selenus, Blaise Vigenère vagy Athanasius Kircher fedeztek fel vagy fejlesztettek. A másik pedig különféle országok és városok diplomáciai gyakorlata, azaz hogy hogyan kódoltak titkos üzeneteket követutasításokban, kémjelentésekben vagy összeesküvések során a kora újkor diplomáciai levelezésében.

A kriptográfia bonyolult elméleti invencióit és a lényegesen egyszerűbb diplomáciai gyakorlatát nem számítva azonban a titkosítások használata csak elvétve kerül a kriptográfiai monográfiák tematikájába, pedig nemesek, tudósok, orvosdoktorok, egyetemi professzorok és diákok, alkimisták, mérnökök és a társadalom más „mindennapos” szereplői szintén használtak titkosításokat saját, nem diplomáciai céljakra.

Általánosságban elmondható, hogy a kriptográfiatörténeti szakirodalom – mint a tudománytörténet egyik területe – túlságosan internalista. Internalistának nevezzük azt a történeti megközelítést, amely egy adott tudomány múltjában elsősorban az „intellektuális” tartalmat keresi, azoknak a fogalmaknak, elméleteknek és módszereknek a születését és fejlődését dokumentálja, amelyek a ma használatban lévő elméletek és módszerek elődei. Ezzel szemben az úgynevezett „externalista” történetírás feladatának tekinti az adott tudományterület társadalmi, gazdasági és intézményes vonatkozásainak vizsgálatát is. Azt a társas környezetet kutatja, amelyben az illető technológia használatba került, és amely gyakran hatást gyakorol magára a tudományos tartalomra is.⁴³ A kriptográfia történetének feldolgozásai néhány kevés, cikktérjedelmű kivételtől eltekintve, úgy tekintenek a rejtjelezésre, mint egy tudományos technológiára, és az alkalmazás társadalmi környezetével alig foglalkoznak. Ezt a tendenciát szépen mutatja David Kahn 2008-as nagy hatású cikke, amelyben áttekinti

⁴¹ Edmond LERVILLE, *Les Cahiers secrets de la cryptographie*, Párizs, Rocher, 1972; L. SACCO, *Manuel de Cryptographie*, Paris, Payot, 1951; Gerhard STRASSER, *Lingua Universalis: Kryptologie und Theorie der Universal Sprachen im 16. und 17. Jahrhundert*, Wolfenbütteler Forschungen, Vol. 38, Wiesbaden, Harrassowitz, 1988; Fred B. WRIXON, *Codes, Ciphers and other Cryptic and Clandestine Communication*, New York, Black Dog, 1998; Friedrich L. BAUER, *Entzifferte Geheimnisse: Methoden und Maximen der Kryptologie*, Berlin, Springer, 2000, angol kiadásban: *Decrypted Secrets. Methods and Maxims of Cryptology*, Berlin, Springer, 2002.

⁴² SIMON SINGH, *Kódkönyv: a rejtjelezés és a rejtjelfejtés története*, Budapest, Park Kiadó, 2001.

⁴³ STEVEN SHAPIN, Discipline and Bounding: The History and Sociology of Science as Seen through the Externalism-Internalism Debate, *History of Science* 30 (1992), 333–369.

a szakma előtt álló feladatokat és megoldandó kérdéseit. Számos alapvető – és eddig alulkutatott – témára hívja fel a figyelmet, de ezek elsősorban bizonyos kriptográfiai módszerek (például a polialfabetikus titkosírás vagy a nomenklátorok) eredetével és történetével kapcsolatosak, a titkosírások társadalomtörténete nem szerepel köztük.⁴⁴

Eddig tehát egyfelől azt láttuk, hogy amíg a titok jelensége nem kevés, társadalmilag érzékeny feldolgozást kapott, ezek alig érintik a titkosírásokat, másfelől pedig, hogy a titkosírások kutatása alig integráltatik a titokkutatások kontextusába, és szinte csak mint technológia és diplomáciai gyakorlat kerül bemutatásra, leválasztva szélesebb társadalmi környezetéről.

A rejtjelezés történetének kutatása hazánkban

Az eddigiekben részletezett elhanyagoltság még szembeszökőbb Magyarországon, amely pedig történeti konfliktusainak és széttagoltságának köszönhetően különösen termékeny talaja volt a titkosítási eljárásoknak – amint erre R. Várkonyi Ágnes többször is felhívta a figyelmet.⁴⁵ A jelenség a hazai kutatásban mégis meglehetősen elhanyagolt, annak ellenére, hogy több értékes kezdeményezés is történt a hazai szakirodalomban.

Mindjárt 1848-ban Ötvös Ágoston I. Rákóczi György korának titkosított levelezéséből adott ki egy igen reprezentatív válogatást – megfejtve.⁴⁶ Ötvös, aki eredetileg orvos volt, a gyulafehérvári Batthyány könyvtár gazdag gyűjteményéből válogatta a forrásait, és minden jel arra utal, a rejtjelezett levelek egy részét saját maga fejtette meg, és legalább hat különféle titkosíráskulcsot rekonstruált.

Ötvös után – egy-két elszórt forráskiadást leszámítva – sokáig elnémult a hazai titkosírás-kutatás. Az 1970-es évekig kellett várni, amikor Révay Zoltán alezredes – feltehetően a katonai hírszerzésnél betöltött beosztásából fakadóan – érdeklődni kezdett a téma iránt, és előbb egy általános monográfiát írt a titkosírások történetéről (*Titkosírások. Fejezetek a rejtjelezés történetéből*),⁴⁷ majd egy – kis példányszámban kiadott, és azóta is nehezen fellelhető – szakkönyvet kimondottan a Rákóczi-szabadságharc rejtjelezéséről.⁴⁸

⁴⁴ David KAHN, The Future of the Past–Questions in Cryptologic History, *Cryptologia* 32 (2008), 56–61.

⁴⁵ Többek közt: R. VÁRKONYI Ágnes, A tájékoztatás hatalma, in PETERCSÁK Tivadar and BEREZC Máttyás szerk., *Információáramlás a magyar és török végvári rendszerben*, Eger, 1999, 9–32.

⁴⁶ ÖTVÖS Ágoston, *Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából*, Kolozsvár, 1848.

⁴⁷ RÉVAY Zoltán, *Titkosírások. Fejezetek a rejtjelezés történetéből*, Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1978.

⁴⁸ RÉVAY Zoltán, *II. Rákóczi Ferenc és korának rejtjelezése (XVIII. század)*, Budapest, Magyar Néphadsereg Híradó Főnökség Kiadása, 1974.

Révay monográfiája zavarba hozza a kutatót. Egyrészt a legnagyobb elismerés hangján kell szólni róla, ugyanis elsőként adott hírt magyar nyelven – részben éppen David Kahn könyve, részben pedig a szerző személyes tapasztalata alapján – a kódfejtés 2. világháború utáni fejleményeiről, továbbá – és számunkra ez a fontosabb – a kriptográfia magyarországi történetével kapcsolatban jól összeszedte a releváns publikációkat, és egy sor addig senki által nem kutatott kéziratot forrást mutatott be különféle kézirat- és levéltárakból. Másrészt azonban a kötet magán hordozza a dilettáns történészek bizonyos hibáit: hivatkozásai véletlenszerűek, időnként félreérti a forrásait, és például tévedésből a legkorábbi magyar titkosírást dokumentumként tünteti fel Corvin János híres horoszkópját, amely nem kódjeleket, hanem egyszerűen csak asztrológiai szimbólumokat tartalmaz.⁴⁹ Ennél is lényegesebb, hogy olykor – éppen Ötvös eredményeit ismertetve – már-már a plágium határára kerül, hivatkozva is a forrására, de egy adott ponton elfelejtve megemlíteni, hogy a levelek megfejtése a 19. századi orvostörténész érdeme,⁵⁰ sőt időnként explicite magának tulajdonítja a megfejtés érdemét.⁵¹ Saját megfejtésének részletes leírásával pedig hamis színben tünteti fel a kódfejtést: a módszer, amelyet bemutat, a megfejtés ismeretében való utólagos következtetés tipikus esete, amelyet igen nehéz követni akkor, amikor még nem vagyunk a megfejtés birtokában.⁵² Mindezen fenntartások ellenére a könyv ma is hasznos kiindulópontja mindenkinek, aki a kora újkori magyarországi rejtjelezéssel kíván foglalkozni. Révay másik könyve, a Magyar Néphadsereg Híradó Főnökség Kiadásában megjelent *II. Rákóczi Ferenc és korának rejtjelezése* rendkívül hasznos forrásismertetés. Valamelyest bővebben megismétli az előző könyvének magyar történelemmel kapcsolatos részeit (I. Ferdinánd, Balassi Bálint, Kemény János titkosírásai), majd a címben is meghatározott témára, Rákóczi fennmaradt rejtjel-táblázatainak tételes bemutatására és elemzésére tér. Bár nem az Országos Levéltár eredeti anyagaiból (MOL G 15, Caps. C. Fasc 43–44), hanem az MTA kéziratárban megmaradt, 19. században készült másolatokból dolgozott (MTA Kézirattár, Ms 4951/5,) könyve így is hiánypótló.

A következő évtizedekben Rákóczi György, a Wesselényi-szervezkedés vagy Rákóczi Ferenc titkosírásai többször is szóba kerültek (leggyakrabban R. Várkonyi Ágnes tanulmányaiban),⁵³ kevés publikációban kaptak azonban főszerepet. Az egyik ilyen tanulmányra az alábbiakban többször is vissza fogok térni: Pázmány Péter és római információforrása, C. H. Motmann olasz nyelvű levelezéséről van szó, amelynek igen komplex titkosíráskulcsát történelmi érvek és matematikai elemzés útján Tusor

⁴⁹ I. m., 60.

⁵⁰ I. m., 90.

⁵¹ I. m., 81.

⁵² I. m., 95.

⁵³ Többek közt: R. VÁRKONYI Ágnes, *A rejtőzködő murányi Vénusz*, Budapest, Helikon Könyvkiadó, 1987, 213–215; Uő, *Az elveszett idő: Zrínyi Miklós nádori emlékirata? Hadtörténelmi Közlemények* 113 (2000), 269–328, különösen: 291; Uő, *A tájékoztatás hatalma*.

Péter történész és Máté Imre kódfejtő, az Országos Rejtjelfelügyelet nyugalmazott vezetője rekonstruálta.⁵⁴

Elérkezve napjainkhoz Vadai István és Vámos Hanna kutatásait és kódtörését lehet említeni: megfejtetlenül maradt titkosírásokat adnak vissza a történettudománynak.⁵⁵ Eredményeik egy része még megjelenésre vár, a Pálóczi Horváth Ádám másolatában fennmaradt nagybajomi titkosírást azonban, amelynek polialfabetikus kódját Vámos Hanna sikeresen megfejtette, jól mutatja milyen gazdag perspektívák nyílnak a történeti kódfejtés előtt.⁵⁶

Végül pedig saját monográfiámat említem a sokáig gyanakvást keltő Rohonci kódexről,⁵⁷ amelynek megfejtése – Király Levente Zoltán és Tokai Gábor munkájának köszönhetően – hamarosan nyomtatásban is olvasható lesz.⁵⁸ Bár korántsem bizonyított, hogy a minden bizonnyal 16. századi kódex valóban kapcsolatban áll a magyar történelemmel, mint ahogyan az sem tűnik valószínűnek, hogy valódi titkosírással állunk szemben (ugyanis a mesterséges nyelvek kontextusa jobban magyarázza a 450 oldalas, teljes egészében kódnyelven írt imakönyvet), a monográfiámban a lehetséges történelmi párhuzamok bemutatásakor áttekintettem a hazai titkosírás-történet forrásait és szakirodalmát, és bevezetőt kínáltam a történeti titkosírások megfejtésének módszereibe.

Amint láttuk tehát, hasznos esettanulmányok születtek a régió kriptográfiai gyakorlatáról, de sem módszeres összefoglaló, sem társadalmi szempontból érzékeny feldolgozás nem látott eddig napvilágot, és a valaha megfejtetlenül maradt források jelentős része máig olvasatlanul, sőt gyakran feltáratlanul várja a kutatóját. A történelmi Magyarország feldolgozása a titkosírások társadalomtörténete szempontjából korántsem tűnik elhamarkodottnak.

⁵⁴ TUSOR Péter, Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa: C. H. Motmann, 'Residente d'Ungheria'. A római magyar agenzia történetéhez, *Hadtörténelmi Közlemények* 116 (2003) 535–581.

⁵⁵ VADAI István, Titkosírás in *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon*, XII, főszerk. KÖSZEGHY Péter, szerk. TAMÁS Zsuzsanna, Budapest, Balassi, 2011, 60–65; VÁMOS Hanna, VADAI István, Pázmány Péter és I. Rákóczy György titkosírása, in AJKAY Alinka, BAJÁKI Rita szerk., *Pázmány nyomában. Tanulmányok Hargittay Emil tiszteletére*, Vác, Mondat, 2013, 461–479; VÁMOS Hanna, VADAI István, Kuruc titkosírások megfejtése, in MERCS István szerk., *Kuruc(kodó) irodalom. Tanulmányok a kuruc kor irodalmáról és az irodalmi kurucokról* (Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület, 2013, 209–221.

⁵⁶ VÁMOS Hanna, Leleplezett titok: Pálóczi Horváth Ádám titkos, szabadkőműves dokumentuma, in CSÖRSZ Rumen István és HEGEDŰS Béla szerk., *Magyar Arión Tanulmányok Pálóczi Horváth Ádám műveiről*, Budapest, rec.iti, 2011 <http://plone.iti.mta.hu/rec.iti/Members/szerk/pha/07-Vamos-Magyar-Arion.pdf>. Letöltve: 2015. 02. 03.

⁵⁷ LÁNG Benedek, *A Rohonci kód*, Budapest, Jaffa, 2011.

⁵⁸ A megfejtők, TOKAI Gábor és KIRÁLY Levente Zoltán cikke megjelenés alatt áll a *Cryptologia* folyóiratnál.

TITKOSÍRÁSOK ÉS ATTITÜDÖK – A KUTATÁS FŐBB KÉRDÉSEI

A kutatás két célt fogalmaz meg. Egyrészt a rejtjelezés gyakorlatát és recepcióját vizsgálja különböző társadalmi kontextusokban, nem csupán a diplomáciában tehát – ahol a titkosítási módszerek kétségtelenül a legnagyobb számban és a leghatékonyabb formában kerültek alkalmazásra, – hanem a tudományos gyakorlatban, a vallási életben, a kézműves hagyományban, az egyetemi környezetben, az orvosok, a nemesek, az alkimisták, a mérnökök, a kémek és az „átlagemberek” közt, mindazon területeken, ahol az eddigi kutatás elhanyagolta e kérdést. A másik célkitűzés pedig a titkosírások gyakorlatának integrálása a titok eszmetörténetébe, a különféle – magán-, orvosi, vallásos, családi, politikai és tudományos – titkolózás gyakorlatába, abba a kontextusba, ahova magától értetődően tartozik, még ha ezt az eddigi kutatás nem hangsúlyozta is megfelelő mértékben.

A megválaszolandó kérdések száma nem kevés. Először is érdemes módszeresen vizsgálni, hogy mi a kapcsolat a szándékos titkolózás különféle gyakorlatai és a rejtjelezés közt. Milyen esetekben nyúltak a titkosírásokhoz, és milyen alternatív eszközök álltak még rendelkezésre? Mi volt a titkosított információ tartalma? Politika, szexuális titok, magánélet vagy tudományos ismeret? Nemcsak az a kérdés, hogy meg tudjuk-e fejteni a kortársak által dekódolatlanul hagyott, és így máig ismeretlen szövegeket, hanem az is, hogy milyen típusú információt tartottak a szereplők titkosítandónak. Ez akkor is releváns, sőt különösen akkor, ha az információ mára egyáltalán nem tűnik sem fontosnak, sem veszélyesnek. Egy forrás esetében érdemes tételelesen összehasonlítani, melyek azok a tartalmak, amelyeket lekódoltak, és melyeket hagytak meg nyílt szövegben, bárki számára hozzáférhetően. Ez a vizsgálat hozzásegít ahhoz, hogy a múlt szereplőinek a titkolózáshoz való attitűdjét megértsük.

Nem kevésbé fontos a tudásátadás útjainak feltérképezése. Hogyan terjedtek a társadalomban a titkosírás különféle technikái? Nyomtatott könyvek, kéziratok vagy személyes átadás útján? Hol volt az alkalmazott rejtjeltechnikák forrása: a diplomáciai praxisban vagy Trithemius, Kircher, Della Porta kézikönyveiben? Mely módszerek érkeztek Nyugatról, és melyek voltak a régió saját fejlesztései? Volt-e bármiféle kapcsolat a középkorban jelentősen fejlettebb arab, és a 16. században felzárkózó nyugat-európai rejtjelezési gyakorlatok közt, és ha igen, az átadás nem éppen Magyarországon ment-e végbe, ahol a nyugati és az oszmán kultúra konfrontálódott, és ahol kettősügynökök

lehetek mind a két titkosítási hagyomány birtokában? Ha viszont nem ment végbe kelet–nyugati tudásátadás, mi lehetett ennek az oka?

Milyen mértékben terjedt a rejtjelezés és a kódfejtés gyakorlata a politikai szférán kívül. Összefügg-e bármilyen módon az alkalmazott titkosítások színvonala és kifinomultsága a társadalmi státusszal, a műveltséggel, a környező veszéllyel vagy a rejtjelezőnek a diplomáciai gyakorlathoz való közelségével?

Mi volt a – sokszor polgári – felhasználók viszonya ahhoz a technológiához, amelyet használtak: értették-e, kihasználták-e a lehetőségeit? Mennyire bíztak abban, hogy a titkosított szövegek megőrzik titkaikat? Mi volt a céljuk: elrejteni egy adott információt vagy éppen felhívni rá a figyelmet? Mi az oka annak, hogy bizonyos naplókban bármely olvasó számára könnyen feltörhető módon rejtjelezték a titkokat?

Hogyan tudjuk pusztán a titkosíráskulcs elemzésével megállapítani, hogy az adott rejtjel politikai vagy magánéleti titkok elrejtésére szolgált-e? Hogyan lehet rekonstruálni pusztán rejtjeltáblák alapján, kik voltak az adott konfliktus főszereplői? Mitől függött, hogy grafikus jeleket vagy számokat alkalmaztak-e az adott titkosírásban?

Mennyire voltak tisztában a politikai és katonai konfliktusok résztvevői azzal, titkosított leveleiket esetleg megfejtethetik? Hogyan észlelték a fennálló veszélyt – és ezt hogyan tudjuk mi ma rekonstruálni? Milyen mértékben aknázták ki a rejtjelkulcs kínálta lehetőségeket, mennyire veszélyeztették időnként saját hanyagságukkal, értetlenségükkel az információáramlás biztonságát? Milyen tipikus hibákat követtek el, milyen félreértésekhez vezettek a hibák? Tisztában voltak-e az ellenfél kódfejtési technológiájával? Tettek-e erőfeszítéseket, hogy egy titkosítási módszert a lelepleződéstől megvédjenek? Cserélték-e időben a kulcsokat? Egy adott politikai szereplő volt-e annyira óvatos, hogy különféle levelezőpartnereivel különféle kulcsokat használjon? Ki végezte a kódolást: a kancellária vezetője vagy maga a fejedelem? És ki végezte a kódfejtést? Tudjuk-e mi magunk rekonstruálni a források alapján, milyen módszerekkel dolgoztak a kódfejtők? Mennyire múltott a kódfejtés sikerén vagy kudarcán, hogy egy akció lelepleződött-e? Befolyásolta-e egy sikeres kódfejtés a történelem menetét?

Végül egy Jacques Le Goff-parafrázissal élve:¹ mi a közös a függetlenségért harcoló fejedelemben, a törökellenes harcot folytató nemesben, az egyetemi diákban, a császár titkárában, és a bányafelügyelőben – már ami a rejtjelezés gyakorlatát illeti?

¹ Le Goff a mentalitástörténet alapkérdését jellemezte az alábbi megfogalmazással: A mentalitástörténet „a mindennapi, a gépiesen beidegződött cselekedetokról ad képet, azt kutatja, ami személytelen az egyén tudatában, ami közös Caesar és a legutolsó légionárius, Szent Lajos és a legszegényebb paraszt, Kolumbusz Kristóf és akármelyik matróza gondolkodásában”, Jacques LE GOFF, A mentalitástörténet problémái, *Világosság* 17 (1976), 683–689.

A REJTJELEZÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA NYUGAT-EURÓPÁBAN¹

A monoalfabetikus titkosítás és sérülékenysége

A kriptográfia 1400 előtti történetére nem kellene sok szót vesztegetnünk, ha nem lettek volna az arabok. A nyugati latin, majd nemzeti nyelven folyó titkosítási módszerek jelentős része a késő középkori századokig az egyszerű behelyettesítés szintjén maradt. A rejtjelező eleinte csak a magánhangzókat cserélte ki pontokból álló jelekre majd grafikus szimbólumokra, később pedig a titkosítandó (más szóval: nyílt) szöveg minden egyes betűjének megfeleltetett egy adott számot, betűt vagy jelet. Minden alkalommal, amikor a nyílt szövegben az *a* betű következett volna, a neki megfelelő számot, betűt vagy jelet írta le a titkosított szövegben, más szóval: a kódszövegben.² Minthogy az ilyen módszer egyetlen jel-, szám- vagy betűsorozatot feleltetett meg egy az egyben az ábécének, más szóval egyetlen kódábécét használt a nyílt szöveg titkosítására: az eljárást monoalfabetikus titkosításnak hívják.

Cum Amoro de Torollis. Jam diu.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	x	y	z
ç	y	x	u	t	s	r	q	p	o	n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	†	∇	⋈

1. Monoalfabetikus titkosítás Mantovából 1395-ből³

A monoalfabetikus titkosítás meglehetősen sérülékeny, a legkevésbé sem biztonságos. Első pillantásra úgy tűnhet, hogy a kódfejtőnek egy 22 betűből álló kódábécé esetében 22! (huszonkét faktoriális), azaz $22 \times 21 \times 20 \dots \times 3 \times 2 \times 1 = 1\,124\,000\,727\,777\,607\,680\,000$ db lehetséges megoldásból kéne kiválasztania a megfelelőt, ami igencsak időigényes feladat,

¹ Ebben a részben *A Rohonci kód* című könyvem hatodik fejezetének szövegét jelentős mértékben kibővítettem és továbbfejlesztettem.

² A középkori módszereket hasznos kategóriákba rendezve mutatja be Bernhard BISCHOFF, *Übersicht über die nichtdiplomatischen Geheimschriften des Mittelalters*, *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 62 (1954), 1–27, lásd még KAHN, *The Codebreakers*; MEISTER, *Die Anfänge der modernen diplomatischen Geheimschrift*, Meister, *Die Geheimschrift im Dienste der päpstlichen Kurie*.

³ MEISTER uo., 41.

számítógépes támogatás nélkül majdnem lehetetlen. A kódfejtő élete azonban ennyire nem nehéz, számos matematikai módszer áll ugyanis rendelkezésre a lehetőségek számának radikális leszűkítésére, az ilyen jellegű titkosítások feltörésére. A legismertebb ilyen módszer a frekvenciaanalízis, vagyis a gyakoriságelemzés. Ez viszonylag egyszerű módszer, lényege abban áll, hogy a kódfejtő leszámolja, a titkosításban melyik karakter hányszor fordul elő, és a leggyakoribbakat igyekszik megfeleltetni a nyílt szöveg általa feltételezett nyelve leggyakoribb betűinek. Minden nyelvnek igen erős jellegzetessége ugyanis, hogy melyek a leggyakoribb betűi, és ez a tulajdonsága meglehetősen állandó minden, az adott nyelven írt szövegben. Mindez persze csak akkor igaz, ha a szerző nem kizárólag egyetlen magánhangzót használ, például nem eszperente szöveget ír, nem követ el nagy mennyiségben szándékosan helyesírási hibákat, és nem szaknyelvet használ, például katonai zsargont, amelyben a névelők kisebb arányban fordulnak elő. A mai angol nyelvben az E T A O I N S H R D L U a leggyakoribb betűk gyakoriságuk sorrendjében, és a Z a legritkább. A franciában a E N A S R I U T O L D C, a németben az E N R I S T U D A H G L, az olaszban az E I A O R L N T S C D P, a spanyolban az E A O S R I N L D C T U a leggyakoribb betűk sorozata, míg a mai magyar nyelv frekvenciatáblázata az E A T L N betűkkel kezdődik. Bármelyik nyelvhez hamar elkészíthetjük a betűinek relatív frekvenciáját tartalmazó grafikont, egyszerűen csak le kell számolnunk egy féloldalas szöveg összes betűjét.

Minthogy a monoalfabetikus titkosításokban az azonos betűk helyett azonos, különböző betűk helyett különböző karakterek állnak a kódolt szövegben, az alapnyelv frekvenciatáblázatának kiugró oszlopait egy kis próbálgatással jól meg lehet feleltetni a kódszöveg frekvenciatáblázata hasonló oszlopainak. Minél hosszabb a rendelkezésünkre álló titkosítás, annál pontosabban fog illeszkedni a frekvenciatáblázata az alapnyelv táblázatára, de általában egy féloldalas szövegrész is elegendő minta ehhez a művelethez. Az interneten persze bőséggel találhatók olyan oldalak, amelyekbe bemásolva a szövegünket, automatikusan megkapjuk a frekvenciaanalízisét.⁴ Ez a megfeleltetés természetesen szinte soha nem működik automatikusan, sok próbálkozásra van szükség, amíg a leggyakoribb karakterek sorát valóban sikerül ráilleszteni a leggyakoribb betűk sorára.

Haladó kódfejtők nemcsak a betűk, hanem a bigramok (betűpárok), a trigramok (betűhármasok) és a kettős karakterek gyakoriságát is elemzik. Az angol nyelvben a leggyakoribb betűpár a TH, a leggyakoribb betűhármas pedig – nem meglepő módon – a THE, míg a gyakoribb kettős karakterek a SS EE és a TT. A nyelvstatisztika ilyen részleteinek ismeretében a monoalfabetikus titkosítások a legkevésbé sem számítanak biztonságos módszernek.

Bár e módszerek megkönnyítik a kódfejtő dolgát, a tapasztalat mégis az, hogy sokszor egyszerűen nyers erővel bánnak el a monoalfabetikus titkosításokkal: keresnek egy kiugró mintázatot a karakterfolyamban, és azt megfeleltetik a nyílt szöveg feltételezett nyelvében leggyakrabban előforduló szótagoknak. Igen jó példa erre az

⁴ <http://www.characterfrequencyanalyzer.com/>. Letöltve: 2015. február 03.

a rejtvény (Cipher Challenge), amelyet Simon Singh titkosírástörténeti könyvének eredeti kiadásában tett közzé. A feladat tíz kódolt üzenetből állt, a megfejtőnek Singh komoly pénzjutalmat tűzött ki. A Nagy Feladatot végül a világ több pontján dolgozó amatőrök és profik együttműködő csapata fejtette meg 2000 októberében több mint egy év munka után. Megfejtési módszerüket publikálták, így pontosan látjuk, hogy az egyszerűbb kódolt üzeneteknek (a tíz növekvő nehézségű feladat közül az elsőeknek) papírral, ceruzával és nyers erővel álltak neki, nem bonyolították az életüket algoritmikus számítógépes módszerekkel.⁵

Most azonban, hogy meggyőződünk, mennyire könnyű lehet, akár frekvenciaanalízissel, akár pusztá erővel megfejteni a mai monoalfabetikus titkosírásokat, érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy ez az optimizmus igencsak félrevezető a történelmi titkosírások esetében. Nyilvánvaló, hogy a „ránézek a kódszövegre, és felismerem a nyelv bizonyos struktúráit” módszer akkor működik jól, ha a kódszövegben vannak szóhatárok, tudjuk, mi az alapnyelv, mi magunk is jól ismerjük azt a nyelvet, és a kódoló következetes helyesírással dolgozott. Amennyiben nincsenek szóhatárok és nem vagyunk biztosak benne, milyen nyelven írták a szöveget, már nem lesz olyan könnyű a pusztá ránézés a kezdéshez. Ilyenkor érdemes elővenni a betűgyakoriság módszereket. Igen ám, de egy 17. századi magyar szöveg ebben az esetben is megizzaszthat. Hiába számítunk például arra, hogy egyazon jel háromszor egyazon szóban nem állhat egymás mellett (hiszen egyetlen magyar szóban sincs hármas betűismétlődés), ugyanis a kódolók nagyon gyakran követtek el hibákat, felejtettek ki jeleket, írtak le véletlenül egy számot eggyel többször. Hiába számítunk arra, hogy koherens helyesírással dolgozott, mert mi sem állt távolabb tőle, mint hogy a mi modern kori elvárásainkat teljesítse a következetességgel kapcsolatban. Nem tudhatjuk példának okáért, hogy vajon a „hogy”-ot „hogy”-nak, vagy „hogi”-nak betűzte-e. Azt sem, hogy külön jeleket használt-e az ékezetes betűknek, vagy csak az ékezet nélküli ábécét használta, esetleg keverte a kettőt. Nem tudjuk, megkülönböztette-e a v és az u betűt, vagy az i és a j betűt, és esetleg egy jellel kódolta mindkettőt. Nem érdemes kiindulni abból sem, hogy a mai magyar nyelvben milyenek a betűgyakoriság-viszonyok, de az sem segít, ha az adott kor kiadott – tehát a követett szövegkiadási szabályoktól függően többé vagy kevésbé modernizált – szövegei alapján készítjük el a gyakoriságtáblázatokat. Választhatjuk persze egy kézirat tökéletesen betűhív átírását erre a célra, ebben az esetben is el kell azonban döntenünk, ékezetes vagy ékezet nélküli átírás alapján számoljuk a betűgyakoriság-táblázatainkat, vagy hogy egynek tekintjük-e az u és v, az i és j betűket. Amennyiben a szöveg német, latin vagy francia is lehet, a nehézségeink csak sokszorozódnak.

Ilyen és ehhez hasonló problémákkal szembesültünk annak a titkosírás-elemző programnak az elkészítése során, amelyet kollégáimmal történelmi titkosírások megfejtésére fejlesztettünk.⁶ Itt elég annak rögzítése, hogy hiába állapítjuk meg egy 17.

⁵ http://www.simonsingh.com/Cipher_Challenge.html

⁶ HÉDER Mihály, LÁNG Benedek, LÉVAI Szabolcs, Filológiai okok egy monoalfabetikus titkosírás-fejtő szoftver mellett: a program működése és tapasztalatai, *Magyar Könyvszemle*, 129 (2013/4), 511–519.

századi magyarországi titkosírással levélről, hogy monoalfabetikus rejtjelezést tartalmaz, amennyiben nem láthatóak a szóhatárok, az alapnyelv nem ismert, és a titkosító következetlen helyesírással írt, a történésznek minden gyakoriságelemző módszer ellenére beletörhet a bicskája a megfejtésbe. Nem érdemes hát lebecsülnünk az ilyen módszerrel kódolt levelek okozta nehézségeket, amelyek – mint ezt az alábbiakban látni fogjuk – meglepően nagy számban maradtak fenn a kora újkori magyar történelem forrásanyagában.

A mai kódfejtési problémáink után térjünk azonban vissza a múlt szereplőihöz. Nekik ugyanis kevesebb nehézséggel kellett megküzdeniük, rendszerint tudhatták, milyen nyelven íródott egy rejtjelezett levél, mint ahogy az adott nyelv akkori állapotát is igen behatóan ismerték (nem zavarta őket a nyelv többszáz évvel későbbi állapotának ismerete). Ezért lehet az, hogy bár mind Julius Caesar, mind Nagy Károly, mind a középkori pápaság és egy sor itáliai város környezetéből van tudomásunk egyszerű monoalfabetikus titkosírás használatáról a frekvenciaanalízist pedig láthatólag nemigen gyakorolták a középkori Nyugaton, nincs okunk meglepődni azon, hogy leggyakrabban mégsem e törékeny eszközre bízta a diplomácia biztonságát. Az üzenetek sérülékenységet növelte, hogy a 15. századot megelőző titkosírások egy jelentős része részleges és könnyen kiismerhető volt, mert például csak a magánhangzókat cserélték ki, olykor pedig az ábécé betűinek egyszerű eltolásával nyerték a kódábécét (*a* helyett *b*-t írtak, *b* helyett *c*-t). Bár több tucat rejtjelezett levél maradt fenn, mint ahogy számos titkosírástábláról is van tudomásunk, az 1400 előtti időkben a fontos üzenetek elrejtésének rendszerint más, nem a kriptográfia területére tartozó módjait választották, például egyszerűen eldugták őket a küldönc ruhájában.

Az arab hozzájárulás és a kriptoanalízis

A szorosan vett nyugati titkosírás-tudomány megszületésére a nyugati világban egészen a 15. századig kellett várni, amikor új stratégiák kezdtek felváltani az egyszerű monoalfabetikus módszert. Történt ez annak ellenére, hogy a középkorban az arab tudomány már komoly eredményekre jutott. A nyugati kultúra az arab tudománynak számos más területen a 12. század óta komoly adója volt, eredményeit jól ismerte, alapszövegeit szorgosan fordította. A csillagászat, a matematika, az optika, a logika, a filozófia, az alkímia, az asztrológia és a praktikus mágia területén egyaránt produktív arabok szövegeit egymás után olvasta és ültette át latinra a latin középkor több tucat fordítója, hogy aztán évszázadokon keresztül vizsgálják, mi fogadható be az arisztotelészi, galénoszi és arab tudományosságból a keresztény teológia szempontjából, és mi nem. Az eleinte inkább lelkes, mint mély ismeretséget fokozatosan gondos elemzések váltották fel, az arab tudományos elsőbbséget felismerték és reagáltak rá.⁷

⁷ Marie Thérèse D'ALVERNY, *La transmission des textes philosophiques et scientifiques au Moyen Age*, ed. Charles BURNETT, Aldershot, Variorum, 1994; Charles BURNETT, *Magic and Divination in the*

Ez a készséges befogadás azonban nem jellemezte a titkosírások tudományát, pedig arab szerzők már a középkorban tisztában voltak a monoalfabetikus titkosírások nyelvstatisztikán alapuló megfejtési módszereivel, és új, jobb titkosítási módszereket terveztek. Az arab eredmények igazi horderejét csak az utóbbi időkben tudjuk megítélni, mióta maguknak az isztambuli kéziratárakban megmaradt forrásoknak egy *A titkosírás arab eredetei* (Arabic Origins of Cryptology) című könyvsorozat keretében arab történészek kiadják a legfontosabb szövegeket.⁸ Ezeknek fényében bátran állítható, hogy a kriptológia – eredetét tekintve – igazi arab tudomány. Míg ugyanis a matematika, a filozófia, a logika és sok más tudomány területén az arabok mint rendkívül fontos közvetítők, de mégiscsak mint *közvetítők* léptek fel, addig a titkosírás tudományát nem a görögöktől vagy a rómaiaktól vették át, és fejlesztették tovább, hanem ők maguk hozták létre szinte a semmiből. Egyszerűbb titkosírási eljárások persze korábban is léteztek, mind a görög, mind a római világban, de a titkosírások *megfejtésének* módszereit először az arab szerzők próbálták rendszerbe foglalni. Így született meg a tulajdonképpeni kriptológia (titkosírás-tudomány), amely egyszerre tartalmazta a kriptográfiát (titkosírásokat) és a kriptanalízist (rejtjelfejtést).

A kriptológia arab alapszövegeinek szerkesztői négy, egymással is kölcsönhatásban lévő tényezővel magyarázzák e tudomány megjelenését. Az első két tényező a nyelvtudomány fejlődésével kapcsolatos: az arab kultúra komoly erőfeszítést tett, hogy más, sokszor nehezen kiismerhető nyelven írott szövegeket lefordítson arabra, emellett pedig a saját nyelvének működését is alaposan tanulmányozta, nem ritkán statisztikai módszerekkel. A harmadik tényező a matematika tudományának híres, arab története. A szoros kapcsolatra utal, hogy a rejtjelezés megannyi terminusában előforduló sifr szótó a 'szám' arab megfelelője, de arra is gondolhatunk, hogy az arab számokra volt szükség ahhoz, hogy hatékony nyelvstatisztikai vizsgálatok készüljenek. Ha egy adott szövegben az *m* betű 998 alkalommal fordul elő, ezt arab számokkal könnyen kifejezhetjük, de a hagyományos római módon ezt kéne írunk: DCCCCLXXXVIII.⁹ Végül pedig a növekvő területű arab állam(ok) növekvő adminisztrációjának fejlődését lehet megjelölni mint a titkosírástan fejlődésének okát.

Middle Ages: Texts and Techniques in the Islamic and Christian Worlds, Aldershot, Variorum, 1996; David PINGREE, The Diffusion of Arabic Magical Texts in Western Europe, in *La diffusione delle scienze islamiche nel Medio Evo Europeo*, ed. B. Scarcia AMORETTI, 57–102 (Rome, Accademia Nazionale dei Lincei, 1987), magyarul: LÁNG Benedek, Necromantia mint a hetedik szabad művészet, avagy a tanult mágia a középkori tudomány határain innen és túl, in FEHÉR Márta, ZEMPLÉN Gábor, LÁNG Benedek szerk., *Tudás az időben*, Budapest, 2004, 41–60.

⁸ A Mohamad MRAYATI, Yahya Meer ALAM és M. Hassan AT-TAYYAN által szerkesztett sorozatnak a KFCRIS & KACST kiadónál mindaddig hat kötete jelent meg: *al-Kindi's Treatise on Cryptanalysis* (2003); *ibn Adlan's Treatise* (2003); *ibn ad-Durayhim's Treatise* (2004); *ibn Dunaynir's Book* (2005); *Three Treatises on Cryptanalysis of Poetry* (2006); *Two Treatises on Cryptanalysis* (2007).

⁹ A példa Mohammed MRAYATI, Yahya Meer ALAM, M. Hassan AT-TAYYAN, eds. *al-Kindi's Treatise on Cryptanalysis (The Arabic Origins of Cryptology, 1)*, Riyadh, King Faisal Center for Research and Islamic Studies, 2003, 54. oldaláról származik.

A szerkesztők mind a négy rokon terület fontos szerzőitől hoznak olyan idézeteket, amelyek alátámasztják, hogy e tudományterületek közt valódi és explicit kapcsolat állt fenn, sokszor maguk a szerzők is közösek voltak.¹⁰

Az első ismert szerző, a számos más tudományban (filozófia, geometria, optika stb.) is kiemelkedő bagdadi tudós, Ja'kúb ibn Iszhák al-Kindí (801?–873?) volt. Al-Kindí fennmaradt könyvének tanúsága szerint majdnem ezerkétszáz éve ismerte a titkosírásfejtésnek a betűk frekvenciáján alapuló módszerét, és így az olyan típusú monoalfabetikus rejtjeleket, amelyek Nyugaton még a 14. századi diplomáciában is előfordultak, ő már a 9. században is könnyedén fel tudott törni. A következő fél évezredben az arab titkosírás-tudomány damaszkuszi és kairói tudósok, költők, nyelvészek életművében teljesedett ki, ahogy ibn 'Adlán, (1187–1268), ibn Dunajnír (1187–1216), ibn ad-Durajhim (1312–1359), al-Kalkasandí (1355–1418) és mások kézikönyveiben megfigyelhetjük.¹¹ E szerzők változatos rejtjeltípusokról adnak részletes leírást. Ezek nagy része végső soron monoalfabetikus, például azt ajánlják, hogy egy másik nyelv (héber, görög, mongol, örmény, perzsa stb.) betűit feleltessük meg az arab ábécének, és úgy írjunk arabul, de idegen betűkkel. De akár ki is találhatunk saját, képzeletbeli karakterrendszert. Al-Kindí olyan módszereket is bemutat, amelyekben időnként egy, időnként két nyílt szövegbeli betűt (bigramot) kódolunk le egy jellel, al-Kalkasandí pedig olyan eljárást említ, amelyben két arab betű felel meg egy nyílt szövegbeli betűnek, még hozzá úgy, hogy a két betű számértéke (az arab ábécé minden betűje rendelkezik ugyanis egy számértékkel) megfeleljen a rejtjelezett betű számértékének.¹² Egy anonim szerző 10–11. századi kézikönyvében pedig – a Nyugatot legalább háromszáz évvel megelőzve – annak lehetősége is felmerül, hogy a nyílt szöveg gyakoribb betűinek több szimbólumot is meg lehet feleltetni.¹³ Ezek a módszerek túlmutatnak az egyszerű monoalfabetikus behelyettesítésen, és ellenállnak a pusztá gyakoriságelemzésnek.

A különleges módszereknél is fontosabb azonban az arab kézikönyvekben a kriptóanalízis, a megfejtési módszerek bemutatása. Ez a nyílt szöveg nyelvének gondos elemzésére épül, a betűk, a betűpárok és a betűkombinációk gyakoriságának vizsgálatára, a jellemző szószerkezetek analízisére. A szerzők azt javasolják, igyekezzünk megállapítani, mely betűk szoktak együtt előfordulni, és melyek azok, amelyek soha nem kerülnek egymás mellé; mely betűk szeretnek előfordulni szavak elején, és melyek nem fordulnak elő sohasem szókezdőként; melyek szoktak kettőzve szerepelni egy

¹⁰ I. m., 44–74.

¹¹ A fentiekén túl lásd még Ibrahim A. AL-KADI, *Origins of cryptology: The Arab contributions*, *Cryptologia* 16 (1992), 97–126.

¹² A számértéken alapuló behelyettesítés egy marokkói alkalmazásához: Abdelmalek AZIZI és Mostafa AZIZI, *Instances of Arabic Cryptography in Morocco*, *Cryptologia* 35 (2011), 47–57.

¹³ Mohammed MRAYATI, Yahya MEER ALAM, M. Hassan AT-TAYYAN, eds. *Two Treatises on Cryptanalysis (The Arabic Origins of Cryptology)*, 6), Riyadh, King Faisal Center for Research and Islamic Studies, 2007, 25.

arab szövegben; vagy mely karakterek jelölhetik egy folyamatosan írt rejtjelszövegben a szóhatárokat. Ajánlják továbbá a szöveg karaktereinek leszámolását a nyelv azonosítása érdekében, valamint a valószínűsítő-betörést, azaz azt a – Nyugaton először a 16. században alkalmazott – módszert, amikor feltételezzük, hogy egy adott szó szerepelhet a titkosított szövegben, egyszerűen rápróbáljuk a kriptogramra, és keresünk egy hasonló szerkezetű jelsorozatot. De a legfontosabb elemző eszköznek Al-Kindí óta az a módszer számított, amely a nyugati kriptográfusoknál csak a 15. században fog megjelenni: a karakterek gyakoriságelemzése. Al-Kindí, ibn ‘Adlán és a többiek komoly kimutatásokat készítettek az arab nyelv betűinek és betűkombinációinak relatív előfordulásáról.

Új módszerek a nyugati szakirodalomban: a polialfabetikus titkosítás

Bár az arabok a 14. századra ezekkel az eredményekkel hatalmas előnyre tettek szert, semmi nem utal arra, hogy az 1400 után következő évszázadokban megerősödő nyugati kriptográfiának komoly konkurenciát jelentettek volna. Mintha az előbb ismertetett kézikönyvek minél kisebb feltűnést keltve elbújtak volna az isztambuli levéltárban, hogy a 20. század végéig senki ne fedezze fel őket. Minden jel arra utal, hogy a nyugati kriptográfia az arab eredmények ismerete nélkül szökkent szárba.

Márpedig igen gyorsan szárba szökkent, részben egy sor elméleti tanulmányoknak, részben pedig a különféle itáliai diplomáciai szolgálatok gyakorló kriptológusainak köszönhetően. Ami az elméletet illeti, a kriptográfiai monográfiák szerzői közt a korszak vezető tudósait azonosíthatjuk.¹⁴ Ha beleolvasunk Leon Battista Alberti,¹⁵ Johannes Trithemius,¹⁶ Giambattista Della Porta,¹⁷ Gustavus Selenus,¹⁸

¹⁴ KAHN, *The Codebreakers*, 106–188.

¹⁵ Leon Battista ALBERTI, *De Componendis Cyfris*, in Meister, *Die Geheimschrift*, 125–141; uő, *A Treatise on Ciphers*, trans. A. ZACCAGNINI, foreword by David KAHN, Torino, Galimberti, 1997.

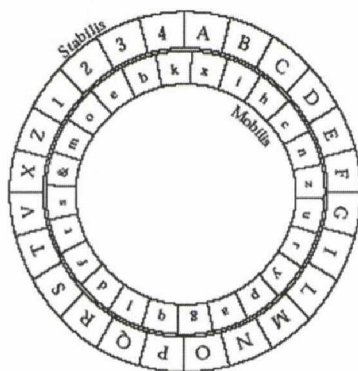
¹⁶ Johannes TRITHEMIUS, *Polygraphiae libri sex*, Oppenheim, Haselberg de Aia, 1518, *Steganographia: ars per occultam scripturam*, Frankfurt, Becker, 1606.

¹⁷ Giambattista DELLA PORTA, *De furtivis literarum notis vulgo de ziferis liber quinque*, Naples, Johannes Baptista, 1602; *De occultis literarum notis, seu artis animi sensa occulte aliis significandi*, Starssbourg, Zetzner, 1606.

¹⁸ Gustavus Selenus a híres Braunschweigi August herceg írói álneve volt. Gustavus az igazi nevének, Augustusnak az anagrammája, míg Selenus utalás volt városára Lüneburgra. August herceg a híres wolfenbütteli Herzog August Bibliothek névadó alapítója volt, akinek könyvgyűjteménye is magán viseli az alapító kriptográfiai érdeklődését. Alapvető összefoglalója a témában: *Cryptomenytices et cryptographiae libri IX*, Luneburg, Sternen, 1624. August hercegről lásd Gerhard STRASSER, *The Noblest Cryptologist: Duke August the Younger of Brunswick-Lüneburg (Gustavus Selenus) and His Cryptological Activities*, *Cryptologia* 7, no. 3 (1983), 193–217; uő, *Die kryptographische Sammlung Herzog Augusts: Vom Quellenmaterial für seine Cryptomenytices zu einem Schwerpunkt in seiner Bibliothek*, *Wolfenbütteler Beiträge* 5 (1982), 83–121.

Blaise Vigenère¹⁹ vagy az angol John Falconer²⁰ könyveibe, először is meglepődünk, milyen sok módszer állt az egyszerű titkosító rendelkezésére a kora újkorban. Ezek egy része egyszerű monoalfabetikus behelyettesítésen vagy a titkosítandó szöveg betűinek megkeverésén – úgynevezett transzpozíción – alapuló eljárás volt, olyan módszerek tehát, amelyeket frekvenciaanalízissel, magánhangzó-azonosító algoritmussal vagy egyéb papír-ceruza módszerrel viszonylag gyorsan fel lehet törni.

De e szerzők – a híres 15. századi építésztlől, Leon Battista Albertitől (1404–1472) kezdve – részletesen bemutatnak komolyabb, úgynevezett polialfabetikus titkosításokat is, azaz olyan módszereket, amelyekben a nyílt szöveg egymást követő betűit más és más kódábécé szerint feleltetik meg a kódszöveg karaktereinek. Más szóval, a nyílt szöveg betűinek nem egy – betűkből, jelekből vagy számokból álló – ábécé felel meg, hanem sok, és ahogy haladunk előre a kódolás során az egyes betűk megfelelőit keresve, úgy váltogatjuk a kódábécéket egy bizonyos, jól követhető rendszer szerint. Alberti módszere kezdetben csak az volt, hogy az első két-három szót az első ábécé alapján titkosította, majd néhány szavanként kódábécét cserélt. A módszert a híres Alberti-féle tárcsa vizsgálatával lehet a legkönnyebben megérteni.

2. Alberti, *De Componendis Cyfris*, 1446

A külső körön húsz nagy betűt és négy számot látunk. Ez a nyílt szöveg. A J, K, Y és a H részben az egyszerűség kedvéért, részben pedig a rendszer működése céljából nem szerepel rajta. A belső, mozgatható körön pedig megkevert sorrendben a kódábécét, azaz a titkosított szöveg elemeit látjuk kisbetűkkel. A titkosítás kezdetén rögzítjük a belső tárcsát, és leírjuk azt a kis betűt, amely a B-vel szemben található. Ezután elkezdünk kódolni, és egészen addig nem fordítjuk el a tárcsát, amíg nem szándékozunk kódábécét váltani. Akkor viszont a nyílt szövegbe besúrjuk az 1, 2,

¹⁹ Blaise DE VIGENÈRE, *Traicte des Chiffres*, Paris, Abel l'Angelier, 1586.

²⁰ J. FALCONER, *Rules for explaining and decyphering all manner of secret writing, plain and demonstrative with exact methods for understanding intimations by signs, gestures, or speech: also, an account of the secret ways of conveying written messages, discovered by Trithemius, Schottus, Lord Fran. Bacon, Bishop Wilkins, etc.*, London, Printed for Dan. Brown ... and Sam. Manship, 1692.

3, 4 számok valamelyikét, a titkosítottba pedig a neki megfelelő kis betűt. Ezután azt a kis betűt forgatjuk a B-vel szembe, és folytatjuk a titkosítást egészen addig, amíg megint kódábécét akarunk cserélni. A módszer erőssége, hogy a kódábécé rendezetlen, a kódábécé cseréje pedig kiszámíthatatlan, rendszertelen és titkos.

Ezt a többábécés, azaz polialfabetikus módszert Trithemius, J. B. Bellaso, della Porta, majd Vigenère fejlesztette tovább. Trithemius vezette be azt a táblázatot, amelynek első sorából kikereste a kódolandó üzenet első betűjét, majd az egymás után következő betűket a táblázat egymás alatti sorai szerint kódolta.

Vigenère könyvében válik majd csavarosabbá ez a módszer. Választunk egy kód-szót (a feltaláló iránti tiszteletből legyen ez *alberti*), és az egymás utáni betűket az *alberti* szó betűi által kezdődő ábécék szerint kódoljuk le. Az első betű rejtjelét az a-val kezdődő sorban keressük ki, a másodikat az l-lel kezdődő sorban, és így tovább, a hetediket az i-vel kezdődő sorban, a nyolcadikat megint az a-val kezdődő sorban, újra és újra az *alberti* szó szerint haladva, amíg csak véget nem ér a kódolandó szöveg. A legfőbb erőssége a monoalfabetikus, de még a homofonikus rendszerekkel szemben is, hogy alaposan megnöveli a szöveg entrópiáját.

De mi az entrópia, és miért jó azt megnövelni? Kezdjük az entrópiával! Az entrópia egyszerűen szólva a rendezetlenség mértéke, és a matematikusok ilyen és ehhez hasonló módon fogalmazzák meg X entrópiáját:

$$H(X) = \sum_{i=1}^n p_i \log_2\left(\frac{1}{p_i}\right)$$

Bár a képletből is ki lehet indulni, az entrópia fogalmát most inkább egy szemléletes példán igyekszünk bemutatni. Minden természetes nyelven írt szöveg erős mintázatokot tartalmaz. A latinban és a neolatin nyelvekben például a *q*-t mindig *u* követi, az angolban a *t*-t sokszor követi *h*, de a *h*-t ritkán követi *t*. De egyszerűen arra is gondolhatunk, hogy a magyarban sok az *az* és a *hogy*, de kevés a *za*, az *ogyh*, a *gyoh*, és valószínűleg nincsen *hgyo*. Az angolban sok *the*, de alig van *eth*, a latinban sok *que*, de nincs pl. *euq*, *uqe*, és alig van *equ*. Minden nyelvben viszonylag korlátozott a valóban előforduló betűkombinációk száma az összes lehetséges kombinációhoz képest. Minél erősebb ez a strukturáltság, annál nagyobb a rend az adott nyelvben, azaz annál kisebb a rendezetlenség, az entrópia. Márpedig minél nagyobb a rend, annál nagyobb az adott nyelv szavainak bejósolhatósága. Gondoljunk csak arra, hogy egy egyszerűbb mobiltelefon is képes már arra, hogy miközben az sms szavainak első betűit belepötyögjük, felajánljon lehetséges szavakat, melyeket szerinte éppen leírni akarunk. És sok esetben igaza is lesz. Minél nagyobb egy jelrendszer bejósolhatósága, annál kevésbé titkos, annál könnyebb feltörni, ugyanis annál könnyebben találjuk ki egy-egy megfejtett része után a maradékot.

A monoalfabetikus titkosítások a nyílt szöveg minden betűjét lecserélik, de a mintázatokat megtartják a kódolás során. Egy normál angol szöveg titkosított változatában például ha gyanúsán sok a 22-17-46 kombináció, és előtte és utána szóköz van, akkor jó eséllyel feltételezhetjük, hogy a három szám a *the* betűi helyett áll. A polialfabetikus titkosítás azonban szétdobálja az alapnyelv erős mintázatait, a nyílt szöveg jellegzetes szerkezetei felismerhetetlenné válnak, a szöveg entrópiája (rendezetlenségének mértéke) nő. Egy angol szöveg minden *the*-je más és más jelkombinációvá válik, ugyanis e három betű mindig más és más három ábécé szerint kódoltatik.

Nézzünk erre egy példát!

Az alábbi nyílt szövegben hét *i* van, amelynek mindegyikét ugyanolyan jellel helyettesítené egy monoalfabetikus behelyettesítés: *In politics stupidity is not a handicap* (A politikában a hülyeség nem hátráltató tényező). Polialfabetikus kódolás eredményeként azonban eltűnnének belőle ezek az erős struktúrák, a betűk rendezetlenségének mértéke, azaz a szöveg szétdobáltsága, entrópiája jelentősen megnőne: *jp ssqoaqlc dfhdxtzlr cn jkq y gbpgmhgk*.

Zárójelben érdemes megjegyezni, hogy a klasszikus polialfabetikus módszerekben a felhasznált kódábécék mindig ugyanabban a rendben követik egymást. Ha elég hosszú a rendelkezésre álló titkosírási szöveg, akkor jó eséllyel találunk olyan ismétlődést a nyílt szövegben (például két *the*-t), amely ugyanúgy, ugyanazzal a három kódábécével kerül titkosításra. A rendszer gyenge pontja tehát éppen a periodicitás, az a tény, hogy a felhasznált kódábécék ugyanabban a rendben ismétlődnek. Ennek mentén fel lehet törni a szöveget – és éppen ez a gondolat képezte a polialfabetikus titkosírást végül feltörő Charles Babbage (1791–1871) kiváló ötletének alapját.²¹ Bármennyire komplexnek, fejlettnak, és csavarosnak tűnik is tehát a polialfabetikus titkosítás Vigenère-féle továbbfejlesztése, bizonyos szerzők, így például Sacco, meggyőzően érvelnek amellett, ez tulajdonképpen visszalépést jelentett Alberti kiszámíthatatlanabb rendszeréhez képest.²² Mivel a kódábécék rendezettek voltak (azaz a betűk ábécérendben szerepeltek), a váltogatásuk periodikusan történt, ráadásul a kódolást segítő szó sokszor értelmes szó volt, az algoritmus végső soron kiismerhetővé, és megfejthetővé vált. Ennek felismerése azonban messze a vizsgált korunkon túl következett be, egyelőre annyira hatékonynak számított, hogy 19. századig nem is merült fel, hogy feltörhető lenne.

Különös esete a polialfabetikus titkosításoknak Pálóczi Horváth Ádám korábban már említett titkosírási másolata, amely Vámos Hanna kódfejtésének köszönhetően vált olvashatóvá. A szöveg minden egyes szavának első betűje önmaga maradt, a második betűt az ábécében utána következő betű cserélte fel, a harmadikat a kettővel utána álló, és így tovább. Az 'et' helyett 'eu'-t írunk, a 'purissimo' helyett 'pxtmyzpty'-t. Jól látható, hogy bár definíció szerint polialfabetikus módszerrel állunk szemben, hiszen egy adott szó minden betűjét más kódábécé szerint kódoljuk, valójában a nyílt

²¹ SINGH, *Kódkönyv*, 71–87.

²² SACCO, *Manuel de Cryptographie*, 36–41, 296–304.

szöveg rendezetlenségének mértéke mégsem növekszik meg eléggé, a módszer erős struktúrákat hagyott a kódszövegben. Az egyszerű ábécéeltolás (hogy minden betű kódolásához az előző betűhöz képest eggyel eltolt kódábécét használ), valamint, hogy ez az eltolás minden szó kezdetével újakezdődik, igen sérülékenyvé teszi a módszert (bár ez természetesen nem kisebbíti a megfektő érdemét, hogy ugyanis felismerte, éppen ez a módszer áll a ránézésre olvashatatlan szöveg kódolása mögött).²³

De térjünk vissza a 16. század nagy kriptográfiai monográfiáihoz!

A szorosan vett titkosírási módszereken kívül Trithemius, della Porta, Vigenère, Selenus, Falconer és mások könyvei bemutatnak egy sor egyéb szövegelrejtő módszert, amely nem is annyira a kriptográfia, mint a szteganográfia, vagyis az üzenet elrejtése területére tartozik. Ilyen például, amikor egy szövegnek csak bizonyos betűi számítanak, és azokat kell összeolvasni egy értelmes üzenetté, az összes többi betűt pedig figyelmen kívül kell hagyni. Gustavus Selenus hosszasan ismertet ilyen módszereket, külön tárgyalva azt, amikor egy szövegben csak a szavak kezdőbetűit kell értelmes üzenetté összeolvasnunk, amikor csak minden második kezdőbetűt, és amikor minden kezdőbetű számít, kivéve az első és az utolsó szót.²⁴

Szintén nagy népszerűségnek örvendenek a monográfiákban a szótagmódszerek, amelyek egy-egy karaktert feleltetnek meg a titkosírásban az alapszöveg egy-egy szótagjának, vagy amelyek kettős karakterkombinációkat feleltetnek meg betűpároknak, esetleg hármas kombinációkat betűhármásoknak, és így tovább.

Gyakorlat a nyugati diplomáciában: a homofonikus rejtjelezés

Miután Alberti, Trithemius, Selenus, Vigenère és a többiek jóvoltából elméleti bevezetőt kapunk a titkosírási módszerek gazdag tárházába, joggal feltételezzük, hogy hasonló változatosságot látunk a gyakorlatban. De csalódní fogunk, ugyanis éles ellentétben e tudományterület kifinomultságával, a 15–17. század szinte összes komolyan vehető titkosítási eljárása egyetlen módszer alesetének tekinthető,²⁵ méghozzá egy olyan módszerének, amelyet a fenti összegző monográfiák alig érintenek. És ez a módszer a homofonikus titkosírás.²⁶

²³ VAMOS, *Leleplezett titok*.

²⁴ SELENUS, *Cryptomenytices*, 3. könyv.

²⁵ Azok a módszerek, amelyek mégsem a homofonikus kategóriába tartoznak, általában vagy egyszerű monoalfabetikus titkosírások voltak, vagy pedig olyan módszerek, amelyek a kódolás és a dekódolás folyamatában egy bizonyos pontjain keresztülyuggatott rácsot, grille-t használtak.

²⁶ A titkosírások elméleti irodalma és valódi gyakorlata közti jelentős különbséget már David Kahn kimutatta klasszikus monográfiájában, mikor azt írta, az előbbieket „körüllengi a valószerűtlenség levegője” KAHN, *The Codebreakers*, 156.

A homofonikus titkosírás fokozatosan öltött formát az itáliai diplomáciában. Az 1395. évet követő néhány évtizedben a pápai kancellárián, Velencében, Firenzében és egy sor további itáliai városban megjelent a hivatalos kriptográfia. Az addigi elsősorban használt módszerek, amelyekben sokszor csak a magánhangzókat cserélték ki, a mássalhangzók viszont változatlanul maradtak, először fokozatosan átalakultak teljes behelyettesítéses kódábécékké, amelyek minden betűnek megfeleltetnek egy grafikus jelet, majd a monoalfabetikus kódábécék fokozatosan kiegészültek második és harmadik jellel (homofonnal) a gyakori magánhangzók számára. Ezzel párhuzamosan becsatornázódik egy másik – szintén elsősorban használt – titkosítási hagyomány is, amely a gyakori szavak, a politikai szereplők és földrajzi nevek számára egy kódjellistát, úgynevezett nomenklatort alkalmazott. 1400 körül ezek a kódjelek bekerültek a titkosíráskulcsokba, hogy a gyakorta használt kifejezések és nevek jellemző szerkezete ne vonja magára a kódfejtő figyelmét. Végül pedig egyre gyakoribbak lettek a nullítások, jelek, amelyek nem hordoznak jelentést, a kódfejtőnek viszont nehéz eldöntenie, hogy betűt, politikai szereplőt vagy semmit sem jelentenek.²⁷ A homofonikus titkosírások tehát lényegében abból az egyszerű felismerésből indultak ki, hogy a monoalfabetikus módszerek a gyakoriságelemzés elterjedése folytán rendkívül sérülékennyé váltak. Az első ilyen típusú teljes titkosíráskulcsok – amelyek hiánytalan kódábécét, homofonokat a magánhangzóknak, nomenklatorlistát és nullításokat egyaránt tartalmaztak – 1411-ben jelentek meg Velencében, 1412-ben a pápai udvarban, és 1414-ben Firenzében.

A fontosabb itáliai politikai centrumoknak hamar lett saját professzionális kódfejtője, aki gyakran kriptográfiai traktátusokat is írt. Sokuknak jól ismerjük a nevét: Gabriel de Lavinde VII. Kelemen ellenpápa udvarában szolgált, Antoine Elio előbb III., majd IV. Pál udvarában dolgozott, az Argentik, Giovanni Battista Argenti és az unokaöccse, Matteo Argenti pedig a 16. század végi pápák, V. Sixtus és XIV. Gergely kódfejtői voltak. Az Argentik saját titkosírásfajták kézikönyvükben részletes tanácsokat kínálnak arra, hogyan tudja a kriptográfus olyanná alakítani a titkosítandó szöveget, hogy az minél nehezebben legyen feltörhető, és hogy hogyan lehet a titkosított jelsozortat minél ellenállóbbá tenni a gyakoriságelemzésnek. A rejtjelfejtés gyakorlának presztízsét jelzi, hogy a kódtörők egyre nagyobb becsben álltak, különválasztva tevékenykedtek az egyszerű, mechanikus kódolást végző írnokoktól, sokszor segédet is kaptak. A pápai udvarban és a Velencei Köztársaságban egyaránt 1540 körül intézményesült a szakma annyira, hogy hivatalos kódfejtő irodát nyitottak. Velencében a kódfejtők dolgozószobája magában a Dózse-palotában, a Titkok szobája felett volt. Senki nem zavarhatta munkájukat, igaz – egyes történetek szerint – nem is jöhettek ki addig, amíg meg nem fejtették a bejövő iratokat.

A késő középkor és a kora újkornak tehát gyakorlatilag kizárólagos titkosítási módszerévé vált a homofonikus titkosírás. A módszer egyszerű, könnyen követhető és praktikus volt, nem igényelt többet, mint egy egy-két, de maximum öt oldalon elérő

²⁷ MEISTER, *Die Geheimschrift*, 21–23, 171–176, uő, *Die Anfänge*, 14–15.

karaktertáblázatot. E karaktertáblázatok – érett formájukban – az alábbi öt kategóriából állnak össze.

1. A nyílt szöveg minden betűjéhez három vagy négy különböző karakter, más szóval homofon rendeltetik, a gyakoribb betűknek általában több, mint a ritkáknak. Ezek szerepe, hogy ellehetetlenítsék a gyakoriságelemzést a kódfejtés során, valamint hogy a jellegzetes szóstruktúrákat elfedjék, a „valószínű szó” betörését megakadályozzák.

2. Speciális karakterek állnak rendelkezésre a gyakoribb kettős betűk számára. Ez a kategória a legkorábbi homofonikus kulcsokból még hiányzik, de a 15. század során egyre gyakoribb lesz, a 16. századra pedig a kidolgozott rendszerek nélkülözhetetlen eszközévé válik. Minden nyelvre jellemző, hogy melyek a gyakorta előforduló kettős betűi, a titkosírás leleplezését megnehezíti, ha a kettős betűket egyetlen karakterrel álcázzuk.

3. Külön karakterek kódolják a szótagokat. Ez a szintén a 16. századra általánossá vált gyakorlat – amennyiben a kódoló lelkiismeretesen használja az egyes szótagok jeleit – szinte megfejthetlenné teszi a rendszert. A megnövekvő biztonság ára, hogy az üzeneteket nehezebb gyorsan kódolni és dekódolni, ami gyakran – különösen harctéri helyzetben – a szótagjelek elhanyagolásához vezethet.

4. Nullítások, azaz semmit nem jelentő karakterek. Ezek célja, hogy jól összehajlítsák a kódfejtőt, bár a hanyagabb kódolók hajlamosak voltak kizárólag a sorok elejére és végére helyezni őket, így könnyen leleplezhetővé váltak.

5. Végül a nomenklaturatáblázat, azon kódszavak listája, amelyek az adott nyelv leggyakoribb kötő- és viszonyyszavait, az üzenet fontosabb földrajzi neveit és politikai szereplőit jelölik. Minthogy a táblázatban ezek speciális jelet vagy számot kapnak, a rendszer ellenállóbbá válik a „valószínű szó” módszerével szemben, amely abból indul ki, hogy mi az a szó, amely nagy valószínűséggel feltűnik az adott üzenetben, és annak mintázatát keresi a kódszöveg karaktersoraiban.

Betűnként két vagy három homofon egy nagyjából száztételes ábécét tesz ki. A nullítások száma általában nem több tíznél, ugyanilyen nagyságrendben fordulnak elő a kettős betűk jelei. A szótagok jelei gyakran száz-százötven tételre rúgnak, míg a kódszavak akár egy háromszáz tételes szótárat is kithetnek, bár felső korlátként csak a használhatóság szempontjai adódnak. Ezt a rendszert követték a kora újkor olasz,²⁸ spanyol,²⁹ francia,³⁰ német³¹ és magyar³² diplomáciai levelezésében.

²⁸ MEISTER, *Die Geheimschrift*; UÖ, *Die Anfänge der modernen diplomatischen Geheimschrift*; Karttunen, *Chiffres diplomatiques*; Pasini, *Delle scritture in cifra*; Gaetano Platania, *La Polonia nelle carte del cardinale Carlo BARBERIENI protettore del regno, Accademie e Biblioteche d'Italia* 56 (n. s. 39) (1988) n. 2. 38–60; CECCHETTI, *Le scritture occulte*.

²⁹ DEVOS, *Les chiffres de Philippe II*; Biaudet, *Un chiffre diplomatique*; Speziali, *Aspects de la cryptographie*.

³⁰ DEVOS, SELIGMAN, *L'Art de Deschiffrer*.

³¹ ROCKINGER, *Über eine bayerische Sammlung*; Stix, *Die Geheimschriftenschlüssel*.

³² TUSOR, *Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa*; RÉVAY, *Titkosírások*.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x z 9 & 2
 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40
 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60

Gemme: bb cc dd ff gg mm nn pp rr ss tt
 d ḋ d^a d^o d^o d^o d^o d^o d^o d^o d^o d^o d^o

Nihil importantes: # ḣ π Δ n^o ḣ m^a

Quicquid positum fuerit inter hec signa E 7
 nihil importabit.

Che	per	come	quando	anchora	pertanto	
g	g ⁻	g ^a	g ^b	g ^a	g ^o	
Papa		lo	El S ^{re} de Favenza	lr	Voy	b ^a
Cardinali		li	Pace	li	Noy	b ^a
Re Ferrando		li	Guerra	li	Expedito	b ^a
Duca di Milano		li	Cavalli	li	Con conditione	b ^a
Duca de Ferrara		li	Fanti	li	In boni termini	b ^a
Duca de Calabria		li	Gente darne	li	In male termini	b ^a
Fiorentini		li	Victualie	li	De questa cosa	b ^a
Lorenzo de Medici		li	Carestia	li	Facilmente	b ^a
Marchese de Mantua		li	Abondantemente	li	Difícilmente	b ^a
S ^{re} Constantio		li	V. S ^{ria}	li	In stato	b ^a
Bolognesi		li	S. Ex ^{ta}	li	Acordato	b ^a
Senesi		li	Ambasatori	li	Essere	b ^a
Suyceri		li	Italia	li	Non essere	b ^a
Venetiani		li	Campo	li	In effecto	b ^a
S. Roberto S. Severino		li	Inimici	li	Assecurare	b ^a
La S ^{ma} liga		li	Tractato	li	Li potentati de	b ^a
Card. Roano		li	Concluso	li	Italia	b ^a
Card. de Milano		li	Dicto	li	Li potentati de	b ^a
Card. de Novara		li	Facto	li	la liga	b ^a
Card. de S. Pietro		li	Rasonato	li	La V ^{ra} Ex.	b ^a
in vinculis	li	li	Venuto	li	La S. S ^{ta}	b ^a
Vicecancellario	li	li	Mandato	li	La S. M ^{ta}	b ^a
Collegio de Cardinali	li	li	Ritornato	li		b ^a
Consistorio	li	li	Andato	li		b ^a

3. Titkosírás Milánóból 1483-ból.

Elöl látjuk az ábécé betűinek megfeleltetett homofonokat, utána a kettős betűknek megfelelő jeleket, majd a semmit nem jelentő nullításokat, végül a kódszavak, a nomenklátorok szótárát.³³

³³ MEISTER, *Die Anfänge der modernen diplomatischen Geheimschrift*, 31.

Érdemes hangsúlyozni, hogy a homofonikus táblák két különböző titkosítási módszerrel testesítenek meg egyszerre. A betűknek és a szótagoknak megfeleltetett jelek, azaz azok az egységek, amelyek önálló jelentést nem hordoznak, és amelyekből a szavak felépíthetők, a titkosírás kategóriájába esnek. Feltörésükhöz – mint részletesen látni fogjuk – statisztikai elemzésre, matematikai módszerekre van szükség. A nomenklátorok azonban nem titkosírásegységek, hanem kódjelek. Egy-egy egység önálló jelentést hordoz az adott szó szerkezetétől függetlenül. A kódtáblázatok valójában szótárak, amelyek teljes szavaknak, fogalmaknak feleltetnek meg más nyelvű szavakat, vagy jelen esetben kódjeleket. Feltörésükhöz nem annyira matematikai analízis vezet. Inkább úgy lehet megfejteni őket, mint egy régi, már senki által nem beszélt nyelvet. Alapesetben a kódok feltöréséhez jelentősen több rejtjelszövegre van szükség, mint a titkosírás feltöréséhez, és míg egy betűkből vagy szótagokból álló titkosírás feltörése – optimális esetben – teljes lehet, addig a kódok esetében sokszor csak részleges a siker, jó megfejtés esetén is maradnak azonosítatlan egységek a kódtáblázatban. Minderre a titkosírások és kódok megfejtési módszereinél még visszatérünk, itt most elég azt hangsúlyozni, hogy a homofonikus titkosírások erősségét az is adta, hogy a két titkosítási módszer előnyeit ötvözték.

A homofonikus kulcsok mellett még egy titkosírástáblázat-típus virágzott, ez azonban jóval kisebb mennyiségben, szinte csak a pápai gyakorlatban fordult elő.³⁴ Ahelyett, hogy minden betűnek több jelet vagy számot feleltetett volna meg, az úgy nevezett polifonokkal működő monoalfabetikus titkosírás két, néha három nyílt ábécébeli betűhöz ugyanazt a rejtjelmegfelelőt rendeli. Ahogy az alábbi első táblázatban is látható, a 4 egyaránt jelentheti az *a* és az *m* betűt is, míg a második példában a 9 lehet *a* és *s* is. Míg a homofonikus rendszerben a kódábécé ötven-száz jeltől áll, a polifonokkal működőben csak kilenc-tíz jel szerepel a betűk helyett, azaz a kódábécé kevesebb elemből áll, mint maga a nyílt ábécé. Hogyan tud egy ilyen rendszer mégis működni, és mi az előnye? Az előnye az, hogy hatékonyan ellenáll a gyakoriságelemzésnek, de nem azért, mert a gyakori betűknek több jelet feleltet meg, hanem éppen azért, mert kevesebbet. A levél elolvasása pedig nem is olyan bonyolult, bár kétségtelenül hosszadalmas. A címzett a titkosíráskulcs birtokában több sorban a jelsorozat alá írja az adott jelnek megfelelő nyílt betűket, majd a nyelvérzékét és a háttérismereteit használva úgy kombinálja össze a megfelelő betűket, azaz úgy olvassa ki a két-három adódó lehetőségből az üzenetet, ahogy az összeolvasott betűk értelmes szöveget adjanak. Ez a módszer azonban, ötletessége ellenére, nem terjedt el, jóformán csak a pápai titkárok alkalmazták néhány évtizeden keresztül a 16. század közepe táján.

³⁴ Többek közt: MEISTER, *Die Geheimschrift*, 286–298, 316–323. A polifonos titkosírás elemzéséhez: SACCO, *Manuel de cryptographie*, 34–35; 291–293.

Cifra con il Sig. Cosmo Furtado Falcornio in Portogallo.

am	bs	cg	du	fe	ni	lt	po	rz	Nulla
4	5	7	8	9	0	1	2	3	·6·

qua	que	qui	che	non	cifra
66	33	000	99	77	44

4. Polifonikus titkosírás a pápai udvarból az 1584 körüli évekből,
Matteo Argenti gyűjteményéből³⁵

Con il Toletani.

as	bd	ce	fi	gl	mn	np	ro	tx	Nulle
9	7	5	4	2	1	3	6	8	99.33

Il Signor Iacopo B.	44	Il Duca di	88	Il Re di	44
Il Papa	37	Il Cardinal di	88	Il Padre	999

5. Polifonikus titkosírás a pápai udvarból 1580-ból,
Matteo Argenti gyűjteményéből³⁶

Összefoglalva tehát, a homofonikus módszer uralkodott a 17. század végéig mind a diplomáciai, mind a katonai levelezésben. A fejlődést a rendszeren belül egyrészt a szótagjelek elterjedése jelentette, másrészt pedig az, hogy a kódszótár, azaz a nomenklatorrész egyre hosszabb lett. XIV. Lajos idejére már nem volt ritka a közel ezer tételt tartalmazó kódszótár sem. Ez azonban csak bizonyos tekintetben nevezhető fejlődésnek. Amikor ugyanis a titkosírásrendszer (amelyben betűk és betűkombinációk vannak megfeleltetve karaktereknek) átalakul kódrendszerré (amelyben teljes szavak vannak megfeleltetve karaktereknek), ezáltal sokkal biztonságosabbá, gyakorlatilag feltörhetetlenné válik. Hátránya ugyanakkor, hogy mind az üzenet feladója, mind a címzettje kell, hogy rendelkezzen egy olykor igen vaskos szótárral, amely mutatja, hogy melyik számkombináció melyik szóhoz tartozik. A biztonságna tehát meg kell fizetni az árát: a kezelhetőség jelentős csökkenését. Az üzenet átadásának biztonsága azon az áron növekszik, hogy a kulcs átadása elbonyolódik. Másfelől pedig a megnövekedett biztonság is csak relatív, mivel ha kellően sok kódszöveg áll a rendelkezésére, a kódfejtő az üzenet feltehető tartalmából, a szöveggörnyezetből és a kódszavak egymáshoz való viszonyából messzemenő következtetéseket vonhat le. Abban az esetben pedig, ha valamilyen módon birtokába kerül a kódszavakat tar-

³⁵ I. m., 293.

³⁶ I. m., 291.

talmazó szótár, például ellopja, megtalálja, vagy – ha a múlttal foglalkozó történész – egyszerűen csak kikeresi a levéltárban, egészen könnyű a dolga.

Ennek híján viszont nagyon nehéz. Erre példa a híres Vasálarcos története. Aho-
gyan a közismert, Voltaire-től származó, de Alexandre Dumas által is megörökített
történet szól, nem sokkal Mazarin halála után, 1661-ben egy arcát eltakaró, vasból
készült maszkot viselő fiatal férfit börtönbe vetettek. Áranyos termetű, nemes kiál-
lású fiatalember volt, az örök tisztelettel bántak vele, de a parancs úgy szólt, hogy ha
arcát felfedi, meg kell ölniük. A foglyot személyesen a börtönigazgató látta el, és soha
senki nem találkozhatott vele. 1690-ben a legnagyobb titokban szállították át Párizs-
ba, a Bastille épületébe, ahol továbbra is viselte az álarcot. Senki nem láthatta még
1703-ban bekövetkezett halálakor sem. Könnyű volna mindezt a francia királyság
intézményével ellenséges, és Lajos emlékét befeketíteni vágyó Voltaire fantáziájának
számlájára írni, azonban néhány hiteles történelmi forrás is alátámasztja az álarcos
fogoly létezését, bár arról folyik némi vita, vajon miből készülhetett az a bizonyos
„vasálarc” (egy igazi, nehéz, vasból készített álarc ugyanis hamar kisebesítené hor-
dozója arcát, aki rövidesen elhunyna vérmérgezésben.)

A titokzatos rab személyazonosságáról számos teória született. Bár jelöltekben
sosem volt hiány, a 19. század végén Etienne Bazeriès őrnagy (1846–1931) új megol-
dással jelentkezett. (Bazeriès fontos szereplő a kriptográfia történetében, neki sikerült
ugyanis kétszáz év múltán feltörnie a Napkirály híres, 590 elemből álló, szótagokat tit-
kosító kódrendszerét, a „Grand Chiffre”-t, amelyet a híres matematikus-kriptográfus,
Antoine Rossignol (1590–1673) tervezett.) Bazeriès őrnagy úgy gondolta, a Vasálarcos
rejtélyéről kriptológiai eszközökkel lehet lerántani a leplet. Megtalálta XIV. Lajos
egy levelét, amelyet egy hadvezérének, Nicolas de Catinat-nak küldött, és amelyben
szó esett a király parancsára letartóztatandó Bulonde tábornokról. A letartóztatás
oka prózai volt, Bulonde tábornok egy gyáva és sikertelen hadi akciójával váltotta ki
a Napkirály dühét. A tábornokot az uralkodó elzárásra ítélte, éjjel börtöncellában,
nappal pedig a börtönerődben, sosem nélkülözve egy „330. 309.”-t.

Mit jelenthet ez a két kódszám? Bazeriès szerint a második egyszerűen a mondat
végét jelző pont, az első viszont azt jelenti, hogy maszk. Az izgalmas feltételezést igen
nehéz bizonyítani, különösen, mivel Catinat levelezésében összesen mintegy tizen-
kétezerszer szerepel valamilyen kódszám, de ez a kettő kizárólag itt fordul elő. Nem
vagyunk tehát abban a helyzetben, hogy megfigyeljük, hogyan viselkednek a kódok
más szöveggörnyezetben, így nagyon nehéz lenne megítélni, hogy éppen azt jelentik,
amit Bazeriès szerint jelentenek. Pillanatnyilag is lezáratlan tehát az a tudományos
vita, amely arról folyik, milyen nevet takarnak azok a számkombinációk, amelyek a
Vasálarcos igazi kilétét fedik.³⁷

³⁷ David KAHN, *The Man with the Iron Mask: Encore et Enfin: Cryptologically*, *Cryptologia* 29/1
(2005), 43–49; Emile BURGAUD et commandant BAZERIES, *Le Masque de fer, révélation de la corre-
spondance chiffrée de Louis XIV, étude appuyée de documents inédits des archives du dépôt de la guerre*,
Paris, Firmin-Didot, 1893.

TITKOSÍRÁSOK MAGYARORSZÁGON: A FORRÁSANYAG JELLEMZÉSE

Az anyaggyűjtés koordinátái

A kora újkori magyar történelem forrásainak egyik legavatottabb szakértője, R. Várkonyi Ágnes a kódolt tájékoztatás „nagyfokú” elterjedésének okait vizsgálta.¹ Hogy a kutató benyomása a titkosírások feltűnő elterjedéséről a hazai forrásanyagban a környező országok forrásanyagával összehasonlítva mennyire állja meg a helyét, nehéz megítélni. Pillanatnyilag – tudomásom szerint – nem áll rendelkezésre módszeres vizsgálat sem a kora újkori lengyel, sem a cseh, sem az osztrák területekről, a magyar forrásanyagról is ez a monográfia az első, amely a – viszonylagos – teljesség igényével lép fel. Benyomásom összecseng R. Várkonyi Ágnesével: a fennmaradt titkosírás kulcsok száma és a sifírozott levelek aránya a teljes forrásanyaghoz képest valóban jelentős.

Nem szükséges, és nem is lehetséges itt a 16–17. századi magyar történelmet összefoglalni,² mégis érdemes röviden kitérni arra, hogy a vázolt jelenség az eseménytörténet ismeretében korántsem meglepő. A régió a kora újkor századaiban ütközőzónává vált: itt konfrontálódott a keresztény és a török haderő, a nyugati és az iszlám kultúra, a katolicizmus és a reformáció, és bizonyos fokig a nyugati és a keleti kereszténység. A 15. század végén még az utazók által gazdagnak és biztonságosnak bemutatott Magyarország a 16. század közepére koalícióban és ellenségeskedésben álló területek bonyolult rendszerévé alakult. A három részre szakadt ország részei korántsem maradtak statikus nyugalomban, a befolyási övezetek dinamikusan változtak, és a lakosság kétharmada élt határzónában.³ Az instabil, és következőképp eseménydús régióban a diplomáciai, hadi, tudományos és vallásos titkok elrejtése, valamint a törekvés ezen titkok felfedésére különösen nagy szerepet játszott.

¹ R. VÁRKONYI, *A tájékoztatás hatalma*, 9, 27.

² Lásd többek közt PÁLFFY Géza, *A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században*, Budapest, MTA Történettudományi Intézet, História, 2010; uő, *The Kingdom of Hungary and the Habsburg Monarchy in the Sixteenth Century*, Boulder, Colorado–Wayne, New Jersey, Center for Hungarian Studies and Publications, Inc., 2009.

³ R. VÁRKONYI, *A tájékoztatás hatalma*, 16.

Amint a bevezetésben is említettem, a fenti megfontolások a régió dinamikus, következőképp a rejtjelezés szempontjából izgalmas jellegéről nem foglalják magukban azt a következtetést, hogy a kor más politikai egységei Nyugat-, Közép- vagy Kelet-Európában kevésbé volnának relevánsak a titokkutatás és a rejtjelezés szempontjából. Az állítás az, hogy a magyar történelem rendkívül gazdag ezen a téren, és ezen a forrásanyagon kiválóan meg lehet mutatni a titkolózás társadalomtörténetének egy fontos szeletét. Más területeket pedig a további kutatásnak kell feltárnia – ehhez reményeim szerint a saját kutatásom hasznos mintát mutathat.⁴

De mit jelent az közelebről, hogy „kora újkori magyarországi forrásanyag”? Hol vannak Magyarország határai, és mettől meddig tart a kora újkor? Éles határokat nem lehet, és mint alább érvelni fogok, nem is feltétlenül szükséges kijelölni, de hozzávetőlegesen be lehet határolni az anyaggyűjtés térbeli és időbeli koordinátáit. Az időhatárokat a könnyebben. Míg a titkolózástörténet természetesen nem ismeri a politikai korszakhatárokat, a homofonikus titkosírás elterjedése és használata meglehetősen jól kijelöli a kora újkor két évszázadát. Nagyjából a 16. század harmadik évtizedében váltják fel a monoalfabetikus módszereket (még ha ezek 1700-ra sem tűnnek el teljesen), és terjednek el az országgal kapcsolatos diplomáciai gyakorlatban, és nagyjából a 18. században adják át a helyüket komplexebb eljárásoknak. A magyarországi titkosírás-használat – mind mennyiségében, mind minőségében – a Rákóczi-szabadságharcra ér a csúcra, az ezt követő évtizedekben – részben a lecsendesedő politikai helyzet következtében is – alaposan lecsökken a fennmaradt rejtjelek száma, és jellegük is megváltozik. A forrásanyag tehát szinte maga jelölte ki az 1526–1711-es korszakhatárokat. Ezeket az évszámokat azzal a fenntartással követtem, hogy a Mátyás- és Jagelló-kor viszonylag kisebb számban fennmaradt forrásait végül nem zártam ki a vizsgálatból, így tulajdonképpen a kezdeteinél fogtam hozzá a magyarországi rejtjelezés történetéhez. Másrészt pedig, amikor tanulságosnak tűnt, esetenként egy-egy Rákóczi-szabadságharc utáni esetet is vizsgáltam, azonban az 1711 utáni időszakra nem tekinthető teljesnek a kutatásom.

A térbeli koordináták nehezebbek, és végtelen vitákra adnak lehetőséget. Minden hasonló típusú vizsgálat szembesül ezekkel a nehézségekkel, tökéletesen támadhatatlan szelekciós rendszert nem lehet felépíteni.⁵ A vizsgálatom során igyekeztem praktikus szempontokat követni, és inkább inkluzív voltam, mint exkluzív. Ez azt jelenti, hogy minden olyan szövegkiadás és szekunder irodalom a potenciális forrásom volt, amely a magyar történelemről szólt, azaz amelyet az oktatásban és a kutatásban (és nem utolsósorban a könyvtári katalogizálás során) a szakma ekként tart számon. Így természetesen belevettem a vizsgálatba a Magyar Királyság mellett az Erdélyi Fejedelemség forrásait is (annál is nehezebb lett volna kihagyni, mivel a rejtjelezett

⁴ Én magam is tervezem, hogy nagyobb merítésben vizsgáljam az európai levéltárak anyagait.

⁵ Egy fontos tárgyalása a problémának: MONOK István, *A művelt arisztokrata: a magyarországi főnemesség olvasmányai a XVI–XVII. században*, Budapest–Eger, Kossuth Kiadó–Eszterházy Károly Főiskola, 2012, 7–11.

levelezés gyakran az egyes politikai egységek között folyt). A magyar történelem forrásainak legfontosabb levéltárait látogattam: a Magyar Országos Levéltárat, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárát, a Ráday Levéltárat, a Hadtörténelmi Levéltárat, az ELTE Egyetemi Könyvtár Kézirattárát, illetve a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv Hungarica, Turcica és Polonica gyűjteményeit kutattam. Amikor kétség merült fel, inkább hajlottam egy adott forrás befogadására. Így – őrzőkönyvtárunk okán – az OSZK-ban Gévay Antal másolatában fennmaradt I. Ferdinánd és V. Károly közt használt titkosírás-táblázatokat és az ELTE Egyetemi Könyvtár Kézirattárában fennmaradt konstantinápolyi követi levelezést is felvettem a repertóriumba, még ha nem is lehetünk biztosak abban, hogy ezekkel a titkosítással a levélírók a Magyar Királyság ügyeiről konzultáltak. A törekvésem az volt, hogy minél teljesebb kimutatást adjak a hazai levéltárakban fellelhető forrásokról. Viszont – részben az anyag hatalmas kiterjedése miatt – nem vettem fel a repertóriumba a bécsi Staatskanzlei minden – Bécsben keletkezett és a Habsburg-diplomáciával kapcsolatos – titkosíráskulcsát, csak azokra összpontosítottam, amelyek közvetlenül a magyar történelemmel, magyar történelmi szereplőkkel kapcsolatosak. Ennél teljesebb vizsgálatot a Staatskanzlei anyagáról a kutatómunka egy későbbi szakaszában tervezek, amikor a magyarországi vizsgálatot kiterjesztem Európára.

Fontosnak nem egy-egy rejtjelkulcs vagy sifírozott levél bevétele vagy kizárását tartom a repertóriumból, hanem azt, hogy a következtetések levonásában minden alkalommal figyelembe kell venni az adott forrás származási és felhasználási körülményeit. Példának okáért: Dudith Andrásnak – mint Miksa császár lengyel király melletti követének – titkosírástábláiból nem vonhatunk le következtetést a „magyar” titkosírástörténet fejlődésére, csak a Habsburg-diplomácia gyakorlatára, amelyben történetesen egy magyar tudós is részt vett.

Az éles határok felállítása azért sem indokolt, mert az általános tendenciákat egy-egy újabb forrás feltűnése vagy kizárása ritkán módosítja, konkrét jelenségek tanulmányozásakor pedig természetesen minden esetben ügyelni kell arra, hogy az adott források provenienciáját figyelembe vegyük (ezért is tüntettem fel ezt egy külön oszlopban a rejtjelkulcsok és rejtjelezett levelek könyv végén található repertóriumában).

A forrásanyagról általában

A forrásanyag alaptulajdonsága a titkolózás esetében általában, a rejtjelezés esetében pedig különösen, hogy elszórva található, jelentős részben azonosítatlan és publikálatlan. Gyakran a katalógusok és levéltári segédletek sem emlékeznek meg arról, hogy egy levél pár bekezdése titkosírással készült.

Kivételt képez ezalól néhány rejtjeltábla-gyűjtemény, amelyet valamikori gyűjtője éppen azért helyezett egy levéltári fasciculusba vagy fondba, vagy egy kéziratári jelzetre, hogy a hasonló típusú, jellemzően egyoldalas források egy helyen legyenek

feltalálhatóak. Gévay Antal 19. századi másolatainak mappája az OSZK Kézirattárában a Magyarországgal kapcsolatos Habsburg-diplomácia közel ötven 16. századi tábláját tartalmazza.⁶ A bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv gyűjteményébe tartozó Staatskanzlei-anyagok közt többé-kevésbé ábécérendben többszáz hasonló kulcs található a kora újkorból⁷ (részben ezeket másolhatta Gévay). E kivételesen gazdag gyűjteményből – amelynek természetesen csak egy része kapcsolatos a magyar történelmi szereplőkkel – szépen kirajzolódik a Habsburg-diplomácia négyszáz éve.⁸ Teleki Mihály tíz clavisát a Teleki család Marosvásárhelyi Levéltárának MOL-ban őrzött anyagai közt lelhetjük fel.⁹ A Wesselényi-szervezkedés felszámolásakor lefoglalt titkosírások (huszonkét kulcs és öt titkosírt levél) szintén Bécsben vannak összegyűjtve.¹⁰ A Rákóczi-szabadságharc titkosírástábláit három jelzet alatt találjuk, kettő ezek közül a fejedelem levéltárának emigrációba vitt részére, a Rákóczi-Aspremont levéltár MOL-ban őrzött – és az 1956-os, éppen a Rákóczi-anyagot megtizedelő nagy pusztítástól szerencsére megkímélt – gyűjteményre vonatkozik,¹¹ a harmadik pedig Ráday Pál irataira a Ráday Levéltárban.¹² E három jelzet alatt körülbelül százharminc

⁶ OSZK Quart. Lat 2254.

⁷ Fazekas Istvánnak és Pálffy Géának mondok köszönetet, hogy erre az értékes anyagra felhívták a figyelmemet.

⁸ ÖStA HHStA Staatskanzlei Interiora Chiffrenschlüssel Kt. 13–20. Különösen a 13–14. doboz mintegy nyolcszáz főlója gazdag a korszakunk szempontjából releváns kulcsokban, de a 16-osban és a 20-asban is előfordulnak 16–17. századi clavisok. Az anyaghoz lásd még a MOL könyvtárában megtalálható segédletet: V/5/2-4 Staatskanzlei: Vortrage: Interiora und Provinzen, 16–28. Az Államkancellária irányította a külpolitikát 1742–1848 között, de a korábban keletkezett levéltári anyag is az ő őrizetébe került, így a Hofkanzlei (1527–1558), a Reichshofkanzlei (1558–1806) és az Österreichische Hofkanzlei (1620–1848) működése során keletkezett titkosíráskulcsok is – Fazekas István szíves közlése. Lásd még FAZEKAS István–KENYERES István–SARUSI KISS Béla szerk. *Segédletek az osztrák Állami Levéltár magyar vonatkozású irataihoz* (Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Finanz- und Hofkammerarchiv) CD-ROM, Budapest, Arcanum Kft., 2011, FAZEKAS István, *Az Osztrák Állami Levéltár nyomtatásban megjelent segédletei*, *Levéltári Közlemények* 69 (1998), 195–219.

⁹ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok

¹⁰ ÖStA HHStA Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. Az Osztrák Állami Levéltár fent idézett szakirodalmán túl: BUZÁSI János, *A birodalmi levéltárak magyar vonatkozású iratai I. A birodalmi udvari tanács és a birodalmi udvari kancellária levéltára*. I. kötet 1–2. rész (Levéltári leltárak 76.), Budapest, 1979; Uő, *A birodalmi levéltárak magyar vonatkozású iratai*. II. Mainzi főkancellári levéltár (Levéltári leltárak 76.), Budapest, 1979; Uő, *Az Österreichische Geheime Staatsregistratur magyar vonatkozású iratai*, *Levéltári Közlemények* 44/45 (1974), 123–142.

¹¹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43 és 44. A Rákóczi levéltár sorsáról és szerkezetéről: FEKETE NAGY Antal, II. Rákóczi Ferenc Fejedelem levéltára, *Levéltári Közlemények* (1940–1941), 441–455; MAK-SAY Ferenc, A Rákóczi-Szabadságharc levéltára, *Levéltári Közlemények* 25 (1954), 94–129; IVÁNYI Emma, II. Rákóczi Ferenc politikai levéltára, 1526–1712, *Levéltári Közlemények* 25 (1954), 130–140; KOSÁRY Domokos, *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*, Budapest, Osiris, 2000, 2. kötet, 181–184; Uő, *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1970, 728.

¹² Ráday Levéltár C64-4d2-25. A levéltárról lásd BENDA Kálmán, Ráday Pál politikai iratai 1703–1711, *Levéltári Közlemények* 25 (1954), 141–151.

táblát találunk, de ezek közt nagy az átfedés, a valójában különböző táblák száma jelentősen kisebb. Szerényebb – tíznél kevesebb kulcsot tartalmazó – gyűjtemények találhatók a Mednyánszky család levéltárában II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez,¹³ és Esterházy Pál levelei közt szintén a MOL-ban.¹⁴

A titkosíráskulcsoknak e koncentrált gyűjteményeit leszámítva azonban számos más táblára és magukra a levelekre az igaz, hogy csak igen nagy erőfeszítéssel, sokszor véletlenül, és gyakran más kutatók tanácsait követve azonosíthatóak. A kötet második felében található mintegy háromszáz rejtjelkulcs és több mint ezerhatszáz levél szándékaim szerint nem csupán kiegészítései a tanulmányomnak, hanem a munka legfáradtságosabb részének lenyomatai. Reményeim szerint a későbbi kutatás kiegészíti, javítja és haszonnal forgatja az általam összeállított repertóriumot.

A magyarországi forrásanyag különleges tulajdonsága azon nyelvek nagy változatossága, amelyeken fennmaradt. Közismert, hogy az egész közép-európai régió meghatározó tulajdonsága a *latin* nyelv erős és sokáig tartó jelenléte a kora újkorban. Miközben erősödtek a nemzeti nyelvek, a latin megőrizte központi szerepét (utóbb a nemzeti nyelvek mellett is gyakran latinul érveltek). A belpolitika nyelve (például a magyar országgyűlésben), a külpolitika nyelve (például a nagy békeszerződésekben), a tudomány nyelve (Gauss még a 19. században is latinul publikált), de néha még a közember nyelve is sokáig a latin maradt (állítólag a lengyel trónt elfoglalni érkező Valois Henriket 1573-ban latinul beszélő fogadósok üdvözölték).¹⁵ Nem meglepő, hogy a titkosított diplomáciai és hadi levelezés is latinul folyt. A *német* széles körben használatban volt a Habsburg-országokban, német ajkú diplomaták és kapitányok szívesen leveleztek az anyanyelvükön. Hasonló igaz a *magyarra* is, amelyet a hazai nemesek egymás közt gyakran előnyben részesítettek, de különös módon néhány évtizedig magyarul levelezett a budai pasa a Habsburg-uralkodó kormánysszerveivel is a magyar ügyekről, jellemző módon magukat a magyarokat kizárva a nem magyar felek közti kommunikációból.¹⁶ A jellemzően szerb és bosnyák titkos levelezők (kémek) *olaszul* küldték jelentéseiket Konstantinápolyból vagy Raguzából Velencén keresztül Bécsbe, miközben az olasz nyelv mint a diplomácia és a titkosírások hazájának nyelve is nagy jelentőségre tett szert. A *török* nyelv a hódoltság tényéből adódott, míg a *francia* is meglepő elterjedést, időnként dominanciát mutat, és nem csak akkor, amikor például II. Rákóczi Ferenc XIV. Lajossal egyeztetett, hanem akkor is, amikor lengyel szövetségeseivel levelezett.

¹³ MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó. Lásd még SZILÁGYI Sándor, II. Rákóczi György fejedelem összeköttetése Nádasdy Ferenczel, *Századok* 7 (1874), 441–476.

¹⁴ MOL P 125 No. 119772.

¹⁵ Peter BURKE, *Heu domine, adsunt Turcae: a Sketch for a Social History of Post-Medieval Latin*, in *The art of conversation*, Cambridge, Polity Press, 1993, 34–65, magyarul: *Világosság* 10 (1990), 780–787.

¹⁶ R. VÁRKONYI, A tájékoztatás hatalma, 18.

Érdemes szót ejteni arról is, hogyan viszonyul az itt bemutatott anyag a teljes fennmaradt forrásmennyiséghez. Ezt a kérdést egyes kategóriákra lebontva lehet vizsgálni.

Teljességre törekedtem a titkosírástáblák esetében. Ez a forrástípus jellemző módon kézirat, kéziratokban vagy levéltárakban érhető el. Igen kevés került a kéziratok anyagból publikálásra,¹⁷ miközben a nyomtatásban megjelent táblák egy része rekonstruált, azaz a cikk szerzője által megoldott rejtjelezett leveleken alapszik. Ezek a rekonstruált táblák is rendkívül értékesek, megjelenési helyüket minden esetben feltüntettem a repertórium megfelelő oszlopában. Nem lehetek biztos benne, hogy minden fennmaradt kulcsot megtaláltam, a kimutatás folyamatosan – bár csökkenő sebességgel – nő, reményeim és levéltári benyomásaim szerint a fennmaradt anyag nyolcvan százalékánál járhatok.

Szintén a teljességre törekedtem (feltehetően szintén nyolcvan százalékos sikerrel) a forráskiadványokban és feldolgozásokban megjelent rejtjelezett leveleket illetően. Ebben nagy segítségemre volt az, hogy az anyag – különösen a 19. századi forráskiadványok – jelentős része digitális formában hozzáférhető. Fontos hangsúlyozni, hogy a kiadott levelek jelentős része mára elveszett vagy lappang, a sokszor kétséges értékű forrástisztelettel készült szövegkiadásokból csak korlátozott módon vonhatók le következtetések. Mivel azonban a nyomtatott és digitalizált anyagon igen jól lehet mennyiségi vizsgálatokat folytatni a titkolózás mechanizmusaival kapcsolatban, és jól azonosíthatók a rejtjelezésre vonatkozó explicit állítások, korántsem tartózkodtam attól, hogy komolyan vegyem őket. Attól azonban annál inkább, hogy olyan következtetéseket vonjak le (például a titkosítási technológia konkrét alkalmazásával kapcsolatban), amelyekre csak a fennmaradt kézirat hatalmazna fel.

Végül pedig meg kell emlékezni a kéziratban fennmaradt rejtjelezett levelekről. Ezek nagy mennyiségét gyűjtöttem össze, elegendőt ahhoz, hogy következtetéseket vonjak le a forrástípusról és a vele kapcsolatos történelmi tendenciákról. De hogy az általam a repertóriumban feltüntetett több mint ezer levél mekkora hányadát képezi a levéltárakban megőrzött teljes mennyiségnek, felbecsülni sem merem. Volt olyan hadi konfliktusból származó levéltári fasciculus, amelynek száz százaléka volt titkosított levél, ez azonban inkább kivételes, mint jellemző. Amikor egy országos politikában jelentős család levelezését kértem ki, átlagosan minden századik levél volt rejtjelezett. Más típusú levéltári forrásanyagnál elhanyagolható is lehet az arány.

Számos – főleg diplomáciai és magánlevelezést tartalmazó – levéltári fond átvizsgálása után az a benyomás alakult ki bennem, hogy a fennmaradt iratmennyiségnek akár egy százalékát is részben vagy teljesen rejtjelezett levelek teszik ki. Ez első pillantásra nem tűnik soknak, de gondoljuk végig, mit jelentene a teljes kora újkori magyar forrásanyag egy századát összeszedni, milyen hatalmas mennyiség volna ez összességében. Amennyiben a benyomásom megalapozott, az anyag összegyűjtése több generációs munka, amelyhez reményeim szerint a saját kimutatásom legjobb esetben is csupán alapot biztosít. Az átvizsgálás során arra törekedtem, hogy a re-

¹⁷ A legtöbb Révay Zoltán idézett publikációiban.

pertóriumba felvett kéziratmennyiség kellően szignifikáns legyen a következtetések levonásához, s hogy a későbbiekben előkerülő források csak pontosítani, de nem érdemben módosítani tudják mindazt, amit az alábbiakban leírok.

Titkosírástáblák

A táblák szerkezete

Minden rejtjelezett levelezés előfeltétele (legalábbis a 16–17. században), hogy az egymásnak író felek egyaránt birtokában legyenek a titkosítás módszerét tartalmazó rejtjeltáblának. A rejtjeltábla – más néven kulcs vagy clavis – biztosítja, hogy az üzenet kódolása és dekódolása szimmetrikus folyamat legyen, azaz a címzett pontosan azt az üzenetet olvassa, amelyet a levélíró elküldött. (Időnként persze homokszem került a gépezetbe, a rejtjelezés során keletkező félreértésekről alább lesz szó.)

A rejtjeltáblák leggyakrabban egyoldalasak. Általában nagy papírlapok, néha kisebb papírfecnik, ritkábban – az esetek 2-3 százalékában – szépen kiállított, akár színes tintával készült pergamenlapok. Még a legkomolyabb, legtöbb elemből álló rendszerek is erőfeszítést tesznek, hogy az áttekinthetőség érdekében egyetlen nagy, széthajtogatható lapra elférjenek. Mivel egy ilyen lap az erőteljes igénybevétel miatt gyorsan amortizálódik, rendszerint igyekeznek keményebb és vastagabb, kartonszerű lapra másolni a clavisokat. A nomenklátorok nagy száma miatt időnként persze ez nem lehetséges, előfordulnak húszoldalas titkosírástáblák is, de a kulcsok zöme lapozás nélkül, egy pillantással átlátható rendszer.

Méret tekintetében azonban nagyon nagy a szórás. A legkisebb titkosírások csak az ábécének feleltetnek meg jeleket vagy számokat, és ráadásul ezt is takarékosan teszik. Egy betűhöz sem rendelnek egynél több titkos jelet, ráadásul – lévén latin nyelvről szó – nincsenek ékezetes betűk, sem k, és az u és a v jele is megegyezik. Így nem ritka, hogy huszonkét vagy akár kevesebb jellel is megelégszenek. Említeni is felesleges, hogy egy ilyen rendszer igen sérülékeny, könnyű feltörni.

Ezért a 16. században számos kiegészítés történt. Igen gyakran kapnak külön jelet vagy számot a kettős betűk, több titkos megfelelőt a gyakoribb betűk, elszaporodnak a nomenklátorok és a nullítások, és egyre rendszeresebbé válik, hogy az összes elképzelhető, egy magánhangzóból és egy mássalhangzóból álló szótag is – módszeresen felsorolva – kap jelet. Korszakunk végére, a 18. század első évtizedére az sem ritka, hogy a latin rejtjelábécét felváltja a nemzeti, speciálisan német, francia és magyar karakterek kapnak külön rejtjelmegfelelőt. Ennek következtében a táblák általában száz feletti egységből állnak, de nem ritka a három-négyszáz, sőt akár az ezer elemből álló rendszer sem.

A titkosírástáblák megjelenésének struktúrája eltérhet, a leggyakoribb megjelenési formájukban azonban felül, egy sorban tartalmazzák az ábécé betűit, alatta, a betűk alatti oszlopokban a hozzájuk tartozó homofonokat, aztán betűrendben 6–14 osz-

lopban következnek a szótagok, szavak és nomenklátorok. Nem ritka, hogy az önálló értelmet nem hordozó szótagokat, az értelmes szavakat, földrajzi és politikai neveket a táblázat külön sorolja fel, és számozza be, mint ahogyan az sem ritka, hogy a hónapneveket és a nullításokat az utolsó oszlopok egyikében, külön adják meg. Olykor a hivatalos megszólítások is kapnak rejtjelszámot, ezek is gyakran külön kerülnek felsorolásra. Rákóczi Ferenc alábbi táblázata egy kiforrott és alaposan kidolgozott latin nyelvű rendszer, szépen mutatja ezeket a kategorizálásokat.¹⁸

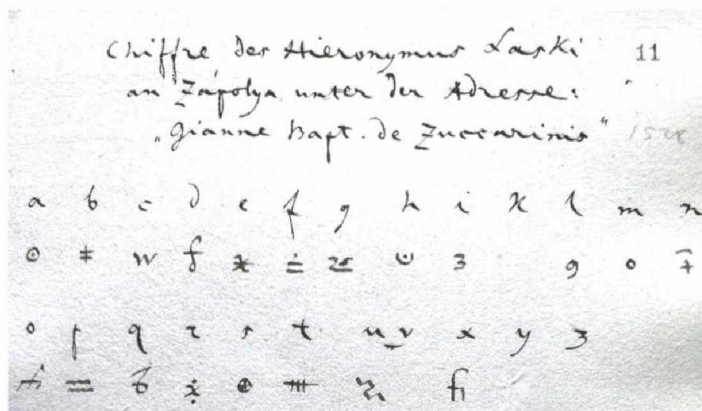
16	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Y	Z
90.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.	69.	70.	71.	72.	73.
91.	74.	75.	76.	77.	78.	79.	80.	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89.	90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.
98.	99.	100.	101.	102.	103.	104.	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112.	113.	114.	115.	116.	117.	118.	119.	120.	121.	122.
123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131.	132.	133.	134.	135.	136.	137.	138.	139.	140.	141.	142.	143.	144.	145.	146.	147.
148.	149.	150.	151.	152.	153.	154.	155.	156.	157.	158.	159.	160.	161.	162.	163.	164.	165.	166.	167.	168.	169.	170.	171.	172.
173.	174.	175.	176.	177.	178.	179.	180.	181.	182.	183.	184.	185.	186.	187.	188.	189.	190.	191.	192.	193.	194.	195.	196.	197.
198.	199.	200.	201.	202.	203.	204.	205.	206.	207.	208.	209.	210.	211.	212.	213.	214.	215.	216.	217.	218.	219.	220.	221.	222.
223.	224.	225.	226.	227.	228.	229.	230.	231.	232.	233.	234.	235.	236.	237.	238.	239.	240.	241.	242.	243.	244.	245.	246.	247.
248.	249.	250.	251.	252.	253.	254.	255.	256.	257.	258.	259.	260.	261.	262.	263.	264.	265.	266.	267.	268.	269.	270.	271.	272.
273.	274.	275.	276.	277.	278.	279.	280.	281.	282.	283.	284.	285.	286.	287.	288.	289.	290.	291.	292.	293.	294.	295.	296.	297.
298.	299.	300.	301.	302.	303.	304.	305.	306.	307.	308.	309.	310.	311.	312.	313.	314.	315.	316.	317.	318.	319.	320.	321.	322.
323.	324.	325.	326.	327.	328.	329.	330.	331.	332.	333.	334.	335.	336.	337.	338.	339.	340.	341.	342.	343.	344.	345.	346.	347.
348.	349.	350.	351.	352.	353.	354.	355.	356.	357.	358.	359.	360.	361.	362.	363.	364.	365.	366.	367.	368.	369.	370.	371.	372.
373.	374.	375.	376.	377.	378.	379.	380.	381.	382.	383.	384.	385.	386.	387.	388.	389.	390.	391.	392.	393.	394.	395.	396.	397.
398.	399.	400.	401.	402.	403.	404.	405.	406.	407.	408.	409.	410.	411.	412.	413.	414.	415.	416.	417.	418.	419.	420.	421.	422.
423.	424.	425.	426.	427.	428.	429.	430.	431.	432.	433.	434.	435.	436.	437.	438.	439.	440.	441.	442.	443.	444.	445.	446.	447.
448.	449.	450.	451.	452.	453.	454.	455.	456.	457.	458.	459.	460.	461.	462.	463.	464.	465.	466.	467.	468.	469.	470.	471.	472.
473.	474.	475.	476.	477.	478.	479.	480.	481.	482.	483.	484.	485.	486.	487.	488.	489.	490.	491.	492.	493.	494.	495.	496.	497.
498.	499.	500.	501.	502.	503.	504.	505.	506.	507.	508.	509.	510.	511.	512.	513.	514.	515.	516.	517.	518.	519.	520.	521.	522.
523.	524.	525.	526.	527.	528.	529.	530.	531.	532.	533.	534.	535.	536.	537.	538.	539.	540.	541.	542.	543.	544.	545.	546.	547.
548.	549.	550.	551.	552.	553.	554.	555.	556.	557.	558.	559.	560.	561.	562.	563.	564.	565.	566.	567.	568.	569.	570.	571.	572.
573.	574.	575.	576.	577.	578.	579.	580.	581.	582.	583.	584.	585.	586.	587.	588.	589.	590.	591.	592.	593.	594.	595.	596.	597.
598.	599.	600.	601.	602.	603.	604.	605.	606.	607.	608.	609.	610.	611.	612.	613.	614.	615.	616.	617.	618.	619.	620.	621.	622.
623.	624.	625.	626.	627.	628.	629.	630.	631.	632.	633.	634.	635.	636.	637.	638.	639.	640.	641.	642.	643.	644.	645.	646.	647.
648.	649.	650.	651.	652.	653.	654.	655.	656.	657.	658.	659.	660.	661.	662.	663.	664.	665.	666.	667.	668.	669.	670.	671.	672.
673.	674.	675.	676.	677.	678.	679.	680.	681.	682.	683.	684.	685.	686.	687.	688.	689.	690.	691.	692.	693.	694.	695.	696.	697.
698.	699.	700.	701.	702.	703.	704.	705.	706.	707.	708.	709.	710.	711.	712.	713.	714.	715.	716.	717.	718.	719.	720.	721.	722.
723.	724.	725.	726.	727.	728.	729.	730.	731.	732.	733.	734.	735.	736.	737.	738.	739.	740.	741.	742.	743.	744.	745.	746.	747.
748.	749.	750.	751.	752.	753.	754.	755.	756.	757.	758.	759.	760.	761.	762.	763.	764.	765.	766.	767.	768.	769.	770.	771.	772.
773.	774.	775.	776.	777.	778.	779.	780.	781.	782.	783.	784.	785.	786.	787.	788.	789.	790.	791.	792.	793.	794.	795.	796.	797.
798.	799.	800.	801.	802.	803.	804.	805.	806.	807.	808.	809.	810.	811.	812.	813.	814.	815.	816.	817.	818.	819.	820.	821.	822.
823.	824.	825.	826.	827.	828.	829.	830.	831.	832.	833.	834.	835.	836.	837.	838.	839.	840.	841.	842.	843.	844.	845.	846.	847.
848.	849.	850.	851.	852.	853.	854.	855.	856.	857.	858.	859.	860.	861.	862.	863.	864.	865.	866.	867.	868.	869.	870.	871.	872.
873.	874.	875.	876.	877.	878.	879.	880.	881.	882.	883.	884.	885.	886.	887.	888.	889.	890.	891.	892.	893.	894.	895.	896.	897.
898.	899.	900.	901.	902.	903.	904.	905.	906.	907.	908.	909.	910.	911.	912.	913.	914.	915.	916.	917.	918.	919.	920.	921.	922.
923.	924.	925.	926.	927.	928.	929.	930.	931.	932.	933.	934.	935.	936.	937.	938.	939.	940.	941.	942.	943.	944.	945.	946.	947.
948.	949.	950.	951.	952.	953.	954.	955.	956.	957.	958.	959.	960.	961.	962.	963.	964.	965.	966.	967.	968.	969.	970.	971.	972.
973.	974.	975.	976.	977.	978.	979.	980.	981.	982.	983.	984.	985.	986.	987.	988.	989.	990.	991.	992.	993.	994.	995.	996.	997.
998.	999.	1000.	1001.	1002.	1003.	1004.	1005.	1006.	1007.	1008.	1009.	1010.	1011.	1012.	1013.	1014.	1015.	1016.	1017.	1018.	1019.	1020.	1021.	1022.

6. kép

A forrásanyag alaposabb vizsgálata során a korábbi egyszerű megkülönböztetésünket monoalfabetikus és homofonikus titkosírárendszerek közt árnyalnunk kell. Az előbbiből az utóbbiba való átmenet inkább folytonos, mint egyetlen nagy lépés kérdése. Minimálisan az alábbi kategóriák különböztethetőek meg:

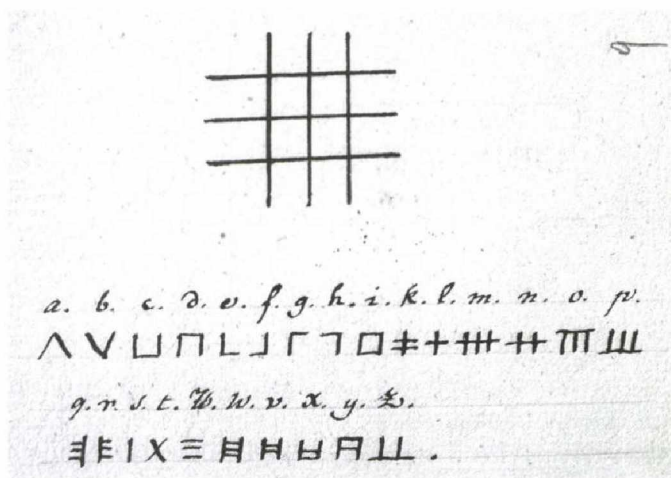
¹⁸ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43, A repertóriumban: T.Rak.26.

1. Monoalfabetikus titkosírás, amelyben csak az ábécé betűinek felel meg egy-egy szám vagy jel – ilyen Szapolyai titkosírása Laski Jeromossal 1528-ból:¹⁹

7. kép

vagy Mednyánszky Jónás táblája II. Rákóczi Györggyel 1658-ból:²⁰

8. kép

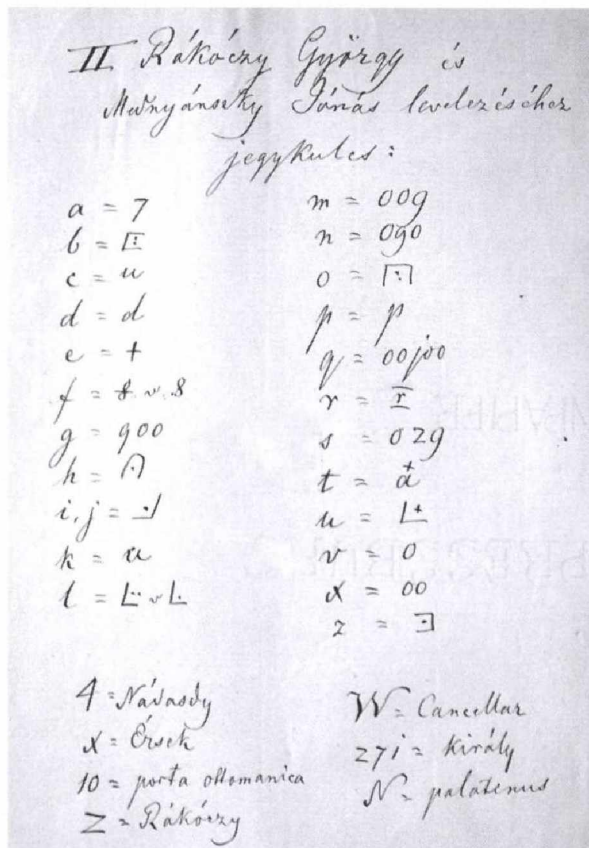
A monoalfabetikus rendszeren belül is vannak gyeregetegb megoldások, ilyen az egyszerű ábécé eltolás (legrosszabb esetben egy betűvel, így A:b, B:c, C:d), vagy amikor

¹⁹ OSZK Quart. Lat 2254. 11. A repertóriumban: T.Gev.11.

²⁰ MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 9 (valószínűleg téves a fóliósámozás, és valójában: 10). A repertóriumban: T.Med.04.

az ábécé első felét kölcsönösen megfeleltetjük a másodiknak. Ilyeneket főként a 16. század közepi diplomáciai gyakorlatban látunk,²¹ majd aztán a század végén Balassi Bálintnál,²² de meglepő módon még a 17. század közepén is felbukkan I. Rákóczi György követlevelezésében.²³

2. Monoalfabetikus titkosírás kiegészítve egy nomenklator táblával – ilyen Ungnád Dávid konstantinápolyi követ táblája a Habsburg-udvarral,²⁴ Mednyánszky Jónás és II. Rákóczi György egy másik táblája (kevés nomenklatorral):²⁵

9. kép

²¹ Johann WEZE, Lund érseke és I. Ferdinánd táblája 1536-ból: OSZK Quart. Lat 2254. 29 (T.Gev.26), vagy Serédy Gáspár (Kaspar Seredy) és Leonhard von Fels táblájának egy része, amely egyszerű ábécéeltolás, OSZK Quart. Lat 2254. 21 (T.Gev.19).

²² Balassi Bálint titkosírását alább részletesen vizsgálom.

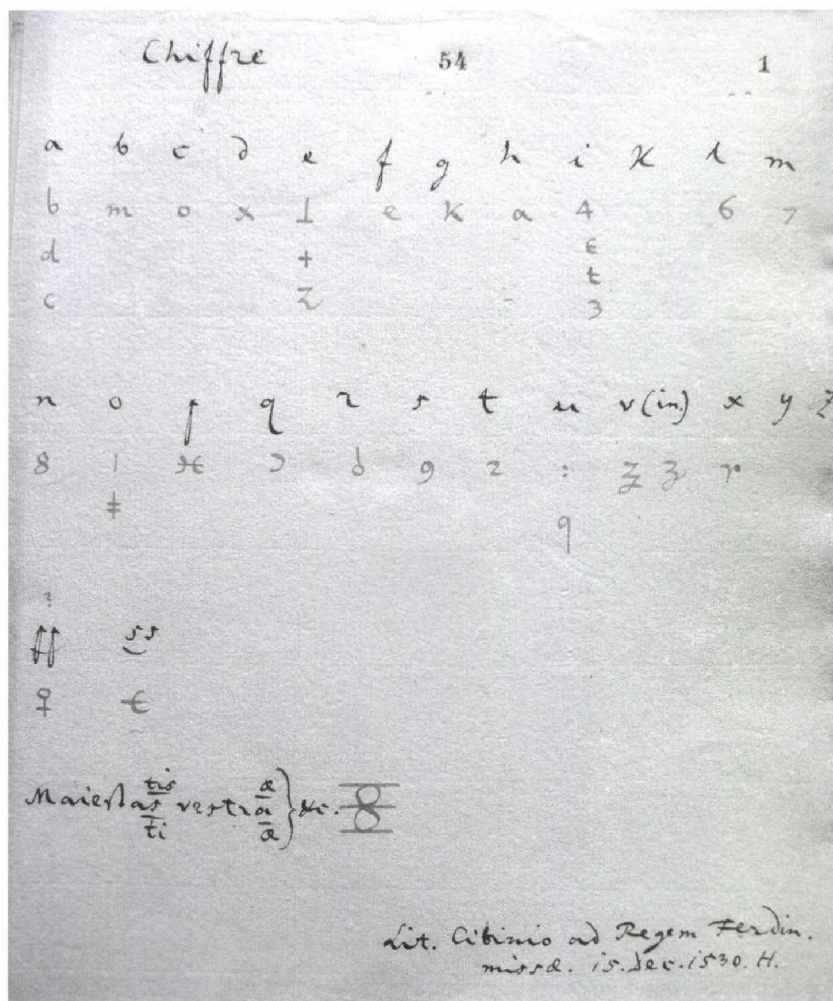
²³ Rekonstruált, kiadva: Ötvös Ágoston, *Rejtelmes levelek első Rákóczi György korából*, Kolozsvár, 1848, III–VI. kulcs (T.RaGy.03–06), lásd még RÉVAY, *Titkosírások*, 76–86.

²⁴ OSZK Quart. Lat 2254. 23r-v. A repertóriumban: T.Gev.20.

²⁵ MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 11–12. A repertóriumban: T.Med.06.

De ilyen az a szépen kidolgozott, több oldalas 16. századi táblázat is, amelyben kiterjedt nomenklaturatáblázattal találkozunk a képmelléklet I. és II. oldalán.

3. Gyenge homofonikus titkosírás, amelyben kizárólag a gyakoribb magánhangzóknak van több megfelelőjük, az ábécé nagyobb része azonban monoalfabetikus – ilyen Fráter György egy clavis, ²⁶ illetve I. Ferdinánd egyik 1530-ból való táblázata: ²⁷

10. kép

²⁶ HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 41. fol 133. A repertóriumban: T.Sta.06.

²⁷ OSZK Quart. Lat 2254. 1. A repertóriumban: T.Gev.01

5. Homofonikus titkosírás (minden betűhöz több jellel), nomenklátorokkal, ilyen például Teleki Mihály és Vitnyédi clavis: ³⁰

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	Z
72	8	7	10	11	3	4	5	9	2	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
73	18	16	17	20	21	13	14	15	12	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
74	28	26	27	30	31	22	24	25	29	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45

Teleki 76. 77. 78.	Rakoskeresztúr 181. 182. 183.	Moldan 298. 299.
Teleki 79. 80. 81.	Teleki 184. 185. 186.	Teleki 298. 299.
Teleki 82. 83. 84.	Teleki 187. 188. 189.	Teleki 300. 301.
Teleki 85. 86. 87.	Teleki 190. 191. 192.	Teleki 302. 303.
Teleki 88. 89. 90.	Teleki 193. 194. 195.	Teleki 304. 305.
Teleki 91. 92. 93.	Teleki 196. 197. 198.	Teleki 306. 307.
Teleki 94. 95. 96.	Teleki 200. 201. 202.	Teleki 308. 309.
Teleki 97. 98. 99.	Teleki 203. 204. 205.	Teleki 310. 311. 312.
Teleki 100. 101. 102.	Teleki 206. 207. 208.	Teleki 313. 314. 315.
Teleki 103. 104. 105.	Teleki 209. 210. 211.	Teleki 316. 317. 318.
Teleki 106. 107. 108.	Teleki 212. 213. 214.	Teleki 319. 320. 321.
Teleki 109. 110. 111.	Teleki 215. 216. 217.	Teleki 322. 323. 324.
Teleki 112. 113. 114.	Teleki 218. 219. 220.	Teleki 325. 326. 327.
Teleki 115. 116. 117.	Teleki 221. 222. 223.	Teleki 328. 329. 330.
Teleki 118. 119. 120.	Teleki 224. 225. 226.	Teleki 331. 332. 333.
Teleki 121. 122. 123.	Teleki 227. 228. 229.	Teleki 334. 335. 336.
Teleki 124. 125. 126.	Teleki 230. 231. 232.	Teleki 337. 338. 339.
Teleki 127. 128. 129.	Teleki 233. 234. 235.	Teleki 340. 341. 342.
Teleki 130. 131. 132.	Teleki 236. 237. 238.	Teleki 343. 344. 345.
Teleki 133. 134. 135.	Teleki 239. 240. 241.	Teleki 346. 347. 348.
Teleki 136. 137. 138.	Teleki 242. 243. 244.	Teleki 349. 350. 351.
Teleki 139. 140. 141.	Teleki 245. 246. 247.	Teleki 352. 353. 354.
Teleki 142. 143. 144.	Teleki 248. 249. 250.	Teleki 355. 356. 357.
Teleki 145. 146. 147.	Teleki 251. 252. 253.	Teleki 358. 359. 360.
Teleki 148. 149. 150.	Teleki 254. 255. 256.	Teleki 361. 362. 363.
Teleki 151. 152. 153.	Teleki 257. 258. 259.	Teleki 364. 365. 366.
Teleki 154. 155. 156.	Teleki 260. 261. 262.	Teleki 367. 368. 369.
Teleki 157. 158. 159.	Teleki 263. 264. 265.	Teleki 370. 371. 372.
Teleki 160. 161. 162.	Teleki 266. 267. 268.	Teleki 373. 374. 375.
Teleki 163. 164. 165.	Teleki 269. 270. 271.	Teleki 376. 377. 378.
Teleki 166. 167. 168.	Teleki 272. 273. 274.	Teleki 379. 380. 381.
Teleki 169. 170. 171.	Teleki 275. 276. 277.	Teleki 382. 383. 384.
Teleki 172. 173. 174.	Teleki 278. 279. 280.	Teleki 385. 386. 387.
Teleki 175. 176. 177.	Teleki 281. 282. 283.	Teleki 388. 389. 390.
Teleki 178. 179. 180.	Teleki 284. 285. 286.	Teleki 391. 392. 393.
	Teleki 287. 288. 289.	Teleki 394. 395. 396.
	Teleki 290. 291. 292.	Teleki 397. 398. 399.
	Teleki 293. 294. 295.	Teleki 400. 401. 402.

12. kép

³⁰ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok. A Repertóriumban: T.Tel.04.

6. Végül pedig a legkidolgozottabb, teljes homofonikus rendszer nomenklátorokkal, gyakori szavakkal, nullításokkal, kettős betűkkel és teljes szótagrendszerrel – mint Rákóczi Ferenc és Nedeczky Sándor magyar nyelvű, közel 500 elemből álló rendszere:³¹

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Y	Z	Ö	Ü	J
121	201	301	401	501	601	701	801	901	1001	1101	1201	1301	1401	1501	1601	1701	1801	1901	2001	2101	2201	2301	2401	2501	2601	2701
122	202	302	402	502	602	702	802	902	1002	1102	1202	1302	1402	1502	1602	1702	1802	1902	2002	2102	2202	2302	2402	2502	2602	2702
123	203	303	403	503	603	703	803	903	1003	1103	1203	1303	1403	1503	1603	1703	1803	1903	2003	2103	2203	2303	2403	2503	2603	2703
124	204	304	404	504	604	704	804	904	1004	1104	1204	1304	1404	1504	1604	1704	1804	1904	2004	2104	2204	2304	2404	2504	2604	2704
125	205	305	405	505	605	705	805	905	1005	1105	1205	1305	1405	1505	1605	1705	1805	1905	2005	2105	2205	2305	2405	2505	2605	2705
126	206	306	406	506	606	706	806	906	1006	1106	1206	1306	1406	1506	1606	1706	1806	1906	2006	2106	2206	2306	2406	2506	2606	2706
127	207	307	407	507	607	707	807	907	1007	1107	1207	1307	1407	1507	1607	1707	1807	1907	2007	2107	2207	2307	2407	2507	2607	2707
128	208	308	408	508	608	708	808	908	1008	1108	1208	1308	1408	1508	1608	1708	1808	1908	2008	2108	2208	2308	2408	2508	2608	2708
129	209	309	409	509	609	709	809	909	1009	1109	1209	1309	1409	1509	1609	1709	1809	1909	2009	2109	2209	2309	2409	2509	2609	2709
130	210	310	410	510	610	710	810	910	1010	1110	1210	1310	1410	1510	1610	1710	1810	1910	2010	2110	2210	2310	2410	2510	2610	2710
131	211	311	411	511	611	711	811	911	1011	1111	1211	1311	1411	1511	1611	1711	1811	1911	2011	2111	2211	2311	2411	2511	2611	2711
132	212	312	412	512	612	712	812	912	1012	1112	1212	1312	1412	1512	1612	1712	1812	1912	2012	2112	2212	2312	2412	2512	2612	2712
133	213	313	413	513	613	713	813	913	1013	1113	1213	1313	1413	1513	1613	1713	1813	1913	2013	2113	2213	2313	2413	2513	2613	2713
134	214	314	414	514	614	714	814	914	1014	1114	1214	1314	1414	1514	1614	1714	1814	1914	2014	2114	2214	2314	2414	2514	2614	2714
135	215	315	415	515	615	715	815	915	1015	1115	1215	1315	1415	1515	1615	1715	1815	1915	2015	2115	2215	2315	2415	2515	2615	2715
136	216	316	416	516	616	716	816	916	1016	1116	1216	1316	1416	1516	1616	1716	1816	1916	2016	2116	2216	2316	2416	2516	2616	2716
137	217	317	417	517	617	717	817	917	1017	1117	1217	1317	1417	1517	1617	1717	1817	1917	2017	2117	2217	2317	2417	2517	2617	2717
138	218	318	418	518	618	718	818	918	1018	1118	1218	1318	1418	1518	1618	1718	1818	1918	2018	2118	2218	2318	2418	2518	2618	2718
139	219	319	419	519	619	719	819	919	1019	1119	1219	1319	1419	1519	1619	1719	1819	1919	2019	2119	2219	2319	2419	2519	2619	2719
140	220	320	420	520	620	720	820	920	1020	1120	1220	1320	1420	1520	1620	1720	1820	1920	2020	2120	2220	2320	2420	2520	2620	2720
141	221	321	421	521	621	721	821	921	1021	1121	1221	1321	1421	1521	1621	1721	1821	1921	2021	2121	2221	2321	2421	2521	2621	2721
142	222	322	422	522	622	722	822	922	1022	1122	1222	1322	1422	1522	1622	1722	1822	1922	2022	2122	2222	2322	2422	2522	2622	2722
143	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523	1623	1723	1823	1923	2023	2123	2223	2323	2423	2523	2623	2723
144	224	324	424	524	624	724	824	924	1024	1124	1224	1324	1424	1524	1624	1724	1824	1924	2024	2124	2224	2324	2424	2524	2624	2724
145	225	325	425	525	625	725	825	925	1025	1125	1225	1325	1425	1525	1625	1725	1825	1925	2025	2125	2225	2325	2425	2525	2625	2725
146	226	326	426	526	626	726	826	926	1026	1126	1226	1326	1426	1526	1626	1726	1826	1926	2026	2126	2226	2326	2426	2526	2626	2726
147	227	327	427	527	627	727	827	927	1027	1127	1227	1327	1427	1527	1627	1727	1827	1927	2027	2127	2227	2327	2427	2527	2627	2727
148	228	328	428	528	628	728	828	928	1028	1128	1228	1328	1428	1528	1628	1728	1828	1928	2028	2128	2228	2328	2428	2528	2628	2728
149	229	329	429	529	629	729	829	929	1029	1129	1229	1329	1429	1529	1629	1729	1829	1929	2029	2129	2229	2329	2429	2529	2629	2729
150	230	330	430	530	630	730	830	930	1030	1130	1230	1330	1430	1530	1630	1730	1830	1930	2030	2130	2230	2330	2430	2530	2630	2730
151	231	331	431	531	631	731	831	931	1031	1131	1231	1331	1431	1531	1631	1731	1831	1931	2031	2131	2231	2331	2431	2531	2631	2731
152	232	332	432	532	632	732	832	932	1032	1132	1232	1332	1432	1532	1632	1732	1832	1932	2032	2132	2232	2332	2432	2532	2632	2732
153	233	333	433	533	633	733	833	933	1033	1133	1233	1333	1433	1533	1633	1733	1833	1933	2033	2133	2233	2333	2433	2533	2633	2733
154	234	334	434	534	634	734	834	934	1034	1134	1234	1334	1434	1534	1634	1734	1834	1934	2034	2134	2234	2334	2434	2534	2634	2734
155	235	335	435	535	635	735	835	935	1035	1135	1235	1335	1435	1535	1635	1735	1835	1935	2035	2135	2235	2335	2435	2535	2635	2735
156	236	336	436	536	636	736	836	936	1036	1136	1236	1336	1436	1536	1636	1736	1836	1936	2036	2136	2236	2336	2436	2536	2636	2736
157	237	337	437	537	637	737	837	937	1037	1137	1237	1337	1437	1537	1637	1737	1837	1937	2037	2137	2237	2337	2437	2537	2637	2737
158	238	338	438	538	638	738	838	938	1038	1138	1238	1338	1438	1538	1638	1738	1838	1938	2038	2138	2238	2338	2438	2538	2638	2738
159	239	339	439	539	639	739	839	939	1039	1139	1239	1339	1439	1539	1639	1739	1839	1939	2039	2139	2239	2339	2439	2539	2639	2739
160	240	340	440	540	640	740	840	940	1040	1140	1240	1340	1440	1540	1640	1740	1840	1940	2040	2140	2240	2340	2440	2540	2640	2740
161	241	341	441	541	641	741	841	941	1041	1141	1241	1341	1441	1541	1641	1741	1841	1941	2041	2141	2241	2341	2441	2541	2641	2741
162	242	342	442	542	642	742	842	942	1042	1142	1242	1342	1442	1542	1642	1742	1842	1942	2042	2142	2242	2342	2442	2542	2642	2742
163	243	343	443	543	643	743	843	943	1043	1143	1243	1343	1443	1543	1643	1743	1843	1943	2043	2143	2243	2343	2443	2543	2643	2743
164	244	344	444	544	644	744	844	944	1044	1144	1244	1344	1444	1544	1644	1744	1844	1944	2044	2144	2244	2344	2444	2544	2644	2744
165	245	345	445	545	645	745	845	945	1045	1145	1245	1345	1445	1545	1645	1745	1845	1945	2045	2145	2245	2345	2445	2545	2645	2745
166	246	346	446	546	646	746	846	946	1046	1146	1246	1346	1446	1546	1646	1746	1846	1946	2046	2146	2246	2346	2446	2546	2646	2746
167	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547	1647	1747	1847	1947	2047	2147	2247	2347	2447	2547	2647	2747
168	248	348	448	548	648	748	848	948	1048	1148	1248	1348	1448	1548	1648	1748	1848	1948	2048	2148	2248	2348	2448	2548	2648	2748
169	249	349	449	549	649	749	849	949	1049	1149	1249	1349	1449	1549	1649	1749	1849	1949	2049	2149	2249	2349	2449	2549	2649	2749
170	250	350	450	550	650	750	850	950	1050	1150	1250	1350	1450	1550	1650	1750	1850	1950	2050	2150	2250	2350	2450	2550	2650	2750
171	251	351	451	551	651	751	851	951	1051																	

elvonatbabb jeleket alkalmaz. A korszak uralkodó titkosírása következésképpen grafikus jelekből áll. Idővel azonban rájöttek, hogy nagy számban grafikus jeleket tervezni nem is olyan könnyű (próbáljunk csak meg egy ültő helyünkben kitalálni négyszáz különböző, egymástól eltérő grafikus jelet!), másrészt pedig a nem osztályozható és sorba nem rendezhető jelek végtelenül elbonyolítják a dekódolás folyamatát (honnan tudja a címzett, hogy egy adott krikszkrakszlsrujelet hol keressen a nagy táblázatban, más szóval, hogyan lehet grafikus jeleket sorrendbe helyezni?). Ezért először bevezettek bizonyos módszeres módosításokat a jelek felépítésében, hogy bizonyos fokig csoportosíthatóvá váljanak (például az A betű kódjelei mind hasonlítottak egymásra), aztán pedig egyre inkább áttértek a számok használatára. A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi diplomáciájában már elenyésző – inkább a belső kommunikációt kódoló, gyenge rendszerekben fordul elő³² – a grafikus jelek használata. A táblák döntő többsége numerikus. Viszonylag ritkán, de kétségtelenül előfordul kevert rendszer is, amelyben a jelek egy része numerikus, egy része pedig grafikus.

A számokból álló titkosírásoknak az az előnye, hogy jól kezelhetők, könnyen hátrányukká is válhat. Nem ritka, hogy a tervező egyszerűen sorban feleltette meg a számokat a nyelv egységeinek, a szótagoknak és a nomenklátoroknak. Ha nagyon anyag volt, akár még az ábécé betűit is éppen növekvő vagy csökkenő sorban számozta be, és ezáltal az illetéktelen feltörés feladatát hihetetlenül megkönnyítette. Ez figyelhető meg Teleki Mihály számos clavisában,³³ de Rákóczi Ferencnek követével, Vetési Kökényesdi Lászlóval való levelezésében is,³⁴ sőt, ami ennél is meglepőbb, több olyan táblájában, amelyet a francia követekkel, Rivier-vel és Bonnackal használt, és amelytől a technológiai fejlettség magas fokát várnánk:³⁵

³² Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/18 (T.Rah.01) Károlyi Sándor és Bercsényi Miklós magyar nyelvű kódtáblája, vagy AR I. oszt. 4. köt. Melléklet, Rákóczi és Bercsényi táblája (T.Rak.100).

³³ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.09, T.Tel.01, T.Tel.12., T.Tel.11.)

³⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43, kiadva: RÉVAY, II. *Rákóczi Ferenc*, 65. és 76 (T.Rak.58); és Ráday Levéltár C64-4d2-25. 6. sz. (T.Rad.06)

³⁵ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.08-10)

Az esetek jelentős részében azonban ennél óvatosabb volt a tervező, az ábécé betűit minden rendszer nélkül, a nomenklátorokat és a szótagokat azonban mégiscsak sorban számozta be. Azaz az ábécében egymás után következő szavak egymás utáni számot kaptak. Ez igencsak megkönnyíti azt, hogy a címzett a táblázatból gyorsan kikeresse a nomenklatorszámoknak megfelelő földrajzi vagy politikai jelentéseket, azonban a kódfejtő munkáját is jelentősen egyszerűbbé teszi, mert jó eséllyel feltehető, hogy ha a 112 az absque kódjele, a 113 az aliteré, a 114 az ante, a 115 az autem, a 116 az admiral, a 118 pedig Austria, akkor a 117 inkább Anglia, mint mondjuk Turcica.⁴⁰ Betűrendben felelteti meg a szavakat és a számokat Esterházy Pál nádor két clavis is,⁴¹ vagy Rákóczi híres, virágmintás pergamenlapos táblázata is, amelyet a francia udvarral való kommunikációban használt,⁴² valamint a fejedelem több további táblázata is, amelyek ráadásul a betűket is felismerhető rendben, mindig két számot lépve számozták be.⁴³ E rendszerek esetében már egy 50%-os megfejtés alapján könnyedén kitölthető a táblázat maradék része.

Ennél okosabb az a rendszer, amely nem betűrendben, oszloponként függőlegesen, hanem „vízszintesen” számozza be a nomenklátorokat. A címzett így legalább olyan könnyen keresi vissza a számok jelentéseit, mint az előző esetben, az illetéktelen kódfejtőnek azonban nehezebb dolga van, mert a számok nem az ábécérendet követik, hanem azt, ahogy a nomenklátorok oszlopaiban a szavak véletlenszerűen egymás mellé kerülnek a táblázatban.⁴⁴

⁴⁰ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.64, T.Rak.65).

⁴¹ MOL P 125 No. 119772 (T.Est.03-04).

⁴² MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.01-2), kiadva: RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc, 68, 84.

⁴³ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.16-17.)

⁴⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.59-62) MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.13-15) kiadva: RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc, 68, 83.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z	ns	ps	rt	st	str.
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280
290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560
AB	11	Bav	12	donc	13	form	14	impes	15	natio	16	Pornan	17	Seleg.	18	Vezic	19										
atque	21	Bel	22	duell	23	foxt	24	inferes	25	natur	26	Potcinan	27	Stent	28	Vienna	29										
ce.	31	Brantch	32	dudum	33	fm	34	intim	35	negri	36	Prusli	37	Sex	38	Viola	39										
ce.	41	Bon	42	Dux	43	funest	44	instrum	45	nostr	46	punct	47	Seren	48	Vol	49										
accid	51	CA	52	EB	53	funer	54	Itnd	55	numes	56	QUA	57	Signific	58	Valach	59										
accommod	61	ce.	62	ec	63	GA	64	is	65	nunc	66	que	67	Silvria	68	Vist	69										
accor	71	Li	72	Ceclesi	73	ge	74	LA	75	Obly	76	qui	77	solex	78	ubi	79										
accu	81	co	82	cl	83	go	84	le	85	oc	86	quo	87	summa	88	ukraj	89										
act	91	cu	92	ef	93	gu	104	lo	105	offici	106	quand	107	Svec	108	unio	109										
ad	101	Campi	102	effect	103	gu	114	lu	115	on	116	quant	117	Jupen	118		119										
adipic	111	Campa	112	cyrc	113	fall	123	genes	124	Legat	125	oppetit	126	quant	127	Stranislaw	128	xi	129								
affec	131	Cau	132	Eleccor	133	german	134	Lench	135	or	136	quomam	137	Status	138	xi	139										
affid	141	Cavaller	142	em	143	glon	144	Libex	145	ord	146	quodtu	147	TA	148	xi	149										
aggre	151	committ	152	cu	153	gratia	154	lipex	155	ong	156	RA	157	re	158	xi	159										
agn	161	conditis	162	ep	163	gres	164	Lichman	165	ost	166	re	167	ti	168	xi	169										
Al	171	conductor	172	Porjes	173	Guavart	174	leng	175	Ottoman	176	xi	177	tu	178	xi	179										
alexand	181	confederal	182	er	183	HA	184	MA	185	PA	186	xi	187	tu	188	xi	189										
amic	191	conflic	192	egra	193	he	194	me	195	pe	196	xi	197	tact	198	xi	199										
ant	201	Conjunt	202	er	203	hi	204	mi	205	pi	206	xi	207	tan	208	xi	209										
ap	211	Contra	212	es	213	ho	214	mo	215	po	216	xi	217	tard	218	xi	219										
arm	221	Consi	222	et	223	hu	224	nu	225	pu	226	xi	227	Taxat	228	xi	229										
armshic	231	Crans	232	en	233	Hell	234	manifest	235	Palatin	236	xi	237	Tenervat	238	xi	239										
arrega	241	compos	242	cu	243	Hispam	244	majest	245	Pacificat	246	xi	247	Temp	248	xi	249										
atticul	251	Craco	252	ex	253	horret	254	mar	255	pass	256	xi	257	Tibysc	258	xi	259										
Attollre	261	Czoari	262	ex	263	horre	264	magn	265	par	266	xi	267	Titul	268	xi	269										
as	271	Cur	272	exempl	273	horre	274	mednat	275	particul	276	xi	277	ter	278	xi	279										
as	281	Correipen	282	JA	283	Hungar	284	meat	285	Patti	286	xi	287	Thangshan	288	xi	289										
attend	291	Cene	292	fe	293	JA	294	mod	295	pride	296	xi	297	Tamsalpin	298	xi	299										
audien	301	DA	302	fi	303	je	304	morav	305	prerid	306	xi	307	Turc	308	xi	309										
aula	311	de	312	fo	313	ji	314	Moldavi	315	prater	316	xi	317	VA	318	xi	319										
ang	321	di	322	fu	323	jo	324	Morichon	325	pelu	326	xi	327	vi	328	xi	329										
antvri	331	do	332	fanst	333	ju	334	munut	335	preti	336	xi	337	vi	338	xi	339										
antvri	341	du	342	fac	343	Jaroslav	344	NA	345	pign	346	xi	347	vi	348	xi	349										
Angl	351	Dan	352	facult	353	vi	354	nc	355	Princ	356	xi	357	vi	358	xi	359										
BA	361	Dannbi	362	fas	363	Imper	364	m	365	prim	366	xi	367	Vatzen	368	xi	369										
bc	371	defe	372	franc	373	in	374	no	375	Pohr	376	xi	377	Vence	378	xi	379										
bi	381	sign	382	fec	383	induc	384	nu	385	Polon	386	xi	387	Vex	388	xi	389										
bo	391	Domin	392	fred	393	Infancia	394	Nadere	395	Panf	396	xi	397	Veste	398	xi	399										

15. kép

A számozás irányához hasonló problémát vet fel az a megoldás is, amikor a rejteltáblázat különféle típusú kategóriákba tartozó egységei (a betűk, a szótagok, a nomenklátorok) egymástól eltérő típusú kódjeleket kapnak. Például a betűkhöz kétjegyű, a nomenklátorokhoz háromjegyű számokat rendelnek,⁴⁵ vagy pedig grafikus jelekből áll a rendszer, de a nomenklátorok mindig más megjelenésűek, mint a betűk jelei.⁴⁶ Ez az eljárás – amely a 16. századi diplomáciában ugyanúgy előfordult, mint a Wesselényi-szervezkedés levelezésében és a Rákóczi-szabadságharcban – megkönnyíti, hogy a címzett gyorsan kiigazodjon, hogy melyik jelet hol keresse a nagy és komplex táblázatban, de ugyanígy segít a kódfejtőnek is, aki pusztá ránézésre tudni fogja, mi betű és mi nomenklátor, és például az utóbbiakat gyorsan kihagyja a gyakoriságelemzésből.

⁴⁵ OSZK Quart. Lat 2254. 51-52 (T.Gev.43); ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Versch-wörerakten VII. Varia, Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664-1668, fol 12-13 (T.Wes.04); MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.99)

⁴⁶ OSZK Quart. Lat 2254. 27 (T.Gev.24).

Szakterminussal úgy lehet megnevezni a problémát, hogy ezek a kódtáblázatok rendezettek. Fejlettebb stációt képviselnek a rendezetlen táblák, amelyben a kódszavak minden rendszer nélkül követik egymást, és ezért a kódfejtőnek a sorrend semmiféle fogódzót nem ad, a rendezetlen nomenklátorlisták azonban – különösen a nagy, kiterjedt táblázatok közt – nagyon ritkák.

Mindezek a problémák és megoldások részben arra vezethetők vissza, hogy egyetlen táblával kívánták megoldani a kódolást és a dekódolást. Vannak kivételek, amikor a kódoló másik *típusú* táblával dolgozik, mint a dekódoló, és így mindkettőt lehet arra optimalizálni, amire használják. A kódoló tábla a nyelv elemeinek ábécé-sorrendjében kereshető, a dekódoló tábla pedig a kódszámok szerint van rendezve. Wesselényi egyik A4-es oldalnyi táblázata (*ad legendum*) a kódszámok sorrendjében sorolja fel a titkosítás elemeit, míg a másik (*ad scribendum*) betűrendben adja meg a szótagok és a nomenklátorok kódszámain. Ugyanaz a rendszer kétféle perspektívából.⁴⁷ Hasonlóképpen, Rákóczi egyik táblázata (*reducta* címmel) a címzett szempontjából, a visszakeresést segítő mutató mutatja ugyanazt a rendszert, amelyet egy másik táblázat a kódolás felől kínál.⁴⁸

Ezek a kettős táblázatok azonban kisebbségben vannak, a rejtjelek zöme egyetlen típusú táblát használ mindkét feladatra.

Érdemes szót ejteni a táblázatok nyelvről. Abban az esetben, amikor csupán egy ábécé betűit és esetleg szótagokat látunk számok társaságában, nehéz eldönteni, milyen nyelven folyhatott az adott kódolt levelezés. Természetesen, mivel az ilyen táblák gyakran a 16. századi diplomácia berkeiből kerültek elő, jó eséllyel feltételezhetjük, hogy a latin nyelvről van szó. Más esetekben azonban a nomenklátortábla szavai jól azonosítják a nyelvet.

A latin végig megőrizte fontos szerepét a titkosítás-táblázatokban, az összes vizsgált tábla legalább egyharmadáról megállapíthatjuk, hogy latin nyelvű levelezést szolgáltat ki. Egy-két százalékot nem halad meg az olasz nyelvű clavisok aránya, és a német nyelvűeké is csak kevéssel több, ezek jelentős része egyébként a Rákóczi-szabadságharcban elfogott vagy következtetés útján megfejtett rendszer volt. Korszakunk végére dominánssá válik a francia nyelv, az összes fennmaradt táblának tíz százaléka készült franciául, és nemcsak kimondottan a XIV. Lajossal való viszonylatban, hanem egyéb irányokban (például a lengyelekkel) használták a francia táblákat. Végül pedig az összes tábla harminc százaléka magyar nyelvű, ezek aránya az összes táblához képest a korszak vége felé közeledve fokozatosan növekszik. A legkiforrottabb és legalaposabban kidolgozott magyar nyelvű rendszerek egyike Rákóczi Ferenc és Horváth Ferenc táblázata, szépen mutatja a kategorizálásokat.⁴⁹

⁴⁷ ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia, Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664-1668, fol 1-2 (T.Wes.01).

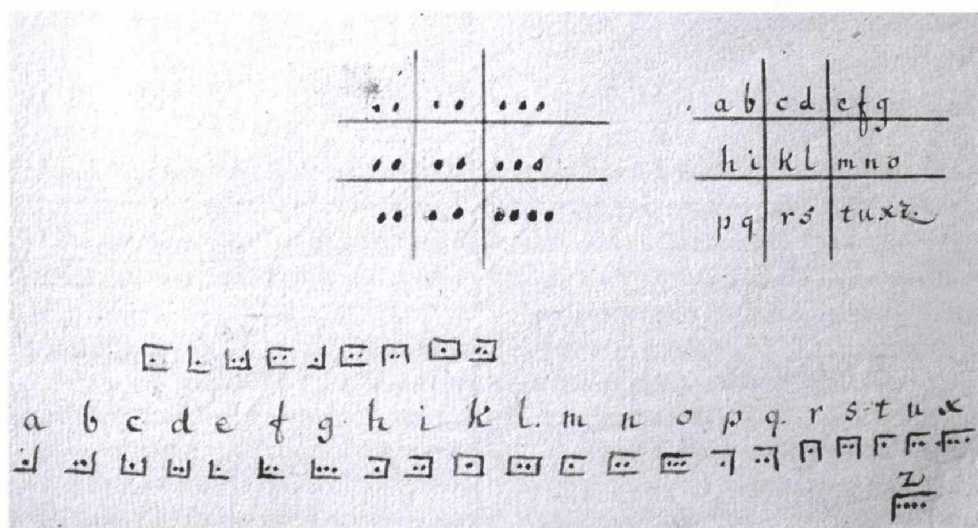
⁴⁸ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.92 és a párja: T.Rak.96)

⁴⁹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. A repertóriumban: T.Rak.85.

Több olyan tábla is fennmaradt, amelyet nyilvánvalóan egynél több nyelven használtak, és olyat is látunk, amelynek elkészítették a latin, a magyar és a francia verzióját is.

A betűk és a jelek

A kódtáblákban szereplő nyílt ábécék betűinek, amint láttuk, leggyakrabban grafikus jelek vagy számok felelnek meg. Az sem ritka azonban, hogy a nyílt ábécé betűinek a kódábécében más betűk felelnek meg, sőt előfordul, hogy egy négyzetrács különféle részei alkotják a kódábécét, mint a később szabadkőműves titkosírásként híressé vált pigpen cipherben. Utóbbira jó példa Mednyánszky Jónás és II. Rákóczi György levelezésének táblázata is 1658-ból:⁵⁰

16. kép

Egészen különleges II. Rákóczi Ferenc *clavis musicalisa*, amely háromoldalas nomenklator táblázatában a politikai és földrajzi neveknek más neveket és latin szavakat feleltet meg, a betűknek pedig hangjegyeket. A rendszernek inkább a rendhagyó megjelenése adja az értékét, könnyen belátható, hogy egyszerű monoalfabetikus, tehát könnyen feltörhető clavissal állunk szemben.⁵¹ (Lásd: Képmelléklet III. oldalán)

⁵⁰ MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 9 és 10 (T.Med.03 és 04)

⁵¹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. Részben kiadva: RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc, 61. (T.Rak.33)

Rendkívül érdekes, hogyan tükrözi a kódábécé az adott nyelv működését, pontosabban az adott nyelv írásának a működését. A 16. század legtöbb kulcsában még sehogyan sem, ezek egyszerűen kódjelet vagy számot rendelnek egy egyszerű, 22-25 elemből álló betűsorhoz. Ahogyan azonban megjelennek a kettős betűk jelei, világossá válik, hogy a tervező ismerte az adott nyelv működését, és igyekezett elrejtetni a leggyakoribb tipikus kettőződéseket (rr, ll, ss a latinban). Viszonylag korán megjelennek a speciálisan német karakterek is (így például Ungnád Dávid konstantinápolyi követ kulcsában a bécsi udvarral az 1570-es években),⁵² majd a 17. század második felének táblázataiban a tipikus magyar betűk: először az Ö és az Ű, aztán a Ty, Sz, Ny, Cs, Cz és a Ly.⁵³ Érdekes módon azonban csak viszonylag későn, a tizennyolcadik század elején érezték szükségét, hogy az Á-hoz és az É-hez külön számot rendeljenek, miközben addigra az Ö és az Ű gyakorivá vált.⁵⁴ Nyelv- és írástörténeti szempontból tanulságos, hogy az egyik táblában a Le és a Lye ugyanazt a kódjelet kapja, ahogyan a Ge és Gye, valamint a Ne és Nye is.⁵⁵

A nomenklátorok

A titkosírás-történész David Kahn egy friss cikkében a nomenklátorok fejlődésének szisztematikus vizsgálatát a szakma egyik elvégzendő feladatának jelöli meg.⁵⁶ A tulajdonneveknek és gyakoribb szavaknak e táblázatba foglalt listája valóban értékes információkat hordoz a történész számára, mind az aktuális politikai helyzet, mind a technológiahasználat szempontjából.

A nomenklátorok kódjelei, mint fentebb említettem, először vizuálisan is elütöttek a táblázat többi elemétől. I. Ferdinánd és Johann Malvezzi, portai követ levelezésében például szimpla jelek felelnek meg a betűknek, számok a kettős betűknek, és két vagy három betűből álló szavak a nomenklátoroknak (igaz ugyan, hogy a nullítások és a nomenklátorok nem különülnek el egymástól élesen).⁵⁷ Ez az elkülönülés a későbbiekben is gyakori, és összefüggésben áll azzal a tendenciával, hogy a nomenklátoroknak sokszor más jelentő kódzavakat adnak. Így például Dudith András és a császári udvar levelezésében a *Niger* Laskit jelent, az *Accursius* a pápát, a *Lethargici* pedig a

⁵² OSZK Quart. Lat 2254. 23r-v (T.Gev.20)

⁵³ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Íratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.06); ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia, Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664-1668, fol 16 (T.Wes.07); MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.30, T.Rak.75).

⁵⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.86) Bár Absolon Dániel Teleki Mihályhoz intézett levelei-ben már 1678-tól külön számjele van az é-nek és az á-nak.

⁵⁵ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.81-82)

⁵⁶ David KAHN, The Future of the Past—Questions in Cryptologic History, *Cryptologia* 32 (2008), 58.

⁵⁷ Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3, lásd még RÉVAY, *Titkosírások*, 64–65 (T.Mal.01)

litvánokat,⁵⁸ egy 16. század közepi táblában pedig *Veneti: mirantur, Ragusei: insignis, Orator: utinam, Passa: otium, Turchi: paxes.*⁵⁹ A szabad asszociáció mechanizmusai, sőt néha a humor is tetten érhető a névadásban.

A 16. század legtöbb clavisában csak kevés, maximum tíz-tizenkét nomenklator található, és ezek közt a legfontosabb politikai és földrajzi nevek szerepelnek. Laski Jeromos és Sigismund Herberstein táblájában 1531-ben összesen kettő nomenklator van: *Szulejmán császárnak és Szapolyai Jánosnak.*⁶⁰ Johann von Tarnow lengyel követ I. Ferdinándhoz használt táblájában 1545-ben egy darab: *Sigismund junior Ploniae Rex.*⁶¹ Mednyánszky Jónásnak, II. Rákóczi György fejedelem megbízottjának 1658-as táblájában pedig hét nomenklator található: *Nádasdi, érsek, porta ottomanica, Rákóczy, kancellár, király, palatinus.*⁶² A Rákóczi-szabadságharc hosszabb táblázataiban gyakran a *Caesar, Rex, Princeps* hármas vezeti a sort. Ez a lista fejlődik korszakunkban több száz, olykor ezer tételessé.

A nomenklatorok gazdagodása szépen mutatja, hogyan tudatosították egyre inkább a felhasználók a kódfejtés reális veszélyét. A 16. században ritkán veszik fel a nomenklatorok közé a hónapokat,⁶³ a Rákóczi-szabadságharcban viszont ez már egészen általánossá válik, érthető módon, hiszen a levelek elején vagy végén szereplő, kötelezően kiteendő dátumok minden titkosírás legkritikusabb egységei, ahol a kód-törő a siker reményében próbálkozhat. Ugyanez a helyzet a számokkal, az írásjelekkel és a levelek elején szereplő szintén kötelező jellegű megszólításokkal, amelyek a 17. század végére szintén bekerülnek a nomenklatorok közé. Mindez jól megfigyelhető Rákóczi és Horváth Ferenc táblájában. A „Nagyságod méltatlan aláztos szolgája” egyszerűen: 887, a Horváth Ferenc (nyilván aláírásként): 888, a kérdőjel: 1013, a hónapok napjai pedig 1–31-ig a számok változtatása nélkül – bátor, de invenciózus lépés. Az egyéb célra használt számoknak van saját kódjuk, így például a „Nyolcz”: 683.⁶⁴

A nomenklator táblázatoknak van egy komoly előnye. Érzékletesen kirajzolódik belőlük az adott korszak politikai realitása. Az, hogy melyik politikai és földrajzi szereplő kap helyet a nomenklatorok közt, pregnánsan mutatja, ki és mi számított a levélíró és a címzett közti kommunikációban, hiszen éppen azokat a neveket tették be a listába, amelyeket olyan gyakran használtak, hogy reálisnak érezték a veszélyt, hogy a szó esetleg betörési pontot kínál a kódfejtőnek. Elég például ránézni a Rákóczi-szabadságharc megannyi táblájára, hogy azonosítsuk a fejedelem külpolitikai

⁵⁸ Rekonstruált tábla, kiadva, Lech SZCZUCKI, SZEPESSY Tibor, eds. *Epistulae / Andreas Dudithius*, Vol. 4, 18–22.

⁵⁹ OSZK Quart. Lat 2254. 20 (T.Gev.18)

⁶⁰ OSZK Quart. Lat 2254. 12 (T.Gev.12)

⁶¹ OSZK Quart. Lat 2254. 24 (T.Gev.21)

⁶² MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 11–12 (T.Med.05)

⁶³ OSZK Quart. Lat 2254. 7, és egy cetlin: 47 (T.Gev.07)

⁶⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.84).

útkeresésének főbb irányait. Egy feltételezhetően Apafi Mihály, erdélyi fejedelem és Esterházy Pál nádor közt érvényben lévő táblának nomenklatorválasztásaiából szépen látszik, ki és mi volt számukra fontos: *Békességh, Bánya városok, Telekij, Véghbéli hadak, Tököly, Wesselényi*. Nézzük meg a Wesselényi szervezkedés után az udvar által elkobzott kulcsokat, és kirajzolódik előttünk – mint ahogy annak idején az udvar előtt is – a konspiráció hálózata: *palatinus üdvözült kegyelmes urunk, Nádasdy Uram, Zrínyi Péter uram, Csáki István, Győri püspök* stb.⁶⁵ Tanulságos az is, ahogy Absolon Dániel és Teleki Mihály levelezésében a „bujdosó magyarok” külön számot kap.⁶⁶ Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem fogunk olyan részletekre bukkanni, amelyek a korszak történései előtt ne volnának régóta ismertek, mégis tanulságos, ahogy egyetlen oldalnyi táblában meg tud jelenni, hogy ki „számított” egy történelmi szituációban.

Máskor persze messzebbmenő következtetésekre is juthatunk. Elég rápillantani a Gévay másolatában fennmaradt gyűjtemény talán legkidolgozottabb táblájára (amely gazdagságában kora 18. századi clavisokat is megszégyenít), hogy a nomenklatorválasztásból lássuk, nem valószínű, hogy a Magyar Királysággal kapcsolatos diplomáciában volt használatban. Bármennyire is fejlett és okos ez a rejtjel, éppen a kódszavakból látszik, hogy nincs okunk feltételezni, hogy köze volna a hazai történelemhez.⁶⁷ Ennél is érdekesebb következtetés vonható le Rákóczi egyik táblájának nomenklatorválasztásából. Ahogy a magánéleti rejtjelezés fejezetben részletesen kitérünk rá, a rejtjelkulcsból tökéletesen hiányoznak a korszak politikai szereplői, hadi értelemben jelentős helyszínei, viszont teli vannak érzelmekkel kapcsolatos francia kifejezésekkel. A tábla alapján – és mint látni fogjuk, egyéb, külső bizonyítékok alapján – jó okkal feltételezzük, hogy a kulcsot Rákóczi lengyel szövetségeseivel és szeretőjével, Elżbieta Helena Sieniawskával való levelezésben használta.⁶⁸ Eközben Rákóczi feleségével használt táblája – pontosabban az a tábla, amelyről azt feltételezzük, hogy a törvényes feleségével való levelezésben használta – a leghagyományosabb, politi-

⁶⁵ ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664-1668, fol 12-13 (T.Wes.04.). A szervezkedés részleteihez többek közt: R. VÁRKONYI Ágnes, A Wesselényi-szervezkedés történetéhez: 1664–1670, in FODOR Pál, PÁLFFY Géza, TÓTH István György szerk., *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére*, Budapest, TTI, 2002, 423–460; BENE Sándor, „Hóhérok teátruma” (A Wesselényi-mozgalom periei és a hazai recepció kezdetei), in HARGITTAY Emil, BAJÁKI Rita, BENE Sándor szerk., *Siralmas jajt érdemlő játék. Magyar nyelvű tudósítás a Wesselényi-mozgalomról*, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 1997, 32–85. Az udvarnak a megtorlással kapcsolatos propagandagépezetről: G. ETÉNYI Nóra, *Hadszíntér és nyilvánosság. A magyarországi török háborúk hírei a 17. századi német újságokban*, Budapest, Balassi Kiadó, 2003. Lásd még BENCZÉDI László, A Wesselényi-féle rendi szervezkedés kibontakozása, 1666–1668, *Történelmi Szemle* (1974), 596–630, valamint a régi, de sok szempontból hasznos: PAULER Gyula, *Wesselényi Ferencz nádor és társainak összeesküvése 1664–1671*, Budapest, Athaneum, 1876. 2 vols.

⁶⁶ Magyar Történelmi Tár III/6. 59–60. (T.Abs.02)

⁶⁷ OSZK Quart. Lat 2254. 49 (T.Gev.41)

⁶⁸ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.03-04)

kai értelemben tökéletesen releváns nomenklaturakiosztást mutatja (ezért is vannak kétségeim, hogy a tulajdonítás megállja a helyét).⁶⁹

A nullítások

A semmit nem jelentő és csupán a kódfejtő összezavarására szolgáló jelek, a nullítások több néven is szerepelnek a kódtáblákban: non-valeurs, nullitas, errantes, nihil significantes, superflua.

Nem ritka, hogy az egyszerűség kedvéért egymás utáni tíz-húsz szám nullitas, de – óvatosabb tervezők rendszerében, például Rákóczi és Jablonszky Dániel Ernest táblájában, az is előfordul, hogy szisztematikusan dönthető el, mi nullitas és mi nem: egyszerűen minden aposztróffal szereplő szám nullitas.⁷⁰ Ugyanezen személyek egy másik táblájában pedig azt a tanácsot olvassuk, hogy a levélíró használjon nullitásként minden olyan számot, ami nem szerepel a táblázat egyéb részeiben.⁷¹ Malvezzi előbb idézett táblájában jelentéssel bíró latin szavak (atque, etiam, cum, idcirco) kerülnek a semmit nem jelentő kategóriába.⁷² Előfordul, hogy bizonyos számok nem csupán maguk nullítások, hanem az őket megelőző számot annullálják, teszik jelentés nélkülivé.⁷³ A leggyakrabban azonban egy külön rubrikában szerepel néhány (olykor egy tucat) szám, numeri nihil significantes cím alatt.

Grammatikai elemek

A titkosírás-táblázatok hagyományosan betűket, szótagokat és főneveket sorolnak fel. Igen komoly előrelépésként értékelhetjük, amikor elkezdnek nyelvtani kategóriákban gondolkodni, és bevezetik a többes szám jelét, valamint az accusativus, a genitivus, a dativus és az ablativus jeleit. Teleki Mihály két, egyébként kizárólag számokból álló rendszerben ezek a ragozásindikációk grafikus jelek.⁷⁴ Ennek a kiegészítésnek az értékét nehéz felülbecsülni, a ragozás bevezetésével a titkosírásrendszerek valójában a korszakban nagy népszerűségnek örvendő mesterséges nyelvek felé közelednek – a kérdést a tudásátadásról szóló fejezetben alább vizsgálom.

⁶⁹ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 5.sz. (T.Rad.05). A tábla hátoldalán található egykorú jegyzet szerint: „Mme la Comtesse de Transylvanie”.

⁷⁰ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 2.sz. (T.Rad.02).

⁷¹ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 3.sz. (T.Rad.03).

⁷² Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3., lásd még RÉVAY, *Titkosírások*, 64-65 (T.Mal.01)

⁷³ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.13)

⁷⁴ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.10. és T.Tel.13)

Titkosított levelek

Feltűnő az ellentét a közt az izgalom közt, amelyet titkosírások szerepeltetése egyes regények olvasóiban kelt, valamint a közt az érdektelenség közt, amit az igazi titkosírások a történelemben kiváltak. Irodalmi, bestseller- és krimiszerzők hosszú sora könyvében központi szerepet kínál kódoknak és rejtjeleknek Edgar Allan Poetól (*Az aranybogár*) Isaac Asimovig (*1 to 999*), Conan Doyle-tól (*A táncoló emberkéek esete*) Agatha Christie-ig (*Négy gyanúsított*), Edgar Wallace-tól (*Code No. 2*) Umberto Ecoig (*A Foucault-inga*), Jules Verne-től (*A kriptogram*) Dan Brownig (*A da-Vinci kód*), Dorothy Sayerstől (*Have his Carcase*) Ken Follettig (*Kulcs a Manderley-házhoz*).⁷⁵ A *Cryptologia* című titkosírás-történeti folyóirat minden számában recenzálja az újonnan megjelent, témába vágó szakkönyveket, és a recenziók között „fiction” kategóriában regényekről, krimikről is hasznos leírást ad.⁷⁶ Egy friss vizsgálat százötven olyan – viszonylag jól ismert – regényt sorol fel, amelyben titkosírások fontos szerepet játszanak.⁷⁷

E népszerűséggel éles ellentétben maguk a fennmaradt történelmi titkosírások meglehetősen egyhangú benyomást keltenek. Egy rejtjelezett levél valójában semmi más, mint jelek vagy számok sorozata. Ha pedig nemcsak a jeleket és a számokat látjuk – vagy azért, mert a valamikori címzett a megfejtést a számok fölé írta, vagy pedig azért, mert ma egy ügyes kutató feltörte a kódot és rekonstruálta a titkosíráskulcsot –, hanem a levél tartalma is olvashatóvá válik, meglepően kevés (alább ismertetendő) esetben nyerünk olyan információt, amelyet az adott korszak történészei már rég ne tudtak volna.

A monográfiám központi érve azonban az, hogy a 16. és 17. századi titkosított szövegek megfejtése és vizsgálata más szempontból is releváns. Túl az elrejtett üzenet tartalmán, gazdag információforrássá válnak a kornak, amelyben készültek. Figyelmes olvasóként közel kerülhetünk a felhasználók attitűdjeihez, titokfogalmához, technológiahasználata részleteihez.

Ahhoz azonban, hogy a megfelelő információkat kinyerjük a forrásokból vagy az eredeti levelet kell megvizsgálnunk, vagy kellően megbízható szövegkiadásra van szükségünk. Minthogy a valaha kiadott források jelentős része mára már nem fellelhető a levéltárakban, valamint a kéziratos forrásoknak megvan az a hátránya, hogy tartalmuk nem kereshető elektronikus eszközökkel, érdemes a kutatásban a – mégoly rossz minőségű – szövegkiadásoknak is helyet biztosítani.

A jelen kutatás számára leghasznosalanabb szövegkiadások közé azok tartoznak, amelyek nem jelzik, hogy az adott levél mely része volt eredetileg titkosítva – vagy azért, mert eleve regesztában közlik a levelet, vagy azért, mert ez az információ a

⁷⁵ John F. DOOLEY, *Codes and Ciphers in Fiction: An Overview*, *Cryptologia* 29 (2005), 290–328.

⁷⁶ <http://www.tandfonline.com/toc/ucry20/current>. Letöltve: 2015. 02. 05.

⁷⁷ http://www.staff.uni-mainz.de/pommeren/Kryptologie/Klassisch/0_Unterhaltung/Lit/. Letöltve: 2015. 02. 05.

száz-százötven évvel ezelőtt élt szerkesztő számára nem tűnt jelentősnek. Szerencsére ez az eljárás csupán a szövegkiadások kis részére jellemző.⁷⁸

Sokkal informatívabbak azok a szövegközlések, amelyek dőlttel szedve vagy más módon pontosan mutatják, mely szövegrészek voltak eredetileg chiffré-rel szedve, siffrózva. Így a titkosírás-történész jól össze tudja hasonlítani, egy levél mely részét tartotta szerzője elrejtendőnek, mely szavakat érezte veszélyesnek, és melyről gondolta azt, hogy nyugodtan nyílt szöveggént hagyhatja. Amint látni fogjuk, gyakran különös következtetésekre jutott, és olyan tartalmakat titkosított, amelyekről ma azt gondoljuk, az adott levél nyílt szövegei alapján könnyedén rekonstruálhatóak. A másik – alább szintén kifejtendő – érdekes megfigyelés, hogy a titkosított szövegrészek jellege és mennyisége igencsak jellemző az adott levélíróra. Van, aki takarékosan csak a személyneveket és az egyes hadi vagy pénzügyi számokat rejti el, van, aki gyakorlatilag az egész levelet lekódolja.

A szövegkiadások döntő többsége, például az Archivum Rákócianum sorozat köteteinek jelentős része, ebbe a – rejtjelezett szövegeket dőlttel szedő – kategóriába esik.⁷⁹ Ezeknek nagy előnye, különösen, ha digitalizálva állnak rendelkezésre, hogy jól kereshetők benne mind a titkosított részletek, mind a titkosításra és rejtjelhasználatra vonatkozó explicit utalások. Emiatt az előnyük miatt komoly erőfeszítést tettem, hogy a valaha nyomtatásban megjelent leveleknek minél nagyobb hányadát felsoroljam a titkosított levelek repertóriumában, e folyamatosan bővülő és gazdagodó adatbázisban. (A kötet lezárásának pillanatában több mint 1200 szövegkiadásban megjelent levél szerepel a repertóriumban kivonatolva.) Hátrányuk azonban, hogy – azon kevés kivételtől eltekintve, amelyek mellékletként leközlik a titkosíráskulcsokat, mint például I. Rákóczi György titkosított levelezésének Ötvös Ágoston-féle kiadása⁸⁰ vagy Dudith András leveleinek modern kiadása⁸¹ – rendszerint semmiféle információt nem tartalmaznak a titkosítás módszeréről. Sem az egyes jelek és számok referenciáit, sem a módszer jellegét (monoalfabetikus vagy homofonikus) nem jelzik, így a rejtjelkulcs nem azonosítható. Ennek időnként az az oka, hogy a szövegkiadó nem a rejtjelezett levelet, hanem azt a leveleskönyvet vette alapul, amelyben csupán aláhúzták a titkosítandó részleteket, így maga a szövegkiadó sem látta a kódjeleket.⁸² Az esetek többségében azonban az eredeti levélből dolgozott, de olyan változatból,

⁷⁸ Például I. Ferdinánd és Giambattista Castaldo levelezése in BARABÁS Samu, Erdély történetére vonatkozó regesták – ötödik közlemény, *Magyar Történelmi Társulat*, III/15 478–492; hatodik közlemény, uo. 651–683.

⁷⁹ Például THALY Kálmán szerk., *Archivum Rákócianum* I. Oszt. 2. II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve, Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetem, 1872.

⁸⁰ ÖTVÖS Ágoston szerk., *Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából*, Kolozsvár, 1848, rekonstruált kulcsok a kötet végén.

⁸¹ Lech SZCZUCKI, SZEPESSY Tibor, eds. *Epistulae / Andreas Dudithius*, Vol. 2, 22–23; Vol. 3, 16–17; Vol. 4, 18–19; Uo. 19–20; uo. 20–22.

⁸² Leveleskönyvből készült többek közt az alábbi levelek kiadása: Archivum Rákócziánium I. oszt. 1. köt. 472–474. 13. sz.; 477–478, 16. sz., 504–506, 35. sz., 512–513, 42. sz. stb. (C.Rak.57–65)

amelyet a címzett vagy a címzett titkára megfejtett, és amelyben a kódjelek felett az üzenet tartalma olvasható. Ezért a szövegkiadó nem is feltétlenül figyelt az eredeti – titkosított – levélszövegre, egyszerűen elolvasta a chiffrék feletti egykorú megfejtést. A leghasznosabb szövegkiadások közé azok tartoznak, amelyek ügyes tipográfiával mind a kódszámokat, mind – a számok fölé írva – a megfejtést tartalmazzák, mint Zrínyi Miklósnak az erdélyi fejedelemhez írt leveleinek egyik, Széchy Károly-féle szövegkiadása teszi,⁸³ vagy Bay Mihály naplójának publikált változata.⁸⁴

Olykor – az utókor nagy bánatára – a levélben akad egy-két szó, amelyet a címzett nem oldott fel, és amelyet a szövegkiadó, a rejtjelkulcsnak nem lévén birtokában, nem tudott megfejteni.⁸⁵ Különösen tanulságos példa erre, Rhédey Ferenc 1678. október 23-i, Teleki Mihályhoz intézett levelének egy részlete:

Betlen uramék, kiváltképpen Farkas mind inkább csendesedik Kegyelmedhez, nem is igen sollicituskodik vala az portáról jött leveleknek Kegyelmednek való megküldésében; bizony most 140. 131. 124. 123. *leggonoszabbak*. Az számtalan asszonyság járják az embereket.⁸⁶

A *leggonoszabbak* szó titkosítva volt, a szövegkiadó azonban megfejtve közli, az előtte álló nomenklatorként viselkedő, bizonyára neveket fedő számok azonban megfejtetlenek maradtak. A történész igencsak kíváncsi volna, hogy vajon kiket tartott Rhédey a leggonoszabbnak. Nem ritka az olyan eset sem, amikor az adott levél teljes titkosított része megfejtetlen marad, a teljesen megfejtetlen források azonban a kiadott leveleknek csak kis hányadát jelentik.⁸⁷

Jellemző, hogy amikor a levél megírásának korából nem áll rendelkezésre a megoldás, a titkosított szöveg hajlamos évtizedekig, sőt évszázadokig megfejtetlenül maradni, még ha elvileg feltörhető volna is. Beatrix Potter (1866–1943), híres brit me-

⁸³ SZÉCHY Károly ed., *Gróf Zrínyi Miklós 1620–1654*, I–V. kötet, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1896–1902), 3. köt. 335–338, 4. köt. 252–268. A 3. kötet 46. és 73. oldalán fakszimilében minden addig feltárt Rákóczi Györgyhez írt levél is reprodukálva van. Az ún. nádori levél kétséges szerzőségéről bővebben, lásd alább.

⁸⁴ Bay Mihály diáriuma in THALY Kálmán szerk., *Késmárki Thököly Imre és némely főbb híveinek naplói és emlékezetes írásai. 1686–1705*, Monumenta Hungariae Historica, Magyar Történelmi emlékek 1868, II. 23/2. 461–578. A kéziratban (MOL G. 15. Caps A.1. Fasc 24. fol. 75–124r.) egy kéz (a titkár?) a számok fölé írta a megfejtést, ez alapján Thaly helyenként kiegészítette a szöveget.

⁸⁵ Például: GERGELY Sámuel szerk., *Teleki Mihály levelezése*, vol. 8. Budapest, A Magyar Történelmi Társulat Kiadása, 1926, 135–140, 123. sz. A levélben több titkosított, de megfejtett szó mellett megfejtetlenül maradt két szám, az 500 és a 42. (C.Bes.01). Lásd továbbá KOMÁROMY András, Kerecsényi László levelei Nádasdy Tamáshoz, 1553–1562, *Magyar Történelmi Tár* IV. 6. köt. 224–230, 22, 23, 28. sz. uo. 7. köt. 130–132, 25–27. sz. és 249–50, 36. sz. (C.Báth.01-03, C.Ker 01-04.).

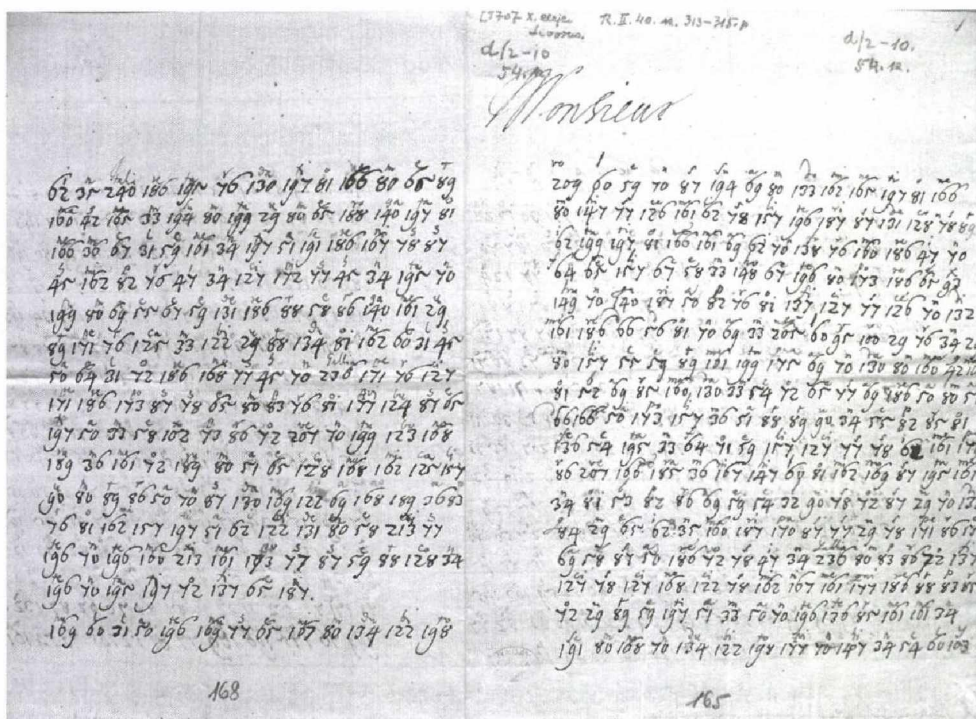
⁸⁶ Teleki 8. 306–307, 283. sz. (C.Rhéd.01)

⁸⁷ Lásd a titkosított szövegek listája minden olyan tételét, amelyben „megfejtetlen” áll a megfejtés rubrikában, így többek közt: *Teleki Mihály levelezése*, vol. 8. 19–20, 20. sz. (C.Tel.07), uo. 20–21, 21. sz. (C.Tel.08), uo. 27, 25. sz. (C.Tel.11); uo. 290–292, 266. sz. (C.Tel.30).

sekönyvszerző 1881 és 1897 közt titkosírással vezetett naplója például 1958-ig nem lett megfejtve, pedig egy felkészült kódfejtő rövid idő alatt feltörte volna. A magyar eredetű kódolt szövegeket leközlő modern kiadások döntő többségével is az a helyzet, hogy rendszerint nem *megfejtik* a történeti titkosírásokat, hanem egyszerűen *leközlik* azokat, amelyeket egy a levél keletkezésével egykorú kéz (rendszerint a levél címzettje) annak idején dekódolt. Abban az esetben, amikor egy kód megfejtetlenül maradt keletkezésének heteiben, rendszerint máig sem lett megfejtve.⁸⁸ A titkosírásokban jártas történész, aki vagy matematikai és statisztikai módszerekkel dolgozik, vagy – kényelmesebb és szerencsésebb esetben – egyszerűen összepárosítja a rejtjelezett levelet az adott titkosíráskulccsal, képes arra, hogy a történettudománynak visszaadjon olyan forrásokat vagy forrásrészleteket, amelyek addig nem voltak hozzáférhetők. A levelek és a rejtjelkulcsok sikeres párosítását könnyíti meg a kötet végén található két repertórium, amely a két – egymásnak megfeleltetendő – forrástípus fontosabb adatait tartalmazza (dátum, feladó, címzett, a titkosítás módja, a levél nyelve, stb.).

De térjünk vissza a kiadott szövegek és a kéziratok viszonyához. A forrásközlés folyamán a szerkesztő – de sokszor már a címzett is, akinek megfejtéséből a szerkesztő dolgozott – szinte kivétel nélkül rekonstruálta a szöveget, azaz visszahelyezte a rejtjelszövegben nem jelölt szóhatárokat, értelem szerint megkülönböztette az ékezetes és ékezet nélküli betűket, még akkor is, ha a kriptogramban ugyanaz a kódjel vonatkozott az *a* és az *á* betűre. Más szóval, a szerkesztő az adott kor szövegkiadási szokásai szerint modernizálta a szöveget. Erre természetesen minden olyan szövegkiadásban szükség van, amely nem a nyelvtörténeti kutatás céljait szolgáló betűhűséget tartja a legfontosabbnak, hanem az olvashatóságot és feldolgozhatóságot. Azonban könnyű belátni, hogy az „olvashatóvá tétel” célzó szerkesztési módszer éppen a titkosírás-használat területén jelentős információvesztéssel jár.

⁸⁸ Például: HARGITTAY, *Régi Magyar Levelestár*, vol. 2. 145. Kivétel ez alól RÉVAY, *Titkosírások* számos bemutatott forrása, ÖTVÖS Ágoston, *Rejtelmes levelek*, valamint Tusor Péter idézett cikke, ahol történeti források modern dekódolásban kerülnek szövegkiadásra. Ide sorolhatjuk újabban Vadai István és Vámos Hanna 16–17. századi történeti forrásokon végzett kódtöréseit is: Pázmány Péter és I. Rákóczy György titkosírása, valamint Kuruc titkosírások megfejtése.

17. A címzett által megfejtett titkosírás: Tournon János Henrik franciaországi követ levele Ráday Pálnak 1707 októberéből fejtett, homofonikus titkosítással⁸⁹

A titkosírás-használat kora újkori gyakorlatához akkor tudunk igazán közel kerülni, ha az eredeti kéziratokat vizsgáljuk. Ha ránézünk egy megfejtetlenül maradt, kizárólag jeleket vagy számokat tartalmazó levélre, és azt akár statisztikai módszerekkel, akár a megfelelő kulcs birtokában megpróbáljuk megfejteni, csak akkor szembesülünk az-
zal, hogy milyen nehéz egy szóhatárokat nem tartalmazó, következetlen ortográfiájú magyar nyelvű szöveget felfejteni, értelmes szöveggé alakítani.

⁸⁹ Ráday Levéltár C64-4d2-10. (C.Tou.01)

0 = e k p r h g k + o a h o d A n p t o e r a g i z k
 g h o c k = g a g = g k g l a t c d t d f k F # a t e p u g #
 t l a i d o r h o d p g g t p # g r d h g p d a g e # a d u q d t
 o r h k a k p g g r g i a o h g o c t d = h g k e l h c o t g o
 e o f A = z g t d q d o F k i z g . J a c i t a e l i a m D e r
 s p o b o d u o F r a # o g k f v g g e k a g g g i f a t a d
 g g m k e u # h d a n t g k q d g h f t g # o p o i m f a t o o g t
 d k l h + d g h o a o r f h o t e g v i t # g i z k q d t d a r l = #
 l m + d o e o f k i z g p d h # f c g n o f o a p d h p o i n g
 r h p r t k i z # e o i p n o a o n o k u o o g t n o i a o g o
 = z g k e r g r h d o d g r c o i # h g h o a r m f p o p t t e d t
 d k g o d # o i g r n d m h g r = F # o f p p g e k t o p i z g a
 t e d # u t a o = o d t o g A p t d e q o h m g k t r
 t r h o i = d t o a g i z k g q d t p h = # g a r k o f t k h o # a
 A t a b F # u t a g e o f a g e p o d n g p g o F o h o k p r
 k p g o f k r e # c o i f r a r g # o d n g g h o q = e o t n
 p d a g h o e t o f t k t o h o i g n o i t q l o t o p o p d q e r a
 g o f n k t o F m 4 o t # d . L p o r r o b n a o i l p e
 g h i z k k i d k r h d k i 4 d u = e g g o k n g h d o i c o a
 p d a d e g n n p t p r v i g h t g n # o o g e k n t d h o k g g
 t p d k e t a p d a r h k g a r k f + d h n t p r o i n p p h
 # o r = a u k h g g n a o # f d r k a o h g p r t h o i z # e i g
 t e d h o p g o h g k f d o t g r d p g d o f # g t d k e g h
 o p n v # d f t n o a t k p g d a o h g e p h k a A o g d
 n m d d e r a t # t o i t q o F k q i = f # o t d h a k g o # h
 0 = f v F # h o d k p g m g c k o t g h g r = f # a o c

18. Megfejtetlen (pontosabban csak a rendelkezésre álló táblával megfejthető) titkosírás jelekkel: I. Ferdinánd és Malvezzi követ levelezése 1548. január 23-án: fejlett homofonikus módszer⁹⁰

⁹⁰ Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3. (C.Mal.01)

NB
Rottal.

24. 18. 2. 70. 2. 6. 27. 7. 17. 8. 5. 18. 5. 6. 27. 24. 1. 1. 5.
 6. 5. 6. 27. 2. 8. 27. 5. 60. 17. 70. 2. 8. 5. 70. 5. 1. 1. 2. 5. 60.
 8. 5. 9. 9. 2. 27. 8. 5. 9. 9. 2. 17. 5. 1. 5. 54. 7. 24. 6. 5. 9. 24. 18.
 7. 24. 18. 24. 8. 17. 54. 8. 5. 70. 5. 24. 18. 27. 7. 4. 18. 17. 24.
 60. 9. 24. 70. 24. 17. 24. 1. 5. 8. 54. 5. 70. 2. 5. 1. 9. 5. 8. 17.
 6. 17. 60. 34. 8. 4. 1. 70. 24. 1. 24. 27. 27. 2. 24. 5. 8.
 18. 24. 6. 24. 60. 30. 18. 4. 1. 24. 27. 27. 2. 24. 8. 4. 27.
 9. 5. 70. 17. 27. 54. 4. 18. 28. 5. 9. 5. 18. 24. 2. 24. 60. 1. 24. 8.
 3. 24. 60. 9. 2. 60. 27. 7. 24. 5. 60. 60. 5. 9. 27. 14. 29. 4. 9.
 9. 2. 30. 18. 4. 29. 24. 30. 4. 6. 6. 17. 18. 27. 2. 3. 2. 1. 2. 8.
 5. 9. 3. 5. 6. 17. 4. 1. 60. 5. 54. 60. 5. 9. 7. 24. 18. 24. 9. 17.
 6. 24. 9. 7. 17. 8. 5. 70. 5. 27. 4. 1. 17. 2. 8. 5. 27. 5. 27.
 60. 5. 9. 7. 24. 60. 5. 9. 7. 4. 1. 9. 2. 24. 29. 4. 9. 24.
 6. 2. 5. 27. 54. 5. 1. 1. 5. 27. 60. 5. 54. 54. 5. 70. 2. 5. 1.
 9. 5. 8. 17. 6. 24. 9. 9. 24. 1. 54. 17. 36. 24. 6. 54. 4. 29.
 60. 4. 9. 54. 2. 27. 9. 5. 70. 17. 24. 1. 1. 4. 54. 7. 4. 70. 2.
 8. 5. 70. 2. 5. 60. 1. 5. 54. 60. 5. 9. 15. 2. 60. 18. 5. 6. 27.
 60. 5. 9. 24. 29. 4. 9. 24. 60. 2. 5. 6. 27. 7. 24. 60. 5. 9.
 17. 6. 24. 9. 7. 4. 18. 17. 24. 1. 4. 54. 4. 27. 5. 1. 5.
 9. 5. 6. 27. 5. 1. 5. 27. 5. 9. 36. 4. 27. 27. 24. 2. 70. 54.
 5. 8. 17. 24. 70. 2. 4. 54. 8. 5. 60. 27. 2. 60. 27. 5. 6.
 27. 2. 4. 2. 24. 27. 15. 6. 4. 8. 5. 44. 17. 24. 1.
 60. 4. 9. 9. 5. 60. 27. 5. 8. 27. 9. 2. 7. 5. 1. 27.
 8. 27. 6. 4. 30. 18. 2. 17. 6. 24. 9. 9. 24. 1. 8. 5. 9. 3. 5.
 1. 5. 8. 5. 54. 54. 2. 60. 5. 54. 5. 18. 5. 60. 4. 6. 24.
 3. 24. 60. 30. 17. 6. 2. 5. 6. 4. 9. 24. 1. 27. 24. 1.
 2. 6. 27. 24. 9. 24. 18. 4. 60. 29. 4. 1. 70. 4. 27.

19. A legutóbbi időkig megfejtetlen titkosírás számokkal:
 A Wesselényi-szervezkedéssel kapcsolatos levél monoalfabetikus titkosítással⁹¹

⁹¹ MOLE 199. 8. csomó, 1. pallium (C.Wes.02). A megfejtéshez: HÉDER, LÁNG, LÉVAI, Filológiai okok egy monoalfabetikus titkosírásfejtő szoftver mellett.

Csak ebben az esetben értjük meg, hogy miért szembesültek a címzettek még a legitim kulcs birtokában is annyi nehézséggel, miért töltöttek teljes éjszakákat egy levél megfejtésével, hogyan tudtak elbizonytalanodni, hogy vajon a megfelelő clavis birtokában próbálták-e feltörni a kódot, és miként érthették félre annyiszor a sifírozott üzenetet. Hasonlóképpen, magára a kézíratra van szükségünk akkor, amikor azt igyekszünk rekonstruálni, vajon ellenálltak-e a kódolók az egyik leggyakoribb betörési módszernek, a valószínű szó módszerének. A rekonstruált szövegkiadásban az azonos szavakkal kezdődő levelek azonos formában tűnnek fel, az eredeti kéziratokban azonban nem feltétlenül. Megfigyelhetjük, vajon az egyes kódszámok is azonosak-e, hogy az ellenséges kódtörő a „valószínű szó módszerével” könnyedén értelmet adjon a szövegnek, vagy az azonos szavakat mindig más szótagokra bontva, a betűknek mindig más homofonokat rendelve titkosították-e a szöveget, hogy a megfejtő életét megkeserítsék. A szövegkiadásban eltűnnek a nullítások, kéziratokból azonban kiderül, hogy a lustább kódolók szerették a sorok elején és a végén elhasználni a semmit sem jelentő számokat, ezzel a szokásukkal pedig feltehetően a kódfejtők is tisztában voltak. A kéziratokból látjuk, milyen hosszan ragaszkodott egy levélíró ugyanahhoz a kulcshoz, hogy egy fontosabb politikus hány különféle kulcsot használt a különféle levelezőpartnereihez, és azt is onnan látjuk, hogy milyen mértékben használta ki egy kódoló (titkár, de néha maga a fejedelem) a titkosítási módszerben rejlő lehetőségeket. A levéltári forrásokig kell visszamennünk akkor is, amikor arra vagyunk kíváncsiak, hogy milyen ütemben váltották fel a nehézkes, grafikus jeleket használó titkosításokat a fejlettebb, számokkal működő módszerek a kora újkor évszázadaiban. A szövegkiadás ugyanis semmiféle információt nem tartalmaz arra nézve, mennyivel komolyabb titkosítást használt Rákóczi a francia követtel, mint Bercsényivel, egyszerűen csak közli leveleiket.

A REJTJELEZÉS MŰKÖDTETÉSE

„Követett volna azon clavisokkal írott titkos mysteriumában”¹

A kora újkori diplomáciai, politikai és hadi levelezésben visszatérő téma a titkosíráskulcsok használata, cseréje, javítása, és a használatból fakadó problémák kezelése. Rendszerint a levél legelején vagy a vége felé tesznek sifírozásra vonatkozó explicit megjegyzéseket a levélírók, itt utalnak arra, mi működik és mi nem, és itt adnak egymásnak visszajelzést a megkapott és meg nem kapott levelekről is. Ében István 1662. február 26-án Teleki Mihálynak írt levelében például rögtön a második mondatban visszajelzi, hogy a levelezőpartnere levele és titkosíráskulcsa is megérkezett:

Mint jóakaró uramnak, Kegyelmednek szolgálók. Kegyelmed levelét ez elmúlt napokban az onnat jött officér megadá az clavissal együtt.²

Bánffy Dénes 1662. november 7-én szintén Telekinek írt levelében szintén az első mondatokban utal a köztük folyó (ezúttal meglehetősen elhanyagolt) levelezésre:

Szolgálók Kegyelmednek. Igazán, Uram, az Kegyelmed igéreti is az Dunában esének, öt héttől fogva egy levelét láttam Kegyelmednek, azt is az fejedelemasszony kezéhez küldvén, nem régen akadt kezemben és hogy valami particulát az új clavissal írt Kegyelmed, Isten tudja, micsoda suspiciot vött Kemény Simon uram.

Majd külön papíron magyarázkodik, amikor kiderül, hogy Teleki több levelet írt, mint amennyiről ő tud:

Ma reggel írván Kegyelmednek ezen leveletem, akada azután ismét Kegyelmednek egy levele kezembe, melyet, Bethlen Gergely uramra szerencsére akadván egy parasztember tegnap itt Cseke táján, ki vitte volna az fejedelemasszonynak, ő kegyelme elvötte, abbúl látom, hogy írja Kegyelmed, hogy nekem sokszor írt.

¹ Bánffy Dénes 1659. október 1-én Telekinek: Teleki 1. 438–440, 381. sz.

² Teleki 2. 253–254, 186. sz.

Nekem bizony egy levelénél többet Kegyelmednek nem adták, most is, mint levelemben írák, Kegyelmedé az vétek.³

Milyen szavakat használnak a levélírók, amikor a titkosírásokról írnak? Míg a 19. századi szövegkiadások szerkesztői a „rejtelmes jegy” (rejtelmesen), „titkos jegy” (titkos jel, titkos betű) és olykor a chiffre (chiffriroz) kifejezésekkel illették a titkosírásokat, addig a 16–17. századi történelmi szereplők elsősorban a clavis (igeként: clavizál), másodsorban pedig a „cifra” (cifra, czifra) szavakat használják, valamint – csakúgy mint a szövegkiadók – a „chiffre”-t.

Kulcsmegosztás

A kora újkorban rejtjelezett levelezés nem működhetett anélkül, hogy a levelező-partnerek titkosíráskulcsot, clavist ne cseréltek volna. A kulcs, mint láttuk az előző fejezetekben, rendszerint egy – összehajtogatott – lapon elért. Minthogy minden levelezéshez legalább két kulcsra volt szükség (egyre a feladó, kódolónak, egyre pedig a címzett, dekódolónak), de gyakran a levelezést adminisztráló titkárnak is volt egy példánya, nem meglepő, hogy számos kulcs több példányban maradt fenn.

A történelmi szereplők gyakran tettek rá utalást, hogy megfelelő titkosíráskulcs nélkül nem képesek vagy nem hajlandók igazán komoly dolgokról írni. Hallgassuk újra Bánffy Dénest, aki újra Telekinek ír (1668. május 19):

Egyébiránt nekem clavisom sem lévén, nem merek írni, mert ha elfognák, azt tudnák, urunkat, hazánkat árultuk el s azért sollicitálunk pénzt...⁴

Másutt ugyanó: „Az correspondentia clavis nélkül nem lehet, kit is el ne mulassa megküldeni.”⁵ II. Rákóczi Ferenc Vay Ábrahámnak 1711. december 11-én Gdanskából: „Clavis nélkül írni nem mervén...”⁶ Bethlen János 1667. március 2-i levelében hangsúlyozza, hogy „egy levélre clavis alatt jól rábízhatják” a bizalmas információkat.⁷

Nem meglepő tehát, hogy a történelmi szereplők rendszeresen felszólítják egymást, hogy clavissal írják a leveleket, ennek híján pedig – általában a kevésbé fontos szereplő a fontosabbtól – clavisért folyamodnak. Teleki Mihály Nemes Jánosnak 1678. január 2-én: „Édes Komám uram jobban s igazabban írjon a clavissal.”⁸ Bethlen Miklós 1678. június 11-én: „ugyan is azt jóvallom, kivált derék dologról mind a

³ Teleki 2. 379--81, 282. sz. idézet: 379.

⁴ Teleki 4. 297–298, 221. sz.

⁵ Teleki 4. 461–463, 340. sz.

⁶ AR I. oszt. 3. köt. 698–701, 92. sz. (C.Rak.56)

⁷ Teleki 4. 47–49, 36. sz.

⁸ Teleki 8. 4–5, 4. sz. (C.Tel.03)

két uton és clavissal írjon Kegyelmed,...”⁹ Teleki Mihály 1678. február 15-én: „Rédei uram ott lévén, hogy titkosabban legyen az dolog, ő kgk íram meg clavissal. Istenért ki ne tudódjék.”¹⁰ II. Rákóczi Ferenc 1710. május 5-én, Atányból Esterházy Antalnak: „Kegyelmed az postalis lineán curirok által folytassa leveleit, in casu necessitatis az újvári clavisekkel élven.”¹¹ Palkovics Ferenc 1709. augusztus 14-én, Simontornyáról Bercsényinek: „Hahogy az ellenség jobban keről fog minket venni és sarkalni, claveseket csináltasson Ngod és úgy írjon ide bé nekünk.”¹² Dalmady István 1659. január 4-én Telekitől kér kulcsot: „Ha nem restelli, csináljon egy clavist titkos betűvel, írassunk egymásnak nagyobb confidentiával.”¹³ Hasonló kéréssel Vitnyédi István 1662. október 22-én, Rohoncról Zrínyi Miklóshoz:

Ha tetszenék Ngdnak talán nem ártana egy clavist küldene Ngd, melylyel bizvasban írhatnék, mert ugy gondolom ezután occurrálnak oly dolgok, az melyeket szükségképen köll tudni Ngdnak.¹⁴

Ugyanő, ugyanannak, kissé később, 1663. február 18-án, Sopronból:

Ugy látom leszen nekem Ngdhoz való titkos írásra hamar nap szükségem, Ngdat alázatosan kérem, küldjön clavist, az mint Ngdtúl való búcsuvételem korán emlité Ngd, hadd írassak bátrabban, az hozzám küldendő szolga hoz derekas oly dolgot, melyet meg köll írnom Ngdnak, másonnend is érkezik hasonló dolog.¹⁵

A claviskérés oka mindig a jelentőséggel bíró és bizalmas természetű információ megosztásának a vágya, magyarul az, hogy egy történelmi szereplő igyekszik felajánlani a szolgálatait egy jelentőségben felette álló politikusnak, ezúttal Zrínyinek. Bármennyire is szeretne Vitnyédi titkos leveleket küldeni, arra természetesen nincsen lehetősége, hogy maga készítsen egy titkosíráskulcsot, és rávegye a bánt, hogy az ő clavisát használja.

A kulcsküldésre vonatkozó kérést vagy felszólítást gyakran tett követte, és a levelezőpartnerek clavist cseréltek egymással. Rákóczi írja 1706. július 21-én Sempte várából Eszterházy Antalnak a levele utolsó mondatában:

Hogy pedig az correspondentia bátorságosabban meglehessen, imé, clavist küldök Kegyelmednek, az mellyel ha az egész levelet nem is, in casu interruptae

⁹ Teleki 8. 216–217, 178. sz.

¹⁰ Teleki 8. 78, 68. sz.

¹¹ AR I. oszt. 3. köt. 253–257, 26. sz.

¹² AR I. oszt. 9. köt. 714–715, 538. sz.

¹³ Teleki 1. 311–312, 278. sz.

¹⁴ MTT II/3. 237–239, 229. sz.

¹⁵ MTT II/4. 37–41, 261. sz.

et periculosae correspondentiae, az legszükségesebb dolgokat tudtomra adhatja Kegyelmed.¹⁶

Kászoni Márton 1663. december 20-án levele végén így búcsúzik:

Ím új clavist küldtem Kegyelmednek. (...) Kegyelmed securus legyen abban, ha mi hírek lesznek, Kegyelmedet mindenekről tudósítom; kérem, Kegyelmed is azt cselekedje. Isten hozza Kegyelmedet jó hírekkel vissza.¹⁷

Lippay György 1637. július 31-én Rákóczi György fejedelemnek írt levelét így kezdi:

Ngodnak az minapiban derék dolgokról írtam az havasali vajda emberétől és clavist is küldöttem. Elkésett nyilván valahol, mert eddig válaszonak kellett volna júni Ngodtúl.¹⁸

A clavis átadására több mód adódott. Gyakran egy levéllel együtt küldték meg, olykor külön futárral, esetleg – és ez számított a legbiztonságosabbnak – személyes találkozás során bonyolították le a cserét. Levél mellékletként küldi Lippay György 1637. július 16-án Bécsből Rákóczi Györgynek, maga a clavis is fennmaradt:¹⁹

...kinek alkalmasabb véghezvitelére im az clavist is megküldöttem Ngodnak. Volnának alkalmas dolgaim nekem is, melyeket örömezt közlenék Ngoddal, de ezúttal még nem lehet, elvevén az clavist Ngod, akkor talán írhatok.²⁰

Rákóczi augusztus 26-án visszajelez, hogy megkapta: „Ezelőtt négy nappal vévén el az havasali vajda emberétől 16. Julii írott Kgd levelét mind az bele includált clavissal együtt,...”²¹, majd még egyszer, szeptember 19-én: „Ezelőtt négy héttel vettük vala az havasali vajda emberétől 16. Julii írott Kid levelét mind az bele includált clavissal együtt.”²²

A clavis sikeres megérkeztekének visszaigazolása más esetben is fontos volt, Teleki Mihály egyik monoalfabetikus clavisának hátoldalán olvassuk az udvarias kérést: „Rogo responsum an recipit hanc cartam nisi duo verba.”²³ Korszakunk egyik

¹⁶ AR I. oszt. 1. köt. 563–565, 82. sz.

¹⁷ Teleki 2. 660–661, 453. sz.

¹⁸ BEKE Antal ed., Pázmány, Lippay és Eszterházy levelezése, MTT III/5. 147, 35. sz.

¹⁹ Kiadva: MTT III/5. 146, 34. sz. (T.Lip.01)

²⁰ MTT III/5. 144–146, 34. sz.

²¹ MTT III/5. 280–281, 37. sz.

²² MTT III/5. 283–284, 39. sz.

²³ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.12)

legnagyobb nomenklatorszótárának, a Bécsben fennmaradt ezerháromszáz tételes kódtablának a hátán hasonló kérést olvasunk: „Kérem recipisset írjon kgd.”²⁴

Ében István Teleki Mihályhoz intézett 1662. március 1-jei levelének első sorai mintha arra utalnának, hogy a kulcsot külön futár vitte el számára: „Kegyelmed le-
velére választöttem volt, ha másfelé nem vitték, úgy hiszem, eddig Kegyelmednek
kezéhez ment. Az clavist meghozták.”²⁵

Végül pedig két forrás is a személyes találkozót említi, mint sajnálatosan kihagyott alkalmat, amikor kíváncsi lett volna clavist cserélni. Bercsényi Miklós kezdi így a levelét 1710. október 26-án: „Elfelejtettem Eszterház Antal Uram clavisét elkérnem Fölségedtől.”²⁶ Rédei László 1660. augusztus 31-i, Husztról írt levelét érdemes hosszabban is idézni, mert zavarosságában és bonyolultságában jól mutatja, mennyire nehézkes volt olykor a titkosírás-használatról folyó egyezkedés, mennyire könnyen adódhatott, hogy egyik történelmi szereplő nem értette tisztán a másik szándékát:

Sokszor megbántam, hogy urunkkal létemkor, ő nagyságától clavisról való informatiot nem vöttem volt, de akkor meg sem gondoltam, hogy így történjenek az állapotok; magam sem tudtam ugyan eddég, hanem most tanulom, de mi haszna, ha urunk nem tudja az én clavisomat. Kegyelmednél azért talám lehet és ha nincs is, talám meg írhatja ezeket a szókat clavissal; ha pedig nincsen kegyelmednél is, s nem írhat ő nagyságának clavissal, ha bátorságos, ez kegyelmednek szöllő levelemet küldje be kegyelmed ő nagyságának, talám be is küldheti, mivel én csak azt írtam urunknak ő nagyságának, de azt sem írtam meg, hol legyen kegyelmed, hogy ő kegyelmének írtam egynihány szót, kit nagyságod ő kegyelme clavissal írt meg, mivel én nem tudom. Így lévén azért a dolog, ő nagysága az én levelemből semmit nem érthet, hanem ha vagy ezen levelet küldi be kegyelmed ő nagyságához, vagy pedig clavissal írja meg ez egynihány szót (itt következik a titkosítva továbbítandó levél).²⁷

Miután a megfelelő clavisok elküldettek, átadattak és gazdát cseréltek, a levelezőpartnerek használatba vették őket. Ekkor azonban egy újabb probléma adódott. Hogyan lehet megnevezni az egyes titkosíráskulcsokat? Minthogy egy komolyabb politikai szereplő számos viszonylatban folytatott titkos levelezést, és ezáltal számos különböző kulcsot kezelt, valahogyan meg kellett különböztetni ezeket. A megnevezéshez leggyakrabban a feladó vagy a címzett nevét használták, feltételezve (olykor okkal, olykor ok nélkül), hogy az illető csak egy irányban folytat titkos levelezést. A levélíró gyakran a részlegesen vagy teljesen titkosított levél után, az aláírás és a dátumozás

²⁴ ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol 4–11.

²⁵ Teleki 2. 259–260, 189. sz.

²⁶ AR I. oszt. 6. köt. 609–610, 54. sz.

²⁷ MTT II/5. 101, 25. sz.

alatt specifikálta, hogy melyik eszközt használta. „Ezt Uram Szalai uramnál való clavissal irtuk”.²⁸ „Kegyelmednek ezen levelünket Gróf uram clavissával írtuk”.²⁹ „Absolon uram clavisával írtam.”³⁰ „Fajgel uram clavissával írtam Uram Kegyelmednek.”³¹ „Ezen levelet Kegyelmed régi clavisával írtam.”³² „Az egész leveleket Kegyelmed Fajgel urammal levő clavissával irattam.”³³ Van, hogy a levél belsejében is specifikálni kell egy clavist, ilyenkor is a felhasználó nevét használják. Nemessányi Bálint írja: „nem lévén még nálam Absolon urammal való clavissa Kegyelmednek nem referálhattam...”³⁴

Máskor körmönfontabban írják körül a kulcsot: „Az neveket azon clavissal írtam Kemény Simon uramnak, kit Kegyelmed küldött, nem tudom, tudja-e, nem-e? tudósítsa Kegyelmed.”³⁵ „Az mely clavist Kegyelmed nekem csinált az abczére, arra írt az öcsém Kegyelmednek, ha mikor ír Kegyelmed, csak arra írja.”³⁶ Csak remélni tudjuk, hogy Kemény Jánosnak mondott valamit, amikor Mednyánszky Jónás így magyarázta, melyik rendszerrel sifírozza a levelét: „Urunknál levő clavisból Nagysága ezeket megértheti.”³⁷ Minthogy a levél titkosított részei máig sincsenek feloldva, azt sejtethjük, hogy a valamikori címzett sem volt kisegítve a homályos meghatározással.

A kulcsmegosztás tehát visszatérő igény volt, a gyakorlatban azonban gyakran adódtak problémák. Rákóczi 1710. július 19-én, Tatárszentgyörgyről Bercsényinek írt levelében kétszer is kitér a clavisokra. Először szemrehányást tesz a fővezérnek, hogy levelében túl kevés tartalmat titkosított, és illetéktelenek elolvashatják a levél bizalmas tartalmát („...nem ártott volna, ha abban, az melyben kegyelmed az negóciátiókról ír, több clavis lett volna, mert parasztemberek által gyűnek ide Szolnokból az levelek (...) de az tolvajoktól nem mindenkor bizonyos járások”), majd pedig arról ír, hogy egy levélnek „nem fejthette ki clavisát, mert nállam nem maradt copíája”.³⁸ Máskor mindkét fél birtokában van ugyan a megfelelő clavisnak, de az hibás. Hibás clavissal márpedig nem lehet írni, ahelyett másikat kell küldeni, de az új clavis megérkeztéről megint csak meg kell bizonyosodni. Teleki Mihály írja Náláczai Istvánnak 1678. január 15-én:

²⁸ Teleki 8. 249, 222. sz., 1678. szeptember 4. (C.Con.01)

²⁹ Teleki 8. 265–266, 238. sz. 1678. szeptember 13. (C.Con.02)

³⁰ Teleki 8. 433–435, 413. sz. 1679. április 27. (C.Fai.01)

³¹ Teleki 8. 68–69, 63. sz. 1678. február 9. (C.Thök.01)

³² Teleki 8. 528–30, 518. sz. 1679. szeptember 27. (C.Thök.11)

³³ Teleki 8. 327–328, 304. sz. 1678. november 12.

³⁴ Teleki 8. 141, 125. sz. 1678. április 7. (C.NemB.01)

³⁵ Teleki 2. 262–264, 193. sz.

³⁶ Teleki 1. 389–390, 342. sz. 1659. április.

³⁷ MTT II/6. 86–89, 48. sz. 1655. júl. 16., Bécs (C.Medny.01)

³⁸ AR I. oszt. 3. köt. 133–137. 84. sz.

Az mely clavist ott hagytam, felette igen bajos vele írni, sok híjja lévén az bötükben. Ím mást küldöttem, de ezzel addig nem írok, míg Kegyelmed meg nem írja, hogy elvette és leveletem felszakasztás nélkül vette el, kirül kérem tudósítson. Az étékfogót jól megkérdezze, nem volt-é valaki kezénél levelem.³⁹

Rákóczi – nyilván a technológiahasználatban való személyes érintettsége folytán – számos alkalommal említ kulcsmegosztásból adódó problémákat. 1708. március 11-én Kassáról írja Bercsényinek:

Az feleségem is írja, hogy Urbich most már az cár követje lévén, offeráltatta titkos szolgálatját és correspondentiáját, valóban szeretném is, ha lehetne valamely módot kigondolni az clavis transmissiójában.⁴⁰

1710. január 16-án Tótfaluból megint Bercsényinek:

Szluha clavisos levelét silabizálván tél-túl: úgy tetszik, vólnának oly dolgok benne, az mellyeket jó volna tudnom, – de nem vólt clavisom hozzá, Kegyelmedtől is későn fog idekerülni magyarázatja.⁴¹

1711. május 26-án, Zalusáról Sennyei Istvánnak:

Mivel Kegyelmed most is olyan clavissal ír, a mellyet praevie megmondottam vala, hogy Károlyinál is megvan, – nem lévén bizonyos abban: ha nem tévelyedett-é el az, a mellyet Vay úr tabellában resignált Kegyelmednek? még bizonyos nem lesznek, hogy kezénél vagyon, több particularításokat Kegyelmednek nem írhatok.⁴²

Kemény János ötven évvel korábban, 1658. április 10-én így rendelkezik egy elveszett kulcs pótlásáról: „Az mely clavist küldtem volt, talám Radulyék elvesztették azt is, most újabban vigye meg Szigeti uram.”⁴³

A kulcsmegosztásba Lippay György érsek és Rákóczi György fejedelem 1637-es levelezésében is hiba csúszott: a fejedelem hibát talál az érsek számára megküldött clavisában, mire Lippay, aki maga nem találja a hibát, kissé indignálódva azt kéri, javítsa már ki gyorsan, és használják az új, kijavított kulcsot:

³⁹ Teleki 8. 19–20. 20. sz.

⁴⁰ AR I. oszt. 2. köt. 180–181. 17. sz.

⁴¹ AR I. oszt. 3. köt. 6–8, 7. sz.

⁴² AR I. oszt. 3. köt. 673–674, 68. sz.

⁴³ SZILÁGYI Sándor szerk., Kemény János és a krímiai rabok levelei 1657–1664. MTT III/5. 609–613, 13. sz.

Az minemű clavist küldöttem, avval sem akart élni eddig Ngod, utoljára talált valami fogyatkozást benne, az kit én még most sem tapasztalok, de ha volna is, könnyen kedve szerint meg corrigálhatja Ngod, megküldvén az mássát énnekem is, talán eddig nem volt szintén haszontalan az én vékony munkám és szolgálatom az Ngod dolgaiban, bánnám ha Ngod az én jó szándékommal és confidentiámmal megbántódnék ezután is.⁴⁴

Három nappal később megismétli kérését: „Az clavisról írtam az curier által, corrigálja meg Ngod az miben kétes, és cum correctione küldje meg én nekem az mássát.”⁴⁵

Minden hibát nem lehet elkerülni, mégis példás Bethlen Miklós óvatossága, aki 1672. március 14-i levelében nem csak a kulcsmegosztásról rendelkezik, de arról is, hogy mi a teendő, ha címzettje időközben meg találna halni:

Küldtem Harsányinak clavist is, ha kíváztatik. Arról is instruáltam az embert, ha Harsányi meg talált halni, kivel közölje az dolgot. Rövid instructiót, az kit adtam néki, meg láthatja Kegyelmed. Pro sua prudentia Kegyelmed is instruálja. Mindenekről coram plura.⁴⁶

Kulcsok lecserélése

Miután a kulcsmegosztás sikeresen megtörtént, és a mindkét félnél meglévő clavisokat beüzemelték és egy darabig használják, ideje elgondolkozni a lecserélésükön. Könnyű belátni, hogy egy túl sokáig használt kulcs veszélyeket rejt magában. Minél huzamosabb ideig, minél több levélben, minél több címzett viszonylatában alkalmaznak egy adott módszert, a potenciális kódtörőnek annál több anyaga és fogódzója lesz ahhoz, hogy a módszert megfejtse. Azt várnánk tehát, hogy a rejtjelezés technikájában jártas történelmi szereplők mindent megtettek, hogy ezt a veszélyt elkerüljék.

Különös, hogy míg a titkosírás-használat egyéb területeihez nagy mennyiségben találunk explicit megjegyzéseket a forrásokban, addig a kulcsok lecserélésének kérdése ritkán vetődik fel a levelekben. Mintha ez a kérdés kevésbé foglalkoztatta volna őket. És ha egyéb jelekből igyekszünk rekonstruálni a problémát, azzal szembesülünk, hogy a biztonság kérdését ebben a tekintetben meglepően elhanyagolták. Sem arra nem vigyáztak, hogy egy kulcsot csak egy címzett vonatkozásában alkalmazzanak, sem arra, hogy a számos levélben használt kulcsot legalább évente lecseréljék.

⁴⁴ MTT III/5. 286–290, 41. sz.

⁴⁵ MTT III/5. 292–291, 42. sz.

⁴⁶ MOL P. 658. 2. cs. 367. Kiadva: JANKOVICS József szerk., *Bethlen Miklós levelei I–II*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987), vol. 1. 252, 133. sz. valamint Teleki 6. 110–112, 78. sz.

Nézzünk erre egy példát II. Rákóczi Ferenc konstantinápolyi követének gyakorlatából! A követek, Pápai János és Horváth Ferenc 1706 folyamán több tucatnyi, majdnem teljesen titkosított levél sifírozásához egy olyan táblát használtak,⁴⁷ amely fontossága okán több példányban is fennmaradt a fejedelem titkos archívumában és a Ráday levéltárban egyaránt.⁴⁸ Ha megnézzük e levélcsomagot közelebbről, azt látjuk, hogy három levél majdnem azonos számkombinációval kezdődik.⁴⁹ A csomag következő levele tizenkét A/4-es oldalra rúg,⁵⁰ az azt követő, gyakorlatilag teljesen titkosított levél tizenhárom oldalas.⁵¹ Azaz, ha egy török kódfejtő történetesen kezébe kaparintotta volna a levelezést, bőséggel lett volna alapanyaga ahhoz, hogy a megfelelő elemzéseket elvégezze, és szabályosságokat, a kódfejtéshez oly fontos ismétlődéseket is könnyen azonosíthatta volna. Pápai nem csupán akkor használta ezt a táblát, amikor a fejedelemnek írt, hanem akkor is, amikor Vay Ádám volt a levelezőpartnere.⁵² A követek ragaszkodása e clavishoz 1707-ben,⁵³ majd 1708-ban is kitartott.⁵⁴ A következő és az azutáni évben kétszer is Nándorfehérváron majd még egyszer Konstantinápolyban találjuk Pápai, a diplomáciai környezet változása azonban nem vonta maga után a kódtábla változását, ugyanazt a clavist, amit Konstantinápolyban 1706 óta használnak, alkalmazzák Nándorfehérváron 1709-ben legalább egy-két levél⁵⁵ majd 1710-ben Nándorfehérváron és Konstantinápolyban vagy harminc levél erejéig.⁵⁶

⁴⁷ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 1–29 és MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 1–2. fol 80–82 (C.Kov.0 - C.Kov.33). Pápai követségéről lásd BENDA Kálmán, *Pápai János törökországi naplói*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1963.

⁴⁸ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 12.sz. (T.Rad.11), MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.55, T.Rak.56).

⁴⁹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 9–10.; 11–12, 13–15. (C.Kov.05, 06 és 07.)

⁵⁰ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 13–15 (C.Kov.08)

⁵¹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 17–22 (C.Kov.09)

⁵² MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol 35–38. Pápai, 1963, kiadva 9. sz, 366–367.

⁵³ MOL G 15 Caps. D. Fasc 80 (C.Kov.34–46).

⁵⁴ MOL G 15 Caps. E. Fasc 109 (C.Pap.03–14).

⁵⁵ MOL G 15 Caps. F. Fasc 160 (C.Pap.02).

⁵⁶ MOL G 15 Caps. H. Fasc 226 (C.Rak.230–260). Ebből két levél kiadva: BENDA Kálmán szerk., *Pápai János törökországi naplói*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1964, 384–389.

1700 v. 1. 33. január

Éltető Fejedelem!

Regyelmes Vranké.

Mivel periculum in mora nagyobbban 203

192 51 245 100 111 154 101 154 441.
 111 32 82 80 224 89 21 91 15 302 111
 122 84 203 100 79 179 39 20 42 80
 283 100 189 2 82 317 111 54 293 49 10.
 22 20 11 21 164 51 115 119 293 54 125.
 119 79 54 52 192 189 39 52 111 254 111-
 203 952 102 119 201 100 194 264 100
 199 45 119 245 100 72 35 119 111 255-
 159 131 213 121 45 129 301 43 72 123
 111 202 125 100 203 182 103 32 293 39
 52 111 277 149 102 235 139 99 121 100 191
 255 100 131 20 32 221 119 182 83 129 23
 119 255 203 32 95 131 304 103 87 264 203
 20 52 20 154 182 119 203 145 80 212 100

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
 6 székely

G.15. 8. d.

19

20. Titkosított követjelentés a fejedelem számára Konstantinápolyból
 1706. 5. hó 1-jén⁵⁷

⁵⁷ MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 19–20, másolat: 17–18. (C.Kov.14)

Meg kell adni, hogy ez a clavis a szabadságharc fontosabb táblái közé tartozott. Erre nem csupán az a politikai körülmény utal, hogy a konstantinápolyi követség Rákóczi diplomáciájának kiemelt területe volt, hanem az a tény is, hogy a szabadságharcból összesen három olyan titkosírástábla maradt fenn, amelyet pergamenre (is) másoltak, és Pápai táblája az egyik. Felirata: „Nemzetes vitézlő Pápai Jánosnak adott clavis mása.”⁵⁸ A másik olyan tábla, amely pergamenen maradt fenn, Rákóczi legfontosabb diplomáciai törekvését jelzi, ez ugyanis XIV Lajossal és a francia udvarral való levelezését titkosította. A harmadik pedig név nélküli, nem a politikai kommunikációt szolgálta, alább fogunk részletesen foglalkozni vele. Bármennyire fontos szerepet játszott is a fejedelem levelezésében a tábla, mégiscsak komoly biztonsági kockázatot jelentett, hogy öt éven keresztül több város viszonylatában és több levelezőpartnerrel volt használatban. Ezek után meg sem lepődünk, hogy a száműzött fejedelem, amikor lengyelországi „bujdosásában” jellegzetes kulcsmegosztási dilemmába kerül, mert el van vágva attól a lehetőségétől, hogy olyan clavist használjon, amely a címzettnél is megvan, és így attól, hogy bizalmas információkról írjon, egyszer csak ráébred, hogy éppen Pápai tábláját újra használatba veheti Vay Ádámval való levelezésében (Gdansk, 1711. december 11.):

Jóllehet mindeddig kívántam volna Kegyelmedet circumstantialiter tudósítanom: miben legyenek dolgaink? de clavis nélkül írni nem mervén, Pápai maga levele által eszemben juttatá, hogy nála lehet az régi constantinápoli clavis, melyen íratom ezen levelemet; és mivel hűségében nem kételkedhetem, ugyan maga meg is fordíthatja.⁵⁹

Pápai clavis tehát igencsak intenzív használatnak volt kitéve. Pedig – Rákóczi utolsó, emigrációs szituációjától eltekintve – számos más titkosírástábla is rendelkezésre állt, és sok esetben erőfeszítéseket tettek arra, hogy ne ezt a módszert terheljék túl. Bay András konstantinápolyi követ 1706-ban,⁶⁰ Henter Mihály, Erdély képviselőjében konstantinápolyi követ 1707-ben,⁶¹ és szintén Konstantinápolyból Ládonyi Horváth Ferenc követ 1708-ban másik – és egymásétól is eltérő – kulcsot használ,⁶² hiába vannak ugyanott, ugyanakkor, hasonló funkcióban, mint Pápai János. Maga Pápai is eltérő módszerrel sifíroz 1707-ben, amikor Voynovich Józsefnek ír.⁶³ Bizonyos

⁵⁸ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.55)

⁵⁹ MOL G 15. Caps. H. Fasc. 253. Egykorú másolat. Az idézett mondatot követő bekezdésekben aláhúzással jelölik a titkosítandó szövegrészeket. Kiadva KÖPECZI Béla szerk., *II. Rákóczi Ferenc válogatott levelei*, Budapest, Bibliotheca Kiadó, 1958, 68. sz. (C.Rak.300)

⁶⁰ MOL G 15 Caps. D. Fasc 81. (C.Bya.01-02. Bay a T.Rak.34 és T.Rak.75 táblát használja)

⁶¹ MOL G 15 Caps. D. Fasc 80. fols. 38, 40, 46. (C.Hen.01-03).

⁶² MOL G 15 Caps. E. Fasc 109. (C.Hor.01-03)

⁶³ MOL G 15 Caps. D. Fasc 80. fol. 28. (C.Pap.01)

helyzetekben működött a kulcsokkal kapcsolatban elvárható óvatosság, más helyzetekben a legkevesbé sem.

Az óvatlanságra jó példa Rákóczi a bajor választó melletti ügyvivőjének, Vetési Kökényesdi Lászlónak (az olykor Casimirus de Miloftzky álnéven folytatott) 1706–1707-es levelezése,⁶⁴ amely egy másik tábla túlterhelését dokumentálja.⁶⁵ Kökényesdi ugyanazt a clavist használja Rádayval és Rákóczival magyarul,⁶⁶ mint Des Alleurs francia követ titkárával, Chamillarddal latinul⁶⁷ és franciául,⁶⁸ sőt Kray Jakab is ezen a módszeren ír Rádaynak.⁶⁹

A rejtjelezés fáradsága

Rákóczi Ferenc egy igen hosszúra nyúlt levelében így szabadkozik Bonnac márkinak 1708. április 25-én: „Rövidebbre fogom levelemet, hogy ne olvassa ugyanolyan unalommal, mint amilyennel titkára megfejti a clavist, tekintve, hogy látszólag apróságokról van szó.”⁷⁰ A megjegyzésből két dologra következtethetünk a rejtjelhasználattal kapcsolatban. Az egyik, hogy a sifírozott szövegek feloldása – még a clavis birtokában is – fáradságos, hosszú ideig tartó tevékenység volt. A másik pedig, hogy rendszerint arra szakosodott titkárok végezték. Nézzük, mennyire állják meg a helyüket ezen állítások!

A rejtjelezett leveleket küldő és fogadó levelezőpartnerek gyakran panaszkodnak, hogy a kódolás és a dekódolás folyamata időigényes és fáradságos tevékenység. Hogy mennyire igazuk van, arról könnyen megbizonyosodhatunk, amennyiben fogunk egy átlagos, mondjuk három-négyszáz tételes homofonikus titkosírástáblát, és segítségével egy négy-öt bekezdésből álló átlagos hosszúságú levelet betűről betűre átírunk számokra. Viszonylag rövid levél esetén is igencsak elhúzódhat ez a mechanikus munka. A dekódolás pedig még több időt emészt fel, nem utolsósorban azért, mert a clavisok gyakrabban sorolják a kódoló logikája szerint (a nyílt szöveg elemeinek betűrendjében) az elemeket, mint a dekódolóé szerint (a rejtjelszámok sorrendjében). Ez az időigényesség az oka annak, hogy takarékosabb levélírók csak egyes szavakat, mondatrészeket sifíroztak – igaz, hogy ebben az esetben pedig annak okos meghatá-

⁶⁴ Ráday Levéltár C64-4d2-10. (C.Kok.01-18)

⁶⁵ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 6. sz., másolat: MTA, 2. sz, kiadva: RÉVAY, II. *Rákóczi Ferenc*, 65. és 76 (T.Rad.06, T.Rak.57 és T.Rak.58.)

⁶⁶ Uo. 27. sz.

⁶⁷ Uo. 23. sz. (fogalmazvány)

⁶⁸ Uo. 24. sz. (fogalmazvány)

⁶⁹ Uo. 44. sz. Vö. BENDA Kálmán et al., *Ráday Pál iratai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1955, 459. 2. l.j. vége.

⁷⁰ KÖPECZI, *Rákóczi válogatott levelei*, 39. sz.

rozása volt rendkívül időigényes, hogy a levél mely részeit lehet az üzenet napvilágra kerülésének kockázata nélkül nyílt szövegnek hagyni.

Teleki Mihály 1678. július 21-én írja: „Urunk ő nagysága levelei clavissal lévén írva s estve érkezvén hozzám s jó hajnalban kelletvén megindulnom, időm nem volt az megfordításra.”⁷¹ Rákóczi Ferenc 1710. június 1-jén Munkácsról Bercsényinek: „Alig tudék az sok clavisbúl kigázolni.”⁷² Szintén Rákóczi 1710. március 31-én, Kisérről Károlyi Sándornak: „röviden kívánok választ adni, hogy a sok czifrázást elkerüljem.”⁷³ Még mindig a fejedelemtől, ezúttal 1710. február 10-én, Szentmártonkátán, Bercsényinek:

Csak elhittem magammal, hogy unalmas volt deczifrálni Kegyelmednek az clavisos dialógusokat, az mellyeknek még extractusa is elég unalmas és bosszúságra indító materia vala előttem.⁷⁴

Bercsényi egy hónappal később, 1710. március 10-én a dekódoláshoz szükséges alkalmas időt hiányolja:

Levelemet elvégezvén, érkezett egy böcsületes kapitányember, a ki az Felséges Fejedelemnek elhozta az aranybárányt, hozván magával hosszas clavisált leveleket, mellyeknek megfordításában alkalmas idő múlik, s úgy is, minthogy francia nyelven vannak, a kiből keveset tanulhatok, tovább ezen levelemet tartóztatnom nem kívántam.⁷⁵

Nedeczky Sándor, Rákóczi oroszországi követe hiába kap figyelmeztetést magától a fejedelemtől, hogy rendesen klavizáljon, ne keverje a kódolt és nem kódolt betűket a szavakban,⁷⁶ őt íródeák híján fárasztja a rejtjelezés. Azt kéri, ne „mortificallion azzal senki ezután,” „csak secretumokat clavisallia, a többit exprimallya ky.”⁷⁷ Ráday, akinek a kirohanás szólt, persze jól tudta, hogy a részleges klavizálás jobban kíméli a címzettet, maga írja korábban a fejedelemnek:

alázatos levelmemnek egészen clavisos írásával nem akarván terhelnem Felségedet, tsak az titkosab dolgokat kívántam arra bíznom, s a többiről pedig explicite informálok.⁷⁸

⁷¹ Teleki 8. 228–229, 195. sz.

⁷² AR I. oszt. 3. köt. 113–114, 72. sz.

⁷³ AR I. oszt. 3. köt. 85–86, 51. sz. (C.Rak.24)

⁷⁴ AR I. oszt. 3. köt. 19–20, 14. sz.

⁷⁵ AR I. oszt. 8. köt. 208–209, 32. sz.

⁷⁶ BENDA, *Ráday Pál iratai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1961, II. (1707–1708), 227.

⁷⁷ BENDA, *Ráday Pál iratai*, II. 313.

⁷⁸ BENDA, *Ráday Pál iratai*, II. 265.

Kemény Simon 1662. május 27-én Aranyosmedgyesen így kéri Teleki Mihályt:

Adjon Isten minden jókat Kegyelmednek. Háromrendbeli leveleit is vettem Kegyelmednek. Az Istenért kérem Kegyelmedet, az dolgot, az mi oly szükséges, írja meg breviter, ne írjon ilyen rettenetes nagy pandechnikákat, még pedig cifrával s igen hibásan, mert az követ úr itt lévén, annyi az dolog, hogy éjszakánk sincsen.⁷⁹

Udvarhelyi György 1664. szeptember 2-án Teleki számára más, sifírozott levelek tartalmát foglalja össze. E levél végén írja: „az éjszaka az clavissin munkálódtam”.⁸⁰ Thököly így ír naplójában 1693 márciusában:

Az éczakának is nagy ríszit az levelek olvasásában töltöttem, megfordítván az clávisos írásokat is az éjjel, és az levelek revideálásában is végetérvén, hivattam az franczia urat.⁸¹

A desifírozás tehát nem ritkán követelt éjszakázást.

A rejtjelező személye

Teleki Mihály 1678. március 6-án Naláczi Istvánnak írt levele arról árulkodik, hogy a kódfejtés specialistát igényelt:

Itt írhatnék többet is, de bánnám nehézséget vennék ő nagyságátúl. Ha tudnám, ki-vel fordíttatja meg, clavissal megírnám, mert szükség volna Kegyelmednek tudni.⁸²

Ugyanerre utal Esterházy Dániel 1711. február 13. utáni levele Rákóczinak:

hogy pedig magam nem írhattam saját kezemmél, alázatossan bocsánatot várok Fölségedtül, tizenegy naptul fogva való ujjabb súlyos nyavalyám okozta, de mely emberem ezt írta és ki minden titkos communicatiómat folytattya, igaz magyar, igen [bízom] benne, mind magamban, nem kételkedem, mert régen ismerem, azért adhibeálok bátran minden titkaiban.⁸³

⁷⁹ Teleki 2. 271–272, 201. sz.

⁸⁰ Teleki 3. 227–229, 181. sz.

⁸¹ NAGY Iván szerk., *Késmárki Thököly Imre naplója, 1693–1694*; Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 15, Pest, Eggenberger Ferdinánd, 1863, 43.

⁸² Teleki 8. 96–97, 88. sz.

⁸³ MOL G 15. Caps. H. Fasc. 237. Kiadva: BÁNKÚTI Imre, *Források Kassa 1710–1711. évi védelméhez, Hadtörténelmi Közlemények* 116 (2003), 3–4. sz. 876–932. Az idézett levél: 910–911, 17. sz. (C.Est.05)

A fejedelem egy titokzatos megjegyzése is titkárok részvételére utal: „csak azért írtam így clavisos levelemben, hogy ezen titkok a claviseket fordító secretariusok előtt jobban eltemetődjék.”⁸⁴

Időnként név szerint azonosítható az ember, aki – ahogy a szövegek mondják – „megfordítja” a clavist („az clavis kezemben jött, meg is fordítottam” – írja Kende Gábor).⁸⁵ A fent említett Naláczi István bizonyos Baló úrra hivatkozik, 1668. május 16-án Gyulafehérvárról küldött levelében: „Clavissal is írt Székely Mózes urunknak, de még Baló uram nem érkezék be, hogy megfordítsa; meg lévén, Kegyelmedet tudósítom.”⁸⁶ Bay Mihály írja diáriumában:

...az leveleket néki praesentáltuk, és minthogy igen rövid volt az idő, az urunk levelét, minthogy clavissal volt némelly része, meg nem olvashatta, hanem adta Bukken uramnak, hogy leczifrázza.⁸⁷

II. Rákóczi Ferenc 1711. március 14-én, Sztaro-Zeloból ekként inti Sennyei Istvánt: „...az clavisatiót, a mennyire erőtlensége engedi, maga vigye véghez, ha pedig nem, Körösy György komornikra bízhatja.”⁸⁸ Bercsényi Miklós 1706. október 2-án Tornáról a fejedelemnek címzett levelében a titkos jegyek felfejtőjére, bizonyos Jánoki úrra hivatkozik. Jánoki, ha jól értjük a levelet, nem csupán a clavis birtokában dekódoló titkár, hanem ellenséges kódok feltörésének is a szakembere:

Ezelőtt egy órával érkezének Gyöngyösről egy ráczevi magyar emberrel, kit ezen levelekkel Budáról küldtek volna az német táborra; Miskolcznál mondta az Generális, hogy előltanálja. Az, magyarságátul viseltetve, ingyenessen gyűtt Gyöngyösre, s idehozták; megküldtem, Kegyelmes Uram, Nagyságodnak, – mülassa magát Jánoki Uram, mert én semmit sem tudok benne.⁸⁹

A források tehát arra utalnak, hogy a kódok felfejtését arra specializálódott titkárra, komornyikra, szakemberre bízta. És ez így is logikus, nagy fontosságú politikustól nem várhatjuk, hogy a harcmezőn felállított sátrában, a fejedelmi udvarában vagy a diplomáciai taktikázások közepette maga pazarolja az idejét egy ennyire mechanikus és hosszan tartó tevékenységre. Annál inkább meglepődünk, amikor arról értesülünk, hogy Thököly Imre vagy II. Rákóczi Ferenc mégiscsak rendszeresen pazarolták.

⁸⁴ AR I. oszt. 3. köt. 47–48, 28. sz. 1710. február 22.

⁸⁵ Teleki 4. 448–449, 328. sz., 1669. április 2.

⁸⁶ Teleki 4. 296–297, 220. sz.

⁸⁷ THALY Kálmán szerk., *Késmárki Thököly Imre és némely főbb hívének naplói és emlékeztetői, 1686–1705*, Pest, 1868. Második rész. Tököly Imre némely főbb híveinek naplói, írási, 1686–1699 (Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 23), 547.

⁸⁸ AR I. oszt. 3. köt. 602, 22. sz.

⁸⁹ AR I. oszt. 5. köt. 280–283, 141. sz. Idézet: 282.

Thököly fent idézett megjegyzése arról, hogy a clavisokat éjjel fordította meg, egyértelműen arra utal, maga végezte a tevékenységet, ahogy az alábbi megjegyzés is:

Az leveleket percurrálván és az clavisosokat is megfordítatván, azután hívtam a francia urat is, ki ebiden is nálam volt.”⁹⁰

Később:

Érkezék meg a lengyel postám Drinápulyból, nagy pachetákból álló levelekkel, kiknek revideálásában töltöttem el az egész napot, de mégsem érhettem véget benne, minthogy sok clavisos írások vadnak benne.”⁹¹

Clavisokról, clavizálásról nagyon gyakran tesz említést a naplójában, láthatóan mindennapi gondolatainak részét képezte a rejtjelezés, és másutt is említi naplójában, hogy a clavisok megfordítását maga végezte.”⁹²

Bár a Rákóczi-szabadságharc rendkívül kiterjedt levelezését és annak sifírozását nagyrészt a fejedelem megbízható titkárai, Ráday Pál, Pápai János, Krucsay István, Beniczky Gáspár végezték, Rákóczi fent idézett levelei („Alig tudék az sok clavisból kigázolni,” „a sok czifrázást elkerüljem”) egyértelműen arra utalnak, hogy a rejtjelezést azért tartja fáradságosnak, mert maga is gyakran végzi. Megerősít ebben Beniczky Gáspár naplója: „Ő felsége az posta vétele után szobájába visszavonulván, magánosan clavisos levelek megfejtésében derekasan munkálkodott.”⁹³

Elővigyázatosság és elbizakodottság

A kriptográfiatörténet általános tapasztalata, hogy rejtjelrendszereket nem azért sikerül feltörni, mert gyengék, hanem azért, mert hanyagul, hibásan vagy a rendelkezésre álló alternatívák csak egy részét használva alkalmazzák őket.”⁹⁴ A magyarországi források számos közvetlen és közvetett információt tartalmaznak arra nézve, mennyire voltak a rejtjelezők tisztában a sifírozott tartalomra leselkedő veszéllyel, mennyire igyekeztek megóvni a titkosírásukat a lelepleződéstől, mennyire tették ellenállóvá, mennyire számítottak kódtörők támadására. A forrásokból kinyert információ azon-

⁹⁰ NAGY, Késmárki Thököly Imre naplója, 64. Hasonló idézet: uo., 33. Thököly leveleskönyveiről és naplójáról: MAKSAY Ferenc, A Thököly-szabadságharc levéltára, *Levéltári Közlemények* (1955), 65–79.

⁹¹ NAGY, Késmárki Thököly Imre naplója, 298.

⁹² NAGY, Késmárki Thököly Imre naplója, 299.

⁹³ Idézi RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc rejtjelezése, 60.

⁹⁴ David KAHN, *The Reader of Gentlemen's Mail: Herbert O. Yardley and the Birth of American Codebreaking*, New Haven, Yale, 2004, XVI.

ban rendkívül ellentmondásos, legalább annyi jel utal arra, hogy körültekintőek és óvatosak voltak, mint arra, hogy a leghalványabb elképzelésük sem volt, mivel teszik kiszolgáltatottá titkosírásaikat.

Nézzük előbb, mi utal az óvatosságra! Már a titkosírástáblák tételes vizsgálata során több jellegzetességre figyeltünk fel. Az egyik az volt, hogy számos homofonikus tábla külön kódjelet rendelt a számoknak és a hónapneveknek.⁹⁵ Ez azért bölcs eljárás, mert dátumozás szinte minden levélben előfordul, ráadásul kitüntetett helyen (a levél elején vagy a végén), és ha a kódfejtő több levél birtokába kerül, a betűnként sifírozott dátumozásban rejlő szabályosságokat kiismerve könnyen betörési pontot találhat a rendszerbe. Amennyiben bekalkulálja a forgalomanalízisből származó információkat is, azaz, hogy melyik levelet melyik hónapban adták fel, megbízható fogódzót kaphat a hónapok azonosításához. Ha azonban a hónapnevek nem betűnként kódoltak, hanem egy hónapnév egy számot kap, úgy azt hiába azonosítja helyesen a kódtörő, ezáltal nem nyer betörési pontot az ábécé rejtjelezésébe. Ugyanez a helyzet a megszólításokkal és a címzett nevével, amelyek (a forgalomanalízis révén) szintén a könnyen azonosítható elemek közé tartoznak: az, hogy ezek külön számot kapnak a táblákban, a tervező bölcs óvatosságáról árulkodik. Hasonló tudatosságra utal az a – szintén vizsgált – eljárás, amikor a számok a táblázatban nem a nomenklator táblázat betűrendjében „követik” egymást, hanem vízszintesen vannak elhelyezve. Így a dekódoló ugyan kényelmesen megtalálja őket, a kódfejtőnek azonban nem jelentenek olyan praktikus fogódzót a kódjelek azonosításában, mint amikor az azonos betűvel kezdődő szavak egymáshoz közeli számokat kapnak.

Ehhez hasonló felismerés munkálkodhatott Teleki Mihályban, amikor Apafi Mihálynak küldött levelét teljes mértékben titkosította, a keltezését azonban meghagyta nyílt szövegnek.⁹⁶ Miért is rejtjelezné a dátumot és az aláírást, amikor a potenciális kódfejtő úgymint tisztában van azzal, ki, honnan és mikor küldte a levelet, nem jelent veszélyt megadni számára az amúgy is ismert információkat. Azonban érdemes elkerülni, hogy olyan rejtjelezett szövegrészt kínáljunk neki, amelynek a levél keletkezését ismerve ki tudja találni a tartalmát, mert akkor megnyílik az út az egyes rejtjelek azonosításához. Paradox módon tehát, és ez az, amit Teleki felismert, egyes információk nyíltan hagyása növelheti a titkosított információ biztonságát.

Efféle közvetett utalásokból rekonstruálhatjuk, mennyire tisztában voltak a veszéllyel, de óvatosságuk természetesen explicit megjegyzésekből is látszik. A rejtjelkulcsot és a rejtjelekkel írt leveleket védeni igyekeztek. Bánffy Dénes Telekit kérdezi 1660. augusztus 30-án, kiadhatja-e másnak clavisát:

Én ez óráig Kegyelmednek egy czéduláját sem láttam, noha értettem volt, hogy Kegyelmed küldött, de azt Barcsai Gáspár uram intercípálta és oda van; kérte az clavisát tülem, de nem adtam, nem tudván Kegyelmed mikrül írt volt benne.

⁹⁵ Például: T.Rak.70, MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.

⁹⁶ Teleki 8. 240–241, 212. sz. (C.Tel.28)

Kegyelmed azért tudósítson, mik voltak bele írva, mert suspicálódnak valóban érette.⁹⁷

Ugyanő ugyanannak 1662. december 19-én egy gazdagon titkosított levélben megjegyzi, hogy Ébeni István kapitányt arra kérte, a nála lévő leveleket biztonsági okokból égesse el.⁹⁸ Két héttel később még egyszer ugyanaz a levélíró és címzett, sőt a levélben említett személy is, a téma pedig a levélinformáció sérülékenysége:

Kérem, leveletem Ébeni uramnak elég securitással küldje el; bánnám vagy német, vagy más idegen kézben akadna, mert ezekről az dolgokról bővön írtam s nem is mindenütt clavissal.⁹⁹

Amilyen gazdag az óvatosságra utaló megjegyzések száma, legalább annyi jel utal hanyagságra és logikátlanságra is. Nézzünk egy példát az utóbbira megint csak a titkosírástáblák köréből. Szepesi Pál claviséban hiába sok a nullitas (*errantes seu nihil significantes*), és hiába van a magánhangzóknak négy-négy kódjele is, nomenklátorok és szótagjelek híján, valamint a betűk többségének csupán egy jelet rendelve mégiscsak gyenge és sérülékeny rendszert épített a tervezője (nem is beszélve arról, hogy a 17. század végén grafikus jeleket keverni a számokból álló titkosírásba nem vall a kor követelményeinek felismerésére).¹⁰⁰

Különös hanyagságra bukkanunk akkor is, ha egyes leveleket olvasunk el figyelmesen. Absolon Dánielre általában jellemző, hogy gyakran, de takarékosan clavizál, azaz sok levélben keveset titkosít. Igyekszik bölcsen megválasztani, melyek azok a szövegrészek, amelyeket el kell rejtenie a kíváncsi olvasó elől. Ez önmagában lehet jó döntés, az alábbi, 1678-as levélkezdetben azonban nem tűnik annak:

Kegyelmed 12. praesentis Kővárban költ levelét alázatosan vettem, a *pirongatást szívemnek kiírhatlan szomorúságával* megértettem. Ha mentségre fakadni akar-nék, sok szóból állana a levél. Szükséges mindazonáltal rövideden megfelelnem, az *elkeseredett lélek* nem is engedi, hogy hosszas legyek.

Ha mármost mi vagyunk az illetéktelen olvasók, és az eredeti levelet kaparintjuk meg, amelyben dőlttel szedett szavak titkosítva vannak, azaz helyükön csupán számokat látunk, vajon mit értenénk belőle? Próbáljuk e szavak nélkül újraolvasni a mondatokat! Nehéz lenne azt állítani, hogy értékes információt vesztenénk.¹⁰¹

⁹⁷ Teleki 1. 555–556, 475. sz.

⁹⁸ Teleki 2. 398–399, 295. sz. (C.Bán.14)

⁹⁹ Teleki 2. 412–415, 304. sz. 1663. január 2. (C.Bán.15)

¹⁰⁰ ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol 3 (T.Wes.02)

¹⁰¹ Teleki 8. 179–186, 154. sz. Ugyanez: MTT III/6. 6–13, 1678. ápr. 28. (C.Abs.05).

Ugyanebből a levélből nézzük az alábbi bekezdést:

Hogy *fogyatkozások* és sok kiváltképpen való akadályok voltak erről a részről, Kegyelmednek megírtam; specificatióra menni nem ítélték jónak, sem szükségesnek, hanem inkább a mely *fogyatkozások* voltak is, reparálni s elhárítani igyekeztem; contra rationem status et interesse publicum gondolván lenni holmi reparalandó *defectusokkal* az elméket elirtóztatni; építeni, nem rontani kívántam.

Következésképpen rejtjelezi a „fogyatkozások” és „defectusok” szavakat, de a mondat-szerkezetből is láthatóan szinonim „kiváltképpen való akadályok”-at nem titkosítja. Úgy tűnik, Absalonnak ebben az esetben nehezebbé esett, hogy a potenciális ellenfél fejével gondolkodjék.¹⁰²

A következő évben hasonló következtetlenségről tesznek tanúbizonyságot a Telekinek író bujdosók. Rájuk egyébként is jellemző, hogy leveleiknek csupán kis részét titkosítják, ebben a levélükben azonban csak három szót: „Dévény és Torna körül levő hódolt helyeket is csak elpusztított.” Mit lát ebből az ellenség? „Dévény és Torna xxxx xxxx helyeket is csak elpusztított”. Bizonyos mennyiségű információt persze elveszt a clavis birtokában lévő hivatalos címzetthez képest, de igazán nem sokat, és amennyiben ismeri a bekövetkezett harci eseményeket, úgy valószínűleg pontosan tudja, mely helyekre gondolt a levélíró.¹⁰³

Már említettük, hogy Pápai János, aki a csak részben baráti porta fővárosában volt követ, veszélyesen sokáig nem váltotta Rákóczinak küldött leveleinek kulcsát. Márpedig levelet nagy mennyiségben írt a fejedelemnek, és ezeket gazdagon sifírozta. A legkevésbé sem volna meglepő, ha a törökök megállították és lemásolták volna leveleit. Márpedig, ha gondosan összehasonlították volna három egymást követő levelét, amelyekről mi ma a megfejtés birtokában tudjuk, hogy a „Kegyelmes Uram” megszólítással kezdődnek, bizonyára ők is felismerték volna, hogy a levélkezdő számkombinációk majdnem teljesen megegyeznek, és bizonyára azt sem esett volna nehezükre kitalálni, vajon mit jelenthetnek.

Ke.	gy.	el.	me.	s.	Ur.	am.
133.	39.	32.	273.	80.	205.	61 ¹⁰⁴

Ke.	gy.		el.	me.	s.	Ur.	am.
133.	39.	364.	32.	273.	308.	205.	61 ¹⁰⁵

¹⁰² I. m.

¹⁰³ Teleki 8. 428–429, 408. sz. (C.Buj.02)

¹⁰⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 3–4 (C.Kov.02)

¹⁰⁵ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 9–10 (C.Kov.05)

Ke.	gy.	el.	me.	s.	Ur.	am.
133.	39.	32.	273.	80.	205.	61 ¹⁰⁶

Ke.	gy.	el.	me.	s.	Ur.	am.
133.	39.	32.	273.	80.	205.	61 ¹⁰⁷

Ennek márpedig – ismételjük – nem az a veszélye, hogy megtudják, a levél a fejedelemnek szólt, mert ezt nyilván korábban is tudták, hanem az, hogy a feltört szövegrész segítségével a siker reményében támadhatják meg a rejtjelszöveg többi, értékesebb és bizalmasabb részét.

Ugyanez a veszély jelentkezik, ha valaki gondosan összehasonlítja Rákóczi lengyel levelezőpartnereivel folytatott gazdag korrespondenciájának egyes leveleit.¹⁰⁸ A MOL G 15. Caps. C Fasc 39 összesen kétszáztizennégy főlioni anyaga körülbelül száz titkosított, és tizenöt nyílt, francia nyelvű levelet tartalmaz 1704–706-ból. A levelek titkosítása egyaránt a francia követekkel használt táblák szerint történt – ezek a maguk négyszázötven kódjével a szabadságharc legkidolgozottabb táblái közé tartoztak.¹⁰⁹ Hiába azonban a fejlett módszer, a levelek közül ugyanis negyven kezdődik majdnem azonos módon, az „a Danzik, le 20 Février, Monsieur” rejtjelezett formájával (amelyben természetesen a dátum változik). Az egyes számkombinációk – homofonikus kulcs lévén – eltérnek ugyan, az anyag azonban kellően gazdag ahhoz, hogy egy ellenséges ügynök figyelmes vizsgálatával az egymásnak megfelelő szótagokat és betűket jelentő számokat helyesen azonosítsa.¹¹⁰ Még a nullítások sem fogják nagyon zavarni, azokat ugyanis a levélíró majdnem mindig a sor végére szúrta be. Ilyen hanyag használat mellett hiába homofonikus a rendszer, és hiába rejtí Rákóczi magát Nathanaél Sylver vagy Pompeio Cesoni álnevek mögé, üzenetei könnyen lelepleződnek.

Amikor a technológia csikorog

Egy olyan technológia alkalmazásába, amelyet sokan sokféle célra használnak (ráadásul olykor nehéz körülmények közt), gyakran csúszik hiba. Nincs ez másként a rejtjelezéssel sem, a történelmi szereplők sokszor szembesültek nehézségekkel, olykor egészen mulatságos körülmények közt.

¹⁰⁶ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 11–12 (C.Kov.06)

¹⁰⁷ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 13–15 (C.Kov.07)

¹⁰⁸ Rákóczi lengyel kapcsolataihoz: IVÁNYI Emma, II. Rákóczi Ferenc politikai levéltára, 1526–1712, *Levéltári Közlemények* (1954), 130–140, különösen 133–134.

¹⁰⁹ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. (T.Rak.08, T.Rak.09, T.Rak.10)

¹¹⁰ MOL G 15. Caps. C Fasc 39. (C.Rak.260–360)

A leggyakoribb és legprózaibb probléma a rejtjelezett levélnek megfelelő titkosíráskulcs hiánya volt. Bethlen Miklós Teleki kérésére, hogy Harsányi Jakabnak válaszoljon, szabadkozik, hogy annak levelét nem tudja elolvasni: „Úgy látom, Harsányi az maga nevét is clavissal írta, annak az mása kinél lehet?”¹¹¹ Bánffy Dénes hasonló helyzetben komoly erőfeszítéseket tesz, hogy megtalálja a kulcsot:

Incéditúl is érkezék levél Caneábúl. Írja, már közel lévén az vezérhez, de clavissal lévén írva levele, máig is fordítás nélkül van, mert se Bethlen János és Miklós uraméknál nincs az clavis párja; most Balóhoz vitték, ha ott lenne az clavis.”¹¹²

Szepesi Pál pedig Teleki levelének kulcsát keresi hasonló buzgalommal:

Kegyelmed clavissal írt levelei jöttek, Uram, kezemhez, de boldogul elő nem mehettem benne, mivel az mely clavissal Kegyelmed írt, se Keczer, se Vér Mihály uramék sem adák sem küldék meg és így ma is vak vagyok sok terminusokban.

Levele végén még egyszer emlékezteti Telekit: „Az Kegyelmed csinálta clavist, kérem, küldje meg.”¹¹³

Maga Teleki pár évvel később Thököly Imrén egyszerre két levél clavisát is keresi: „Udvarhelyi, (...) amit nekem írt volt, azt nem tudtam elolvasni, azért izentem Forval uramtúl a clavisnak ideküldése felől. A másik clavis micsoda clavis, örömet érteném.”¹¹⁴ Néhány évvel később Bethlen Gergely Teleki levelét nem érti: „Kegyelmed levelét is én bontottam fel, de semmi hasznát nem vehettem, mert clavissát nem tudom.”¹¹⁵ Rájárt a rúd a clavisokra ezekben a napokban, Thököly Imre két nappal később írja Telekinek: „Ubrisi uram clavissát elvesztvén, látja Isten, mit tegyen 88, nem tudhatom.”¹¹⁶

A probléma – tudniillik a clavis hiánya – meglehetősen tartósnak bizonyult Teleki 1666. július 6-i, Széchy Máriának írott levelének esetében.¹¹⁷ A számokkal teli levélre Széchy három héten belül válaszolja saját levele végén, külön papíron: „Édes Teleki Uram, az Kegyelmed kis levelére választ nem adhattam, az clavisát nem küldte meg, hanem kérem szeretettel, küldje meg.”¹¹⁸ A clavis azóta sincs meg, ez Teleki azon levelei közé tartozik, melyeket még nem tudunk dekódolni.

¹¹¹ 1671. október 22. Teleki 5. 625–627, 425. sz.

¹¹² 1668. március 1. Teleki 4. 278–279, 206. sz.

¹¹³ 1672. november 5. Teleki 6. 394–398, 264. sz.

¹¹⁴ 1677. szeptember 25. Teleki 7. 512–513, 355. sz.

¹¹⁵ 1679. január 29. Teleki 8. 400, 376. sz.

¹¹⁶ 1679. január 31. Teleki 8. 401–402, 378. sz.

¹¹⁷ Teleki 3. 582–583, 432. sz.

¹¹⁸ 1666. július 26. Teleki 3. 592–593, 441. sz.

Más nőknek is meggyűlt a bajuk Teleki clavisáival. Húga, Bornemissza Kata, kérdezi őt:

Édes Öcsém uram, az mely levelet Kegyelmed most az postátúl küldött, én nem tudtam mind el olvasni, mivel nincsen nálam leírva abban az írásban, az kit Kegyelmed itt hagyott. Ezek azok az kiket nem tudtam: 020, 550207, 4y04, 9100,1 ezek nincsenek nálam.¹¹⁹

Bethlen Miklós 1667. április 7-i levelét érdemes hosszabban idézni. A kiindulási helyzet a szokásos, beszámol egy levélről, amely clavisának nincs birtokában. Azonban a levél nem számokkal van sifrírozva, hanem – a magyar történelem más szakaszaiból is ismert módon – nomenklátorok helyett állnak más jelentésű szavak. Így a végeredmény értelmesnek de érdektelennek tűnő magyar szöveg, de a kulcs birtokában, azonosítva, mely politikai és földrajzi nevek vannak kicserélve, bárki könnyen felfejtheti igazi jelentését. Bethlen mindenesetre hosszan idézi a levelet, majd maga próbál értelmet adni neki:

Bory levelét én alig értem. Írja: Palatinus életéhez már semmi reménség nem volt, s ha meghal, elég nagy változás ugyan, de ezzel nem csorbul meg Istennek ő szent felségének nagy ereje. Az Moldovából és Havasalföldéből való kereskedés hogy megindulhasson, nem ítélem hasznosnak s úgy is reménlem, nem leszen annak futamottja. Azonban csak lássuk már, mire fordul az szegény úr dolga. Ha soha onnét csak egy lovász alá való paripát nem hoznak is, nem hinné Kegyelmed, itt is az jó gazda emberek minemű szép méneseket nevelnek. Más az, nem tudom, értette-e Kegyelmed, Bécsből is már megindult a kereskedés egész Konstantinápolyig, az kinek kedve s pénze leszen, ezen commoditással mind lovat, mindent kihozhatni. – Ezek az Bory szavai, melyeket én nem értek, mert olyan clavisom vele nincsen. Az moldovai s havasalföldi kereskedésen, úgy hiszem, érti az török segítségét, mely neki nem tetszik s bizony nekem sem tetszett soha s nem is tetszik; az míg én oda ki voltam, akkor úgy nem gondolkoztak volt. Bécsi kereskedésen érti, gondolom, az Franczuz állapotját, talám annyira, hogy ha mű emberek nem lennének neki, az Franczuz által is traktálhatnának. De ez csak vélekedés s bizonyosan mit értsen rajta, nem tudhatom. De az akarmint legyen, az clavissal írt resolutiojok szerint Baló után írunk ezen mai nap.¹²⁰

(Érdemes figyelni arra, hogy a levél végén említett Baló úr több levélben is feltűnik, mint a clavisok szakértője).

Más esetekben nem az okozza a problémát, hogy a címzettnek nincsen clavis, hanem az, hogy vagy a levélíró nem tudja, melyiket használhatja a kódoláshoz, vagy

¹¹⁹ 1658. július 6. Teleki I. 220–221, 191. sz. (C.Bor.01)

¹²⁰ Teleki 4. 78–80, 63. sz.

pedig a címzett nem tudja, melyiket kéne használnia a dekódoláshoz. Thököly Imre 1679. október 29-i leveléből szépen kirajzolódik, a bujdosó fejedelem mennyire tisztában volt a titkosírások biztonságos kezelésének részleteivel:

Az clavis dolgában nem tudok Uram eligazodni, mert én két rendbéli clavissal is írtam Kegyelmednek s nem tudom, melyiket érti. Az mely clavisom azért Kegyelmeddel volt, azt egészen elhagyom s elszaggatom; ezen leveletem pedig Faigel uram clavissával írtam. Nem is lesz vala bátorságos az clavisos levelet clavissal együtt elküldeni; Kegyelmed csináltasson újjobbat, éljünk azután avval.¹²¹

Bethlen Miklós 1667. augusztus 23-án írja, hogy több próbálkozással sem tudta a megfelelő clavist azonosítani:

Bocskai uram ez inclusát küldte ide. Próbálván nyolcz vagy kilencz clavissal, el nem tudám olvasni. Küldje vissza Kegyelmed Gyulafi uramtól, maga talám meg tudja fejtetni; vagy talám amaz nagy régi clavissal van írva, melynek párja én nállam nincsen.¹²²

Pápai Gáspár 1706-os, Rákóczinak küldött levelében egészen nehéz követni az egyes clavisok útját:

Vajnovics uramnak Nagyságod méltóságos levelét megadtam, de az includált cifrák nem consonalvan, semmit az Nagyságod levelében el olvasni nem tudott és még mióta Nagyságodtul el jött, vette ugyan két rendbéli leveleit Nagyságodnak, de egyikének sem tudhatta magyarázattyát s értelmét, kihez képest mind az oda küldött cifrát s mind az Nagyságod levelét vissza küldötte, meg hagyván magánál az cifrának párját, hogy ezután azon cifrákkal írasson Nagyságod és el ne változtassák, mint most esett feledékenységből, az maga levelét penig most Nagyságodhoz az én cifrámmal írta.¹²³

Hasonlóan bizonytalanodik el a fejedelem, amikor nem találja a megfelelő kulcsot. Maga Rákóczi írja Ráday Pálnak 1709. december 5-én, Munkácsról:

Az Kegyelmednek elmenetelétül fogvást Moldvábúl többet egy levelénél nem vettük, melyben ámbár kevés legyen is, annak megfordítását véghez nem vihettük, ámbár azon clavissal is próbáltuk, a melyet Landor-Fejervárra menetelekör Pápainak adtunk vala. Melyre nézve kintelenítettük az Károlyi úr clavisával élni,

¹²¹ Teleki 8. 543–547, 526. sz.

¹²² Teleki 4. 176–178, 134. sz.

¹²³ BENDA Kálmán et al., *Ráday Pál iratai: 1703–1706*, Vol. 1, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1955, 728.

az mellyet Kegyelmed memoriter is tudhat, s egyszer már Eszterház Dánielnek is hasonló adtunk vala.¹²⁴

Tíz nappal később Rákóczi visszatér az esetre, ezúttal már a megoldás birtokában:

Noha a minap, Munkácson létünkben, vévén az Kegyelmed 3-9-bris datált levelét, sokféle clavisokkal próbálgatván, meg nem fordíthattuk vala, és ugyanazért kintelenítettük Károlyi úr clavissával élni, vévén mindazonáltal tegnapelőtt 21. írott levelét is: annak megfordításában nagy-nehezen reáakadtunk a clavisra, a mint is ezen levelünket avval írjuk, és azután is bízvást élhet Kegyelmed véle.¹²⁵

Szélsőséges esetre tűnik utalni az a megjegyzés, amely szerint Rákóczi egyszer azt sem tudta eldönteni, néhány „előtte suspectus” levél „clavisos-é vagy csak lengyel?”¹²⁶

Rendszeresen előfordul, hogy a címzett – kisebb vagy nagyobb szemrehányással – visszajelez, hogy nem képes a rejtjelezett szöveget elolvasni. Pataki Mihály Nemes Jánosnak írja 1678. január 23-án: „Kegyelmed clavissának én bizony nagyobb részét el nem tudtam olvasni.”¹²⁷ Wesselényi Pál 1678. október 29-én: „Szepesi uram igen vétkesen írta a clavist, kivált Szalai uram felől való dolgot semmiképpen nem érthetem, úgy az Kgd írta cédulának is a végét; a többit kitanáltam.”¹²⁸ Pár nap múlva megismétli: „Én Uram az Szepesi uram írta clavisos írást annyira nem értettem.”¹²⁹ Maga Szepesi Pál proaktívabb, amikor hasonló helyzetbe kerül Telekivel szemben, ugyanis visszakérdez: „Azt az nagy D-t Kegyelmed levelében, és az [itt megismétli a grafikus jelet] soha ki nem találhatom, noha én azt is jóra magyarázom.”¹³⁰ Bánffy Dénes 1670. március 27-én Telekinek: „Micsoda arany felől ír postscriptában, hogy szép dolgok vannak oda ki felőle, én bizony Kegyelmed írását nem penetrálhatám. Bár nekem ne írna ilyenkor clavissal!”¹³¹ Naláczi István és Székely László még kevésbé kíméli Telekit, levelükben humor keveredik a szemrehányással:

Az Kegyelmed boszorkány írása, kit rettenetes főtörődéssel kell nekünk olvasnunk. Sok dolgokról írván kegyelmed, egyiket még kisillabizáljuk, a másikat elfelejtjük. Kezdeti ugyan még is van, de a végére mintha kúvárvidéki bikákat bocsátottak volna mászkálni.¹³²

¹²⁴ AR I. oszt. 2. köt. 582–583, 125. sz. (C.Rak.16)

¹²⁵ 1709. december 15, (a szövegkiadásban valószínűleg tévedésből: december 5) AR I. oszt. 2. köt. 591–594. 135. sz. (C.Rak.19)

¹²⁶ AR I. oszt. 3. köt. 75–78, 46. sz.

¹²⁷ Teleki 8. 39–40, 37. sz. (C.Pat.01)

¹²⁸ Teleki 8. 310–312, 288. sz. (C.Wes.07)

¹²⁹ 1678. november 8. Teleki 8. 323–325, 301. sz.

¹³⁰ 1676. január 24. Teleki 7. 158–159, 118. sz.

¹³¹ Teleki 5. 126–127, 79. sz.

¹³² 1676. január 14. Teleki 7. 140–142, 104. sz.

Nem nélkülözi a szemrehányást Bethlen Miklós Telekinek írt levele sem:

Az Kegyelmed levelét az palatinusné soha el nem tudá olvasni, én sem tudám, s ha ezentúl úgy írnál is, nem tudnám, ha ugyan tizenkét oculárt tennék is az orromra; igazán bizony czifrával volt, talám bizony magad sem tudtad volna elolvasni; másszor nem árt rendesebben írni, mert egy szóval nem tudja senki jól, mi vagyon benne.¹³³

És ha visszaugrunk az időben egy pár évtizedet, Kászoni pátert idézhetjük, aki I. Rákóczi György írásáról így emlékezik:

Szegény Rákóczi György fejedelemtől hallottam, – valakinek két-három levelére egymás után választ nem teszen, ne is próbálja többször, mert unalmas előtte annak írása. Már pedig az ő ákom-bákumait betűzgetni nem lehetett nagy gyönyörűség; sokszor el sem lehetett olvasni. Nem tudok a czifrán eligazodni, mit parancsoljon Kegyelmed, hogy vegyek: késeket, kecskéket, avagy kecssegéket.¹³⁴

Előfordul, hogy a clavis megvan, de hibás, vagy hibásan alkalmazták. Absolon Dániel egy levelében egyszerűen eltéveszti a nomenklatorszámokat, és a szövegben 241-et, azaz lengyel királyt ír 240, azaz francia király helyett.¹³⁵ Mulatságos, hogy két hét múlva egy másik levelében (talán a kárpótlás céljával) éppen fordítva követi el ugyanezt a hibát, és francia királyt ír lengyel helyett: „Nem tudom, ha a *magyar nemzet* most és jövőendőben ellehet-é a *francziai* és *francia királyok* nélkül.”¹³⁶

Sokszor a levelezőpartnerek tesznek szemrehányást. II. Rákóczi György írja Balogh Mátyásnak egy nappal 1657 karácsonya előtt: „Elvettük 3. írt kegyelmed levelét, az clavist nem olvashatjuk mivel vétkes, nem is érthetjük jól a dolgot.”¹³⁷ Rhédey Ferenc rejtjelezési hibákat mutat ki levelezőpartnere titkosítási módszerében:

Ha oly dolog interveniál és alkalmatossága leszen Kegyelmednek, hogy nekem írjon, az clavist igazabban írja, mert némely betűk meg sem ismerszenek, úgy írja Kegyelmed; némelyikének pedig kettőnek is vagyon egy signuma, azt is valamivel variálja Kegyelmed.¹³⁸

¹³³ 1666. július 27. Teleki 3. 594–596, 442. sz.

¹³⁴ Idézi RÉVAY, *Titkosírások*, 76, ahol Ötvös Ágoston *Rejtelmes levelek* című könyvét jelöli meg forrásnak, Ötvös könyvében azonban az idézet nem található, mint ahogy Révay másik fontos forrásában sem: BEKE Antal és BARABÁS Samu szerk., *I. Rákóczi György és a porta*, Budapest, MTA, 1888. Abban bízva idézzük, hogy Révay egy harmadik forráskiadásból másolta a mondatot.

¹³⁵ 1678. április 29. Teleki 8. 188–191, 157. sz.

¹³⁶ 1678. május 16. Teleki 8. 195–198, 162. sz. (C.Abs.08)

¹³⁷ SZILÁGYI Sándor, szerk. – Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 23., II. Rákóczi György diplomaciai összeköttetéseihez, Budapest, 1874. – 1657, 589.

¹³⁸ 1660. július 26. Teleki 1. 538–539, 459. sz.

Thököly követének, Bay Mihálynak azonosítja egy clavizálási hibáját:

Írta kegyelmed azomba a Csáffer passa postája által irt leveliben clavissal: az franciaai orator mint volt szembe a letett vezérrel, és a mi személyünk s accommodatiónk iránt micsoda oblatiókra fokadott; de talám a clavisban kegyelmed errálhatott, mert az orator a Brassai által küldött leveliben a tatár chámmal lött conferentiájáru! emlékezik, — kirül való világosítását is kegyelmednek elvárjuk.¹³⁹

A háromszáz év előtt élt emberek finom humorát azonosíthatjuk az alábbi esetben. Rákóczi egy Pápai Jánosnak Miskolcra! írt levelében abban kéri követe közreműködését, hogy Szeged megszállásához kérje a porta beleegyezését.¹⁴⁰ Azonban Szeged nevének kódolását elronthatta a fejedelmi kancellária, ezen viccelődik 1706 május 16-i, természetesen kódolt válaszlevelében Pápai, aki persze az elrontott clavis ellenére is jó tudja, melyik városról van szó:

Parancsollya Nagyságod, impetrállyuk, hogy a ... vezér engedgye meg Nagyságodnak Szrülavárnak megszállását. Eléggé voltunk curiosusok benne, hogy azon helyet az mappában feltalálhassuk, de oly erősséget nem találtunk, s nem is tudunk az magyar corona alatt, nem lehet munkában is venni. Hogy ha penig Nagyságod Szeged várának megszállására kíván szabadságot, az midőn még Nagyságod protectiója alatt nincs, az töröknek nem láttuk szükségesnek, hogy erre engedelmet kérjük...¹⁴¹

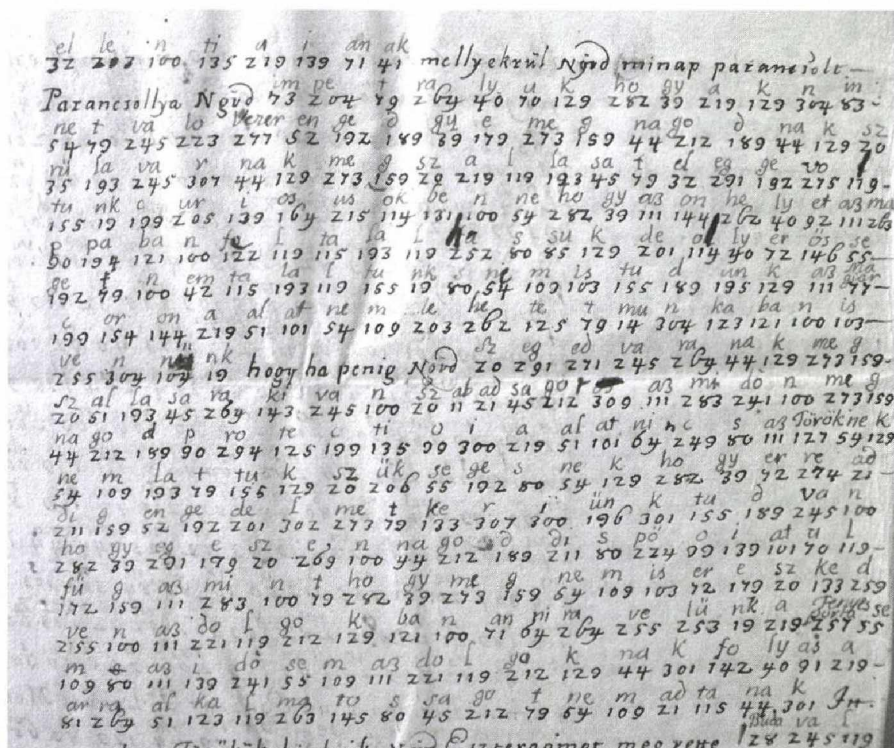
Néha nem világos, ki is hibázik (többet) a levelezőpartnerek közül, ilyenkor lehet kölcsönösen szemrehányásokat tenni. Bánffy Dénes Telekinek: „Kegyelmed ír az én clavissal írt levelembeli fogyatkozásról; talán az sem volt a nélkül, de bizony igazán vak nevet világtalant. Turpe est doctori...”¹⁴²

¹³⁹ THALY Kálmán szerk., *Késmárki Thököly Imre*, 187.

¹⁴⁰ BENDA, *Ráday Pál iratai*, 502.

¹⁴¹ Idézi BENDA, *Ráday Pál iratai*, 505. Eszerint Pápai válasza a G. 15. Caps. C. Fasc 33-ban található, én azonban a Fasc 36-ban azonosítottam a kéziratot és az adott mondatot (fol. 27v).

¹⁴² 1662. február 16. Teleki 2. 244–247, 182. sz.

21. Pápai humoros érdeklődése Szrűlavár elfoglalása felől¹⁴³

Kódtörés

A fentiekben többször is megfigyelhettük, hogy a kora újkori kódolók és dekódolók korántsem tettek meg minden óvintézkedést, hogy a lelepleződést és az rejtjelezett üzenet kitudódását elkerüljék. Vajon mennyire használta ki óvatlanságukat az ellenfél? Milyen kódtörő szakemberek és irodák szerveződtek a múltban az ellenséges kódok feltörésére, és vajon milyen eszközökkel dolgoztak? A kérdés az alábbiakban tehát nem az, hogy hogyan folyt a dekódolás – azaz a rejtjelezett levelek nyílt szöveggé alakítása baráti személy által a kulcs birtokában –, hanem hogy milyen eszközök álltak a kódtörést – a kulcs nélküli, pontosabban a kulcs rekonstrukcióját célzó gyakorlatot – folytató ellenséges személy rendelkezésére. Azaz, hogyan nézett ki a kora újkorban a kriptanalízis tudománya.¹⁴⁴ A téma jellegéből fakadóan jelentősen

¹⁴³ MOL G 15 Caps. C. Fasc 36 fol. 27v.

¹⁴⁴ A kriptanalízis (cryptanalysis) modern keletkezésű szó, William Friedman, a 20. század első felének nagy kódfejtője alkotta.

kevesebb adatunk, forrásunk, rekonstruálható megjegyzésünk van erre, mint a kódolás eddig ismertetett gyakorlatára nézve.

Érdemes az áttekintést a legfontosabb kora újkori kódtörő kézikönyvekkel kezdeni. Az ilyen fajta összefoglalók úgy a 16–17. században, mint ma, ritka madárnak számítottak. Azok közülük, amelyek a halandó ember számára is hozzáférhetőek voltak, mindig gondosan vigyáztak arra, hogy a legmodernebb kódok feltörési módszereit titokban tartsák. Az igazán korszerű kézikönyvek olvasása a pillanatnyi politikai elit privilégiuma volt. Ma már különösnek hathat, hogy J. P. Devos titkosírás-történet 1967-ben még arról panaszkodott, hogy szinte semmit nem lehet tudni a második világháború titkosírásairól,¹⁴⁵ de ez a megjegyzés nagyon is jól jellemzi a mindenkori történelmi helyzetet.

A megfejtő módszerek egy része csupán a monoalfabetikus titkosírások elemzéséhez nyújt segítséget. Ide tartozik a milánói államférfi, Cicco Simonetta kódfejtő szabálygyűjteménye 1474-ből: *Regule ad extrahendum litteras ziferatas sine exemplo*.¹⁴⁶ Érdekes, hogy Simonetta szövege már a maga idejében is elavult volt, kizárólag olyan kriptogramok megoldásához nyújtott segítséget, amelyekben láthatóak a szóhatárok, és nincsenek sem homofonok, sem nullítások, sem nomenklátorok. Tette ezt pedig akkor, amikor az itáliai városok diplomáciai gyakorlatában – amely gyakorlat Simonetta mindennapi munkáját jelentette, és amelyben harminc éven keresztül maga is fontos tényező volt – a homofonikus (nomenklátoros, szóhatárelrejtő stb.) módszerek már évtizedek óta elterjedtek.¹⁴⁷

Egy másik kézikönyv szerzője, Antonio Maria Cospi, Toszkána hercegének titkára, 1641-ben őszintén bevallja, hogy kompetenciája nem terjed túl az egyszerű monoalfabetikus titkosírások megfejtésén, és látványosan tartózkodik attól, hogy homofonikus rendszerekkel, vagy, ahogy ő hívja, összetett rejtjelekkel (*chiffres composées*) foglalkozzon. Hamar kijelenti, ezek szinte megfejthetetlenek,¹⁴⁸ majd részletes módszereket kínál arra, hogyan kell a monoalfabetikusokat megoldani, hogy kell a magánhangzókat azonosítani, valamint bemutatja a francia, a spanyol és a latin nyelv leggyakoribb szótagjainak táblázatait.

Más szerzők szerencsére vállalkozóbb lelkületűek voltak. François Viète (1540–1603), aki francia jogász és szabadidejében műkedvelő matematikus volt, mint „az

¹⁴⁵ DEVOS, SELIGMAN, *L'Art de Deschiffrer*, viii.

¹⁴⁶ MEISTER, *Die Anfänge der modernen diplomatischen Geheimschrift*, 61–63. Simonetta szövegének angol fordítása és elemzése: Augusto BUONAFALCE, Cicco Simonetta's Cipher-Breaking Rules, *Cryptologia* 32 (2008), 62–70. Simonettához lásd még Marcello SIMONETTA, *The Montefeltro Conspiracy: A Renaissance Mystery Decoded*, London, Doubleday Books, 2008.

¹⁴⁷ BUONAFALCE, Cicco Simonetta 67–69.

¹⁴⁸ Antonio Maria COSPI, *L'interpretation des chiffres ou reigle pour bien entendre et expliquer facilement toutes sortes de chiffres simples*, Paris: Courbes, 1641, 3: „Or comme il y a deux sortes de chiffres, les uns simples, et les autres composez, laissant à part ces derniers comme presque impossibles à rencontrer et deschiffrer, nous ne parlerons que des premiers qui sont les simples.” A könyvet Cospi olasz nyelvű eredeti szövegéből F.I.F.N.P.M. (Niceron atya) fordította franciára.

algebra atyja” vált ismertté, ő használt ugyanis először következetesen betűket matematikai mennyiségek számára. Kevésbé ismert azonban, hogy zseniális kódtörő is volt, aki IV. Henrik, francia király szolgálatában állott, és a spanyol királytól szorongatott urát segítette rendszeres kriptanalízisével. Viète Henrik miniszteréhez, Sully hercegéhez intézett titkos levelében egy csalhatatlan kódfejtő módszerről számol be.¹⁴⁹ Ez a módszer arra való, hogy a titkosírásban szereplő karakterek kettős és hármas kombinációit elemezve azonosítsa a magánhangzók helyét. Minthogy magánhangzóból minden nyelvben kevésféle van, és előfordulási helyük igen jól jelzi az adott szó szerkezetét, a magánhangzó-analízis minden titkosírásfejtés jelentős fejezete. Viète elemzését Franciaország legfontosabb riválisának, a spanyol koronának tipikus rejtjeleivel kezdi. Megállapítja, hogy a vele kortárs spanyol rejtjelek rendszerint három-négy szimbólumot használnak minden betű számára, egyet-kettőt feleltetnek meg minden szótagnak, több sorozat karaktert használnak a gyakori szavaknak és a tulajdonneveknek, és külön jelekkel rejtik el a kettős betűket. Ezután következik a jelgyakoriság-elemzés, ami persze ebben a korban már nem volt nagyon új módszer, majd a jelhármasok és jelkettősök (triádok és diádok, vagy trigrammák és bigrammák) elemzése, amelynek célja, hogy a kódszövegben megbúvó magánhangzókrol lerántsa a leplet.

Ez a módszer valóban hatásos minden monoalfabetikus titkosírás feltörésekor, amelyben minden karakter egy adott betű helyett áll, azonban korántsem annyira könnyű általánosítani homofonikus, főleg pedig szótagokat is kódoló titkosírásokra, mint a szerző sugallja, hacsak a kódolt levél nem rendelkezik rendkívül erős formalizáltsággal, azaz nem teljesen nyilvánvaló a címezés, a megszólítás, az aláírás és hasonló szövegrészek helye. Nomenklátorok extenzív használata esetén (ha a nomenklátorjelek nem különülnek el a betű- és szótagjelektől látványosan) különösen nehéz lesz a csalhatatlan módszer alkalmazójának helyzete. Minden okunk megvan arra, hogy feltegyük, Viète, a tehetséges matematikus és tapasztalt kódfejtő sikeres volt abban, hogy a magánhangzókat a homofonikus titkosírásokban is megtalálja, és így az adott rejtjelet végül feltörje, „csalhatatlan módszerének” ez a leírása azonban nem annyira avatja be az olvasót e módszer legmélyebb titkaiba, nem látja el igazán hatékony eszközökkel. A szöveg majdnem érdekesebb abból a szempontból, amit elhallgat, mint amit megoszt az olvasójával.

A kora újkor legrészletesebb és legdidaktikusabb kódfejtő kézikönyve egy anonim (de valószínűleg spanyol szerzőségű) könyv, a *Desifrírozás művészete (Art de deschiffrer)*, egy 136 oldalas, francia nyelven fennmaradt 17. századi kézirat.¹⁵⁰ Nem

¹⁴⁹ Peter PESIC, François Viète, Father of Modern Cryptanalysis – Two New Manuscripts, *Cryptologia* 21/1 (1997), 1–29.

¹⁵⁰ J. P. DEVOS, H. SELIGMAN, szerk. *L'Art de Deschiffrer: Traité de Déchiffrement du XVIIe Siècle de la Secrétairerie d'Etat et de Guerre Espagnole*, Belgium, Université de Louvain, 1967.; lásd még H. SELIGMAN, Un traité de déchiffrement du XVIIe siècle, *Revue des Bibliothèques et Archives de Belgique* 6 (1908), 1–19.

kínál „csalhatatlan” módszereket, viszont bemutat egy sor megfigyelést, maximát, szabályt és receptet, amelyek segítenek behatárolni a nyílt szöveg nyelvét, azonosítani, mely jelek állnak betűk, és melyek szótagok helyett, felismerni, melyek a nullítások, analizálni a betűk gyakoriságát, és így tovább. Ezeket elsajátítva a figyelmes olvasó a siker reményében támadhat meg egy akkori titkosírást. A szerző szokás szerint megkülönbözteti az egyszerű (monoalfabetikus) és az összetett (más szóval homofonikus) rejtjeleket, mindkettőt részletesen elemzi, majd mindkét típushoz bemutat egy esettanulmányt, amelyben lépésről lépésre feltör egy rejtjelezett levelet, alkalmazva maximáit és receptjeit. Mindez nem elvi szinten több, mint Viète titkos tanácsai, mert hasonló típusú módszereket kínál (betűgyakoriság-elemzés, nullításazonosítás, magánhangzó felismerése a karaktersorozatok alapján stb.), hanem egyrészt terjedelmében és részletességében, másrészt pedig számos konkrét példájában, melyeken jól követhetően mutatja be, hogyan is lehet a gyakorlatba átültetni az elveket. Aki ebből a korból való rejtjelek feltörésére vállalkozik, annak sokat segít, ha lépésről lépésre végigköveti az anoním szerző elemzéseit.

Ezek a szövegek nem voltak elérhetőek a kora újkor Magyarországon. Jó eséllyel feltételezhetjük azonban, hogy a gyakoroló kódfejtőknek hasonló módszerek állhattak rendelkezésére az elfogott ellenséges titkosírások feltöréséhez. Sőt, a források arra utalnak, hogy – intellektuális szempontból – szerényebb eszközök voltak használatban, úgymint az üzenet továbbítójának a kivallatása, vagy a titkosíráskulcs – rekonstruálás helyetti – megszerzése.

Így például a Wesselényi-szervezkedés során használt clavisok egy része igen elavult, monoalfabetikus volt,¹⁵¹ és így megfejtésük nem jelenthetett komoly gondot az udvarnak. Kódfejtésről mégsem tudunk, az összeesküvők kulcsainak lefoglalása azonban mind Széchy Mária nádorné iratai közül, mind Szenthe Bálint Nádasdyval folytatott levelezéséből, fontos részét képezte a szervezkedés felgöngyölítésének.¹⁵²

A titkos levelezés megfejtésének más esetekben is inkább fizikai, mint intellektuális útjait járták, a levélvivő vagy a kém vallatása, kivégzése és leveleinek, kulcsainak elvétele tűnt a legpraktikusabb eszköznek. Pápai János és Teleki Mihály 1709-es drinápolyi követségének naplójából az derül ki, hogy a pasával való tárgyalás során is a tervezett kapcsolattartás biztonsága okozott aggodalmat: „Az levél által való

¹⁵¹ A Haus-, Hof- und Staatsarchivban fennmaradt huszonhárom kulcs közül tíz monoalfabetikus vagy gyenge homofonikus: ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol 1–61. (T.Wes.01-23). Lásd még Wesselényi Ferenc két rejtjeles, monoalfabetikus fogalmazványát: MOL E 199. 8. csomó, 1. palium. (C.Wes.01-02)

¹⁵² PAULER Gyula, *Wesselényi Ferencz nádor és társainak összeesküvése: 1664–1671*, Budapest, Akadémia, 1876, 2. kötet 133–134. és 165–166.

correspondentiáról gondolkoztunk.” Mit bízhatnak clavisra, mihez szükséges külön titkos követet küldeni, féltő-e, hogy a követet tortúrának vetik alá?¹⁵³

Rákóczi katonai törvénykönyvében, a majd Ónodon becikkelyezendő *Regulamentum universale*ben külön is rendelkezik az ellenséggel való correspondentia tilalmáról, valamint az ellenség levelének elfogási, megállítási kötelezettségéről:¹⁵⁴

Titulus VI, Articulus XIII, *Az ellenséggel valaki correspondentiáját tudók s meg nem jelentők büntetése*: Aki az ilyen correspondentiákat meg tudja s az ellenségnek jött levelét kezéhez nem veszi vagy meg nem hallja s meg nem jelenti a tiszteknek, vagy meg nem adja vagy küldi, vagy a kémeket s a féle levélhordozókat hallja, s hírré nem adja, meg nem fogja és minden javokkal kezünkhöz vagy generalis-sinkhoz nem küldi, meg hal érte.

Valamint:

Articulus XXIII, *Az ellenség leveleit senki ne folytassa*, Ellenségink akár mely leveleit senki ne folytassa, hanem reá találván, magunk vagy közelebb való generalisunk kezéhez hozza, mert másként mind az ki folytatja s mind aki megtudja, hogy valakinél oly levél vagon s meg nem jelenti, mint áruló úgy büntetetik.

Vallomásaiban az 1706-os év alatt Rákóczi megemlékezik arról, hogy éppen egy elfogott levelet saját maga megfejtve tudta ki a császár Rabutinhoz intézett utasítását.¹⁵⁵ 1708-cal kapcsolatban pedig egy ellenséges titkár elfogását említi, akinél egy Heister tábornokhoz küldött titkosíráskulcsot találtak. Bercsényi Miklós 1705 és 1706 folyamán több, a fejedelemhez írott levelében is említ elfogott, „intercipiált” clavisos leveleket, amelyek tartalmát igyekszik kitalálni.¹⁵⁶

A szabadságharc irattárában legalább tíz olyan német nyelvű, gót betűs clavis is fennmaradt (Rabutinól a császárnak és a „kolozsvari commendansnak”, Glöckelsperg tábornok szatmári várparancsnoktól az udvari haditanácsnak, más császári tábornokoktól és városparancsnokoktól egymás közt stb.), amely a császári oldal kommunikációját titkosította. Ezek egy részét feltehetően elfogott levelek alapján

¹⁵³ THALY Kálmán szerk., *Gr. Teleki Mihály és Pápai János Nándorfejérvári követségének diariuma*. 1709. Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 27, Történelmi naplók, 1663–1719. Budapest, 1875, 240–241.

¹⁵⁴ *Regulamentum universale, inclytorum confoederati regni Hungariae statuum ac ordinum, tam militarium, quam et ex parte inclytorum comitatum, liberarum item ac regiarum civitatum, aliorum-que quorumvis, observandum* (Nagyszombat, 1707), RMK I. 1733. Idézi: RÉVAY, II *Rákóczi Ferenc*, 14–15. Lásd még SÁGVÁRI György, *A kuruc hadsereg és a Regulamentum Universale: hadszervezés és hadellátás Ónod után* *Hadtörténelmi Közlemények* 120 (2007), 1352–1364. BENDA, *Ráday Pál iratai*, 415–416.

¹⁵⁵ RÉVAY, II. *Rákóczi Ferenc*, 14. és 98.

¹⁵⁶ AR I. oszt. 4. köt. 374–375, 61. sz. és AR I. oszt. 5. köt. 100–104 (38. sz.); 120–122 (53. sz.).

rekonstruálták a fejedelem titkárai, néhány azonban alacsonyabb színvonalú köztük, ezért az sincsen kizárva, hogy nem elfogott kulcsok, hanem olyan, kevésbé bonyolult módszerek, amelyeket sikerült feltörni.¹⁵⁷

Természetesen a másik oldalról nézve pedig az okozott aggodalmat, vajon nem állítja-e meg az ellenfél a saját leveleket, nem tulajdonítja-e el a clavisokat. Ébeni István Teleki Mihálynak 1662-ben és 1663-ban írt leveleiben két ízben is említi levelek módszeres fogdosását, az első alkalommal arról is szól, hogy az elfogott levelek alapján a clavisok kitudhatók.¹⁵⁸ Teleki felesége, Veér Judit, 1662. május 30-án írt rövid, titkosítatlan leveléhez egy teljesen sifírozott utószót fűz, amelyben egy elfogott és felakasztott levélvivőt említ:

Ha Kegyelmed innét rég elindult volna, elfogták volna az puskások. Az szelniczei jobbágyot, az ki levelet vitt Szamosujvárra, elfogták, Apafinak vitték, az török felakasztatta. Azon kérném Kegyelmedet, ne mulatna, de meg vagyok nyugodva, ha alkalmatossága engedi, nem mulat.¹⁵⁹

Kemény Simon Teleki Mihálynak 1662-ben kimondottan az elfogott levelek sorsára gondolva említi a clavizálást:

Csanádi megérkezék, Istennek hála, jó hírekkel. Bethlen Farkas uram is útban vagyon, kinek levelét, hogy inkább, ha intercipiálnák is, meg ne értsék, clavisra fordítván, ím elküldtettem.¹⁶⁰

Bánffy Dénes maga sérti meg a levéltitkot, és küldi a kitudott információt clavissal Telekinek (sőt, az uralkodó és az érsek leveleinek felbontását is csak titkosítva – alább dőlten – vallja be):

Váczai püspök uram bemenetelinek micsoda gyümölcse lőtt, mindnyájan szomorúan érezhetjük, ki féltében-e? inexperientiából-e? megcsinálásból-e? egészen az török pártjára állott, és rettenetes zelussal adorálja, kényszeríti ő felségét, vigye ki az várakból az praesidiumokat, mert Ali pasa azt írta, hogy mind megveszi stb., azért elvesz Erdély; *melyet, az érseknek írt levelét felszakasztván, abból az ő felségének írt levelének páriáját is kivevén, tanultunk ki, melyet clavisra fordítván, Kegyelmednek elküldtünk.*¹⁶¹

¹⁵⁷ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolata kiadva: RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc, 90–95 (T.Rak.27-29, 48-54)

¹⁵⁸ Teleki 2. 396–397, 293. sz. (C.Ében.20) és Teleki 2. 436–437, 320. sz. (C.Ében.24)

¹⁵⁹ Teleki 2. 294–295, 223. sz. (C.VeérJ.01)

¹⁶⁰ Teleki 2. 282, 208. sz. (C.KemS.04)

¹⁶¹ Teleki 2. 309–311, 233. sz. (C.Bán.06)

Czegei Vass György naplójában 1704 márciusának eseményeihez jegyzi fel, hogy a leveleire leselkedő veszélyt konstatálván clavist küldött, így, ha elfogják leveleit, akkor se tudják elolvasni őket, de aztán (bár a szövege nehezen érthető), úgy tűnik, a clavisait is elfogták.¹⁶²

Hasonló a helyzet néhány évtizeddel korábban is: a megfejtésnek egyetlen útja a kulcs birtoklása vagy megszerzése, a titkosírás matematikai eszközökkel történő feltörése szinte fel sem merül mint lehetőség. Kemény János írja 1644-ben Rákóczi Györgynek:

Lengyelországból hozának leveleket, felbontottam, remélvén valami értelmet vehetek, de mivel cifrákkal vagyon írva, nem érthetek. Nagyságod méltóztassék tudósítani felőle, mi jót írnak.¹⁶³

Ugyanebben az évben Jakob Rebenstock németül írja Krisztina királynénak, hogy mivel egy clavist megfejteni nem tudtak, keresik a kulcs másolatát.¹⁶⁴ Koháry István 1678-ban Thököly leveleinek sikeres elfogásáról ír Esterházy Pál nádornak, de láthatóan nincsen eszköze arra, hogy a titkosított leveleket feltörje:

Akarám ezen alkalmatossággal Nagyságodnak alázatosan szolgálai kötelességem szerint értésére adnom, hogy bizonyos csomó leveleket intercipiálván katonáim (mellyeket részint Groff Tököli táborárul vittek volna *Kővárra*, s részint Kővárbul hoztanak volna *Tököli* úrfinak), felszaggattam. De minthogy számvető cifrákkal irták jobbjára egész leveleiket, semmi olyast nem tanulhattam belőlök. Valóságos derék leveleknek kell lenni. (...) Teleky s más derék franczia ember levelei is vannak köztök, mellyeket clavis nélkül nem olvashatni.¹⁶⁵

Esetenként azonban mégsem ülnek ölbe tett kézzel, amíg meg nem szerzik a megfelelő kulcsot. Ha nem is állnak neki a kód megfejtésének, időnként legalább igyekeznek a forgalomanalízis alapján (azaz, ki, mikor, kinek küldte a levelet) vagy pedig a sifrírozatlan levélrészről, esetleg más levelekből kikövetkeztetni a sifrírozott tartalmat. Teleki Mihály Rhédey Ferencnek írt 1677-es levelében mindkét módszert említi,¹⁶⁶ sőt 1664. november 27-én Apafinak írt levelében maga is gyakorolja a forgalomanalízist, bár Rottal és a havasalföldi vajda clavisos leveleit elolvasni nem tudja, magából a levélváltás tényéből és jellegéből le tud vonni következtetéseket:

¹⁶² NAGY Gyula ed., *Czegei Vass György naplói*, Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 35, Magyar történelmi évkönyvek és naplók a XVI–XVIII. századokból. III, Budapest, 1896, 391–392.

¹⁶³ MTT III. 3. köt. 45–46, 25. sz.

¹⁶⁴ MTT III/15. 614–620, 5. sz.

¹⁶⁵ MERÉNYI Lajos, Koháry István levelei Eszterházy Pál nádorhoz 1670–1682, MTT IV. 4. köt. 67–82, különösen: 81–82.

¹⁶⁶ Teleki 7. 563–565, 393. sz.

Mint tractáltanak legyen itt Rottal urammal ő nagyságával, én bizonyosan nem tudom, eltitkolván azt túlem, de az bizonyos, hogy ezen mostan kijött vajda embere sok clavissal írt levelet hozott ezen követnek; valóban suttogtanak is mind az jesuitával, ki által ezelőtt is tractálta minden dolgait az vajda, és amaz phariseus pater Kászonival. Nekem ugyan tegnap maga Rottal uram ő nagysága azt mondá, ezen vajda követjét is ő nagyságára relegálták, igére is, hogy velem is mindazokat communicálni fogja, mely ha leszen, én is Nagyságodat alázatosan sietséggel igyekezem tudósítanom.¹⁶⁷

Egészen ritkának számítanak azok a megjegyzések, amelyek arra utalnak, hogy a levelek titkát magukból a levelekből, a titkosírás tanulmányozása alapján fenyegette veszély. I. Rákóczi György követe, Szentpáli István írja a fejedelemnek 1637-ben:

Mivel tavaly is nem egyszer bántam meg kegyelmes uram, hogy az clavist ők is tudják, kíváncsi vagyok, hogy más clavis legyen, melyet ím alázatosan leírtam, kérvén nagyságodat mint kegyelmes uramat, ne neheztelje ez clavison magyarázni írásomat, mert alioquin félek intercipiálván, az írásból tanulnak ki mindent magok, s nekem is ha ír, méltóztassék azon írni nagyságod.¹⁶⁸

Szentpáli hat évvel később megint arról ír, hogy a törökök képesek feltörni a fejedelem titkosírását: „monda, hogy az clavist is, kivel nagyságod Kemény János uramnak szokott írni, intercipiált levelekből feltalálták, azt azért nem ártana változtatni.”¹⁶⁹ Mielőtt ebből a két idézetből elhamarkodott következtetést vonnánk le, érdemes visszaemlékezni, hogy I. Rákóczi György fejedelem követeivel végletesen elavult monoalfabetikus rejtjelekkel levelezett, önmagában az a tény, hogy a törökök egy ilyen módszert fel tudtak törni, még nem jelenti, hogy a kódtörés terén túlságosan fejlettek lettek volna.

Korszerűség vagy elmaradottság

Jogosan vetődik fel a kérdés, mennyire volt a magyarországi titkosírás-használat korszerű, „up to date” az adott kor európai rejtjeltechnikájához képest. A vizsgálatnak ezen a fókán, a clavistáblázatokat és a sifírozott leveleket átvizsgálván megkockáztathatjuk, hogy választ adjunk erre a kérdésre. Az első benyomásunk pozitív: amennyiben összehasonlítjuk a Rákóczi-szabadságharc legjobb tábláit saját korának

¹⁶⁷ Teleki 3. 283–286, 231. sz.

¹⁶⁸ BEKE Antal és BARABÁS Samu szerk., 189.

¹⁶⁹ *I. m.*, 704.

más rejtjelkulcsaival, a császári államkancellária,¹⁷⁰ a pápai diplomácia¹⁷¹ vagy a francia udvar¹⁷² clavisaival, akkor azt látjuk, hogy sem méretben (a betűknek, szótagoknak, nomenklátoroknak megfeleltetett számok mennyiségében), sem szerkezetben (végiggondolt, nullításokkal kiegészített homofonikus jellegében) nincsen szégyenkezni valójuk.

A gondosabb vizsgálat azonban kissé árnyalja a képet. Először is, a fejedelmi diplomáciának azok a levelezési irányai képviselték a legmagasabb fejlettségi szintet, amelyek éppen a franciáknak köszönhetően formálódtak: a francia udvar küldte azokat a táblákat, amelyekkel Rákóczi felzárkózott a nemzetközi szintre. A 17. században Richelieu majd később XIV. Lajos matematikus-kriptográfusa, Antoine Rossignol (1590–1673) kidolgozta azt a hatalmas, 590 elemből álló homofonikus, szótagokat titkosító rendszert, amely aztán a „Grand Chiffre” nevet kapta, és amelyet aztán kétszáz évig, Étienne Bazerics-ig (1846–1931) senki nem tudott megfejteni.¹⁷³ Természetesen nem ezt kínálta fel a napkirály udvara keleti szövetségesének, hanem a második legjobb módszerüket. Ez még mindig a kor legkomolyabb táblái közé tartozott.

Rákóczi környezetében hasonló kidolgozást nyert számos követ clavis (így a fentebb tárgyalt Pápai-féle tábla is), azonban a szabadságharc „helyi érdekeltségű” rejtjelei meglepően primitívek maradtak. Károlyi Sándor és Bercsényi Miklós 1705-ös clavis például nemcsak hogy monoalfabetikus, de ráadásul grafikus jelekkel is működik. E jelek használata egészen biztosan nem segítette, hogy a csatamezőn gyorsan és egyértelműen kommunikáljanak. Az *a* helyett négyzetet, *b* helyett háromszöget, *e* helyett egy „m” alakú jelet a végén kereszttel rajzolni igencsak körülményes, de gondolhatunk arra is, mennyivel nehezebb kikeresni egy táblázatból egy sehogys osztályozható jelet, mint egy sorba rendezhető számot.¹⁷⁴ Márpedig egy sor levél bizonyítja, hogy e kevésbé praktikus tábla bizony használatba is került.¹⁷⁵ Ugyanilyen gyenge – grafikus jelekkel működő monoalfabetikus – Rákóczi és Bercsényi 1704-es clavis,¹⁷⁶ amelyről biztosan nem állíthatjuk, hogy lényegtelen információk cseréjére használták volna, hiszen talán ez a levelezési irány volt a szabadságharc legfontosabb

¹⁷⁰ ÖStA HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–16. Chiffrenschlüssel. Az anyaghoz lásd még a MOL könyvtárban megtalálható segédletet: V/5/2-4 Staatskanzlei: Vorträge: Interiora und Provinzen, 16–28.

¹⁷¹ MEISTER, *Die Geheimschrift*. Ebben az esetben az összehasonlítás nem tökéletes, a kötet ugyanis megáll a 16. század végi tábláknál, azonban a pápai udvar clavisainak kidolgozottsága nem változik jelentősen a következő kétszáz év során. Lásd David ALVAREZ, *The Papal Cipher Section in the Early Nineteenth Century*, *Cryptologia* 17 (1993), 219–224.

¹⁷² LERVILLE, *Les Cahiers secrets*.

¹⁷³ LERVILLE, *Les Cahiers secrets*, 64–74; Commandant BAZERICS, *Les Chiffres secrets dévoilés, étude historique sur les chiffres appuyée de documents inédits tirés des différents dépôts d'archives*, Paris, E. Fasquelle, 1901; KAHN, *The Man with the Iron Mask*.

¹⁷⁴ Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/18 (T.Rah.01)

¹⁷⁵ Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/5, 6, 03, 16, 17 (C.Rah.03-07)

¹⁷⁶ Rekonstruálva: AR I. oszt. 4. köt. Melléklet (T.Rak.100)

kommunikációs útvonala.¹⁷⁷ Szintén monoalfabetikusak, és szintén jelekből állnak Hentér Mihály konstantinápolyi követnek 1707-ben a fejedelemhez küldött levelei.¹⁷⁸ Egyszóval a fejedelmi diplomácia rejtjelgyakorlatának fejlettsége egyenetlen, a magas fejlettség inkább jellemző a nemzetközi viszonylatra, mint a belföldre, amely gyakran kevésbé volt praktikus.

A másik megfigyelés, amely árnyalja a képet, az, hogy a magyarországi rejtjelhasználat nyugat-európaival összehasonlítva lassabban ért el ugyanarra a fejlettségi szintre, és még a 17. század közepén és végén is meglepően egyszerű módszereket látunk olyan esetekben is, ahol az információ elrejtése élet és halál kérdése volt.

I. Rákóczi György 1637. február 2-án például kedélyesen írja követének, Tholdalaghi Mihálynak:

Kegyelmednek többet íránk, de pennára nem bízhatjuk, hanem ím egy clavist küldtünk be, ezután ezzel írunk. Ebben csak az az mesterség, hogy az felső 12 betűt az alsóval kell kiírni, az alsó 12 betűt meg az felsővel.¹⁷⁹

Magyarul, a fejedelem a kriptográfiatörténet talán legegyszerűbb módszerét ajánlja, az ábécé első felének betűit kölcsönösen megfeleltetjük az ábécé második felének. Nomenklátorok, nullítások, szótagok és homofonok nincsenek. És ha kétségeink volnának, hogy ezt a módszert valóban alkalmazta-e, e kétségek eloszlanak, ha végigolvassuk az Ötvös Ágoston szerkesztésében 1848-ban megjelent rejtelmes leveleket, amelyek jelentős részét e sérülékeny módszerrel titkosította a fejedelem.¹⁸⁰ A kötetben szereplő sifírozott leveleket összesen hat különböző kulccsal titkosították, ezek közül csupán kettő homofonikus clavis, négy monoalfabetikus. Magyarul, a fejedelem clavisainak nagyobb részét egy iskolás is fel tudta törni.

Maradva az erdélyi környezetnél, néhány évvel később hasonló furcsasággal szembesülünk. Az akkori fejedelemmel, II. Rákóczi Györggyel levelező Mednyánszky Jónás 1655 és 1658 közt egy tisztességes homofonikus rendszert használ leveleiben.¹⁸¹ A több jegyzetlapon is fennmaradt rendszerben három szám felel meg minden betűnek, a szótagok helyett külön számok állnak, és néhány nomenklátor egészíti ki a rendszert (191 – *Rex Hung v. Király*, 346 – *Moldavia*, 294 – *Papista*, 347 – *Transalpina*, 366 – *Russia*, 192 – *Palatinus*, 194 – *Primas*, 204 – *Svecus*, 193 – *judex curiae*).¹⁸² 1658-

¹⁷⁷ Lásd egy sor 1708-as levelet, pl. AR I. oszt. 2. köt. 163–167, 10. sz., 13. sz., 28. sz. stb.

¹⁷⁸ MOL G 15 Caps. D. Fasc 80. fols. 38, 40, 46. (C.Hen.01-03) Ugyanennek a kódnak az 1708-as használatához lásd MOL G 15 Caps. E. Fasc 109 (C.Rej.01-05)

¹⁷⁹ BEKE Antal és BARABÁS Samu szerk., *I. Rákóczi György és a porta*, 340–341.

¹⁸⁰ Ötvös Ágoston, *Rejtelmes levelek*, A rejtelmes kulcsok ismertetése. Lásd még RÉVAY, *Titkosírások*, 76–86.

¹⁸¹ MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 43. doboz, 5 tétel, pl 794, 802. 816. 821. 872. 875. 886. sz. (C.Rag.09-14, 16).

¹⁸² MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 13, 5, 2, 4. (T.Med.01)

ban azonban leveleikben¹⁸³ áttérnek egy egyszerűbb kulcsra, amely monoalfabetikus és grafikus jelekből, betűkből valamint számokból áll. Nincsenek benne szótagok, csupán hat nomenklátor árválkodik a lap végén (4 – *Nádasdy*, X – *Érsek*, 10 – *Porta ottomanica*, Z – *Rákóczy*, W – *Cancellar*, 271 – *Király*, N – *Palatinus*).¹⁸⁴ Mi lehetett az okuk, hogy egy viszonylag fejlettebb clavist egy meglehetősen elmaradottra és nehezsre cseréltek? Legalább ilyen meghökkentő, hogy a Wesselényi szervezkedésben használt egyes levelek¹⁸⁵ és egyes táblák¹⁸⁶ is monoalfabetikusak.

Félrevezető lenne természetesen azt a benyomást kelteni, hogy a magyarországival ellentétben a nyugati, például a bécsi rejtjelhasználat egyenletesen magas színvonalon folyt volna. A legkevésbé sem volt így, a kétségtelenül nagyszámú és magas színvonalú clavis mellett találunk meglepő kivételeket.

II. Ferdinánd császár 1621-ben Jacobus Curtis (Jakob Kurtz), lengyelországi megbízottjával egy monoalfabetikus clavist használva levelezik.¹⁸⁷ III. Ferdinánd császárnak Johann Ludwig Kuefstein, portai követ 1628–1629-ben grafikus jelekkel sifirírozva ír (ráadásul igen gyenge, majdnem monoalfabetikusnak számító homofonikus módszerrel).¹⁸⁸ Miként a császári udvarnak jelentő titkos levelezők, azaz kémek, 1632-ben írt olasz nyelvű levelüket is grafikus jelekből álló clavisokkal titkosítják.¹⁸⁹ Hatvan évvel korábban még bevett volt a császári adminisztrációban a grafikus jelek használata (például Carolus Rym, konstantinápolyi leveleit 1571 körül így titkosítja),¹⁹⁰ a 17. században azonban már a kezelhetőbb számok dominálnak.¹⁹¹ Hosszan lehetne

¹⁸³ MOL, E 190, Arch Fam. Rakóczi, 44. doboz, 5 tétel, pl 891–893, 897–198, 901, 904, 909, 924, 926 (C.Rag.17-26).

¹⁸⁴ MOL P 497 Mednyánszky Család, 3. csomó, Kulcsok II. Rákóczy György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 11-12 (T.Med.05).

¹⁸⁵ Monoalfabetikus módszerrel titkosított levelek: MOL E 199. 8. csomó, 1. pallium (C.Wes.01 és 02).

¹⁸⁶ Monoalfabetikus táblák: ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 17, fol. 32, fol. 39, fol. 54, fol. 55 (T.Wes.08, 12, 15, 18, 23.)

¹⁸⁷ A levél: HHStA, Ung Akt. Misc Fasc 422 Conv 1 fol 72–79. (C.Fer2.01), a tábla: uo. fol. 75 (T.Fer2.01)

¹⁸⁸ ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 469–958. (C.Kuf.01-12). Lásd még DONÁTH Regina, A diplomáciai titkosírás XVII. századi használatához, *Magyar Könyvszemle*, 1964, 55–62.

¹⁸⁹ ÖStA HHStA Staatenabteilungen Türkei I. Kt. 112. Konv. 5. fol. 1–4. (eredeti); 5–9. (desiffrírozott); valamint fol. 17–23. (desiffrírozott); fol. 24–28. (eredeti) (C.Tit.01-02). A forrásokra Kerekes Dóra hívta fel a figyelmem, amiért ezúton mondok köszönetet.

¹⁹⁰ ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 1. 1571. fol. 33–87, 44–47, 52–54, 65–66. (C.Tur.05-14)

¹⁹¹ A bécsi udvar magas fejlettségű rejtjelhasználatáról a 16–18. században: Hildegard ERNST, *Geheimschriften im diplomatischen Briefwechsel zwischen Wien, Madrid und Brüssel 1635–1642, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 42 (1992), 102–127 és 45 (1997), 207–232; uő, *Geheimschriften der Habsburger im Dreißigjährigen Krieg*, in Heinz Duchhardt és Christoph Stroetzki eds., *Siglo de Oro – Decadencia. Spaniens Kultur und Politik in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts*, Köln–Weimar–Wien 1996, 95–108; Henri PIQUER, *Chiffres de la correspondance diplomatique entre Vienne et Madrid de 1641 a 1651, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 48 (2000), 367–377; Franz STIX, *Zur Geschichte und Organisation der geheimen Zifferkanzlei, Mitteilungen des Österreichischen*

még sorolni hasonló kivételeket, amelyek azt bizonyítják, a fejlődés az osztrák császár gyakorlatában sem volt lineáris, és hogy a történelmi szereplők nem feltétlenül azt érezték fejlettebbnek és praktikusabbnak, amit mi ma annak vélünk.

Összességében azt lehet válaszolni a korábban feltett kérdésre, hogy a vizsgálati korszakunk végére a magyarországi titkosírás-használat lényegében felzárkózott a közép- és nyugat-európaihoz, de ezt elsősorban éppen a nyugati gyakorlat hatására tette. Ha a felzárkózás folyamatát vizsgáljuk, azt látjuk, hogy kissé megkésett volt, az erdélyi fejedelemség rejtjelhasználata a 17. század közepén igencsak messze állt a Habsburg-követek clavisainak szintjétől, Teleki Mihálynak is csak egyes táblái álltak nyugati színvonalon, számos továbbra is monoalfabetikus maradt.¹⁹² Az a gyakorlat pedig, hogy mind I. Rákóczi György, mind II. Rákóczi Ferenc számára természetes volt, hogy maga clavizáljon, semmiképpen nem nevezhető fejlett titkosírás-használatnak. A tanulság az, hogy fejlett módszert is lehet fejletlen módon használni.

Instituts für Geschichtsforschung, 51 (1937), 132–160; Harald HUBATSCHKE, Die amtliche Organisation der geheimen Briefüberwachung, *Mitteilungen des Instituts für Österreichischen Geschichtsforschung* 83 (1975), 352–413.

¹⁹² MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.01-14)

A TUDÁSÁTADÁS ÚTJAI

A kora újkori magyarországi titkosírás-használat messze túlterjeszkedik a diplomácia rejtjelezési gyakorlatának helyszínein, céljain, és eszközeiben is gyakran különbözik tőle. Az egymással levelező uralkodók, hercegek és követek a 16–17. században egyre inkább a homofonikus – egy-egy betűnek több rejtjelszimbólumot megfelelő – ábécét, valamint kódszavakat, szótagjeleket, és semmit sem jelentő nullításokat alkalmazó kulcsokat használtak diplomáciai, politikai tartalmú leveleikben.¹ Hasonlóan kidolgozott homofonikus rendszert alkalmazott II. Rákóczi Ferenc lengyel politikustársával és szeretőjével, Elżbieta Helena Sieniawskával (1669–1729), a lengyel palatinus nejével folytatott francia nyelvű korrespondenciájában szerelmi ügyeik egyeztetésére.² A fejedelem tábornokai, Károlyi Sándor és Bercsényi Miklós a harctéren már jóval egyszerűbb eszközzel, egy könnyen megfejthető, grafikus jelekből álló monoalfabetikus (azaz egy betűnek minden esetben egyetlen jelet megfelelő) táblával egyeztették hadi dolgaikat.³ Ennél is egyszerűbb módszert választott száz évvel korábban Balassi Bálint, aki családi intimitásait olyan titkosírásban rejtette el, amelyben az ábécé első felének betűi megfelelnek az ábécé második fele betűinek és fordítva.⁴ Azonban még ennél is voltak egyszerűbb eszközök: Illésházy István 1605-ben feleségéhez, Pálffy Katalinhoz intézett magánlevelében a mássalhangzókat nem, csak a magánhangzókat változtatta meg, azokat is egy jól felismerhető rendszer keretében.⁵ Szaniszló Zsigmond 1682 és 1711 közt írt részletes naplójában szintén magánjellegű titkokat kódolt, pénzügyi részleteket, egyes neveket, szabadosabb megjegyzéseit és felesége félrelépését, és Illésházyhoz hasonlóan gyakran csak a magánhangzókat változtatja – megfejteni

¹ Lásd LÁNG Benedek, *Az emberek titkai: A rejtjelezés társadalomtörténete Magyarországon*, *Korall* 43 (2011), 174–189.

² MARKÓ Árpád, *A versíró Rákóczi*, *Magyar Könyvszemle* 26 (1936), 259–264.

³ Károlyi kulcsa Bercsényivel: *Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/18 (T.Rah.01)*, egymáshoz írt leveleik: *Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/5, 6, 03, 16, 17 (C.Rah.03-07)*; Bercsényi kulcsa Rákóczival: *Rekonstruálva: AR I. oszt. 4. köt. Melléklet (T.Rak.100)*

⁴ RÉVAY, *Titkosírások*, 69–73; RÉVAY, *II. Rákóczi Ferenc*, 41–46. STOLL Béla szerk., *Balassi Bálint, Összes versei*, Budapest, Helikon, 1974, 260–271, 391–394.

⁵ VADAI István, *Két XVII. századi titkosírás megfejtése*, (Solution to two 17th century ciphers) in ÖTVÖS Péter szerk. *Pálffy Kata leveleskönyve: iratok Illésházy István bujdosásának történetéhez (1602–1606)*, Szeged, Scriptum Kft., 1991, 183–189.

puszta ránézéssel is lehet.⁶ Hasonlóképp magántitkokat rejt el Haller Gábor 1630 és 1644 közt írt naplójában, iszákosságának, házassági tervének és éjszakai vágyainak részleteit, és bár két titkosítási módszert is használ: egy szabadkőműves rejtjelre emlékeztető, négyzetekből és pontokból állót, valamint egy másik, betűtranszpozíción (betűkeverésen) alapuló módszert, a kötet végén a biztonság kedvéért megadja a kulcsot, és elmagyarázza a betűkeverés módszerét.⁷

Honnan szerzik ezek a történelmi szereplők a titkosírásokkal kapcsolatos ismereteiket, a rejtjelezés technikai tudását?

A középkori és a kora újkori tudománytörténeti kutatásokban az utóbbi két évtizedben a tudásátadás módjai és csatornái, különös tekintettel a technikai tudásátadásra igen fontos kutatási területté váltak.⁸ Vajon a tudásátadásnak írásos (könyveken, leveleken keresztül történő) vagy személyes (iskolákon, mester-tanítvány kapcsolat általi) útjai az elsődlegesek? A technológiai tudás transzferje tömeges (teljes szakmák képviselőinek mobilitásán alapuló) vagy egyedi (egyes kézművesek, mérnökök, technikai szakemberek költözésén, vándorlásán, mobilitásán keresztül) módjai vannak? Hogyan zajlik a tudásátadás azokban a szakmákban, ahol az elméleti és gyakorlati módszerek részletei könnyen és explicit módon írásba foglalhatóak, és hogyan ott, ahol a képesség általi tudásnak csak implicit, gyakorlásra és beletanulásra keresztüli módjai adóttak?⁹ Lehetséges-e egy technika múltbeli terjedésének lekövetése különböző földrajzi területeken és több tudásátadó közösségen, intézményen, piacon keresztül? Milyen módon léptek interakcióba a közvetítő közösségek az adott technológiai tudással, és hogyan változtatták azt meg, miközben lefordították és alkalmazták saját lokális szükségleteikre? Hogyan befolyásolta az elterjedést a szükségképpen fordítás?¹⁰

⁶ TORMA Károly szerk., *Történelmi Tár*, 1889 (12), 230–269, 503–522, 708–727, (13), 1890. 77–101, 307–327, 493–510, 757–770, (14), 1891. 267–295. (C.Sza.01)

⁷ SZABÓ Károly szerk. *Erdélyi Történelmi Adatok*, 4, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 1862. 1–103.

⁸ A kérdéskör szakirodalmáról és kutatási módszereiről lásd az alábbi áttekintő cikket: Liliane HILAIRE-PÉREZ and Catherine VERNA, Dissemination of Technical Knowledge in the Middle Ages and the Early Modern Era: New Approaches and Methodological Issues, *Technology and Culture*, 47 (2006), 536–565. Lásd még Liliane HILAIRE-PÉREZ and Anne-Françoise GARÇON eds., *Les chemins de la nouveauté: Inventer, innover au regard de l'histoire*, Paris, 2004.

⁹ Catherine VERNA, The Notary as a Witness: Techniques and the Dissemination of Tacit Knowledge (XIVth–XVth Centuries), in Ricardo CORDOBA DE LA LLAVE ed., *Craft Treatises and Handbooks: The Dissemination of Technical Knowledge in the Middle Ages, Acts of the Cordoba Conference, 6–8 October 2005*, megjelenés alatt.

¹⁰ Josef EHMER, Worlds of Mobility: Migration Patterns of Viennese Artisans in the Eighteenth Century, in Geoffrey CROSSICK ed., *The Artisan and the European Town, 1500–1900*, (Aldershot, U.K., 1997), 172–99; Stephan R. Epstein, Journeymen, Mobility, and the Circulation of Technical Knowledge, XIVth–XVIIIth Centuries, in Liliane HILAIRE-PÉREZ and Anne-Françoise GARÇON eds., *Les chemins de la nouveauté*, 1–30; Michel COTTE ed. *Les circulations techniques: En amont de l'innovation – hommes, objets et idées en mouvement*, Belfort/ Besançon, France, 2004.

Rekonstruálhatók-e egyáltalán a tudásátadás útjai? Melyek azok a források, amelyekből megbízható ismereteket szerzünk olyan technikák terjedéséről, amelyek még a maguk idejében is ritkán kerültek rögzítésre és kodifikálásra? És mi a helyzet azokkal a szakmákkal, amelyekben mind a technika, mind a technika felhasználási területe alapvetően a titok jegyében állt?¹¹

Az alábbiakban több lehetőséget fogunk számba venni, a titkosírás-használatnak ugyanis több lehetséges forrása is nyitva volt a kora újkori Magyarországon. Komoly szakmai tudás állt mindenekelőtt rendelkezésre a könyvtárakban legalább három műfaj kézikönyveiben:

1. A szorosan vett titkosírás-tudomány, a kriptográfia és szteganográfia kézikönyveiben.
2. A mesterséges nyelveknek a korban virágzó szakirodalmában.
3. A gyorsírások szintén proliferáló rendszereinek elterjedt könyveiben.
4. Nem szabad megfeledkeznünk a törökök szomszédságából adódó arab hagyomány közelségéről sem, márpedig az arab kultúrában a titkosírás-használat és -megfejtés jó ötszáz évvel korábban kifejlődött, mint a Nyugaton.
5. Végül pedig a könyvtárak és a törökök hatásának vizsgálata után nem marad más hátra, mint a diplomáciai gyakorlat közelségének és hatásának elemzése.

A kriptográfia tudományának kézikönyvei

A kora újkori könyvtárakban több nyomtatott kézikönyv is rendelkezésre állt a titkosírások technológiája iránt érdeklődők számára. Johannes Trithemius *Polygraphiája* és *Steganographiája*,¹² Giambattista Della Porta *De occultis literarum notis* című könyve,¹³ Gustavus Selenus, azaz a híres könyvtáralapító, Braunschweigi August herceg *Cryptomenytices et cryptographiae libri IX-e*¹⁴ és Blaise Vigenère *Traicte des Chiffres-e*¹⁵ a 17. század elején már mind elérhető volt. Ezekhez csatlakozott a század folyamán Athanasius Kircher *Polygraphiája*¹⁶ és az angol John Falconer *Rules for*

¹¹ John R. HARRIS, *Industrial Espionage and Technology Transfer: Britain and France in the 18th-Century*, Aldershot, U.K., 1998.

¹² Johannes TRITHEMIUS, *Polygraphiae libri sex*, Oppenheim, Haselberg de Aia, 1518; *Steganographia: ars per occultam scripturam*, Frankfurt, Becker, 1606.

¹³ Giambattista DELLA PORTA, *De furtivis literarum notis vulgo de ziferis liber quinque*, Naples, Johannes Baptista, 1602; *De occultis literarum notis, seu artis animi sensa occulte aliis significandi*, Starssbourg, Zetzner, 1606.

¹⁴ Gustavus SELENUS, *Cryptomenytices et cryptographiae libri IX*, Luneburg, Sternen, 1624.

¹⁵ Blaise DE VIGENÈRE, *Traicte des Chiffres*, Paris, Abel l'Angelier, 1586.

¹⁶ Athanasius KIRCHER, *Polygraphia nova et universalis*, Roma, Typographia Varesij, 1664.

explainingje.¹⁷ E kézikönyvek, különösen a Trithemius–Porta–Vigenère–Selenus–Kircher ötös, minden titkosírás-rajongó könyvtárának díszére váltak, módszerek széles választékát kínálták a monoalfabetikus behelyettesítésektől kezdve a transzpozíciós módszereken keresztül a polialfabetikus eljárásokig, nem is beszélve egyéb rendkívül kifinomult módszerekről.

Logikusan adódik a feltételezés, hogy e kora újkori titkosírás-monográfiák némelyike – ahogyan Révay Zoltán¹⁸ vagy R. Várkonyi Ágnes¹⁹ javasolja: Athanasius Kircher egy-egy műve – lehet a magyarországi rejtjelhasználat egyik fontos forrása. Nézzük meg először, mennyire voltak hozzáférhetők ezek vagy más titkosítással kapcsolatos kézikönyvek a főurak magánkönyvtáraiban és különféle egyházi könyvgyűjteményekben!

A vizsgálat korántsem vezet a várt eredményre, nem erősíti meg, hogy a titkosírás-használók e könyvekhez nyúltak volna módszerekért.²⁰ Bár nemesek viszonylag gyakran alkalmaztak kriptográfiai módszereket, könyvtáraikban ritkán találunk erről szakirodalmat. Nézzük Ráday Pál példáját! Kevés történelmi szereplő kezén ment át több titkosírás, mint éppen a Rákóczi-szabadságharc kancelláriavezetőjének kezén. Ráday számos követtel és európai uralkodóval működtetett külön titkosíráskulcsot, a Ráday családi levéltárban harmincegy tábla maradt fenn a szabadságharc korából,²¹ Rákóczi titkos levéltárában pedig egy híján száz,²² és ha a kettő összegéből levonjuk a nagy számban lévő duplumokat, akkor is azt mondhatjuk, hogy sok tucat különböző titkosírás-technikát alkalmazott (és alkalmaztak a titkárai) napi rendszerességgel.

Mi a helyzet a könyvtárával? Ráday könyvtára alapos kutatások után megfelelően jól rekonstruálható.²³ Ráday tudatos könyvgyűjtő volt, a könyvtár gazdagsága saját (és fia: Gedeon) ízlését dicséri, tudósok segítségét vette igénybe a gyarapításhoz,²⁴ és számos területen enciklopedikus igénnyel gazdagította gyűjteményét. A történe-

¹⁷ J. FALCONER, *Rules for explaining and decyphering all manner of secret writing, plain and demonstrative with exact methods for understanding intimations by signs, gestures, or speech: also, an account of the secret ways of conveying written messages, discovered by Trithemius, Schottus, Lord Fran. Bacon, Bishop Wilkins et.*, London, Printed for Dan. Brown ... and Sam., Manship, 1692.

¹⁸ RÉVAY, *Titkosírások*, 89, 110.

¹⁹ R. VÁRKONYI ÁGNES, *A rejtőzködő murányi Vénusz*, Budapest, Helikon, 1987, 213.

²⁰ A vizsgálat módja a Monok István szerkesztésében és irányítása alatt megjelent (a szegedi Scriptum Kiadó, valamint az Országos Széchényi Könyvtár által kiadott) könyvtárkatalogusok és könyvjegyzékek sorozatainak módszeres átnézése, valamint MONOK István, *A művelt arisztokrata* című könyve további lábjegyzet-hivatkozásaiban feltüntetett katalógusok és könyvlisták vizsgálata volt.

²¹ Ráday Levéltár C64-4d2-25.

²² MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. és Fasc. 44.

²³ BORVÖLGYI Györgyi, *Ráday Pál (1677–1733) könyvtára* (Budapest, OSzK, 2004).

²⁴ I. m., 63.

ti, jogi, és a politikai műveltség terén igen alapos olvasmányanyag állt össze,²⁵ de a kriptográfia szakirodalmá kimaradt a könyvtárból.

Hasonlóképpen, több mint száz évvel korábban Dudith András szorgalmas felhasználója volt a titkosíráskulcsoknak a bécsi udvarnak küldött nagyszámú követjelentésének tanúbizonysága szerint,²⁶ könyvtárában azonban a pillanatnyi kutatás nem mutatta ki rejtjelezéssel kapcsolatos kézikönyv jelenlétét, igaz, hogy a gyűjteményt csak részlegesen sikerült rekonstruálni.²⁷

Johann Heinrich Bisterfeld Rákóczi Zsigmondnak küldött nagyszámú titkosított levelet.²⁸ Ha Ráday könyvtárát tudatosan összeválogatottnak neveztük, akkor Bisterfeldét még elismerőbb szavakkal kell illetni, Bisterfeld ugyanis korának egyik legjelentősebb enciklopedista tudósaként, herborni majd gyulafehérvári professzor-ként szakmájából adódóan épített jól strukturált könyvtárat (és egyébként Rákóczi Zsigmond könyvbeszerzéseire is komoly hatást gyakorolt).²⁹ És bár a könyvtárban Giambattista della Portának és Athanasius Kirchnernek a könyveit is megtaláljuk, ezek nem a két szerző kriptográfiai művei, mint ahogyan más rejtjelezéssel kapcsolatos könyvet sem találunk.³⁰ Bisterfeld esetében felvethető persze, hogy a tudós kollégájától és apósától, Johann Heinrich Alstedtől is vehette kriptográfiai ismereteit.³¹ Valóban, Alsted *Enciklopediájának* van külön „Polygraphia” című fejezete, méghozzá az utolsó, hetedik kötetben, az „egyveleg tudományok” közt, a *Farragines disciplinarum, seu disciplinas compositas* részben a „Mnemonica” alatt, az „Ars lulliana” után.³² Igen ám, de ez a rész valójában egyetlen oldalnyi szöveg (miközben például a dohányról – „Tabacologia” – kétszer ennyit ír), amelyben a szerző Trithemius polialfabetikus táblázatát mutatja be működés közben. Márpedig a polialfabetikus módszerek bonyolultságuk okán ekkoriban még nem szerepeltek a valóságban is használt eljárások közt, az elmélet és a gyakorlat igen messze esett egymástól.

²⁵ I. m., 80–84.

²⁶ HHStA Staatskanzlei Interiora Ceremonie und courtoisie und Chiffren schlüssel: Kt. 12. Nr. 172, kiadva, Lech SZCZUCKI, SZEPESSY Tibor, eds. *Epistulae / Andreas Dudithius*, Vol. 1, Akadémiai Kiadó, 1992, 40–41, lásd még Vol. 2, 22–23; Vol. 3, 16–17; Vol. 4, 18–22.

²⁷ JANKOVICS József, MONOK István szerk., *Dudith András könyvtára*, Szeged, Scriptorum, 1993.

²⁸ SZILÁGYI Sándor, Herceg Rákóczy Zsigmond levelezése, MTT III/10. 654–676; MTT III/11. 289–300; MTT III/13, 229–257.

²⁹ VISKOLCZ Noémi szerk., *Johann Heinrich Bisterfeld (1605–1655). Bibliográfia, A Bisterfeld könyvtár Budapest – Szeged*, OSZK, Scriptorum, 2003, 91.

³⁰ I. m.

³¹ Alstedről: SZENTPÉTERI Márton, *Egyetemes tudomány Erdélyben. Johann Heinrich Alsted és a herborni hagyomány*, Budapest, Universitas Kiadó, 2008, valamint Howard HOTSON, *Johann Heinrich Alsted 1588–1638: Between Renaissance, Reformation, and Universal Reform*, Oxford, Clarendon Press, 2000; uő, *Paradise postponed. Johann Heinrich Alsted and the Birth of Calvinist Millenarianism*, Dordrecht–Boston–London, Springer, 2001.

³² Ioan. Henrici ALSTEDII, *Encyclopaedia septem tomis distincta*, Herbornae, 1630. és Lugd. Batav: 1640. Repr: Wilhelm SCHMIDT BIGGEMANN, ed., *Johann Heinrich ALSTED: Encyclopaedia septem tomis distincta*. Stuttgart–Bad Cannstatt, 1989–1990).

Nem találunk kriptográfiai kézikönyvet a Rákóczi-család rekonstruált könyvtárában,³³ sem a Teleki családjában,³⁴ pedig I. Rákóczi György fejedelem kiterjedt titkosírás-használatot folytatott, Teleki Mihálynak pedig százával maradtak fenn – részben saját kézzel – kódolt levelei. Bár e könyvtárak rekonstrukciója csupán részleges, ezért az eredmény elmaradásából önmagában nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, mégis tanulságos, hogy alig akad pozitív találat a keresés során. A kevés találat egyike Csanaki Máté könyvtára 1638-as leírásának egy tétele: *De occultis literarum Notis Johanne Baptista Porta Neapolithano Authore*.³⁵ Csanaki (1594–1636) I. Rákóczi György udvari orvosa volt és kolozsvári rektor, aki külföldi útjáról hazafelé indulva Gdańskban hagyta a könyveit. Onnan kellett halála után a fejedelemnek, aki megvette őket, hazahozatnia. Sárospatakra szállíttatta a gyűjteményt, de mivel a könyvek egy része ott már megvolt, ezért Erdélybe, Gyulafehérvárra hozatta őket.³⁶ A forrásokból kiderül, hogy maga Bisterfeld is izgatottan várta a könyvek érkezését. Következésképpen a fejedelemnek mégiscsak birtokában lehetett della Porta könyve, bár Rákóczi rejtjelhasználata (a nagy mennyiségű, könnyen feltörhető monoalfabetikus titkosírás és a kevés homofonikus, amelyet használt)³⁷ nem utal arra, hogy az olasz tudós módszerei megihlették volna.

Szintén a kevés pozitív találat közé tartozik Nádasdy Ferenc elkobzott könyvtárának 1678-as bécsi könyvvösszeírása, amelynek egyik tétele Trithemius *Steganographiájának* 1608-as, frankfurti kiadása.³⁸ Csábító volna feltételezni, hogy a Wesselényi-féle szervezkedésben érintett országbíró és királyi helytartó esetleg Trithemiustól merített titkos levelezésében, de a források ezt nem támasztják alá. Nádasdy titkosított levelei vagy kódszavakkal (nomenklátorokkal) ellátott monoalfabetikus,³⁹ vagy – a

³³ MONOK István szerk., *A Rákóczi-család könyvtárai, 1588–1660*, Szeged, Scriptorum, 1996.

³⁴ MONOK István, NÉMETH Noémi, VARGA András szerk., *Erdélyi Könyvesházak III. 1563–175, A Bethlen-család és környezete, Az Apafi-család és környezete, A Teleki-család és környezete. Vegyes források*, Szeged, Scriptorum, 1994.

³⁵ *I. m.*, 183.

³⁶ Csanakiról és könyvjegyzékéről bővebben: MONOK István, Csanaki Máté könyvjegyzéke, *Magyar Könyvszemle* (1983), 256–262.

³⁷ ÖTVÖS Ágoston, *Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából*, Kolozsvár, 1848.

³⁸ FARKAS Gábor, VARGA András, KATONA Tünde, LATZKOVITS Miklós, MONOK István szerk., *Magyarországi magánkönyvtárak II. 1588–1721. Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez*. 13/2, Szeged, Scriptorum, 1992, 103. Lásd még BAJÁKI Rita, BUJDOSÓ Hajnalka, MONOK István, VISKOLCZ Noémi szerk., *Magyarországi magánkönyvtárak IV. 1552–1740. Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmainak történetéhez* 13/4, Budapest, OSZK, 2009, 126; VISKOLCZ Noémi, Nádasdy III. Ferenc gyűjteményei, *Századok* 144 (2010), 873–893; SITTE Alfréd, Gróf Nádasdy Ferenc művei és könyvtára, *Magyar Könyvszemle* 10 (1902), 146–158; MONOK István, A Nádasdy család sárvári és pottendorfi udvara és könyves műveltsége, in *uő szerk., Kék vér, fekete tinta: arisztokrata könyvgyűjtemények 1500–1700, Nemzetközi vándorkiállítás*, Budapest, 2006, 69–85.

³⁹ HHStA, Ung Akt. Spec Verschwörerakten IV. Nádasdysche Akten Fasc. 314. Konv. B. 1671. I–III. fol. 76–78.

kor kihívásainak megfelelő – homofonikus⁴⁰ rendszerűek voltak, nincsen nyoma annak, hogy a Trithemius-féle bonyolult és körülményes üzenetlejtéses módszereket használta volna. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a kutatás ezen a téren még nincsen lezárva, kerülhetnek elő akár pozitív bizonyítékok is.

A többi általam azonosított kriptográfiai kézikönyv olyan gyűjteményekben fordul elő, amelyek tulajdonosának – vagy a mögöttük álló egyházi intézménynek – nem tudunk titkosírás-használatáról. Ráadásul semmi nem utal arra (igaz, semmi nem is zárja ki), hogy az adott könyv kézikönyvként használtatott volna. Így megtaláljuk a nagyszombati jezsuita könyvtár 1632-es katalógusában della Porta *De occultis literarum notis* tételét kétszer, az 1690-es katalógusban pedig „Trithemij Abbatis” *Poligraphia, octavo*, Argentorati, 1600-ját szintén kétszer (bár lehet, hogy csak két kötetben) feltehetően tévedésből a *Scriptura sacra, et patres* alá beosztva.⁴¹ Trithemius *Polygraphiája* (*Polygraphie libri sex* és a *Clavis polygraphiae*, 1518) megvolt az 1568-ban Magyarországon meghalt humanista, Hans Dernschwam könyvtárában is,⁴² a sárospataki könyvtárban⁴³ valamint a nagyenyedi kollégium könyvtárában az 1679–1680-os összeírás szerint.⁴⁴

Nézzük meg most, mennyire állja meg a helyét az a korábbi szakirodalomban hangsúlyozott állítás, hogy Athanasius Kircher művei hatással lehettek a hazai titkosírás-használatra! A jezsuita rend büszkesége, Kircher (1602–1660) kora egyik legtöbbet publikáló szerzője volt. Avignonban a matematika és a keleti nyelvek professzora volt, aztán Rómába ment, ahol kinevezték a Collegium Romanum professzorának. Talán elsőként ismerte fel a tömeges könyvgyártásban rejlő lehetőségeket. Amszterdami könyvkiadója segítségével a régi és az új ismeretek szinte minden részletéről készített enciklopédiát, amelyek telve voltak nyelvi, paleográfiai, történelmi és tudományos részletekkel. Ötvenéves szakmai karrierje alatt közel harminc könyvet írt. Egész Európával, sőt a kontinensen túli világgal is levelezett. Barátságban állt pápákkal és hercegekkel; püspökök, érsekek, arisztokraták támogatták, kértek tőle könyveket, látták el tudományos információkkal. A jezsuita rend erőforrásait használva a teljes világra kiterjedő információs rendszert hozott létre, Kínától Dél-Amerikáig min-

⁴⁰ HHStA, Ung Akt. Spec Verschwörerakten IV. Fasc. 312. Konv. A. fol. 4.

⁴¹ FARKAS Gábor Farkas szerk., *Magyarországi jezsuita könyvtárak 1711-ig*, II, Nagyszombat 1632–1690, Szeged, Scriptum, 1997, 96–97, 321.

⁴² BERLÁSZ Jenő, KEVEHÁZI Katalin, MONOK István, VARGA András szerk., *A Dernschwam-könyvtár. Egy magyarországi humanista könyvjegyzéke*, Szeged, JATE, 1984, 19.

⁴³ OLÁH Róbert szerk., *Protestáns Intézményi Könyvtárak Magyarországon, 1530–1750. Jegyzékszerű források*. Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 19/2, Budapest, OSZK, 2009, 281.

⁴⁴ MONOK István szerk., *Erdélyi Könyvesházak II, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyenyed, Szászváros, Székelyudvarhely*. Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 16/2, Szeged, Scriptum, 1991, 151.

denütt voltak levelezőpartnerei, akik a helyi vulkánokról, mágneses mezőről vagy írásrendszeréről szállították az adatokat.⁴⁵

Kircher lelkesedett az automatákért, nem egy uralkodót éppen elmés szerkezeteivel nyűgözött le. Rómában nagyszabású múzeumot gyűjtött, amelynek messze földről csodájára jártak a tudomány iránt fogékony utazók. A tudós saját vezetésében csodálhatták meg a különféle érdekességek páratlan gyűjteményét, a gépek, faobeliszkek, gyermekcsontvázak, preparált állatok, római temetkezési edények, kínai tárgyak, mozaikok, pénzérmék válogatott különlegességeit.⁴⁶

A jezsuita nagy kódfejtő hírében állt. Levelezőpartnereinek kriptográfiai rejtvényeket küldött, de maga is kapott megoldatlan titkosírásokat. Járt nála a történelem legrejtélyesebb könyve, a botanikai és csillagászati ábráiról, meztelen fürdőző nőiről és különös írásrendszeréről híres kézirat, amelyet majd kétszázötven évvel később megtalálójáról Voynich-kéziratnak fognak nevezni. Kircher belenézett, megvizsgálta, majd bölcsen félretette, nem rontotta a hírét azzal, hogy rossz megfejtést blöfföl. És milyen jól tette, a Voynich-kéziratba a második világháború legjobb kódfejtőinek is beletört a bicskája, máig nem sikerült megfejteni, pedig nem kevés erőforrás áll rendelkezésre.⁴⁷

A kriptográfia területére tartozó könyve az 1663-as *Polygraphia Nova et Universalis*. Kircher szándékosan kis példányszámban nyomtatta ki, és kevés uralkodónak és más fontos embernek küldte el személyes levéllel. Nagyobb része nem is titkosírás, hanem Trithemius nyomán *Polygraphia*, azaz olyan kommunikációs eszköz, amellyel felülkerekedhet a bábeli nyelvzavaron. A különféle nyelvek azonos jelentésű szavaihoz ugyanazt a számot rendeli egy nagy, többnyelvű szótárban. Így aztán, ha mondjuk, leírja egy német mondat szavainak megfelelő számokat egymás után, azt más valaki, aki egyáltalán nem tud németül, ki tudja olvasni olaszul: 17. századi fordítóprogram. A rendszer ebben a formában ugyan a kommunikáció megkönnyítésére szolgál, a kötet harmadik könyve azonban a szöveg tartalmának elrejtésére ad eszközöket. Itt elsősorban Trithemius és Vigenère alapján behelyettesítéses rejtjeleket és betűper-

⁴⁵ A Kircherről szóló számos publikáció közül az alábbiakkal érdemes kezdeni: John Edward FLETCHER, *Athanasius Kircher und seine Beziehungen zum gelehrten Europa seiner Zeit*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1988; Paula FINDLEN, *Athanasius Kircher: The Last Man Who Knew Everything*, New York, Routledge, 2004; Joscelyn GODWIN, *Athanasius Kircher's Theatre of the World: The Life and Work of the Last Man to Search for Universal Knowledge*, Rochester, Vt., Inner Traditions, 2009.

⁴⁶ Megítélése már életében is ellentmondásos volt, Boyle, Leibniz, és az egész Royal Society az ő műveit olvasta, hozzá viszonyult, de erősen kritikusan. Descartes szerint a jezsuita sok trükköt tud, inkább sarlatán, mint tudós. Huygens arra panaszkodott, szörnyű a könyve. Matematikusok teljes generációja rökönödött meg, amikor látványosan, de helytelenül bizonyította, hogyan lehet négyszögesíteni a kört. Sokan távolságtartóak maradtak, mások nyíltan figyelmeztettek Kircher önkényes szövegértelmezéseire. FINDLEN, *Athanasius Kircher*.

⁴⁷ Gerry KENNEDY, Rob Churchill, *The Voynich Manuscript: The Mysterious Code That Has Defied Interpretation for Centuries*, Rochester, Vt., 2006.

mutató módszerek leírását kapjuk. A mesterséges nyelvtervezet és a kriptográfia kéz a kézben járt.⁴⁸

Kircher Magyarországon korántsem volt ismeretlen.⁴⁹ Voltak barátai, levelezőpartnerei, rajongói. Nádasdy Ferencnek és Lippay György érseknek ajánlotta az Egyiptomról szóló könyve egy-egy fejezetét. Több arisztokrata, egy Batthyány, sőt egy Erdődy gróf is meglátogatta Rómában. Nádasdyval a távcsövek szerkesztéséről levelezett, küldött is neki egy csillagászati távcsövet. A nagyszombati jezsuitáktól bányászati információkat kapott a föld alatti világról szóló könyvéhez különféle ércekről, föld alatti vizekről és barlangi törpékről. A Zrínyi-könyvtárban több könyve is megvolt, köztük a hieroglifa megfejtéseit tartalmazó *Oedipus Aegyptiacus* és a mágnesességről szóló *De Magnetica Arte libri tres*.⁵⁰ Lippay több könyvet is olvasott tőle, ezek közt volt olyan, amelyet a jezsuita tudós maga küldött el neki. Oroszlánkő ura, Jakusith Imre is gyűjtötte Kircher könyveit, levelezett is a tudóssal, aki elküldte neki az összes könyvének listáját. Ma összességében Kircher harminc művének kilencvenhat példánya található vagy azonosítható magyarországi könyvtárban.⁵¹

Kircher tehát ismert volt a művelt értelmiség köreiben. De válhatott-e a hazai titkosírás-használat forrásává? Mint láttuk, egyetlen könyve foglalkozott kriptográfiával, és az is csak részben. A rejtjelek tematikája más könyveiben is feltűnik, de sehol nem olyan részletesen, hogy abból praktikus módszereket lehessen meríteni. Márpedig a *Polygraphia* nem tartozott Kircher Magyarországon ismert könyvei közé. A Zrínyi-könyvtárban – legalábbis mai tudásunk szerint – nem volt meg. Jakusith cím szerint említi, hogy hiányzik gyűjteményéből. Kizárólag egy példányáról tudunk, amelyet a jezsuita tudós Lippay érseknek küldött. Ez a példány azóta is Esztergomban van a Főszékesegyházi Könyvtárban.⁵²

Összességében azt mondhatjuk, hogy Selenus és Vigenère alig, della Porta, Tritemius és Kircher viszont meglehetősen ismert volt a 17. századi Magyarországon, műveiket kis utánajárással meg lehetett találni. Portától azonban leginkább a *Magia*

⁴⁸ Kircher Polygraphiájáról: Nick WILDING, If you have a secret, either keep it, or reveal it: Cryptography and Universal Language, in Daniel STOLZENBERG ed., *The Great Art of Knowing – The Baroque Encyclopedia of Athanasius Kircher*, Fiesole, Stanford University Libraries, Edizioni Cadmo, 2001, 93–103; uő, Publishing the Polygraphy: Manuscript, Instrument, and Print in the Work of Athanasius Kircher, in Paula FINDLEN ed. *Athanasius Kircher*, 283–296; Daniel STOLZENBERG, The Universal History of the Characters of Letters and Languages: An Unknown Manuscript by Athanasius Kircher, *Memoirs of the American Academy in Rome* 56/57 (2011/2012), 305–321.

⁴⁹ Kiss Farkas Gábor, „Difficiles Nugae” Athanasius Kircher magyarországi kapcsolatai, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 109 (2005), 436–463.

⁵⁰ HAUSNER GÁBOR, KLANICZAY TIBOR, KOVÁCS SÁNDOR IVÁN, MONOK ISTVÁN, ORLOVSZKY GÉZA szerk., *A Bibliotheca Zriniana története*, Budapest, Argumentum Kiadó, 1992, 324–326. Kircher művei a könyvtárban: *Oedipus Aegyptiacus*, 1652, *Jesu Magnes, sive de Magnetica Arte libri tres*, 1654, *Ars magna lucis*, 1646, *Scrutinium Physico-medicum*, 1658.

⁵¹ Kiss Farkas, „Difficiles Nugae”, 457.

⁵² Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár 28879-es jelzetű példánya Lippaynak ajánlva: Kiss Farkas, „Difficiles Nugae”, 443.

naturalis (Antwerpen, 1560), míg Kirchertől az *Oedipus Aegyptiacus* (I–II, Róma, 1652–1654.) volt elterjedt, e két szerző tehát nem elsősorban a rejtjelezéssel kapcsolatos műveivel képviseltette magát a hazai könyvpiacra. Mindegyik felsorolt szerzőre igaz ugyanakkor, hogy a titkosírástörténet folyamán egyre kifinomultabb és körmönfontabb technológiák iránt érdeklődött, olyan kombinatorikus és gyakran több ábécét használó, polialfabetikus módszerek iránt, amelyek komoly intellektuális teljesítményt jelentenek, de amelyek használati értéke a korban csekély volt. A kor diplomáciai, politikai, hadi és magánrejtjelezése vagy megmaradt a monoalfabetikus szinten, vagy pedig – fejlettebb esetben – homofonikus titkosírást jelentett. A – többek közt Zrínyi Miklós⁵³ vagy Lippay György⁵⁴ által is használt – homofonikus titkosírással azonban az említett korabeli szakkönyvek gyakorlatilag egyáltalán nem foglalkoztak, az olyan monoalfabetikus módszereket pedig, amelyben az ábécé egyik felét megfeleltetjük a másiknak, vagy amelyben csak a magánhangzókat cseréljük ki rejtjelszimbólumokra, olyannyira elavultnak tartották, hogy említésre sem méltatták. Nem zárhatjuk ki, hogy egyes titkosírás-használók kezébe került Trithemius vagy Kircher *Polygraphiája*, esetleg della Porta *De occultis literarum notis*, semmilyen jel nem utal azonban arra, hogy olvasmányaik alapján fejlesztették vagy változtatták volna máshonnan merített módszereiket. Minden arra utal, hogy titkosírás-használatuk forrását másutt kell keresnünk.

Mesterséges nyelvek

A 17. század közepe táján elszaporodó mesterséges nyelvtervezetek kérdéséről érintetük Kircher esetében, akinek *Polygraphiája* nagy részben e kérdéskörhöz tartozik. Univerzális, tökéletes, filozófiai vagy mesterséges nyelvtervezetek számos szerző tollából és számos célból születtek.⁵⁵ A szerzők részben egybeestek a jelentősebb kriptográfiai szerzőkkel, részben nem, de majdnem valamennyien a kora újkor leg-

⁵³ SZÉCHY Károly, *Gróf Zrínyi Miklós*, Budapest, Franklin, 1896–1900, 3. köt. 335–338, 4. köt. 252–268.

⁵⁴ BEKE Antal szerk., Pázmány, Lippay és Eszterházy levelezése I. Rákóczy Györggyel [1629–1637.], 1–3. *Magyar Történelmi Társulat*, 1881, 641–674, 1882, 134–148, 279–325, a rejtjelkulcs: 144–146.

⁵⁵ Mesterséges nyelvekről: Louis COUTURAT, Leopold LEAU, *Histoire de la langue universelle*, Hachette, Paris, 1903; *Les nouvelles langues internationales*, Hachette, Paris, 1907; ARNO BORST, *Der Turmbau von Babel: Geschichte der Meinungen über den Ursprung und Vielfalt der Sprachen und Völker*. 6 k., Hiersemann, Stuttgart, 1957–1963; PAOLO ROSSI, *Clavis universalis: arti della memoria e logica combinatoria da Lullo a Leibniz*, Bologna, il Mulino, 1983; JAMES KNOWLSON, *Universal Language Schemes in England and France, 1600–1800*, Toronto, University of Toronto Press, 1975; ROBERTO PELLERER, *Le lingue perfette nel secolo dell'utopia*, Roma–Bari, Laterza, 1992; MARY M. SLAUGHTER, *Universal languages and scientific taxonomy in the 17th century*, Cambridge, Cambridge University Press, 1982; UMBERTO ECO, *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea*, Bari, Laterza, 1993, magyarul: *A tökéletes nyelv keresése az európai kultúrában*, Budapest, Atlantisz Könyvkiadó, 1998.

jelentősebb értelmiségei közé tartoztak: Johannes Trithemius, Athanasius Kircher, René Descartes, Isaac Newton, Gottfried Wilhelm Leibniz, Marin Mersenne, George Dalgarno, Joseph de Maimieux, Francis Lodwick, Cave Beck, John Wilkins vagy a magyar Kalmár György.⁵⁶ Céljaik gyakran eltértek, volt köztük, aki praktikus, mindenki által használható közös nyelvet akart szerkeszteni, volt, aki inkább – akár a praktikum rovására is – logikailag jól felépített, az emberi tudás filozófiai megalapozására alkalmas eszközt kívánt létrehozni. Volt, aki az ádami ősnylvet kereste, volt, aki – mint a már megismert Kircher vagy Cave Beck – nem is közös nyelvet, hanem közös írást szerkesztett, amelyet mindenki a maga nyelvén olvashatott ki.⁵⁷ Mindezen tervekre igaz, hogy a nyelvet felhasználhatóvá és hozzáférhetővé kívánták tenni. A projekt – természetéből adódóan – nyílt és nem titokzatoskodó volt, alapvetően különbözik tehát a titkosírás-tervezetek rejtőzködő jellegétől. Mégis, sok közös elem található a két történet közt. Először is, amint láttuk, gyakran azonosak a szerzők, ugyanazokat a tudósokat hozta lázba a hasznos műnyelv szerkesztésének izgalma, mint a praktikus rejtjelek kínálta rejtőzködés.⁵⁸ Másodszor, ha egy mesterséges nyelv leírását elvesztjük, és pusztán a végterméke, a nyelv alkalmazása marad meg, könnyen olyan helyzetben találjuk magunkat, mint egy ismeretlen kódrendszer vagy titkosírás előtt ülő kódfejtő.

A harmadik ok, amiért a mesterséges nyelvtervezetek potenciális hatásán el kell gondolkoznunk, hogy míg a legtöbb titkosírás-táblázat betűket, szótagokat és kódszavakat feleltet meg rejtjelszimbólumoknak, addig egy-két kulcsban nyelvtani kategóriák is megjelennek, az accusativus, a genitivus, a dativus és az ablativus jele (grafikus jelek az egyébként számokból álló táblázatban), valamint a többes szám (szintén grafikus) szimbóluma. Teleki Mihály két táblázatában is látunk erre példát.⁵⁹ Hasonló nyelvtani kategóriák igen elterjedtek a mesterséges nyelvtervezetekben, így Wilkins, della Porta, Kircher és mások nyelveiben. A mesterséges nyelvek természetesen általában bonyolultabb rendszereket vezetnek be, Kircher *Polygraphia*-ja például a főnévragozás (*declinatio*) mellett az igeragozást (*conjugatio*) is grafikus jelekkel jelzi.⁶⁰ Igeragozásnak mindaddig nem találtam rejtjelkulcsokban nyomát, és arra sincsen közvetlen bizonyíték, hogy a 17. század második felének kulcsaiban a főnévragozási elemek feltűnése a mesterséges nyelvek rendszeréből érkezne: a kapcsolat lehetőségét további bizonyíték feltűnéséig legalábbis felvetjük. Talán szükségtelen hangsúlyozni, hogy a titkosírás-technikai ké-

⁵⁶ Minderről részletesebben írok a *Titkosítás a vallásban* című fejezetben.

⁵⁷ Így például: Cave BECK, *The Universal Character by which all the Nations in the World may Understand one anothers conceptions, Reading out of one Common Writing their own mother tongues*, London, Thomas Maxey, 1657, vagy Athanasius KIRCHER, *Polygraphia Nova et universalis ex combinatoria arte detecta*, Rome, Varesius, 1663.

⁵⁸ A mesterséges nyelvek és a kriptográfia közös történetéről: Gerhard STRASSER, *Lingua Universalis: Kryptologie und Theorie der Universal Sprachen im 16. und 17. Jahrhundert*, Wolfenbütteler Forschungen, Vol. 38, Wiesbaden, Harrassowitz, 1988.

⁵⁹ MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok (T.Tel.10 és T.Tel.13)

⁶⁰ KIRCHER, *Polygraphia nova*, 15.

zikönyvekkel kapcsolatban felvetett nehézségek – azaz annak bizonyítási kényszere, hogy a titkosírástábla szerkesztők olvashattak-e mesterséges nyelvtervezeteket – ebben az esetben legalább annyira jelentkeznek, mint az előző esetben.

A gyorsírás

A magyarországi titkosírás-használat és gyorsírás kapcsolatát Siklóssy László már a harmincas években felvetette, amikor az országgyűlési beszédekről szóló könyvében áttekintést nyújtott a politikai természetű beszédek lejegyzési módjairól.⁶¹ A kapcsolatot lehetősége logikusan adódik, gondoljunk csak arra, hogy a politikai beszédeket és az elküldendő levelek tervezeteit gyakran ugyanazok a titkárok jegyezték le, akik a titkosírástáblák szerint kódolták a diplomáciai szempontból érzékenyebb üzeneteket. John Willis, az egyik legkorábbi kora újkori gyorsírás-szerző hangsúlyozza, hogy rendszere titkosírásként is alkalmazható azok ellenében, akik nem ismerik a gyorsírás tudományát.⁶² A 19. században több olyan könyvet is ismerünk, amely együtt tárgyalja a két kérdést,⁶³ a huszadik században is közös olykor a két téma szakirodalmá,⁶⁴ mint ahogyan arra is bőszeggel adódik példa,⁶⁵ hogy egy eredetileg gyorsírással lejegyzett napló a karaktertábla hiányában – a szerző szándékával összhangban vagy épp annak ellenére – titkosírássá válik. De mennyire beszélhetünk valódi kapcsolatáról a 16–17. században?

Vizsgált korszakunk a gyorsírás-történelem vakfoltjára esik. A gyorsírássos jelek, vagy más néven Tiro-féle jelek (*notae Tironianae*) ugyanis a késő ókorban és a kora középkorban voltak igazán elterjedtek, amikor a betűírás különösen nehézkes volt. A rendszer folyamatosan kifinomultabbá és bonyolultabbá vált, a 12. századra már több ezer jelet számlált, köztük betű- és fogalomjelekkel. A késő középkorra azonban a rendes latin írásmód is kellően felgyorsult, a rövidítések és tronkolások egyre általánosabbak lettek, így a Tiro-féle jelek jelentősége visszaszorult, a gyorsírásszimbólumok gyakorlatilag eltűntek. Ezután a gyorsírások történetéből kimaradt

⁶¹ SIKLÓSSY László, *Az országgyűlési beszéd útja*, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1939, korszakunk felől különösen: 30–45. Ziegler Andrásnak mondok köszönetet, hogy felhívta a könyvre a figyelmemet.

⁶² John WILLIS, *The Art of Stenographie, teaching by plaine and certaine rules, to the capacite of the meanest, and for the use of all professions, the way of compendious writing*, London, Cuthbert Burbie, 1602. Bibliothèque Nationale de France, Réserve, V 30834. A hivatkozott állítás a második, nem számozott oldalon található.

⁶³ A kérdéssel részletesebben foglalkozom *A Rohonci kód* című könyvem 10. fejezetében.

⁶⁴ Például Giorgio COSTAMAGNA, *Tachigrafia notarile e scritture segrete medioevali in Italia*, Rome, ANAI, 1968.

⁶⁵ Lásd például James J. GILLOGLY, *Breaking an Eighteenth Century Shorthand System*, *Cryptologia* 11/2 (1987), 93–98 vagy Emanuele VITERBO, *The Ciphered Autobiography of a 19th Century Egyptologist*, *Cryptologia* 22/3 (1998), 231–243.

néhány évszázad, a 16. században lényegében újra fel kellett fedezni. Bár tudomásunk van róla, hogy Itáliában a 15. században az írnokok saját módszert fejlesztettek ki a szavak és fogalmak rövidítésére és tömörítésére, amelyek célja rendszerint a hivatalos beszédek gyors feljegyzése, és leggyakrabban a szentbeszédek tartalmának megörökítése volt, az újraalapítók közt mégis a következő három, kora újkori szerzőt szokták említeni: Timothy Bright (*Characterie; An Arte of Shorte, Swifte and Secrete Writing by Character*, 1588.), John Willis (*Art of Stenography*, 1602), valamint Thomas Shelton (*Short-Writing*, 1626, későbbi kiadásokban: *Tachygraphy*). A rendszerek gyakran elhagyták a magánhangzók jelölését, csak a mássalhangzókat jelölték külön karakterrel, míg a magánhangzóra többnyire a következő mássalhangzójel pozíciójából, a vonás vastagságából, a körülötte lévő pontjelekből vagy más indirekt módon lehetett következtetni. A gyorsíró rendszerek általában 150-200 jelet használtak mindezek jelölésére, következésképp egészen hasonló méretűvé váltak, mint egy homofonikus titkosírás.⁶⁶

Míg az első modern rendszerek az 1600 körüli évtizedekben születtek Angliában, Magyarországon – úgy tűnik – csupán százötven-kétszáz évvel később születtek hasonló kézikönyvek. Bár a hazai gyorsírás-használat korai évszázadainak története még megírásra vár, pillanatnyilag nincsen különösebb nyoma, hogy 1700 előtt a politikai beszédek minél gyorsabb lejegyzésének módjai olyan mértékig rendszerbe foglaltattak volna, hogy a titkosírósmódszerekre hatást tudtak volna gyakorolni. Éppen ellenkezőleg, úgy tűnik, a rejtjelezés állt fejlettebb szinten, mint a gyorsírás.

A török kérdés

Korábban már részletesen végigkövettük, hogyan fejlődött a középkor évszázadai során az arab kriptológia (titkosírás-tudomány) és hogy a különféle damaszkuszi és kairói tudósok, költők, nyelvészek milyen technikákat javasolnak a kódtörő számára (kriptoanalízis – rejtjelfejtés). Az arabok több mint fél évezredes előnyét dokumentálja *A titkosírás arab eredetei* (Arabic Origins of Cryptology) című könyvsorozat.⁶⁷ Azt is említettük, hogy a nyugati titkosírás-tudomány nem az arab eredmények be-

⁶⁶ Érdemes röviden megemlékezni a szijakat írásról, amelyet arab hivatalnokok már a 10. században használtak a számadáskönyvek vezetésére. A szijakat írás egyfajta gyorsírás volt, amellyel az államigazgatási és adórendszerrel kapcsolatos információkat tartalmazó deftereket vezették, de csak a „beavatottak” tudták elolvasni, ezért bizonyos fokig titkosírássá vált, sőt még a modern kutatóknak is nagy nehézséget okozott megtanulniuk. Lásd FEKETE Lajos, *Die Siyaquat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung. Beitrag zur türkischen Paläographie mit 104 Tafeln I–II*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1955.

⁶⁷ A Mohamad MRAYATI, Yahya MEER ALAM és M.Hassan AT-TAYYAN által szerkesztett sorozatnak a KFCRIS & KACST kiadónál mindeddig hat kötete jelent meg: *Al-Kindi's Treatise on Cryptanalysis* (2003); *Ibn Adlan's Treatise* (2003); *Ibn ad-Durayhim's Treatise* (2004); *Ibn Dunaynir's Book* (2005); *Three Treatises on Cryptanalysis of Poetry* (2006); *Two Treatises on Cryptanalysis* (2007).

fogadása folytán, hanem önállóan, az itáliai diplomácia fejlődése nyomán szökken szárba. Míg más tudományos területeken – elsősorban az Ibériai félszigeten és Szicíliában – a nyugati kultúra lelkes tanítványnak bizonyult, a kriptográfia alapkönyvei nem jutottak el hozzá.

Al-Kindí, ibn ‘Adlán, ibn Dunajnír, ibn ad-Durajhim, al-Kalkasandí és néhány további szerző munkáit éppen az isztambuli gyűjtemények őrizték meg az utókor számára. Logikusan adódik a kérdés, nem nyithatott-e az Oszmán Birodalom közép-európai terjeszkedése egy új tudásátadó csatornát, nem hozhatott-e magával a magyarországi török uralom olyan kriptográfiai technikákat, amelyek beépülhettek a nyugati gyakorlatba. Miért ne lehettek volna e tudásátadás eszközei a hírszerzés emberei, azok a kémek, titkos levelezők vagy kettős ügynökök, akiknek titkos rendszere behálózta a török hódoltság, a Habsburg-irányítás alatt lévő Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség területét? E levelezők ugyanis gyakran használtak rejtjeleket üzeneteik továbbítására. Saját maguk is – különösen, ha kettős ügynökök voltak – segíthették a tudásátadást, de az sem zárható ki, hogy a leveleik elfogására és feltörésére szakosodott ellenséges kódtörő irodák tanulhattak a feltört módszerekből. Tágabbra nyitva a kérdést: válhatott-e a 11–13. századi spanyol, és dél-itáliai tudásátadás-csatorna mellett a 16–17. századi Magyarország olyan helyszínné, ahol kriptográfiai módszerek terjedtek az arra fogékony szerzők körében?

Az utóbbi évtizedekben a három részre szakadt országban zajló kora újkori kémkedés,⁶⁸ mind a Habsburg-,⁶⁹ mind az oszmán⁷⁰ hírszerzés egyre komolyabb

⁶⁸ A kérdés szakirodalmának részletes áttekintése: BAGI Zoltán Péter, A 16–17. századi határvidéki és diplomáciai kémkedés magyar nyelvű irodalmának áttekintése, *Aetas* 27 (2012), 176–188.

⁶⁹ Josip ŽONTAR, *Obveščevalna služba in diplomacija avstrijskih Habsburžanov v boju proti Turkom v 16. stoleju. Der Kundschafterdienst und die Diplomatie der österreichischen Habsburger im Kampf gegen die Türken im 16. Jahrhundert*, Ljubljana, Slovenska Akademija Znanosti i Umetnosti, 1973; FODOR Pál, Kémkedés a török korban, *Keletkutatás* 1995 ősz. 121–126; SZAKÁLY Ferenc, Egy végvári kapitány hétköznapijai. Horváth Márk szigetvári kapitány levelezése Nádasdy Tamás nádorral és szervitoraival, 1556–1561, in KANYAR József szerk., *Somogy Megye Múltjából* (Levéltári Évkönyv) 18 (1987), 45–126.; PETERCSÁK Tivadar és BEREZC Mátyás szerk., *Információáramlás a magyar és török végvári rendszerben*, Eger, Dobó István Vármúzeum, 1999, különösen az alábbi tanulmányok: PÁLFFY Géza, Hírszerzés és hírközlés a törökkori Magyarországon, 33–65; HILLER István, A Habsburg informátorhálózat kiépítése és működése az Oszmán Birodalomban, 157–169; KERÉKES Dóra, Kémek Konstantinápolyban: A Habsburg információszervezés szervezete és működése a magyarországi visszafoglaló háborúk idején (1683–1699), *Századok* 141 (2007), 1217–1258; Uő, Hírszerzés a XVI–XVII. században, *Irodalomismeret* 13 (2003), 63–70; Uő, *Diplomaták és kémek Konstantinápolyban*, Budapest, L’Harmattan, 2010.

⁷⁰ Emrah Safa GÜRKAN, The efficacy of ottoman counter-intelligence in the 16th century, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung.* 65 (2012), 1–38, DÁVID Géza–FODOR Pál, Oszmán hírszerzés Magyarországon, in PETERCSÁK–BEREZC, *Információáramlás*, 197–207; ÁGOSTON Gábor, Információszervezés és kémkedés az Oszmán Birodalomban a 15–17. században, in PETERCSÁK–BEREZC, *Információáramlás*, 129–157. Lásd még Dejanirah COUTO, Spying in the Ottoman Empire: Sixteenth-Century Encrypted Correspondence, in Francisco Bethencourt and Florike Egmond eds. *Cultural Exchange in Early Modern Europe* (Volume III) – *Correspondence and Cultural Exchange in Europe, 1400–1700*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, 274–312.

és részletesebb vizsgálat tárgyát képezi. A kettősügynökök (Trombitás János,⁷¹ David Passi,⁷² és mások⁷³) különösen érdekes – és egyre jobban ismert – fejezetét képviselik a hírszerzés történetének. Komoly kutatás tárta fel az egyes hírszerzések központi és periferiális rendszereit, a kapcsolattartás formáit, a megszerzett információ tartalmát, a kémek és titkos levelezők társadalmi háttérét, foglalkozását, sorsát, életét és halálát, az általuk küldött üzenetek hatását. Bár a témáról alkotott képünk sokkal részletesebb és pontosabb, mint két évtizeddel korábban, komoly levéltári kutatás szükséges még ahhoz, hogy a hírszerzés rendszere a teljes kora újkorban áttekinthető legyen, mint ahogy ahhoz is, hogy jól lássuk a titkos levelezők rejtjelhasználatának részleteit. Keveset tudunk arról, hogy a kémek milyen módon kapták a kódtáblát, amelyet aztán a biztonság érdekében meg kellett tanulniuk,⁷⁴ mint ahogy arról is keveset tudunk, hogy milyen gyakran változtatták kódjaikat. E kérdések egy része további levéltári vizsgálattal világosabbá válik, másik része azonban nehezen hozzáférhető, ugyanis a titkosírással készült leveleket gyakran megsemmisítették, és csak a „megfordított” változat, a levél nyílt szövegre átírt tartalma maradt fenn.

Ami viszont pillanatnyilag is megítélhető, annak alapján igen valószínűtlennek tűnik, hogy rejtjeltechnika tekintetében bármiféle tudásátadásnak lehetnénk tanúi a török (arab) és a nyugati (magyar–Habsburg) világ közt, az pedig még kevésbé valószínű, hogy ez éppen a titkos levelezők tevékenységén keresztül történhetett.

Először is, sajnos semmit nem tudunk arról, vajon a fent említett arab kriptográfiai kézikönyvek kikerültek-e a levéltárból a török fővárosban. Azaz a legkevésbé sem világos, hogy volt-e egyáltalán arab (damaszkuszi–kairói) – oszmán–török tudásátadás. Bár a szövegkiadások igencsak részletesek, és komoly háttérkutatást tartalmaznak, a kéziratok provenienciája homályban van, erre a szerkesztők vagy nem találtak, vagy nem is kerestek részleteket. Könnyen elképzelhető, hogy a könyvek érintetlenül feküdtek az isztambuli könyvtárak polcain (több esetben egyébként csupán egyetlen fennmaradt példányról beszélünk). A tudásátadás hiányára több adat is utal. 1551-ben az átmenetileg lefogott császári követ, Malvezzi leveleit a törökök hiába próbálják feltörni, annak kódja kifog

⁷¹ SZAKÁLY Ferenc, *Mezőváros és reformáció. Tanulmányok a korai magyar polgárosodás kérdéséhez*, (Humanizmus és reformáció 23.) Budapest, Balassi Kiadó, 1995, 225–290.

⁷² Elif ÖZGEN, The connected world of intrigues: the disgrace of Murad III's favourite David Passi in 1591, *Leidschrift*, 27 (2012), 75–100; Passihoz lásd még Pál FODOR, An anti-Semite Grand Vizier? The crisis in Ottoman-Jewish Relations in 1589–91 and its Consequences, in uő ed., *In Quest of the Golden Apple: Imperial Ideology, Politics, and Military Administration in the Ottoman Empire*, Istanbul 2000, 191–206.

⁷³ GÜRKAN, The efficacy of ottoman counter-intelligence, 28–31.

⁷⁴ Kerekes Dóra szíves közlése. Lásd még KEREKES Dóra, Titkosszolgálat volt-e a Habsburgok 16–17. századi „Titkos Levelezői Hálózata”, in KATONA Csaba szerk., *Kémek, ügynökök, besúgók. Az ókortól Mata Hariig*, Szombathely, 2014, 97–136.

rajtuk.⁷⁵ Egy, az 1560–1570-es évekből származó történelmi részlet szerint az oszmán-törökök olyannyira nem álltak a helyzet magaslatán kriptóanalízis tekintetében, hogy többször is megkísérelték tiltani, hogy az isztambuli velencei (vagy bármely más) követ leveleit sifírozva küldje haza, és egy alkalommal – némi ön-íroniával – arra is felszólították, tanítsa meg nekik kódjait. A követ udvariasan kitért a felszólítás elől.⁷⁶ Sőt, az is előfordult, hogy akinél kódolt levelet találtak, azt egyszerűen halálra ítélték, a velük gyakran szövetséges franciáktól pedig segítséget kértek más nációk rejtjelezett leveleinek megfejtéséhez.⁷⁷

Nem bizonyítható tehát, hogy maguk az oszmán-törökök örökösei lettek volna a magas szintű arab kriptográfiai tudásnak, de az sem látszik, hogy a titkos levelezők olyan technikákat alkalmaztak volna, amelyek a kor rejtjelezési eszközeihez képest újak, fejlettebbek lettek volna. Sőt, ha megnézzük titkos levelezőknek a császári udvarhoz intézett jelentéseit az 1630-as években, azt látjuk, hogy még mindig az addigra már elavultnak számító grafikus jeleket használták a könnyebben kezelhető számok helyett.⁷⁸

Bár – mint hangsúlyoztam – az elvégzett levéltári kutatás korántsem kimerítő, pillanatnyilag nem látok korrelációt a rejtjelhasználat fejlettsége és a török kódhasználatához való közelség közt. Korreláció – még hozzá igen erős – egészen másutt mutatható ki.

Távolság a diplomáciától

A fejezet elején idézett példák egyértelműen azt mutatják, hogy ha „átlagember” a felhasználó, inkább a monoalfabetikus, technikai értelemben elmaradott titkosírást alkalmazza. Balassinak és Szaniszlónak semmi köze nem volt a professzionális diplomáciához, bár kriptográfiai kézikönyvekhez némi nehézség árán hozzáférhettek volna, ennek nem látták szükségét. Könnyebben juthatott ilyen könyvekhez Johann Heinrich Bisterfeld, elegendő volt, ha apósa és tudóstársa, Alsted Enciklopédiáját leemeli a polcra, és kedvére válogathatott volna a polialfabetikus módszerek közül. Ő azonban a kor diplomáciai gyakorlatában elterjedt homofonikus módszereket választotta. Rákóczi homofonikus kódokat használt a francia udvarral vagy a lengyel szövetségeseivel, de elavultat a harctéren működő tábornokaival, mint ahogyan azok (Bercsényi és Károlyi) is kezdetleges, nehezen alkalmazható és sok félreértésre okot adó grafikus és monoalfabetikus rejtjelekkel írtak egymásnak.

⁷⁵ KROPF Lajos, Malvezzi elfogattatása, *Századok* 30 (1896), 389–393.

⁷⁶ GÜRKAN, The efficacy of ottoman counter-intelligence, 22–23.

⁷⁷ Kerekes Dóra szíves közlése.

⁷⁸ ÖStA HHStA Staatenabteilungen Türkei I. Kt. 112. Konv. 5. fol. 1–4. (rejtjel); 5–9. (nyílt szöveg), fol. 17–23. (nyílt szöveg); fol. 24–28. (rejtjel). Megköszönöm Kerekes Dórának, hogy e forrásokra felhívta a figyelmem.

Bármennyire is csábító lenne, hogy a kora újkori magyarországi rejtjelhasználatot valamiféle könyv alapú tudásra vezessük vissza, sem a hazai könyvgyűjteményekben fellelhető Trithemius, della Porta, Kircher, sem az isztambuli könyvtár mélyén meghúzódó al-Kindí és társai használatára nem utal semmi. Éppen azt tapasztaljuk, hogy minél közelebb állt valaki a nemzetközi diplomácia gyakorlatához, annál fejlettebb, homofonikus kódokat használt, s minél távolabb – bármilyen értelmiségi háttere is volt – annál kevésbé fejlett, monoalfabetikust. A della Porta, Vigenère, Selenus vagy az arab szerzők könyveiben található kifinomultabb eszközöket senki nem használta. A kora újkori rejtjelhasználók nem mutattak akadémiai érdeklődést a kriptográfia tudománya iránt.

A TITKOLÓZÁS TEREI

Disszimuláció és a titok

„Tudom, édes Nemessány uram, ő nagyságának mivel tartozom, de egy *kis korig dissimulálnom* kell,” – írja Absolon Dániel Nemessányi Bálintnak címzett hosszú levelében 1678 karácsonyán.¹ A disszimulálás szavát is clavissal titkosítja, készségesen elébe menve a szakirodalom majdani – huszadik század végi – fejleményeinek, amely szerint a 16. és a 17. század a disszimuláció *par excellence* kora volt.²

A disszimuláció terminusa bizonyos fokig neologizmusnak tekinthető, bár olykor a múlt történelmi szereplőitől sem volt idegen a használata. Ezt Absolon fenti mondatánál jobban mutatja Torqueto Accetto műve, az 1641-es *Della dissimulazione honesta*, a disszimuláció diskurzusának egyik alapműve.³ Ha a szót csak elszórtan használták is, a tevékenység annál jellemzőbb: udvaroncok és uralkodók, hivatalnokok és politikusok, kémek és követek, filozófusok és természettudósok választották az érvényesülés és a túlélés elsődleges eszközének valódi szándékaik leplezését, homályban hagyását, más szándékokkal való elfedését, disszimulálását. Diplomáciai és kereskedelmi tárgyalásokban, hadviselésben és béketárgyalások során, utódlási problémák és területi igények rendezésében olyan szereplők vettek részt, akik különféle kommunikációs irányokban különféle szándékokat, gondolatokat, érzelmeket színleltek. A szakirodalom számos esetet interpretál, amelyben egy adott történelmi szereplő őszinte színvallása végzetessé vált volna, a színlelés eszközével azonban elkerülhette a veszélyeket. Ilyen esetek nagy számban fordultak elő természetesen a nagypolitikában és az udvari intrikákban, de nem hiányoztak a politikai érvényesü-

¹ S.U. Adatok a Thököly-féle mozgalmak történetéhez, MTT III. 22. köt. 443–446, 7. sz, 1678. 12. 25, (C.Abs.04).

² Rövid válogatás a disszimuláció kiterjedt szakirodalmából: Perez ZAGORIN, *Ways of Lying: Dissimulation, Persecution and Conformity in Early Modern Europe*, Cambridge, MA, 1990, 1–14; Jon R. SNYDER, *Dissimulation and the Culture of Secrecy in Early Modern Europe*, Berkeley, University of California Press, 2012; Carlo GINZBURG, *Il Nicodemismo: Simulazione e dissimulazione nell'Europa del '500*, Turin, Einaudi, 1970, VÍGH Éva, *Barocco etico-retorico nella letteratura italiana*, Szeged, JATE Press, 2001.

³ VÍGH Éva, A barokk színlelés művészete és Torquato Accetto, in *Torquato Accetto, A tisztességes színlelésről*, Szeged, JATEPress, 1997, 5–32.

léstől távoli területekről sem. A morális és a magánéleti színleléshez pszichológiai és érzelmi önkontrollra volt szükség, az udvari disszimulációban az etikett, a társalgási játékszabályok és a hatalom rituáléi mögé rejtették a valódi gondolatokat és érzelmeiket, míg a nagypolitikában az abszolutista államok kiépülése, a *raison d'état* igazolta a disszimuláció sokrétű használatát.

A disszimuláció és a titkolózás gyakorlata a legszorosabb kapcsolatban áll, a színlelés maga az elrejtés, az igazi gondolat, érzelem és szándék olyan mértékű eltitkolása, amelynek során maga az eltitkolás ténye is rejtve marad. De éppen ez a viszony veti fel annak kérdését, vajon a disszimulációnak a titkolózás egyik fő írásbeli eszközeivel, a titkosírás-használattal is ilyen szoros-e a kapcsolata? Levonhatunk-e messzemenő következtetéseket abból a tényből, hogy Absolon éppen a disszimuláció szavát szedi sifírozva? A kérdést tudomásom szerint még senki nem vizsgálta, pedig igen fontosnak tűnik abban az 1500 és 1700 közti kétszáz éves periódusban, amely nem csupán a disszimulációnak, hanem a kriptográfiának is aranykora volt.

Saját válaszom határozottan negatív. A disszimuláció tevékenységét egyik történésze, Jon Snyder az álarchordással állítja szembe. Aki maszkot visel, nyíltan és őszintén vállalja, hogy igazi arcát elrejtí. Bárki, aki ránéz, tudja, hogy nem az igazi arcot látja. Aki azonban színlel, disszimulál, ennek épp az ellenkezőjét teszi: úgy csinál, mint aki semmit nem rejt el, miközben láthatatlan maszkot hord, igazi „arca” rejtve marad.⁴ Éppen ez tette olyan körülményessé és bonyolulttá azok életét, akik a disszimuláció korában éltek: nemcsak azt nem tudhatták, mi van az álarc mögött, hanem azt sem, ki hord valójában álarcot, mi látszat és mi a valóság.

A titkosítás technológiájában van ennek a tevékenységnek megfelelője, de az nem a kriptográfia, hanem a szteganográfia. Míg a kriptográfia az olvasható és mindenki által hozzáférhető üzenet átfordítása egy olyan jelsorozattá, amely az illetéktelenek által többé nem olvasható, de amelynek sifírozott volta felismerhető, olyan üzeneté tehát, amelynek maszkolt volta látható, addig a szteganográfia az üzenet eldugása, annak tettetése, hogy nincs is üzenet. Míg a sifírozott levél megfajtásra sarkall, és – akár sikeres a megfajtás, akár nem – őszintén arra vall, hogy a levél küldője és címzettje bizalmas üzenetet cserél, addig az eldugott üzenet éppen olyan helyzetbe hozza a másik felet, mint a disszimuláció: azt sem tudja, egyáltalán van-e valami elrejtve. Technikailag az elrejtés történhet úgy, ahogy állítólag – igen valószínűtlen módon – egyes ókori hírvivők tették: a fejbőrre írva, majd a haját kinövesztve az üzenetet elrejtve, vagy – egy jóval elterjedtem technikát említve – akár láthatatlan tintával, esetleg miniatürizálás útján, vagy úgy, hogy egy ártatlannak tűnő szöveg minden szavának első betűi, vagy a szövegben kissé vastagabban szedett karakterek adják ki az igazi üzenetet. A szteganográfia igazi disszimuláció, valami másnak – vagy éppen semminek – tetteteti magát, mint ami. A kriptográfia ezzel szemben őszinte műfaj, látható, csak nem olvasható. Azt mondhatjuk tehát, hogy a rejtjelezésnek a titkolózás tevékenységével másik oldalról van metszete, mint a disszimulációnak.

⁴ SNYDER, *Dissimulation*, xiii.

A történelmi szereplők szerint a titok egyik legfontosabb eszköze a *clavis*, és hogy a titok és a titkosírás közvetlenül összekapcsolódott, azt számos olyan forrás alátámasztja, amelyben a *clavis* és a titok szavak egy mondatban szerepelnek, vagy amelyben a titok megosztásának igénye egyértelműen rejtjelkulcsért kiált: „Rédei uram ott lévén, hogy titkosabban legyen az dolog, ő kgk íram meg *clavissal*. Istenért ki ne tudódjék.” (Teleki Mihály Naláczi Istvánnak);⁵

Ha volna Ngddal való *correspondentiára* titkos *clavisom*, olyat írhatnék, az mely mind szükséges volna tudni Ngdnak, mind csodálkoznék rajta, azt hagyom szemben lételünkre, az is megleszen nem sokáig. (Vitnyédi István Thökölynek);⁶

Kgdet kérem, azon leveleket *clavisivel*, az mellett az szóval tett izenetek megírásával, az mint azon dolgok Kgđ és fia által tractáltattak, abban semmit el nem hagyván, küldje kezemhez. (...) ha pedig elégtelennek találtatnának, titokban marad azon dolog és Kgđnek vétek nélkül meglesznek levelei,”

(Vitnyédi István Mednyánszky Jónásnak).⁷

Bánffy Dénes levelében már nem is igyekszik kifejteni a *clavishasználat* okát: „Mikor ír mi felölünk, *clavissal* írjon, mert etc. etc.”⁸

A titok és a rejtjel talán Radics András egy levelében kapcsolódik össze a legerősebben, ahol a *secretum* és a titok szavak extrém használatát tapasztaljuk, miközben szinte minden második szó rejtjelezett.

...noha itt ő *kegyelmét valóban vádolták Béldi és Csáki uramék*, de ne tartson semmitől, mert bizony *szíves jó akarója* vagyok és in *summo secreto mondom* *Kegyelmednek*, de senkinek az Istenért *ne mondjad*, quia *totum negotium perdes*, quia *jam est in summo secreto determinatum*, sed *mihi interdictum*, neque *vobis adhuc revellem*, per *amorem Dei rogo*, sit in *secreto*. (...) Mindazonáltal kérem *Kegyelmedet*, *Kegyelmed személye eránt* való *secretumukat* igen meghitt emberinek *jelentse meg*, az titkos *annuentiárul* ki ne *röpítsék üdőnek* előtte, quia *magnum esset periculum*.⁹

⁵ Teleki 8. 78, 68. sz. 1678. február 15.

⁶ MTT II/3. 109, 91. sz. 1657. máj. 23.

⁷ MTT II/3. 256–257. , 245. sz. 1662. dec. 31., II. Rákóczi György Bécsbe delegált megbízottjának, Mednyánszkyknak és Zrínyi Miklós soproni informátorának, Vitnyédinek levelezéséről: SÁRKÖZI Gergely, Álhírek és valóság, II. Rákóczi György lengyelországi hadjárata és Mednyánszky Jónás tevékenysége Vitnyédi István leveleinek tükrében, in KÁRMÁN Gábor és SZABÓ András Péter szerk., *Szerencsének elegyes forgása. II. Rákóczi György és kora*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 325–340.

⁸ Teleki 5. 121, 74. sz. 1670. március 25.

⁹ Teleki 8. 169–171, 146. sz. 1678. április 20. (C.Rad.01)

Politikai kommunikáció

A titkolózás és a titkosság (secrecy) a politikai kommunikáció elidegeníthetetlen része, és nem érdemes úgy tekinteni rá, mintha valamiféle különleges jelenség volna. Titkolózás nélkül a politika működésképtelen: a bizalmas természetű diplomáciai levelezés, a különféle felekkel folytatott párhuzamos tárgyalások, a kémkedés, az ellenséges – de akár még a szövetséges – területekről küldött követjelentés nem képzelhető el a titok különféle praxisait mellőzve. Ahogy a könyv elején vizsgáltuk, az információ visszatartása, elrejtése vagy korlátozott megosztása önmagában is hierarchiaformáló erő, a hatalom felemelő és kizáró eszköze.¹⁰

A politikai titkolózásnak a sifírozott leveleken kívül természetesen számos más terepe volt, mi az alábbiakban azonban kizárólag azt vizsgáljuk, hogyan következtethetünk a múlt szereplőinek titokfogalmára és titkolózásgyakorlatára kimondottan a kriptográfia forrásai – a titkosíráskulcsok, a sifírozott levelek és a rejtjelhasználatról szóló külső források – alapján.

A kriptográfia fennmaradt forrásainak márpedig döntő része, legalább kilencvenöt százaléka, politikai természetű. Míg tehát beszélhetünk – és az alábbiakban beszélni is fogunk – tudományos, magánéleti, mágikus és egyéb titkosírás-használatról, ezek mennyisége elhanyagolható a politikai felhasználáshoz képest. I. Ferdinánd Bécsben, II. Rudolf Prágában, I. és II. Rákóczi György az Erdélyi Fejedelemségben és Thököly Imre Felső-Magyarországon ugyanazokat a típusú behelyettesítéseket használta, amikor követekkel, megbízottaikkal, vagy tábornokaikkal leveleztek, mint nyugat-európai kollégáik. De nemcsak a hivatalos diplomácia, hanem a politikai természetű nemesi levelezés is kiaknáztatta a rejtjelezésben rejlő lehetőségeket. A 16–17. századi nemesek és prímások, Zrínyi Miklós, Teleki Mihály, Kemény Zsigmond, Barcsay Ákos, Apafi Mihály, Teleki Mihály, Lippay György, Pázmány Péter nagyrészt magyar nyelvű leveleiben nem volt ritka, hogy egy-egy szó, mondatrész vagy teljes mondat homofonikus rendszerben rejtjelezve került leírásra.

A források nagy mennyisége és sokrétősége miatt a politikai kommunikáción belül célszerűnek látszik megkülönböztetni a nagypolitika és az államközi diplomácia szintjét, a befolyásos főnemesek által gyakorolt belpolitikai természetű levelezést, az olykor összeesküvésbe, felkelésbe torkolló nemesi szervezkedést, a tábornokok katonai üzenetváltását, a követjelentéseket és a kémkedést. A kategóriák azonban nem

¹⁰ A secrecy és a politika kapcsolatának vizsgálata késő középkori, kora újkori forrásokon: Michael JUCKER, *Secrets and Politics: Methodological and Communicational Aspects of Late Medieval Diplomacy*, in A. Paravicini BAGLIANI ed., *Il Segreto / The Secret, Micrologus*, vol. XIV, Florence, SISMEL, 2006, 275–309; Uő, *Trust and Mistrust in Letters: Late Medieval Diplomacy and Its Communication Practices*, in Marco MOSTERT, Petra SCHULTE, Irene VAN RENSWOUDE eds., *Strategies of Writing. Studies on Text and Trust in the Middle Ages*, Utrecht 2008, 213–236; Jonathan ELUKIN, *Keeping Secrets in Medieval and Early Modern English Government*, in Gisela ENGEL, Brita RANG, Klaus REICHERT and Heide WUNDER ed., *Das Geheimnis am Beginn der europäischen Moderne*, Frankfurt am Main, Klostermann, 2002, 111–129.

élesek, és a számos határeset lehetetlenné teszi, hogy egy ilyenféle megkülönböztetést következetesen alkalmazzunk. Ha például Zrínyi Miklós horvát bán titkosított levelet ír II. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek, az vajon államközi diplomácia, arisztokraták levelezése, esetleg Habsburg-ellenes szervezkedés? Ha Pázmány Péter itáliai megbízottjával C. H. Motmann-nal, vagy ha II. Rákóczi György bécsi megbízottjával, Mednyánszky Jónással levelez, az olyan megítélés alá esik, mint amikor Pápai János vagy Gáspár követjelentést küld Rákóczi Ferencnek, vagy olyan alá, mint amikor egy délszláv titkos levelező jelentést küld a bécsi udvarnak? Az efféle kérdések okán – miközben kísérletet teszünk arra, hogy a katonai és a kémkedéssel kapcsolatos forrásokat óvatosan elkülönítsük – a diplomáciai-politikai levelezést egységes kategóriaként kezeljük.

E kategóriát vizsgálva első pillantásra úgy tűnhet, hogy bár a valaha készült sifírozott források jelentős részét tömöríti, titokhasználatában és motivációit tekintve igencsak egyhangú. A politikai titkosírások – nem meglepő módon – elsősorban diplomáciai és politikai természetű titkokat rejtenek, a titkosítás oka pedig – ha lehet még kevésbé meglepő módon – az üzenet hozzáférhetetlenné tétele a politikai vetélytársak számára. Különösen érvényesnek tűnik ez a megállapítás a követségi jelentésekre: bár a források igen jelentős része erre a területre esik, a titokfogalom szempontjából e szövegtípus kevéssé bizonyul változatosnak.

Vizsgálhatjuk azonban – mint ahogyan már vizsgáltuk is – a levélírók által használt kódrendszereket fejlettség szempontjából, és megállapíthatjuk többek közt, hogy nemcsak időbeli különbségek adódnak (a későbbi rendszerek jobbak, mint a korábbiak), hanem térbeliek is. A konstantinápolyi követ például gyakran fejlettebb clavist kapott, mint más területeken tevékenykedő kollégái. I. Ferdinánd portai követe, Johann Malvezzi már 1548–1549-ben fejlett homofonikus kulcsot használt nomenklátorokkal, nullításokkal és félrevezető, mást jelentő latin szavakkal,¹¹ míg II. Ferdinand lengyelországi megbízottja, Jacobus Curtis, még hetven évvel később is monoalfabetikusát használ – igaz, már nem jelekkel, hanem számokkal.¹² A technológia fejlettségét más esetekben is meghatározta a külpolitikai irány súlya: az említett I. Ferdinánd homofonikus clavist használ bátyjával, V. Károlyal,¹³ de monoalfabetikusát a moldáviai vojvodával.¹⁴

A térbeliség azonban nem csupán mint a felhasználás helye, hanem mint a sifírozó módszer származása is szerepet játszik. Erre több példát is lehet mutatni a magyar történelemből. A rejtjelezés hazai kezdetei Hunyadi Mátyás uralkodásának idejére esnek. Mátyás egyik leveleskönyvében, amely a királyi kancellária 1460-as és 70-es

¹¹ Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3, lásd még RÉVAY, Titkosírások, 64–65 (T.Mal.01), valamint ugyanennek a rendszernek kevésbé részletes változata: OSZK Quart. Lat 2254. 15 (T.Gev.01). Lásd még KROPF Lajos, Malvezzi elfogattatása, *Századok* 30 (1896), 389–393.

¹² HHStA, Ung Akt. Misc Fasc 422 Conv 1 fol 75 és fol 72–79. (T.Fer2.01 és C.Fer2.01).

¹³ OSZK Quart. Lat 2254. 8 és 9 T.Gev.08-09

¹⁴ OSZK Quart. Lat 2254. 17. T.Gev.15

években kibocsátott leveleit tartalmazza, egy igen egyszerű négyzetes, úgynevezett pigpen titkosírás táblázatára lelünk, valamint – hogy a szöveg írója, valószínűleg Janus Pannonius, bemutassa a rendszer működését – egy háromszavas rejtjelezett szövegre: MATIAS SEX HUNGARIAE (helyesen: Matias rex Hungarie).¹⁵

a	b	c	k.	l.	m.	ṭ	ṿ	x̣
d	e	f	n.	o.	p.	ỵ	ẓ	9̣
g	h	i	q.	r.	s.			

22. A leveleskönyv rejtjelkulcsa¹⁶

Ennél komolyabb – nehezebben felfejthető grafikus jelekkel működő – sifrírozási eljárásról is van tudomásunk Mátyás udvarából, ezek azonban – aragóniai Beatrix és Eleonóra egy-egy levele,¹⁷ szintén Beatrix egy Corvinában található 1491-es bejegyzése Ulászló Egerbe érkezéséről,¹⁸ valamint a milánói követek titkosíráskulcsa¹⁹ – kivétel nélkül itáliai forrásúak. Azaz színvonal tekintetében komoly meghatározó tényező a származás.

Ugyanezt látjuk a következő évszázadokban a legfejlettebb táblákat vizsgálva. A hazai rejtjelhasználat a korszak végére, Rákóczi korára jut a csúcra, de már korábban is van példa magas színvonalú kulcsra, ez azonban megint itáliai forrású. Cornelius Heinrich Motmann-nak, Pázmány Péter érsek római információforrásának az 1630-as években használt homofonikus rendszeréről van szó.²⁰ Az érsek, és olasz levelezőpartnere kettős számkombinációkat (számbigramokat, mint például a 24)

¹⁵ DÉCSÉNYI Gyula, Mátyás király leveleskönyve a gróf Khuen-Héderváry család könyvtárában, *Magyar Könyvszemle* 19 (1891), 169–175. (C.Pan.01). A kódex Décsényi leírása óta komoly sérüléseket szenvedett, a titkosírást is tartalmazó kötéstáblája sajnos nem maradt meg. Lásd a kódex hasonmás kiadását és a kiadás kísérőtanulmányát: RÁCZ György, A Héderváry-kódex hasonmás kiadása, in *Héderváry-kódex. Mátyás király leveleskönyve a Héderváry család egykori könyvtárából*, Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2008.

¹⁶ *I. m.*, 173.

¹⁷ A Modenai Levéltárban őrzött öt titkosírástól levél mikrofilmmásolatai az Országos Levéltár filmtárában (Mf. 8620) (C.Bea.01-05)

¹⁸ VÉRTESY Miklós, Titkos írás egy Corvinában, *Magyar Könyvszemle* 77 (1961), 167–169. (C.Cor.01)

¹⁹ E. KOVÁCS Péter, Corvin János házassága és a magyar diplomácia, *Századok* 137 (2003), 955–971.

²⁰ TUSOR Péter, Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa. Prímási Levéltár AEV n. 148/3 és n. 159 (C.Mot.01 és 02)

használt a nyílt szöveg betűinek kódolásához: rendszerint két bigramot feleltetett meg egy betűnek, de a magánhangzók hármát is kaptak, mint egy jobb homofonikus kód-ábécében. Egy mássalhangzóból és egy számból álló kombinációkat használt szótagok kódolására: minthogy olasz nyelvről beszélünk, ezek mindig egy mássalhangzóból és egy magánhangzóból álltak. Valamint három számjegyből álló trigramokkal jelölte a kódszavakat, ezek működtek tehát nomenklatorként. E kombinációk általában növekvő számsorban, vagy betűrendben kerültek megfeleltetésre a betűknek, szótagoknak, vagy kódszavaknak, a rendszer tehát igen szisztematikusan lett felépítve. Ez a struktúra – amely a rendszert könnyen használhatóvá, ugyanakkor sérülékennyé is teszi – azonban csak akkor szolgál a kódfejtő segítségére, ha már kellően előrehaladt a kódfejtésben ahhoz, hogy felismerje. A levelekben Motmann olyan aktuális római eseményekről, diplomáciai bonyodalmakról, és a magyar királyok főkegyúri joggyakorlásának aktuális részleteiről tájékoztatja az érseket, amelyek bizalmas voltak miatt sem a hivatalos római hírösszefoglalókba, sem Motmann – részben fennmaradt – a nyílt szövegű leveleibe nem kerülhettek bele. A titkosítási eljárás – Magyarországon ekkoriban még ritka – magas szintje minden bizonnyal annak köszönhető, hogy Motmann az itáliai egyházi diplomácia gyakorlott résztvevője volt, római karrierje során több német főpap és fejedelem ágenseként tevékenykedett,²¹ kulcsának szerkesztését feltehetően nem a magyar érsektől kapta, valószínűbb, hogy más fejlett olasz kulcsok mintájára szerkesztette.

A fenti két szempont találkozása, azaz az itáliai (velencei) eredetű, és konstantinápolyi irányban használt clavis jelentette a korszak legmagasabb szintű rejtjelezését, ahogy például Vettore Bragadin velencei követnek az 1560-as években használt nagy homofonikus táblázatain látjuk.²²

De mi történik, ha nemcsak a fejlettség, hanem a tartalom szempontjából is igyekszünk osztályozni a politikai clavisokat? Úgy tűnhet, az eddig tárgyalt levelek tartalma nem árul el új részleteket a történelmi szereplők titokfogalmáról, a hírforrás egyszerűen megírja, milyen híreket hallott és milyen tárgyalásokat folytatott a kiküldetési állomásán, a címzett kódolva ismerteti vele a utasításait.

Gondosabb vizsgálat azonban differenciáltabb képet mutat mind a tartalom, mind a sifírozást kiváltó okok tekintetében. De hogyan lehet vizsgálni a titokhasználatot a politikai tartalmú titkosításokat elemezve? A legpraktikusabb az alábbi két – egymással szorosan összefüggő – eljárás követése: egyrészt a titkosíráskulcsokban szereplő földrajzi és politikai nevek, valamint a gyakran használt fogalmak, azaz a nomenklátorok vizsgálata, másrészt pedig a levélben szereplő titkosított tartalom elemzése.

A nomenklátorok természetéből levonható következtetések fontosságát hangsúlyozta R. Várkonyi Ágnes *A rejtőzködő murányi Vénus* című könyvében, amikor arra

²¹ Motmannról részletesebben: TUSOR, Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa, 538–542.

²² Christiane VILLAIN-GANDOSI, Les Dépêches chiffrées de Vettore Bragadin, baile de Constantinople (12 juillet 1564–15 juin 1566), in *uő*, *La Méditerranée aux XIIe–XVIe siècles: relations maritimes, diplomatiques et commerciales*, London, Ashgate Publishing, Limited, 1983, 52–106.

hívta fel a figyelmet, hogy a Wesselényi-szervezkedés felgöngyölítése során lefoglalt titkosírástáblák egyes tételeiben (*a pogány ellen* = 1576, *pénzt szerzés* = 1614, *pénzt szerezni* = 1615, *pénzt szerzünk* = 1616) látványosan megjelenik a szervezkedők politikai fogalomkészlete, a levelezők fő célja, és legfőképpen hiányzó eszköze.²³

A leginkább természetesen a névnomenklátorok kínálják magukat, hiszen ezek mutatják, kik voltak a levelezők számára releváns politikai szereplők. A titkos kommunikáció nemegyszer a nevek megváltoztatásával kezdődött – és olykor ebben ki is merült – nem véletlenül írja Rákóczi Ferenc a kassai vicegenerálisnak:

Az lengyelországi communicatiók miként folytattassanak az neveknek megváltoztatása által, már ennekölte Kegyelmednek értésére adván, – nem kételjük, eddig vette arról való levelünket.²⁴

A bányavárosok és a „véghbéli hadak” szerepeltetése Esterházy Pál nádor és Apafi Mihály kódtábláján,²⁵ a „madame nostre tante,” és a „lutherien” feltűnése I. Ferdinánd és V. Károly mindössze tizenöt nomenklátorja közt,²⁶ vagy a „tartari” megnevezése Rákóczi Ferenc és az orosz cár követe közt használt clavison a mindössze huszonhárom nomenklátor közt,²⁷ szépen mutatja egyfelől a politikai realitásokat, másfelől, hogy mit tartottak a levelezők – valószínűleg az adott szó gyakori használata miatt – különösen kódolandónak.

Érzékletes példa Rákóczinak egy kódtáblája, amelynek viszonylag kevés nomenklátorja alapján szépen kirajzolódik a szabadságharc külpolitikájának legfőbb irányai és lehetőségei: Imperator, Rex. Rom, Pr. Ragozi, Turca, Bavarus, Rex Prussiae, Sveciae, Poloniae, Galliae, Angliae, Belgium, Hungaria, Austria, Transylvania.²⁸ A szabadságharc tábláinak módszeres komparatistikája érzékletesen felvázolná a fejedelem tájékozódásának és szövetségeskeresési stratégiájának időbeli és térbeli változásait.²⁹ A nomenklátorok kidolgozottsága és a clavisok színvonala az egyes diplomáciai irányok súlyát is jelzi: az orosz cár irányába a fejedelem jelentősen primitívebb kódtáblát használt, mint más irányokban. Mintha a cár követével bőven elegendő volna monoalfabetikus rendszerben grafikus jelekkel kommunikálni.³⁰

²³ R. VÁRKONYI, *A rejtőzködő*, 214.

²⁴ AR I. oszt. I. köt. 664–666, 4. sz.

²⁵ MOL P 125 No. 119775 (T.Est.07-08)

²⁶ OSZK Quart. Lat 2254. 8 (T.Gev.08)

²⁷ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 16. sz. (T.Rad.16)

²⁸ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 3. sz. (T.Rad.03)

²⁹ Rákóczi külpolitikájához többek közt: BENDA Kálmán, *Ráday Pál iratai* vol. I, 13–20; vol. II. 19–62; TÓTH Ferenc, *Correspondance diplomatique relative à la guerre d'indépendance du prince François II Rákóczi (1703–1711)*, Paris–Genève, Honoré Champion, 2012.

³⁰ MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. (T.Rak.47) és Ráday Levéltár C64-4d2-25. 16.sz. T.Rad.16, valamint Ráday Levéltár C64-4d2-25. 8.sz (T.Rad.08) hátoldala.

Nézzük most a titkosított tartalom jellegzetességeit! Ez olykor egészen hasonló következtetésekre vezet, mint a nomenklatorvizsgálat. Dominique Reverend egyik Teleki Mihálynak írt levelében például kizárólag a kulcsnevek kerültek titkosításra: *Dominus Nalassi, Rex Galliae és Marchionis de Béthune*.³¹ Ha a Teleki körüli levelezés köteteit módszeresen megnézzük, az előzőekkel összhangban azt látjuk, hogy leggyakrabban a kulcsszavak, a helynevek, a személynevek, a pénz- és időegységek és általában a politikai szereplők lettek sifírozva, azaz éppen azok a szavak, amelyeket rendszerint egy nomenklatorátlázatban találunk. A titkosított részek nomenklator jellege nem ritkán természetesen annak volt köszönhető, hogy a felhasználók egyszerűen a nomenklatorokra korlátozták a rejtjelhasználatukat: szívesen beiktattak egy-egy számot egy-egy név helyett, ezzel ugyanis nemcsak titkosították az illető információt, hanem még időt és karaktert is megtakarítottak, azonban kevésbé szívesen betűztek le kódjelenként más szavakat, amelyeket gyorsabb és egyszerűbb volt nyílt szöveggént kiírni. E felhasználói hanyagságnak lett a következménye, hogy – amint korábban már láttuk – időnként a titkosított tartalom rekonstruálható maradt a nyílt szöveg alapján.

Más esetekben azonban nem voltak lusták lebetűzni a sifírozott részt, amely mégis könnyen kitalálható maradt. Így történt Apafi Mihály Telekinek írt hosszú levelében, ahol csupán két szó került sifírozásra: „mind ezeknek az *factióknak főbb oka* Haller János uram,” – de a nyíltan hagyott visszautalásnak köszönhetően mindenki számára jól érthető, hogy miről van szó.³² Hasonlóképpen Teleki fejedelemnek küldött üzenetében – bár tetten érhető, hogy a levélíró Apafi kompromittálásának elkerülésére törekszik – az, hogy igazából az ő utasítását közvetíti, mégis jól érthető a mondat korábbi részéből:

Az Ngod méltóságos levelét az magyar atyafiaknak ő kgkk megküldöttem, megírtam én is ő kgkk, hogy az némettel való tractára ingyen se lépjenek, egyébiránt is Ngod *parancsolatja szerint* erejek felett való dologra ne erőlködjenek.³³

Ezekben az esetekben nem a titkosító technikai, hanem inkább intellektuális hanyagsága érhető tetten, annak az erőfeszítésnek a hiánya, hogy az ellenfél fejével gondolkodjék, hogy beleélje magát az illetéktelen olvasó szerepébe, végiggondolja, mi lehet az ő számára titok, és mi nyílt információ.

Az iménti példákban előforduló igen korlátozott titkosítás azonban korántsem volt mindenkire egyaránt jellemző, sőt alapos személyi és szituációs eltérések mutatkoztak a sifírozás mennyiségét és jellegét illetően. Ezek az eltérések jól megfigyelhetők például Absolon Dániel és Teleki Mihály levelezésében. Absolon majd minden levelében takarékos, csupán a kulcsfogalmakat titkosítja nomenklatorral, vagy röviden

³¹ Teleki 8. 121, 112. sz.

³² Teleki 8. 13–15, 15. sz. 1678. január 13. (C.Apaf.01)

³³ Teleki 8. 277, 255. sz. 1678. szeptember (C.Tel.29)

lebetűzve (*a lengyel király, az erdélyi fejedelem, ő felsége, ő nagysága, magyarországi dolgok, ő nagysága részéről*, Macskási uram (...) *kész is per occultos canales ő nagysága munkáját* előmozdítani stb).³⁴ Teleki, azonban, amikor válaszol Absolonnak, jóval kiterjedtebben titkosít, nem csupán a politikai szereplők megnevezéseit, hanem teljes mondatokat, jellemzéseket, leírásokat, így levelének akár harmada, sőt néha fele is sifírozva van.³⁵ Thököly Imre – ezúttal Telekinek írt levelében – hasonló módon jár el, sokat titkosít, olykor hosszabb egybefüggő bekezdéseket, olykor azonban csak egyes mondatrészeket, azokat azonban olyan bőséggel, hogy az illetéktelen olvasónak a kulcs nélkül nincs esélye érteni, miről szól a levél.³⁶ Logikus volna felvetni, hogy az egyéni eltérések nem csupán a titkolózás egyénenként eltérő stratégiáinak köszönhetőek, hanem annak is, hogy a fontosabb politikai szereplők, mint Thököly és Teleki, rendelkeztek sifírozó titkárral, míg az egyszerűbb levelezők, mint Absolon, maguk végezték a titkosítást, azonban, mint korábban láttuk, a társadalmi ranglétra magasabb szintje korántsem mentesített a titkosítás manuális teendőitől, gyakran Thököly is maga sifírozott. Minden jel arra utal, hogy Absolonnál érzékenyebb volt a titok megőrzésére. Hogy Teleki miért titkosított jobban, amikor Absolonnak írt, mint amikor Apafinak, annak valószínűleg politikai oka volt, és a levél tartalmában keresendő, értékesebb lehetett a számára a saját, Absolonnal megosztott titka, mint a későbbi fejedelem titka, amelyet Apafinak küldött levelében említ.

Hasonló a sifírozási arányok viszonya I. Rákóczi György fejedelem és a követei levelezésében – amennyire Ötvös Ágostonnak a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből összeállított szövegkiadása alapján meg lehet ítélni. A követek takarékosak, igyekeznek a helyszínekre, nevekre, számokra és a haderők mennyiségeire korlátozni a rejtjelezést, míg a fejedelem – bár szintén kerül a teljes levelek vagy akár bekezdések lekódolását – könnyebben nyúl a titkosírástáblái után, nagyobb mennyiségben és okosabban választja meg, leveleinek mely részét teszi illetéktelenek számára hozzáférhetetlenné.³⁷ A legokosabban azonban a fejedelemmel levelező Pázmány Péter jár el, akinél a jó szövegválasztás egybeesik a jó clavis használatával, mert míg Rákóczi négy különböző, de egyaránt elavult, monoalfabetikus kulcsot használ, addig az érsek egy nehezen feltörhető homofonikusát.³⁸

A folyószöveg kritikus megnevezéseinek, fogalmainak vagy fontosabb állításainak titkosítása azonban csak az egyik bevett eljárás volt, legalább ilyen elterjedt stratégia volt a levél nyílt szöveggént hagyása, és a – bizalmasabb részleteket tartalmazó – post

³⁴ Teleki 7. 371–373, 272. sz. 1677. 06. 15. (C.Abs.12) Absolon és Teleki levelezéséről lásd még HOPP Lajos, Sobieski és a „magyar malkontentusok” a barokk politikai irodalmi hagyományban (Bécs, 1683), *Filológiai Közöny* 30 (1984), 1–24.

³⁵ Például: Teleki 8. 202–206, 168. sz., 1678. május 30. (C.Tel.25)

³⁶ Például: Teleki 8. 143–144, 127. sz. 1678. április 8. (C.Thök.04)

³⁷ ÖTVÖS, *Rejtelmes levelek*, 27–156; RÉVAY, *Titkosírások*, 76–86. (C.RaGy.05–49). Rákóczihoz lásd még KÁRMÁN GÁBOR, *Erdélyi külpolitika a vesztfáliai béke után*, Budapest, L'Harmattan, 2011, 33–118.

³⁸ ÖTVÖS, *Rejtelmes levelek*, 1–4; RÉVAY, *Titkosírások*, 87–107 (C.RaGy.01). Lásd még VÁMOS Hanna, VADAI István, Pázmány Péter és I. Rákóczi György titkosírása.

scriptum siffrírozása. Ez történik Bánffy Dénes,³⁹ Thököly Imre⁴⁰ vagy Kemény Simon,⁴¹ egy-egy levelében. A post scriptum ilyenkor egy harmadik politikai szereplő megbízhatóságáról vagy megbízhatatlanságáról, egy csapatokkal szervezett találkozói idő és térbeli koordinátáinak rögzítéséről szól, vagy egyszerűen olyasmiről, aminek titokzatos voltát ma már nem is értjük. Az is előfordul, hogy a nyílt szöveggel írt levélben – máig megfejtetlen – titkosírással címzés, vagy más tartalmú – talán beérkezési – jegyzet áll.⁴² A nyílt levél és a titkosított jegyzet viszonya Kemény Simon egyik levelében igazán érdekes. A rövid levélben szerepel a rejtélyeskedő mondat: „Ebben is nem lehet kétség, hogy Kegyelmedet az vár oldalain Róka ne boszantsa, de ha Kegyelmednek volnék, bizony én is megvetném az kelepczét”, amelynek értelmét a rejtjelezett post scriptum fedi fel: „Az Róka nevezetint értse Bánfi Sigmond nevét.”⁴³

A siffrírozott titok – mint az előző példa is mutatja – igen sokszor egy megbízhatatlan szereplő leleplezése, bemártása vagy csak egyszerű figyelmeztetés egy feltételezett rosszakaró jelentette veszélyre. Nemes János inti Teleki Mihályt „Az mi édes Komám uram az Kgd személyét illeti, bizony sok gonosz akarói vannak”,⁴⁴ A fenyegetés és a bizalmatlanság irányait szépen mutatja Rákóczi Zsigmond egy II. Rákóczi Györgynek írt levele: „három dologra igen reá vigyázzunk: 1. *Veselényire*, mert lator, 2. *az portára*, 3. az mostani törökkel való békességre.”⁴⁵

Számos esetben azonban annak vagyunk tanúi, hogy a titkosírás-használat nem valamiféle titok elfedésére szolgál, inkább az önvédelem vagy mások védelmének eszköze. Célja, hogy a levél szerzője ne kompromittálja saját magát vagy a levélben megnevezett személyt abban az esetben, ha a levél az ellenfél kezébe kerül. Abszolón Nemessányi Bálintnak⁴⁶ vagy Bessenyei Mihály Teleki Mihályhoz Konstantinápolyból írt levelében⁴⁷ aszerint hagyja nyílt szöveggé vagy titkosítja a levelében szereplő neveket, hogy állít-e olyasmit róluk, aminek kitudódása bonyodalmat okozhat. A hatalommal szembeni óvatosság és az önvédelem stratégiája érhető tetten, amikor Teleki Mihály Bánffy Dénesnek írt egyik levelében az alábbi őszinte mondatot titkosítja: „Az [fejedelem] is ember, ha vagy megtalál halni, vagy fejedelemváltás leszén.”⁴⁸ vagy amikor egy másik, Bánffyhoz írt levelében ezt: „Azonban hidgye Kegyelmed,

³⁹ Teleki 2. 323–324, 244. sz. 1662. július 12. (C.Bán.07)

⁴⁰ Teleki 8. 173–175, 150. sz. 1678. április 26. (C.Thök.05)

⁴¹ Teleki 2. 266–268, 196. sz. 1662. március 9. (C.KemS.02)

⁴² Teleki 4. 422–426, 309. sz. 1669. február 2. Kende Gábor Teleki Mihálynak (C.Ken.01).

⁴³ Teleki 2. 262, 192. sz. 1662. március 2. (C.KemS.01)

⁴⁴ Teleki 8. 114–115, 106. sz. 1678. március 20. (C.NemJ.02)

⁴⁵ SZILÁGYI Sándor, Herczeg Rákóczy Zsigmond Levelezése, MTT III/11. 288–289, 102. sz. 1650. jan. 28. (C.RakZs.04). A fejedelem és Wesselényi közti bizalmatlanságról lásd KÁRMÁN, *Erdélyi külpolitika*, 214–215.

⁴⁶ S. U., Adatok a Thököly-féle mozgalmak történetéhez, MTT III. 22. köt. 441–442, 5. sz. 1678. 10. 27. (C.Abs.03)

⁴⁷ Teleki 8. 175–176., 151. sz. 1678. április 26. (C.Bes.02)

⁴⁸ Teleki 2. 578–579, 394. sz. 1663. augusztus 9. (C.Tel.79)

az elébbi fejedelemsasszony, ha módját ejtheti, a minthogy már el is kezdette, *ellopja ezt az kapitánságot tőlem.*⁴⁹

Nézzük meg most a titkosítás és a titokfogalom viszonyát tételesen egyetlen levél-íronál, a 17. század közepének egyik legfontosabb politikusánál, Zrínyi Miklósnál! Bár a horvát bán soproni informátora, az ügyvéd Vitnyédi István több ízben is kért clavist megbízójától,⁵⁰ és maga is folytatott rejtjelezett levelezést,⁵¹ annak nincsen pillanatnyilag nyoma, hogy Zrínyi titkosírással válaszolt volna, e válaszok nagy valószínűséggel elvesztek. Ellenkezőleg: úgy tűnik, a bán mind az öt vagy hat fennmaradt sifírozott levélnek egy és ugyanaz a személy volt a címzettje, az erdélyi fejedelem, II. Rákóczi György.

Zrínyi a legalaposabban kutatott történelmi személyiségek egyike, a fejedelemmel folytatott levelezése a magyar múlt gondosan vizsgált epizódjai közé tartozik.⁵² Bár a kommunikáció nyilvánvalóan kétirányú volt, a fejedelem Zrínyinek küldött levelei nem maradtak fenn vagy lappanganak. A bán minden sifírozott levele egyazon titkosíráskulccsal készült.⁵³ E kulcs színvonala megfelelt a kor követelményeinek, latin ábécét használó homofonikus clavis volt. Majd minden betűnek három számjegyet feleltetett meg, és mintegy harminc nomenklátort használt, így összesen közel kilencven kódjelből állt. Ez elegendő is lenne egy nehezen feltörhető rendszer létrehozásához, Zrínyi kulcsát azonban három körülmény is gyengítette: az egyes betűknek megfelelő homofonok ugyanarra a számra végződtek (A: 1, 11, 21, E: 5, 15, 25, 35), a számok kiismerhető rendben vannak megfeleltetve a betűknek (lényegében többször újrakezdődő sorrendben), végül pedig a háromjegyű számokkal jelzett no-

⁴⁹ Teleki 2. 586–589, 400. sz. 1663. augusztus 26. (C.Tel.80)

⁵⁰ FABÓ András, Vitnyédi István levelei, MTT II/3. 237–239, 229. sz.: Vitnyédi István 1662. október 22-én, Rohonról Zrínyi Miklóshoz: „Ha tetszenék Ngdnak talán nem ártana egy clavist küldene Ngd, melylyel bizvásban írhatnék, mert ugy gondolom ezután occurrálnak oly dolgok, az melyeket szükségképen köll tudni Ngdnak”; MTT II/4. 37–41, 261. sz. 1663. február 18-án, Sopronból: „Ugy látom leszen nekem Ngdhoz való titkos írásra hamar nap szükségem, Ngdat alázatosan kérem, küldjön clavist, az mint Ngdtúl való búcsúvételem korán emlité Ngd, hadd ír hassak bátrabban, az hozzám küldendő szolgál hoz derekas oly dolgot, melyet meg köll írnom Ngdnak, másonnend is érkezik hasonló dolog.” Vitnyédihez lásd még SÁRKÖZI Gergely, Álhírek és valóság, 289–320, 400–414, 502–517.

⁵¹ FABÓ András, Vitnyédi István levelei, MTT II/3. 256–257, 245. sz. 1662. dec. 31, Bécs, Mednyánszky Jónásnak clavisos levelezést javasol; MTT II/4. 64, 285. sz. 1663. ápr. 25. Keczer Andrásnak rejtjelezett levelet küld (C.Vitn.01); MTT II/4. 63–64, 284. sz. 1663. ápr. 25. Farkas Lászlónak rejtjelezett levelet küld (C.Vitn.02); MTT II/4. 65, 286. sz. 1663. ápr. 25. Radics Andrásnak rejtjelezett levelet küld (C.Vitn.03). Mind a három levélhez vö. uo. 65, 2. jegyz.

⁵² PÉTER Katalin, Zrínyi Miklós terve II. Rákóczi György magyar királyságáról, *Századok* 106 (1972), 653–666; NAGY Levente, *Zrínyi és Erdély. A költő Zrínyi Miklós irodalmi és politikai kapcsolatai Erdellyel*, Budapest, 2003; KÁRMÁN, *Erdélyi külpolitika*, 276–295; RÉVAY, *Titkosírások*, 109–123.

⁵³ 1654. február 21, Csáktornya: SZÉCHY Károly, *Gróf Zrínyi Miklós 1620–1654*, I–V. kötet, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1896–1902, 3. köt. 335–336; MARKÓ Árpád, *Zrínyi Miklós levelezése*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1950, 35–37, 11. sz.; ZRÍNYI Miklós, *Összes művei*, I, kiad. KLANICZAY Tibor, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958, 202–204, 192. sz. és 466–467. Faksimilije: SZÉCHY uo. 36–37. (C.Zrin.01); 1654. április 25, Csáktornya, SZÉCHY, 3. köt. 337; MARKÓ 1950, 39–42, 14. sz.; Zrínyi 1958, 208–212, 198. sz. és 470–471, faksimilije: SZÉCHY 46–47. (C.Zrin.02); 1655. február 11.

menklatorok megjelenésükben elütnek az egy- és kétjegyű betűjelektől.⁵⁴ Az igazság kedvéért azonban meg kell jegyezni, hogy a nomenklatorhasználat olyan jól sikerült, hogy egy-egy számról máig sem tudjuk, kire vonatkozhatott.⁵⁵

Zrínyi pontosan tisztában volt azzal, hogy az ellenség – jelen esetben az udvar – megtévesztése céljából nem elegendő rejtjeleznie, ugyanis pusztán a forgalomanalízis is elárulhatja, önmagában az a tény is kompromittálhatja, hogy az erdélyi fejedelemmel titkos tartalmú leveleket vált. E veszélyről kétszer is megemlékezik. Egyszer az 1654. február 21-i levél post scriptumában:

Az istenért Nagyságod ne vegye gonosz néven, hogy ritkán irok, bizony nékem veszedelmes volna, ha megtudódnék Nagyságoddal való correspondentiám. Jobban szolgálhatok így Nagyságodnak, ha egy ideig titokban tartom kötelességemet, az mint Falusitól megizentem.

Másodszor pedig az 1655. február 11-én kelt levelében írja:

Ha szóval Nagodnak az én sensusimat megmondhatnám, bizony szerencsésnek tarthatnám magamat, de levélre nem merem és semmi characterre nem bízhatom, istentől, üdőtől és jó szerencsétől kell várnom.

A felismerés, hogy a levelek pusztá léte is veszélyes, kielégítő magyarázatot ad a fejedelem választleveleinek hiányára: könnyen elképzelhető, hogy ezeket a bán egyszerűen elégette.

A levelekben követett titkosítási stratégia takarékos és átgondolt. Zrínyi saját maga írta leveleit (a nádori emlékirat kivételével mindegyik levél az ő kézírásában maradt fenn), a titkosított szavak kiválasztása nem a titkára, hanem az ő óvatosságát dicséri. Elsősorban a nomenklatorokat alkalmazza, a pillanatnyi bonyolult és ellentétekkel, konfliktusokkal teli belpolitika legfontosabb neveinek több kódszámot is megfeleltet: *Lippay érsek* – 219 és 450, *Puchaim* 217 és 400, *saját maga, Zrínyi Miklós* – 270, 515, címzettje, az *erdélyi fejedelem* – 260, 310 és 510. Az 1656. október 30-i levélben a 375-ös szám szerepel, sajnos feloldatlanul.

SZÉCHY, 3. köt. 338, illetve uo. 4. köt., 262–263, 5. sz.; teljes szövege: *Történelmi Tár* 1890, 206–207; MARKÓ 1950, 46–47, 18. sz.; Zrínyi 1958, 225–226, 212. sz. és 477–479. Töredékben fennmaradt levél, fakszimiléjét lásd SZÉCHY, 3. köt. 73. (C.Zrin.03); 1653. november 11. SZÉCHY, 4. köt. 252–262. 3. sz. a kétséges hitelességű, ún. „Nádori emlékirat” első közlése: THALY Kálmán, Gr. Zrínyi Miklós emlékirata II. Rákóczi György fejedelemhez. 1653, *Századok* 1868, 633–648, MARKÓ 1950, 25–35, 10. sz.; Zrínyi 1958, 176–192, 185. sz. és 453–458; (C.Zrin.04); 1657. január 24., Csáktornya, SZÉCHY, 4. köt. 268–269, 10. sz.; *Századok* 2. évf. 1868. 6. sz. 447–448. (Thaly Kálmán); MARKÓ 1950, 58–59, 25. sz.; Zrínyi 1958, 249–250, 234. sz. és 494. (C.Zrin.05); 1656. december 30. Csáktornya, SZÉCHY, 4. köt. 267–268, 9. sz.; MARKÓ 1950, 57–58, 24. sz.; Zrínyi 1958, 247–248, 232. sz. és 493 (C.Zrin.06).

⁵⁴ RÉVAY, *Titkosírások*, 121. (T.Zrin.01.)

⁵⁵ Így pl. SZÉCHY, 267, a 375-ös szám referenciája rejtve maradt. (C.Zrin.05)

Amikor szükséges, a levélíró kódabécé segítségével lebetűzi a veszélyesebb mondatrészeket. Ezek közt találunk olyat, amelyek az udvar szemében kompromittálnák: „Az egész Európának szeme mostan *austriai háznak* debilitását nézi” (...) „Császár beteges és erőtlén és minden ember profétálja halálát nemsokára.”⁵⁶ Más kijelentések a belpolitikai konfliktusokban a másik oldalra került arisztokrata társai szemében válnának kínossá:

Érsek, Puchám főznek valamit, meglássuk, quid parturiunt, én hozzáam mindkettő nagy exhibitiókkal vannak, én is szintén úgy hozzájok, nem hiszem, hogy űk hinnének nekem, de bizony én sem ű nekik. *Cancellarius* elhigye Nagod hogy álnok, elhitette mindnyájunkkal, hogy *erdélyi fejedelemmel* ű bir, és arra veszi az mire akarja.⁵⁷

De idézhetjük a híres és sokat kommentált sorait, amelyekkel arra figyelmezteti a fejedelmet, hogy az országbírónak küldött levelét a címzett bemutatta az udvarnak: „Az minemű levelet írt *Nádasdinak*: az mingyárt *elküldte az udvarba*; nem tudom mi volt, de lármájok van belőle, és *félnek*.”⁵⁸ Minden idézett és nem idézett mondatában csak a legszükségesebb – és a politika szempontjából legfontosabb – információkat rejti el.

Mi a helyzet ezzel szemben a nádori emlékirattal, azaz azzal a levéllel, amelynek kézírata nem áll rendelkezésünkre, és amelyet jobb híján Thaly Kálmán szövegkiadásában idéz a szakirodalom?⁵⁹ Zrínyi ebben a hosszú levelében olyan együttműködést kínál az erdélyi fejedelemnek, amelynek kitudódása mind a Habsburgok, mind a törökök előtt életveszélyes lett volna. Ebben az esetben akkor sem lennénk meglepve, ha az egész levél titkosítva volna, és nem csak egy-egy politikai szereplő megnevezése volna elrejtve. Ezzel szemben azonban egészen rendhagyó – a többi Zrínyi-levéltől idegen – titkosítást látunk.⁶⁰ A levél eleje még nem okoz meglepetést, háromjegyű számok állnak a fontosabb politikai szereplők nevei helyett, látszólag ugyanabból a

⁵⁶ SZÉCHY, 4. köt. 262.

⁵⁷ SZÉCHY, 3. köt. 338.

⁵⁸ SZÉCHY, 4. köt. 268

⁵⁹ THALY, Gr. Zrínyi Miklós emlékirata.

⁶⁰ A nádori emlékirat hitelességét több különböző történeti érv alapján és részben a szokatlan módon használt titkosírás miatt kétségbe vonta: R. VÁRKONYI Ágnes, Az elveszett idő: Zrínyi Miklós nádori emlékirata? *Hadtörténelmi Közlemények* 113 (2000), 269–328, különösen: 291. A szöveg hitelességének vizsgálatához lásd még VÁRKONYI Gábor, Emlékirat a nádorság ügyében, *Irodalomismeret* VI (1995), 40–47; SZABÓ Péter, II. Rákóczi György „discursusa az magyarországi dolgok felől” (1653. december 30.), in KÁRMÁN és SZABÓ, *Szerencsének elegyes forgása*, 271–300; URBÁN Péter: A *Nádori emlékirat* és a *Ráday-emlékirat* (Oktatás jó elmélkedésre) szerzőségének kérdéséről. Előadás „A politika műfajai a régi magyar irodalomban” című konferencián (Gyula, 2005. máj. 25–28.) http://www.iti.mta.hu/Gyula/TANULMANYOK/Urban_Peter.pdf (letöltve: 2013. maj. 30.); R. VÁRKONYI Ágnes, Navigare necesse est: A Nádori emlékirat az újabb kutatások koordinátáján, in uő, *Európa Zrínyije*, Budapest, 2010, 346–283.

nomenklatorláblából, mint Zrínyi olyan leveleiben, amelyeknek rendelkezünk a kéziratával. Már itt is különös azonban, hogy olyan kódszámok is feltűnnek, amelyek a többi levélben nem (ezeket R. Várkonyi Ágnes tételesen kigyűjtötte),⁶¹ valamint, hogy az erdélyi fejedelem és Zrínyi maga nyílt szövegben szerepel, míg a többi levélben következetesen kódolva. A máshonnan nem ismert kódszámok feloldását a szövegkiadás adja meg (mintha a kéziratban feloldva szerepeltek volna), de a levél legfontosabb száma, a nádorságra egyetlen érdemes jelöltként említett 445-ös számmal kódolt név nincsen feloldva. A levél későbbi részeiben nemcsak nomenklatorokat, hanem lebetűzött szövegrészeket is találunk. Ezekre gyakran jellemző az a többi levélből is ismert eljárás, hogy – miután a clavisban nem szerepelt a *k* betű – a lekódolt szavak után a többes szám jele nyílt szöveggé jelenik meg. Semmi nem indokolja azonban, hogy a „venné” szó elején álló *v* betűt a szöveg szerzője kódolja, míg a többi betűt nyílt szöveggé hagyja. A többi forrásból is ismert 00000 (*Puchaim*) mellett itt megjelenik a 000 (*császár*) némiképp szokatlanul, és könnyen összekeverhető módon. Míg a többi öt részben kódolt levelet Zrínyi saját kezével írta, itt – már csak azért is, mert Zrínyiről egyes szám harmadik személyben szól a szöveg – erre semmi nem utal.

A technikai részleteknél azonban nagyobb meglepetést az okoz a levél titokhasználatára. Mint láttuk, a szövegnek nem a legkritikusabb részei (Zrínyi és a erdélyi fejedelem) vannak kódolva, míg egy olyan, Csáky László lányának házasságát illető részlet, amelyet bármely kortárs hamar megtudhatott, fáradságosan lekódoltatik. Az egész levélen átütő szervilis stílus kitudódása esetén olyan mértékig kompromittálta volna a bánt, hogy az uralkodói ház – szintén sifírozott – házassági szokásainak elrejtése teljesen indokolatlannak tűnik. Érthetetlen, hogy a hosszú és számos belpolitikai részletet tartalmazó levél két, hosszabban titkosított része, miért mindig házassági tervekkel kapcsolatos. Számos más probléma is adódik, amelyeket R. Várkonyi Ágnes hosszú tanulmányában részletesen vizsgált: az eredeti forrás gyanús hiánya, Thaly Kálmán központi szerepe a levél „előkerülésében”, a levél értékrendjének – Zrínyi szubmisszivitásának – szokatlansága, a szöveg szerkezetének zavaros, és Zrínyitől merőben idegen, átgondolatlan volta, és így tovább. Ezekkel az érvekkel összhangban a titkosírás és a levél titokfogalmának elemzése is abban erősít meg, hogy a szöveget – ebben a formában – kétséges hitelességűnek, de legalábbis kétséges szerzőségűnek tartsuk. Nem kizárt ugyanakkor, hogy több különböző Zrínyi szövegből lett „összefércelve.”⁶²

⁶¹ R. VÁRKONYI, *Az elveszett idő*, 290.

⁶² Érdemes két jellemző Thaly idézetet idetenni, amelyek arról vallanak, hogyan képzei a történész és a forrás viszonyát: „A történetíró dolgozószobája hasonlít a csizmadia-műhelyhez. Mint a kiszabott és kiszabandó bőrök vannak itt mindenfelé kiterítve, szétárva a pergamen oklevelek, százados fakó, sárga írások, levéltári jegyzetek, kivonatok; és mint a lábtűművész dolgozótőkéjén ott hever a sámfa, ráma, csirizes fatál, dikics stb. – úgy hevernek szanaszét a régibb, és újabb könyvek, kéziratok a történetbúvár íróasztalán. Így ülök én is, töméntelen kiterített oklevél, regesta és kitért könyvek, szakmunkák halmaza között, és foltozgatom össze a szétrongyollott magyar dicsőséget, régi szép időkől maradt fényes kordovándarabokból. (Abauj-Kassai Közlöny, 1882. márc. 23. – kiemelés: L. B.)

Katonai műveletek és kémkedés

Amikor tábornokok a harcmező forgatagából titkosított leveleket küldenek egymásnak, az első pillantásra legalább olyan egyhangúnak tűnik a titokfogalom szempontjából, mint amilyenek – szintén első pillantásra – a diplomáciai források tűntek. Károlyi Sándor és Bercsényi Miklós például az ellenséges haderők méretére, vonulásának koordináitára, az ellenőrizendő hadihírekre és a seregben történt kihágások részleteire korlátozták levelezésüket.⁶⁴ Ahogy azonban a politika esetében, úgy itt is rögtön izgalmasabb lesz a kép, ha közelebbről nézzük. A módszer is hasonló: egyfelől az alkalmazott clavisok nomenklatorait érdemes vizsgálni, másfelől pedig a levelek titkosított és nem titkosított bekezdéseinek az arányát és viszonyát.

A vizsgálat érdekes következtetésekre vezet. Míg a politikaiban – a diplomáciai üzenet átadása mellett – a figyelmeztetést, az óvatosságot és a kompromittálás elkerülését azonosítottuk mint legalapvetőbb motivációkat, a katonai kommunikációban – a technikai jellegű militáris adatok közlése mellett – a félelem, a fenyegetettség és a saját oldal gyengeségének, betegségének és gyávaságának eltitkolása tűnik ki mint visszatérő téma.

Sok esetben a titkosítás-használat eleve akkor válik aktuálissá, amikor az ellenség bekeríti a levelezőt és csapatát. Palkovics Ferenc írja 1709. augusztus 14-én Simon-tornyáról Bottyánnak: „Hahogy az ellenség jobban keről fog minket venni és sarkalni: claveseket csináltasson Ngod és úgy írjon ide bé nekünk.” (a borítékon pedig: „Madoccai bíró! Életed elvesztése alatt ezen levelet titkon küld el még ma! Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime, citissime.”)⁶⁵ Nem véletlen, hogy Rákóczi 1710 tavaszán Érsekújvár várparancsnokainak szóló utasításában is rendelkezik a clavishasználtról.⁶⁶

A fenyegetettség félelmet szül. A félelem pedig – más egyebek, például a datálás elmulasztása mellett – a sifrírozás nagy mennyiségében, görcsösségében is megnyilvánul. Bornemissza Kata 1659-ben Teleki Mihálynak saját kezével írt, egyoldalas levelében összesen egy-két olyan szó szerepel, amely *nincsen* titkosítva. Minden más kódokkal ír bátyjának, többek közt: „*Én félek, hogy soha nem jű el az Kegyelmetek segítségé.*”⁶⁷ Ezzel szemben ugyanő nyugodt körülmények közt írt levelében csupán egy-két szót clavisált.⁶⁸

Hadi helyzetben, fenyegetett – és olykor körülvett – állapotban különösen fontos, hogy sajátjaink megbízhatatlanságát és saját félig megvert helyzetünket ne verjük nagydobra. 1678-ban a bujdosók Telekinek hosszú levelet írnak, ebben viszonylag

⁶⁴ Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/4-17 (C.Rah.02-07)

⁶⁵ AR I. oszt. 9. köt. 714-715; az 538. sz. levél (Bottyán Rákóczinak) melléklete.

⁶⁶ THALY Kálmán, Érsekújvár utolsó magyar várparancsnokainak utasítása, *Hadtörténelmi Közlemények* 1889, 44–45, 20. pont

⁶⁷ Teleki I. 402–403, 354. sz. (C.Bor.02)

⁶⁸ Teleki I. 220–221, 191. sz. (C.Bor.01)

kevés, katonai természetű információt titkosítanak, valamint az alábbi mondatrészt: „...noha az mi magyarinknak rossz szokása szerint bizony harmada is hadunknak alig jött ki az táborból.”⁶⁹ Rákóczi 1710. szeptember 4-én Szerencsről ír Károlyi Sándor-nak. A levél egyetlen mondatrész kivételével nyílt szöveg, ez a mondatrész pedig így hangzik: „...arrúl a földrül lenyom bennünket az ellenség.”⁷⁰ A következő hónapban a fejedelem Szerencsről több – döntően nyílt szövegben írott – levelet küld Károlyinak, amelyekben a kisszámú titkosított mondatrész rendre a saját katonai gyengeségükre vonatkozik: „Husztrol kiholt az praesidium”, „...mi Újvárt nem fogjuk segíthetni”⁷¹ „...33-nál több nem maradt az táboron”, „...s ennél több segítséget tőlem ne várjon”, „sehol több had nem maradt”⁷², „...az dragonyos szökik”, „Kassa deperierit, sok, ha 500 hajdú van”.⁷³ Nem járunk messze az igazságtól, ha azt feltételezzük, hogy a szabadságharcnak ebben a végső, katonailag lefelé ívelő szakaszában a titkosítás legalább annyira szolgálta a fejedelem saját hírvivőjének kizárását a kommunikációból, valamint a harci szellemet gyengítő szóbeszéd megakadályozását, mint a császáriak megfélemlítését.

A saját gyengeség rejtett közlésének leghíresebb példája Bottyán János tábornok sokat idézett, utolsó levele 1709. szeptember 18-ról a szentlőrincikái várból, amelynek egyetlen sifírozott mondatában betegségről számol be:

*Magam beteges állapottal vagyok, úgy, hogy csak az ágyot kell nyomnom, mivel az napokban olly hirtelen nyavalya ütközött belém: ha nem értek volna érvágással a borbélyok, – talám azonnal meghaltam volna.*⁷⁴

Hat nap múlva a betegség valóban halálosnak bizonyult.

Más jellegű titokfogalom bontakozik ki a kémjelentéseket olvasva, bár a félelem jelei természetesen ezekben a forrásokban is tetten érhetők. A kora újkori államok információszerzési mechanizmusa és ezen belül a kémkedés kutatása korántsem jár gyerekcipőkben. Charles Howard Carter már 1962-ben feldolgozta a spanyol Habsburgok 1598 és 1625 közti titkos diplomáciájának forrásait,⁷⁵ Paolo Preto pedig a velencei kémsszolgálat működését tárta fel.⁷⁶ A fentiekben láttuk, hogy az utóbbi két évtizedben

⁶⁹ Teleki 8. 343–347, 316. sz. valamint *Hadtörténelmi Közlemények* 1893, 6. sz. 473–478, 9. sz. (C.Buj.01)

⁷⁰ AR I. oszt. 3. köt. 152–154, 94. sz. (C.Rak.28)

⁷¹ AR I. oszt. 3. köt. 160–162, 99. sz. (C.Rak.32)

⁷² AR I. oszt. 3. köt. 164–166, 101. sz. (C.Rak.33)

⁷³ AR I. oszt. 3. köt. 169–172, 104. sz. (C.Rak.35)

⁷⁴ AR I. oszt. 10. köt. 51–52, 22. sz. valamint THALY Kálmán, Adalékok Bottyán tábornok levelezéséhez, MTT III/9. 552, 15. sz. (C.Botty.01)

⁷⁵ Charles Howard CARTER, *The Secret Diplomacy of the Habsburgs, 1598–1625*, New York, Columbia University Press, 1964.

⁷⁶ Paolo PRETO, *I servizi segreti di Venezia*, il Saggiatore, 1994.

az oszmán,⁷⁷ és az osztrák Habsburg⁷⁸ információszerzés szakirodalma is virágzásnak indult, számos új forrás bevonásával és vizsgálatával gyorsan felzárkózott.⁷⁹

A professzionális kémek, az úgynevezett titkos levelezők (*Geheimagent, secretarius explorator*) nagy számban használtak rejtjeleket. Jól felépített titkos rendszerük behálózta a török hódoltság, a Habsburg-irányítás alatt lévő Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség területét is, a kémek beszerző szerződésének pedig gyakran részét képezte a kódoló módszer rögzítése is.⁸⁰ Azt gondolnánk, a szakma veszélyes volta miatt alig maradt fenn információ arról, kik is voltak ezek a titkos ügynökök, de némelyikük szerencsére nagyon is jól azonosítható, sőt olykor teljes családok nevezhetők meg, ahol e különleges mesterség apáról fiúra öröklődött. Ezek az emberek korántsem tartoztak a társadalom politikai elitjéhez. Olyan orvosok, kereskedők, katonák, követségi tolmácsok voltak, akik közel voltak a tűzhöz, polgári foglalkozásukból adódóan sok emberrel találkoztak, és gyakori utazásaik nem keltettek feltűnést – míg például egy földműves túlságosan kiterjedt megbeszélései, levelezése és helyváltoztatása hamar gyanút ébresztett volna. A kémek gyakran az európai és a török kultúra határmezsgyéjén élők közül kerültek ki, leggyakrabban délszlávok, szerbek, bosnyákok voltak, máskor örmények, szefárd doktorok vagy törökökhöz szökött keresztény renegátok. A bizonytalan levéltovábbítási viszonyok miatt jelentéseiket gyakran több, három-hat példányban is megküldték. A konstantinápolyi levelezők rendszerint Velencén, Raguzán vagy Spalatón keresztül közvetítették üzeneteiket, jelek utalnak arra, hogy a velencei Signoria fel tudta törni az üzeneteket.

A többnyire olasz nyelvű kémjelentések elsősorban politikai természetű részleteket tartalmaznak, a levélírók – már csak önvédelemből is – magukról keveset írtak. Az elszórt mondatok alapján azonban a történész mégis részletes, életteli képet alkothat a kémek félelmeiről, műveltségükről, nyelvtudásukról, bibliai ismereteikről, vallási és kulturális hátterükről, történelmi és földrajzi tudásukról, fizetésük nagyságáról, az őket fenyegető veszélyekről, de a rajtuk keresztül érkező információk természetéről is, valamint arról, hogy mindezt milyen komolyan vette a Habsburg-udvar, mennyire sietősen dekódolta leveleiket az Udvari Haditanács.⁸¹

⁷⁷ GÜRKAN, The efficacy of ottoman counter-intelligence; DÁVID-FODOR, Oszmán hírszerzés; ÁGOSTON, Információszerzés és kémkedés az Oszmán Birodalomban; Dejanirah COUTO, Spying in the Ottoman Empire.

⁷⁸ ŽONTAR, *Obveščevalna služba in diplomacija avstrijskih Habsburžanov*; FODOR, Kémkedés; SZAKÁLY, Egy végvári kapitány; PETERCSÁK és BERCZ szerk., *Információáramlás*. KEREKES, Kémek Konstantinápolyban.

⁷⁹ BAGI, Határvidéki és diplomáciai kémkedés.

⁸⁰ KEREKES, Kémek Konstantinápolyban; UŐ, Hírszerzés a XVI–XVII században; UŐ, *Diplomata és kémek*; PETERCSÁK és BERCZ, *Információáramlás*. Egy példa az eredeti és a feloldott levelükre 1632-ből: ÖStA HHStA Staatenabteilungen Türkei I. Kt. 112. Konv. 5. fol. 1–4. (eredeti); 5–9. (feloldott), és fol. 17–23. (feloldott); fol. 24–28. (eredeti).

⁸¹ KEREKES, Kémek Konstantinápolyban. Konstantinápolyi desifírozott kémjelentések gyűjteménye 1684–1696-ból, Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Ms. II. 303. (mikrofilmen: MTAK Mf. 5528–5529)

Szerelem, politika és férfigaráság

Szerelem, politika és kriptográfia ötvöződésének talán a leghíresebb példája Ausztriai Anna és minisztere, Mazarin rejtjelezett levelezése. A régens királyné és az országot irányító bíboros együttműködésében legalább olyan fontos szerepet játszottak az érzelmi, mint a politikai titkok. Amint az 1651-től folytatott levelezés modern szövegkiadói hamar felfigyeltek rá, a levélírók külön kódokat, nomenklátorokat alkalmaztak saját ragaszkodásuk, barátságuk és szerelmük kifejezésére. A levelek végén szereplő búcsúzások jelentős részét nyílt szövegnek hagyták, de saját maguk és egymás megnevezésére számjeleket alkalmaztak, érzelmeikre pedig félreérthetetlen grafikus jeleket.

Az alábbi szavakkal zárta például Mazarin a királynéjának és régensének írt levelét 1651. december 26-án, életének egyik legbizonytalanabb időszakában:

Vagy minden elveszik, vagy két héten belül viszontlátom Önt. Miközben ezt mondom, magamon kívül vagyok. Gondoljon arra, mi fog történni, amikor 26 viszontlátja 22-t. Inkább nem is mondok többet, mert a * és a ‡ miatt úgy is tudja a többit.

Egy hónap múlva pedig így írt: „zárom levelem *-el, mert ez minden.” Mire Anna azt válaszolja levelében, hogy „15 az utolsó leheletig és milliószor ‡.”

A 26 a rejtjelezés szabályai szerint az olasz bíborosra, míg a 22 és a 15 a spanyol származású királynéra vonatkozik, a grafikus jelek pedig érzelmeikre. A titkot, hogy e jelek csupán plátói érzelmeket jelentettek-e vagy fizikai kapcsolatot is, a bíboros és a királyné magával vitte a sírba.

Minden jel arra utal, hogy míg a hivatalos levelek rejtjelezésében mind Mazarin, mind a királyné szakemberek segítségét vette igénybe (közülük a leghíresebb a Napkirály „grand chiffre”-jének megszerkesztője, Antoine Rossignol volt), a személyes leveleikben a lelepleződéstől tartó szerelmesek maguk végezték a sifírozás és desifírozás munkáját. E levelezés szépen bizonyítja, hogyan lehet nomenklátorokkal gyengédséget és érzelmi függést kommunikálni.⁸²

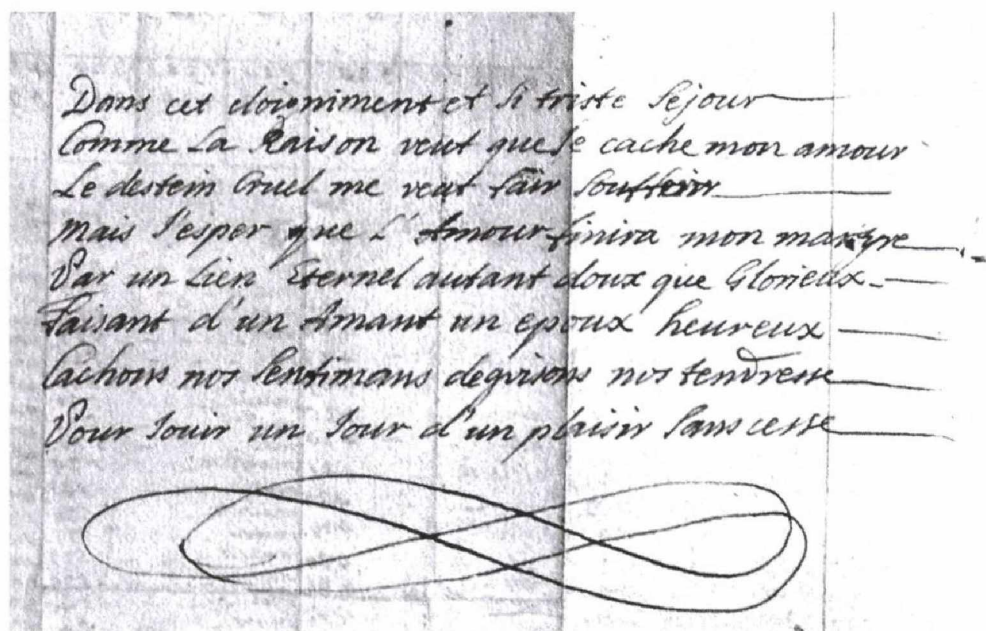
A magyar történelem különösen közeli analógiát szolgáltat Franciaország irányítóinak titkosított szerelmére. Az eset részletei akkor bontakoznak ki előttünk, ha összehasonlítjuk a Rákóczi-szabadságharc két legszebb, színes tintával készült és pergamenen fennmaradt titkosírástábláját. Az egyik tábla, a híres virágmintás clavis, a fejedelem és a Napkirály udvara közti fontos egyeztetések eszköze volt, részletesen kidolgozott homofonikus rendszer.⁸³(Lásd: Képmelléklet IV–V. oldalán.)

⁸² Claude DULONG-SAINTENY, Les signes cryptiques dans la correspondance d'Anne d'Autriche avec Mazarin, contribution à l'emblématique du XVIIe siècle, *Bibliothèque de l'école des chartes* 140 (1982.), 61–83.

⁸³ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44, másolat: MTAK, kiadva: RÉVAY, II. Rákóczi Ferenc, 68 és 84 (T.Rak.01, és papírmásolata: T.Rak.02)

A másik clavis szintén francia nyelvű, majdnem ugyanilyen szép, nomenklatorai közt azonban néhány szokatlan tételt is felfedezhetünk. Míg a francia király táblája földrajzi és politikai nevekhez rendelt számkódokat, ebben az esetben csupán Krakó és Varsó tűnik fel a helynevek közt, politikai szereplő megnevezését pedig egyáltalán nem találni. A gyakran használt – és ezért nomenklátorral ellátott – szavak közt azonban olyanok szerepelnek, amelyek szokatlannak számítanak a rejtjelezés gyakorlatában: *abandonne, adorable, chagrin, jaloux, solitude, sentimens, souvenir*. Bár a lapon nem szerepel jelzés azzal kapcsolatban, hogy kihez tartozott e kidolgozott clavis, a szép megjelenésből sejthetjük, hogy címzettje közel olyan fontos lehetett a háborúzó fejedelemlnek, mint legjelentősebb külföldi szövetségese.⁸⁴ (Lásd: Képmelléklet VI–VII. oldalán.)

E kulcsnak is megmaradt egy papírmásolata, amely ugyan szintén névtelen, hátoldalán azonban szerepel egy szerelmes vers.⁸⁵

24. kép

A fejedeleml kézírásában fennmaradt vers első pillantásra választékosnak tűnik, tartalmaz azonban egy sor olyan metrikai hibát (például a szerző nem tudja, hogy sorvégi e-k francia versekben nem némák, hanem kiejtetnek), amelyet anyanyelvű francia bizonyára nem követett volna el. Rákóczi számára – részben neveltetése sajátosságai

⁸⁴ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44, (T.Rak.03)

⁸⁵ MOL G 15 Caps. C. Fasc 44, (T.Rak.04)

miatt is – a latin és a magyar mellett a francia nyelv volt az egyik legfontosabb kifejezőeszköz, ezt tartotta elsődleges diplomáciai nyelvnek, és ezen kommunikált a magyarul és latinul nem tudó fiaival, de akárcsak a latinban, itt is megelégedett egy viszonylag magas szintű tudással, nem törekedett a tökéletességre.⁸⁶ Igen valószínű, hogy a választékos, de hibás versben Rákóczi saját költeményét olvashatjuk:

Dans cet éloignement et si triste Sejour
Comme la Raison veut que je cache mon amour
Le destein cruel me veut fair souffrir
Mais J'esper que l'Amour finira mon martyre
Par un lien Eternel autant doux que Glorieux
Faisant d'un Amant un epoux heureux
Cachons nos Sentimans deguisons nos tendresse
Pour jouir un jour d'un plaisir sans cesse.

László József műfordításában így szól a vers:

Borús magányomban, bús távollétemben
Eszem parancsára titkolom szerelmem,
S a sors most kegyetlen szenvedésre ítél.
De éltet a remény, hogy kínom véget ér,
S a szerelem édes, örök köteléke
Szeretőből férjjé, boldoggá tesz végre.
Hordjunk hát álarcot, rejtjük el hát vágyunk,
Hogy egy nap elnyerjük örök boldogságunk.

A szerelmes vers címzettje és a titkosíráskulcs másik felhasználója minden bizonnyal korának egyik legfontosabb politikusa, és nem utolsósorban Rákóczi szerelme, Elżbieta Helena Sieniawska, lengyel palatinusné (1669–1729) volt.⁸⁷ Sieniawskával a fejedelem rendszerint franciául levelezett,⁸⁸ míg saját feleségével, Sarolta Amália Hessen-Rheinfels-i hercegnővel – akivel szintén volt egy titkosírástáblája, de abban

⁸⁶ Rákóczi franciatudásáról: Ilona Kovács, *Exil et Littérature: La période 1711–1735 dans l'oeuvre de François II Rákóczi*, *Cahiers d'études hongroises* 7 (1995), 20–28.

⁸⁷ A vers szerzőségének, címzettjének és a titkosíráskulcs partnerének, Sieniawskának azonosítása MARKÓ Árpád érdeme, a műfordítás is az ő cikkében szerepel: A versíró Rákóczi (The poet Rákóczi), *Magyar Könyvszemle* 26 (1936), 259–264.

⁸⁸ Gábor Tüskés, Ilona Kovács, Béla Köpeczi eds., *Correspondance de François II Rákóczi et de la palatine Elżbieta Sieniawska 1704–1727*, Budapest, Balassi Kiadó, 2004. Nincs jelzés a könyvben, hogy a kiadott levelek bármelyike sifírozva lett volna. Lásd még THOMASIVSKYJ István, Adatok II. Rákóczi Ferenc és kora történetéhez, *Századok* (1912), 123–124.

korántsem szerepelt érzelmek megnevezésének ilyen gazdag szótára⁸⁹ – németül. A vizsgált rejtjeltábla nagy valószínűséggel nem elsősorban a diplomáciai kapcsolat-tartás céljait szolgálta, hanem a fejedelem intimitását óvta.

Más típusú intimitás titkát rekonstruálhatjuk Dalmády István nagyszámú leveléből, amelyet gyermekkori barátjának, Teleki Mihálynak küldött. Dalmádynak majd minden levelében visszatérő motívum, hogy biztosítja Telekit barátságáról, valamint hogy mielőbbi személyes találkozóra kéri az akkor húszas éveinek elején járó barátját. Egy korai levelében clavist is kér tőle:

Az Kegyelmed hozzám mutatott synceritasa énnálam valóság, bizonyosság. Én felőlem is, kérem, itiljen hasonlót. [...] Ha nem restelli, csináljon egy clavist titkos betűvel, írassunk egymásnak nagyobb confidentiával. Azomban kérem Kegyelmedet, mesterkedjék azon, mennél hamarébb legyünk szembe egymással. Kegyelmed jó gyors ifjú legény, jó alkalmatosságot kereshetne idevaló jövetelében, kit felette igen akarnám, Kegyelmed sem bánná meg.⁹⁰

Ezután – most már a clavis birtokában és sűrű használatával – rendszeresen visszatér barátságuk komolyságának, megbízhatóságának, egyediségének hangsúlyozására, miközben visszatérőleg sürgeti személyes találkozásukat: „Hozzám való igaz affectiójában, higgye minden bizonynyal, annyira megnyugodtam én is, hogy *nincs e világon hasonló barátom Kegyelmedhez.*”⁹¹ „*Nincs oly tülem lehető dolog, kit meg nem cselekeszem Kegyelmedért, kiben ha kételkednék, reversalist adok Kegyelmednek róla.*”⁹² „*Nyugodjék meg bennem, Kegyelmedé vagyok. Senkivel titkosabb, igazabb barátságom nincsen e világon, mint Kegyelmeddel.*”⁹³ „*Mert én Kegyelmedet bizony úgy tartom, úgy szeretem, mint magamat. Adná Isten, beszélhetnék mennél hamarébb Kegyelmeddel.*”⁹⁴

A barátság, hűség és nagyrabecsülés biztosítása igencsak általános a kor levelezésében, ebben önmagában semmi meglepő nincsen. Dalmády ragaszkodásának gyakorisága és a kifejezések erőssége azonban kivételes. Maga is tisztában volt azzal, hogy leveleiből a férfigaráság zavarba ejtő mértéke sugárzik, ezért igyekezett minden alkalommal titkosítani az erről valló mondatait (az idézetekben dőlttel), miközben

⁸⁹ Ráday Levéltár C64-4d2-25. 5. sz. a hátoldal szövege szerint: Mme la Comtesse de Transylvanie. Egyéb bizonyítékot azonban egyelőre nem találtam arról, hogy a táblát valóban a feleségével használta volna Rákóczi, és annak kizárólagosan diplomáciai jellege gyanúra ad okot (T.Rad.05). Tudjuk, hogy a Ráday Levéltár leveleit nagyrészt maga Ráday Pál feliratozta az 1720-as években, nem kevés hibával, ezért könnyen elképzelhető, hogy a rejtjeltábla tulajdonítása téves. A hibás feliratokról: BENDA Kálmán, Ráday Pál politikai iratai 1703–1711, *Levéltári Közlemények* 25 (1954), 141–151, különösen: 143.

⁹⁰ Teleki 1. 311–312, 278. sz. 1659. január 4.

⁹¹ Teleki 1. 320, 284. sz. (C.Dalm.01)

⁹² Teleki 1. 336, 298. sz. (C.Dalm.02)

⁹³ Teleki 1. 350, 310. sz. (C.Dalm.03)

⁹⁴ Teleki 1. 386, 340. sz. (C.Dalm.05)

azok a levelei, amelyek sifírozatlanok, valamint azok a levélrészletei, amelyek nyílt szövegek maradtak, sokkal visszafogottabbak. Kapcsolatukat a kortársak is furcsállhatták:

*Vajha beszélhetnék Kegyelmeddel mennél hamarébb, igaz tekéletességgel kiönténém minden dolgomot, titkomot Kegyelmed előtt! Szemben való lételünket kétszerte inkább kívánnám, kívánom is (...) Az Kegyelmed reám bízott dolgaiban valamit meg kell tartanom, eltitkolva leszen; koporsóig viszem velem való Kegyelmed szövetségét. Majd sajnálom, hogy sokan tudják igaz barátságunkat, mert sok irigyink vannak mindkettőnknek.*⁹⁵

A következőkben a lelkesedése tovább növekszik, ragaszkodásának biztosításai egyre hangsúlyosabbak, de minden alkalommal sifírozza őket: „Bizony azulta, miolta nem láttam Kegyelmedet, csak egy nap sem vettem ki elméből.”⁹⁶ „Megvallom igazán, nekem e világon igazabb atyámfia Kegyelmeden kívül [nincsen, a kiben száma nekül] ne jutna eszemben.”⁹⁷ „Jó lelkiismerettel írom, soha emberhez úgy lelkem nem vont, mint Kegyelmedhez; abban meg is nyugodjék tökéletesen, e világon nincs igazabb barátom, mint Kegyelmed.”⁹⁸

Mint igaz barát, házassági tanácsot ad Telekinek,⁹⁹ majd vigasztalja felesége elvesztése miatt: „...de édes, kedves Uram, Atyámfia, mit tehet Kegyelmed róla? avval már fel nem támad. [...] Az Úr adta volt, az Úr vette el is”.¹⁰⁰ Majd megint barátja házasságán gondolkodik, miközben újra és újra hangsúlyozza, mennyire hiányzik neki a másik, végül kettejükre az amanti szót használja:

Hogy Kegyelmed megnyugodt az én Kegyelmedhez való tökéletes synceritásomban, nekem bizony a Kegyelmed abbeli assecuratioja nagy contentatiómra vagyon. Helyesen is írja, nem kell minden barátságnak hinni. Én is annyira megnyugodtam Kegyelmedben, az Úristen úgy áldjon meg, hogy minden barátom felett Kegyelmedet legigazabbnak tartom hozzám, [...] 17 egész hónapja elmúlt, miolta egymást nem láttuk, bár csak két óráig beszélhetnék Kegyelmeddel. *Én máris Kegyelmed házassága felől gondolkodom.* Teljes tehetséggel kész volnék Kegyelmednek kedveskednem, segítenem, csak tudnék miből. [...] Nem kell édes, kedves Atyámfia, mi köztünk semmi nehézségnek lenni. Amanti enim nihil difficile. Kérem

⁹⁵ Teleki 1. 395–396, 346. sz. (C.Dalm.06)

⁹⁶ Teleki 1. 474–475, 410. sz. (C.Dalm.07)

⁹⁷ Teleki 1. 507–508, 433. sz. (C.Dalm.10)

⁹⁸ Teleki 1. 496–498, 426. sz. (C.Dalm.08)

⁹⁹ Például: Teleki 1. 372–374, 331. sz. (C.Dalm.04)

¹⁰⁰ Teleki 1. 500–502, 428. sz. (C.Dalm.09)

mégis felette igen Kegyelmedet, mesterkedjünk azon, mennél hamarébb legyünk szemben egymással, meglátja, mindkettőnknek könnyebbségünkre leszen.¹⁰¹

Teleki válaszait nem ismerjük, Dalmádyt többször is említi ugyan másoknak írt leveleiben, de csupán praktikus ügyekkel kapcsolatban. Róla csak annyit tudunk, épp Dalmády egy leveléből, hogy egyszer álmodhatott a barátjáról: „Az Kegyelmed felőlem való álma, édes, kedves Atyámfia, nem hiábavalóság.”¹⁰² Azt sem tudhatjuk, pontosan mi zajlott le köztük, amikor Dalmády nagy öröme végre találkozott. A heves lelkesedés azonban némileg alábbhagyott a következő években, vagy csak megbeszélték, hogy mégiscsak barátság az, ami köztük lehet, mindenesetre Dalmády leveleiben csökken a sifrírozott szövegrészek száma, a fentiekhez hasonló megnyilatkozások pedig teljesen eltűnnek.

Ausztiai Anna és Mazarin, Rákóczi és Sieniawska, Dalmády és Teleki levelezésében az a közös, hogy a titok, amely külön kódszavakban vagy sifrírozott szövegrészekben elrejtetik: maga a kapcsolat, a szerelem, a ragaszkodás, egymás jelenlétének áhítása és a barátság.

Családi és magántitkok: a női nem és a titkosírás

Dalmády egyik levelének teljes – gyakorlatilag egészében sifrírozott – mellékletét annak szenteli, hogy az akkor huszonöt éves Teleki Mihályt házassági terveiben támogassa:

*Éntőlem talán meglőtt dolog után kérd Kegyelmed tanácsot, mert mástúl is hallottam, hogy akarná elvenni leányt. Szegény Pekri Ferencznek jó hírét familiáját hallottam, magát is esmertem, értékét nem tudom, ha vagyon olyan. Az leány Kegyelmedet szereti, Kegyelmed is kedvelli, javallom az házasságot, csak vigyázzon az alkalmazosságra, mert másutt azt nem tudom, hol tanálja fel. A gratiát igen szükön osztják a fejedelmek, még az Barcsai is, ez után meglátja Kegyelmed. Az Istenért oda ne kösse magát házasságával együtt, mert Isten áldása nem leszen Kegyelmeden; jó hírét, nevét conscienciáját veszedelemben ejti. Nekem csak az léssen nehéz, hogy ilyen kedves atyjafiának, kinek titkosabb barátságával senkivel nem éltem, csak hírét hallom és így a mi igaz barátságunk távul létünk mia csak meghül, kiről sokszor gondolkodom stb.*¹⁰³

¹⁰¹ Teleki 1. 500–502, 428. sz. (C.Dalm.09)

¹⁰² I. m.

¹⁰³ Teleki 1. 372–374, 331. sz. 1659. március 24. (C.Dalm.04)

A családi és magántitkok tárgyalásához sorolható a várúr, költő, katona és nagy csábító Balassi Bálint titkosírása is. Balassi többszörös örökösödési perben állt rokonaival, összeférhetetlen személyisége és botrányai miatt számos város folytatott ellene eljárást, és szerelmi ügyei sem csökkentették elrendezendő problémáinak számát. Viszontagságos és konfliktusokkal teli életében sokat kényszerült magánéleti és anyagi titkokról levelezni.¹⁰⁴ Részleges titkosítást használt, csak bizonyos szavakat, leggyakrabban személyneveket rejtjelezett.¹⁰⁵ Kódja monoalfabetikus volt, és még e kategórián belül is egy egyszerű eljárás: az ábécé első felének betűit megfeleltette az ábécé második fele betűinek, és fordítva. Magát a titoktartási kérést is így titkosítja: „De ha én uram és igaz atyámfia vagy, bq zcqucb [ne szóljon] Kegyelmed gqbxubqx gqauh [senkinek semit]”¹⁰⁶

Hogy ezzel az egyszerű módszerrel kit akart megtevesztetni, nem tudjuk, de végül is nem valószínű, hogy a bécsi udvar legjobb kódfejtői érdeklődtek volna örökösödési és szerelmi titkai iránt, a kotnyeles postások és orrukat mindenbe beleütő rokonok megtevesztésére pedig bizonyára ez is elég volt. Balassi Andrásnak és Kapu Sándornak írt összesen négy, magyar nyelvű levelében elsősorban nőikkel kapcsolatos terveit titkosította. Híres mondata, „nagy úr leszek, ha egyébképpen nem is, farkam után,” amelyben arra céloz, tervezett házassága révén meggazdagodhat, eredetileg így hangzott: „bmsu if yqzqx, ha egyébképpen nem is, rmfxma ihmb.”¹⁰⁷

Ezekben a levelekben még csak a rejtjelezett szöveg tárgyául szolgálnak a nők és a családi ügyek, mint ahogyan Zrínyi nádori emlékiratában is láttuk, amely azonban sajnos – mint éppen a házassággal kapcsolatos titkosított részletek alapján gyanakodtunk – kétes hitelességű, ezért idézésétől most eltekintünk.

Ennél érdekesebbek azonban azok az esetek, amikor a levelezőpartnerek feleségek, rokonok, női politikustársak. Az átvizsgált forrásanyag alapján kijelenthetjük, hogy ez korántsem elszigetelt jelenség: a rejtjelhasználat a kora újkori Magyarországon nem a férfiak privilégiuma.

Sőt, már a késő középkorban sem az: Hunyadi Mátyás felesége, Aragóniai Beatrix számos itáliai politikai szereplővel folytatott levelezést, de csak kevés partnerével rejtjelezte az üzeneteket, ezek egyike a nővére, Ferrara hercegnője, Aragóniai Eleonóra

¹⁰⁴ Balassi konfliktusokkal teli életének legfrissebb feldolgozása: KÖSZEGHY Péter, *Balassi Bálint, Magyar Alkibiadész*, Budapest, Balassi Kiadó, 2008.

¹⁰⁵ RÉVAY, *Titkosírások*, 69–73; ECKHARDT Sándor, *Balassi Bálint összes művei*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1951; RÉVAY, II. *Rákóczi Ferenc és korának rejtjelezése*, 41–46. (C.Bal.01-04); STOLL Béla szerk., *Balassi Bálint, Összes versei*, Budapest, Helikon, 1974, 260–264, 5. sz.; 264–267. 6. sz.; 269–271, 8. sz.; 391–394, 87. sz. Balassi titkosírásának és akrosztikonjainak egy vitatott elmélete, amellyel a tanulmány szerzője azt akarja bizonyítani, hogy Balassi volt az Árgirus széphistória szerzője: TÓTH István, Balassi Bálint és az Árgirus-széphistória szerzősége, *Filológiai Közöny* 24 (1978), 155–194. Az elmélet tételes vitatása: KOKAS Károly–SZIJJ Ferenc, Megjegyzések Tóth István Árgirus-cikkéhez (Az Árgirus-széphistória szerzőjéről), *Filológiai Közöny* 27 (1981), 320–331.

¹⁰⁶ STOLL, *Balassi*, 394. (C.Bal.04)

¹⁰⁷ STOLL, *Balassi*, 394. (C.Bal.04)

volt. A testvérpár – grafikus jelekkel titkosított – levelezése a Modenai Levéltárban maradt fenn,¹⁰⁸ köztük az is, amelyben Beatrix elküldi a rejtjelkulcsot Eleonórának.¹⁰⁹

Számos példa adódik feleségekkel való titkosított üzenetváltásra. Könnyen feltörhető, mert kizárólag a magánhangzókat titkosító (bár az utókor által sokáig nem azonosított) titkosírásról van tudomásunk Illésházy István 1605-ben feleségéhez, Pálffy Katalinhoz intézett magánleveléből,¹¹⁰ kevésbé könnyen feltörhető – valójában egyelőre megfejtetlen – rejtjelezett sort küldött 1706-ban Károlyi Sándor feleségének, Barkóczy Krisztinának,¹¹¹ míg Teleki Mihály és felesége Veér Judit levelezésében mindkét irányban találunk rejtjelezett leveleket, bár érdekes módon a rejtjelhasználatot rendszerint az utóíratra korlátozzák. A rejtjelezett szövegrészekben politikai keveredik a házastársak egymás iránti szeretetével, aggódásával. 1662. május 23-án Teleki Veér Juditnak: „Édesem, most is elég német jő, semmit se félj, jót ad Isten.”¹¹² 1662. május 30-án Veér Judit már idézett levelében aggódik férjéért: „Ha Kegyelmed innét rég elindult volna, elfogták volna az puskások.”¹¹³ 1662. június 6-án megint Veér Judit Telekinek, megint post scriptumban:

*Katona Mihály uram Kegyelmednek jóakarója, de az udvarbíró ám álnok. Valami bitang marha felett, az ki Kegyelmedre nézendő volna, sokat veszekedik most is Katona Mihály uram, de én nem szóltam hozzá.*¹¹⁴

Teleki egyébként nem csupán saját feleségével, hanem a nádornéval, Széchy Máriával is megpróbált kódolva levelezni,¹¹⁵ de hogy mit írt, azt sem a nádornének, sem nekünk nem sikerült desifrizálni.¹¹⁶

¹⁰⁸ A Modenai Levéltárban őrzött öt 1482 és 1486 váltott titkosírással levél mikrofilmmásolata az Országos Levéltár filmtárában olvashatók: (Mf. 8620), (C.Bea.01-05)

¹⁰⁹ NAGY Iván és B. NYÁRY Albert eds., *Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából 1458–1490. III.* (Budapest, 1877.), 67: „Con la cyfra havemo antiquamente con Yostra Signoria con la quale la fara cavare, et accioche cla qua avante Yostra Signoria et suo consorte possa serivere ala Maesta de nostro marito et ad nuj, ne li mandamo qui alligata un altra nova, con la quale le Signorie Yostre potrano serivere, che cossi fara nostro marito, et nuj ancora con essa medesimo seriveremo ad Yostra Ill-ma Signoria, ala quale le ce recommandamo, et si dignara Yostra Signoria da parte nostra basarerre tutti soi Ill-mi figlioli, li quali tutti salutamo.”

¹¹⁰ VADAI, Két XVII. századi titkosírás megfejtése, 183–189.

¹¹¹ MOL P. 398, Károlyi család levéltára, Rákóczi kor iratai: no. 35409, 1706.04.13. (C.Kar.06)

¹¹² Teleki 2. 293–294, 220. sz. 1662. május 23. (C.Tel.70)

¹¹³ Teleki 2. 294–295, 223. sz. (C.VeerJ.01)

¹¹⁴ Teleki 2. 304–305, 229. sz. (C.VeerJ.02)

¹¹⁵ Teleki 3. 582–583, 432. sz. 1666. július 6. (C.Tel.68)

¹¹⁶ Széchy értetlenkedő válasza: uo., 593, 441. sz. levél csatolmánya.

Magánbűnök – közerkölcsök: naplótítek és a szégyen

A fenti források figyelmes olvasása során érdekes megfigyeléseket tehetünk. Amikor a kriptográfia gyakorlóit vizsgálva társadalmi kategóriát, illetve a forrásokat kutatva műfajt váltunk, gyakran a sifírozott titok természete is megváltozik. Az elrejtett információ Teleki leveleiben gyakran nem is a secrecy (titok), hanem a privacy (jobb híján: magánszféra) területére tartozik. Még inkább jellemző ez a következő forráscsoportra, a naplók műfajára.

A kora újkori Magyarország naplóirodalma igen gazdag, és e forráscsoportnak alapos feldolgozása is született már.¹¹⁷ Az áttekintésből kitűnik, hogy a naplóíróknak csak egy igen szűk csoportja alkalmazott titkosírást a szövegében, és ők is csak korlátozott mennyiségben, a kriptográfia használatuk és a titokfogalmuk azonban igencsak érdekes. Az alábbiakban olyan szerzőket mutatunk be, akik a politikai szerepvállalás tekintetében nagyon eltérnek egymástól, rejtjelhasználatuk azonban hasonló.

Haller Gábor (1614–1663) 1630 és 1644 közt írt naplójának kézírata sajnos lappang, csupán egy százötven évvel ezelőtt készült szövegkiadásban olvashatjuk.¹¹⁸ Haller korának egyik legfontosabb szereplője volt Erdélyben. Tizenévesen Brandenburgi Katalin fejedelemasszony, majd I. Rákóczi György inasa volt, azután utazott, külföldön tanult, és Leidenben hadigépészeti és matematikai tanulmányokat folytatott. A későbbiekben Barcsai Ákos, majd Kemény János után I. Apafi Mihály is megnyerte szolgálatára, végül a törökökhöz küldött követség feje lett Temesvárott, ahol fogságba vetették, és az erdélyi politika változásai miatt kivégezték.¹¹⁹ Iratai ekkor veszték el, de a korábban betelt és ezért otthonhagyott, saját kezével írott naplója fennmaradt, és – mint láttuk – csak később veszett el.

A naplóban sok – összesen mintegy huszonkét – rövidebb rész van titkosítva, kétféle módszert használatával. Az egyik egy egyszerű anagramma, amelyet – ha az olvasó magától nem volna képes megfejteni – Haller a naplója végén részletesen elmagyaráz.¹²⁰ A másik a négyzetvonalakból és pontokból álló híres pigpen rejtjel – amelyet később a szabadkőművesek is szívesen használtak – egyik változata. Ez a módszer grafikus megjelenésű, de lényegében monoalfabetikus, és logikus rendszere

¹¹⁷ S. SÁRDI Margit, *Napló-könyv: magyar nyelvű naplók 1800 előtt*, kézirat, 2010. <http://www.balassikiado.hu/BB/NET/SM.pdf> Letöltve: 2013.06.10.

¹¹⁸ Haller Gábor naplója. 1630–1644, in Szabó Károly szerk., *Erdélyi Történelmi Adatok*, 4, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 1862, 1–103. (C.Hal.01)

¹¹⁹ Hallerről lásd Szabó András Péter, *Haller Gábor – egy 17. századi erdélyi arisztokrata életpályája*, doktori disszertáció, ELTE, 2008. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/szaboandras/diss.pdf> Letöltve: 2013.06.10. Lásd még Haller Gábor naplójának forrásai in BALÁZS Mihály és GÁBOR Csilla szerk., *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban: a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Tanszéke által szervezett nemzetközi konferencia előadásai*, 2006. május 24–27. Kolozsvár, Kolozsvár, Egyetemi Műhely, Bolyai Társ., 2007, 409–430.

¹²⁰ Haller Gábor Naplója, 103.

miatt (egy négyzetrácsos táblázatba írt ábécé logikája szerint épül fel) abban az esetben is könnyen dekódolható, ha az olvasó nem ismerné a rendszert.

Meglepő, hogy Haller ilyen gyermeteg titkosírásokat használt, noha Nyugaton matematikát tanult, és hozzáférése lehetett (volna) kora legjobb rejtjelrendszereihez, az erdélyi politikában pedig nagyban játszott, hiszen négy fejedelem között lavírozott nem kis veszélyt vállalva. Ez megerősít minket korábbi – a tudásátadás útjait vizsgáló fejezetünkben tárgyalt – feltételezésünkben, amely szerint a rejtjelhasználat nem a nyugat-európai kriptográfiai-matematikai kézikönyvek termése volt. Amennyiben azonban Hallernek nem volt más komoly összehasonlítási forrása, mint korának és országának diplomáciája, úgy módszerei nem tekinthetők meglepőnek, hiszen ura, I. Rákóczi György sem használt jobbat a követeivel folytatott levelezésében. A könnyen dekódolható szövegrészek ugyanakkor a szerző szándékaiba is betekintést nyújtanak: Haller számára a rejtjelezés részben csak játék, a naplót nem kívánja teljesen elrejtetni, olykor az olvasóra kikacsintva ír, láthatóan azt sem bánja, ha ez az olvasó egy kis erőfeszítéssel a látszólag elrejtett részekhez is hozzáfér, ezért is adja meg a rejtjelkulcsot.¹²¹ Akárhogyan is, a titkosított mondatok jelentős része (tizenkilenc a huszonkettőből) a napló első részében van, az 1637. év előtti időkből származik, amikor Haller még nem fontos politikai szereplő. Könnyen elképzelhető, hogy igazán jelentős politikai titkait egyszerűen nem is írta le.

De mi az, amit leírt és titkosított? Kisebbségi részben politikai természetű titkokat és különféle tárgyalásokkal kapcsolatos információkat, gyakrabban azonban családi témákat (például a fejedelem tervét arról, kivel kellene házasodnia),¹²² a lelkivilágára vonatkozó megjegyzéseket, és az alkohollal kapcsolatos problémáit: „Voltam ittas, és rosszabbul viseltem magamat, hogysem kellett volna.”¹²³ Időnként elhatározást tesz: „Fogadtam, hogy bort nem iszom egy hónapig.”¹²⁴ Azonban két nappal később: „Eddig állottam meg bor nem ivást.”¹²⁵ Legközelebb egy kétnapos időszakhoz ezt jegyzi fel rejtjelezve: „Ittas, rosszul.”¹²⁶ Miként azt is elrejt, amikor a fejedelem pikírtan arra céloz: a bort hamarabb megtalálná, mint egy könyvet.¹²⁷ Egyszer szexuális vágyaiért büntetéssel fenyegető álmát rejtje el:

¹²¹ Erre a következtetésre jut SÁRDI, *Napló-könyv*, 368–370. és SZABÓ, *Haller*, 174 is. SÁRDI Margit: „Meg kell azonban különböztetnünk a nyíltan, eleve nyilvánosságra szánt vagy sanda módon nyilvánosságra számító naplót attól, amelynek esetében az író mindössze tudja, hogy írása más kezébe is kerülhet, s alkalomadtán más is olvashatja. Aki ír, tudja, hogy az írás olyan, mint a kilőtt nyíl: nem lehet tudni, hol áll meg. És ezt tudták már a 17. században is, tanú erre a számos titkosírási naplórész, idegen nyelven írt vagy kivágott bejegyzés.” SÁRDI, *Napló-könyv*, 82.

¹²² Haller Gábor *Naplója*, 30.

¹²³ *I. m.*, 16.

¹²⁴ *I. m.*, 25.

¹²⁵ *I. m.*, 25.

¹²⁶ *I. m.*, 69.

¹²⁷ *I. m.*, 49.

Álmomban Mózes az égből leindulván és üstökön akarván ragadni, bűneimért fenyegetett, melyre megijedvén imádkoztam Istennek álmomban, és menten az felgerjedt bujaságtól megszűntem.¹²⁸

Elképzelhető, hogy máskor is szexuális tartalmú megjegyzést titkosított, a szemérmes szövegkiadó ugyanis – filológushoz méltatlan módon – két alkalommal is eltekintett a sifírozott részek közlésétől.¹²⁹ A sifírozandó titok mindenesetre Haller számára a magánélet, a *privacy*.

Hasonlóképpen a magánélet részletei és a személyes titkok rögzítésére szolgálnak Szaniszló Zsigmond (c. 1655 – c. 1721) naplójának rejtjelezett bejegyzései.¹³⁰ Szaniszló, aki Torda megye jegyzője, majd főbírája volt, az 1682-től 1711-ig terjedő időszak szinte minden napjáról megemlékezett a naplójában, ami így életének pontos, de meglehetősen egyhangú összefoglalása. Az alábbi bejegyzések tipikusak a napló jellegére nézve:

November

5. Attam az szijgyártónak denar. 60 riskására s vászonra.

8. Kültem Mihályt az szekérrel Komjáczegre, az zabot meghozta mintegy metr. 61, hozott káposztát is mint(egy) kétszáz főt.

11. Márton fejer lovan jött hozzánk. Mentem Komjáczegre.

13. Hajtattam meg az tehenet Polyanból. Eodem hozott Imre Miklósné fazakat...¹³¹

Amikor el akar valamit rejteni, igen egyszerű monoalfabetikus titkosírást használ, de bizonyos betűk (*f, h, k, l, z*) változtatás nélkül kerülnek a titkosírásba.¹³² A rejtjelezett részek – általában egy-egy szó – elszámolással kapcsolatosak (*Vöttem 56 fl. széna árát*),¹³³ családi természetűek (a lánya házassága körüli gondok) vagy közerkölcsbe ütköző események (*Várad Jánost egy asszonnyal együtt fogtam meg éjszaka*¹³⁴). Olyan bejegyzés is előfordul, amelyben erkölcstelenséget említ, mégsem titkosítja (Ugyanott

¹²⁸ *I. m.*, 38.

¹²⁹ *I. m.*, 31. és 44. Hogy ezeken a helyeken Haller szexuális tartalmú megjegyzéseket tesz, csupán a saját feltételezésem. Ugyanerről lásd Szabó, Haller Gábor naplójának forrásai, 412–413, no. 1336.

¹³⁰ SZANISZLÓ Zsigmond *Naplói (1682–1711)*, kiad. TORMA Károly, *Történelmi Tár*, 1889. (12). 230–269, 503–522, 708–727, (13), 1890. 77–101, 307–327, 493–510, 757–770, (14), 1891. 267–295. (C.Sza.01). Lásd még SÁRDI, *Napló-könyv*, 531–533.

¹³¹ SZANISZLÓ Zsigmond *Naplói*, 247.

¹³² Titkosított részek: 1889, 505, 506, 518, 715, 718; 1890, 85–86, 88; 1891, 290,

¹³³ *I. m.*, 1889, 518.

¹³⁴ *I. m.*, 1889, 505.

köttetem meg egy kurvát),¹³⁵ időnként pedig káromkodást hagy meg nyílt szövegnek (vagy mi a kurvaanyja).¹³⁶

A napló legmeglepőbb titkosítása egyszerre családi természetű és közerkölcsbe ütköző eseményről szól. A történet 1693. február 5-én kezdődik, amikor Szaniszló feljegyzi, hogy a kamaraispán, Miksa István és több barátja feleségestül náluk vendégeskedett. Amint írja: „vígán laktunk, Istennek hála.” Egy pár hónap múlva azonban ugyanehhez a naphoz, az előző szöveget folytatva odaírta: „melyet felette megbántam azután.” Majd így folytatja latinul: „aki nem akar vétkezni, elkerüli az alkalmat.”

Vajon miért bánta meg a vendégeskedés vigasságát, és mire fel ez az erkölcsi ítélezés? A választ egy későbbi, április 30-i bejegyzés kínálja: „Értettem, hogy az *kamaraispán az feleségemmel hált*. Uram, szent fiadért ne hagyj magamnak, segélj meg! Jól végére nem mehettem.” Hogy mikor lépett félre Szaniszló felesége, nem teljesen világos, valamikor a február 5-i, túl jól sikerült vendégeskedés és az április 30-i leleplezés közt történhetett. Az esemény Szaniszló számára minden bizonnyal még megrázóbb volt, mint e néhány mondatból kitűnhet. A napló egy kicsit későbbi, július 8-i bejegyzése szerint Szaniszló felesége kislánynak adott életet: „Virradólag inter 1 et 2 horas attá Isten ez világra az én küs leányomat, Jutkát; kit is neveljen ő felsége az igaz hűtben, ecclesiája épületire, szent fia szerelméért. Amen!”¹³⁷ Az inkriminált éjszakán Szaniszló felesége a várandósságnak valahol a negyedik és a hetedik hónapja közt lehetett. Ha az utóbbi, meglehetősen domborodhatott már a hasa.

Mindezek a részletek csak egy hajszálnyival vannak jobban elrejtve, mint Haller esetében, aki egyenesen megadta a naplójában a rejtjelkulcsokat. Szaniszló biztosan nem számított arra, hogy eltökélt kódtörők szeretnék megérteni naplóját, valószínűbb, hogy az örökké magánál hordott napló pénzügyi titkait és intimitását csupán a potenciális betekintőtől akarta védeni. Haller borívása és álmai, Szaniszló feleségének kalandja, de akár Balassi vulgáris megjegyzése – mind olyan esetek, amelyekre igaznak tűnik Georg Simmel korábban idézett megfigyelése: a titkolózás gyakran nem egyszerűen elrejtett információ, hanem a szegény jele, társadalmi normák át-hágásának dokumentálásai.¹³⁸

Megfigyelésünk, hogy a naplók titkosításai magánéletre (privacy) vonatkoznak, természetesen nem minden naplóra igaz. Létezik a kora újkori magyarországi naplóknak egy olyan kategóriája, ami nem ilyesmiről szól. A napi rendszerességgel rögzített követi diáriumok, amelyek célja, hogy a hivatalos követi jelentéshez rögzítse az adatokat. Rákóczi is minden megbízottjának meghagyta, hogy követségéről részletes

¹³⁵ I. m., 1890, 84.

¹³⁶ I. m., 1891, 270.

¹³⁷ SZANISZLÓ Zsigmond *Naplói*, 1890, 85–86. Felesége születése: uo., 87.

¹³⁸ SIMMEL, A titok és a titkos társadalom, 99.

naplószerű feljegyzést készítsen,¹³⁹ Thököly egy követének azt is hozzátette, hogy a diáriumra épülő jelentésben, a „memorialéban is cum magna cautione, clavissal” írjon.¹⁴⁰

Thököly és Rákóczi követeinek naplói tehát nagy mennyiségű anyagot tartalmaznak, viszont Pápai Gáspár és János, vagy Inczédi Pál és Mihály, azaz olyan követek, akik leveleikben gyakran használtak titkosírást, naplóikban rendszerint nem sifíroztak.¹⁴¹

Találunk rejtjelezett részeket Thököly két emberének, Bay Mihálynak és Sándor Gáspárnak a naplóiban. E két napló összekötve maradt meg az Erdődy-család vasvörösvári könyvtárában,¹⁴² ahol Thaly Kálmán talált rájuk, és publikálta őket.¹⁴³ Bay Mihály 1692. novembere és 1693 februárja között vezetett, valamint Sándor Gáspár 1693 elején egy hónapig vezetett naplói nem a titokfogalmuk izgalmas jellege miatt érdekesek számunkra. A szövegek valójában követi útjaik részleteit tartalmazzák, a titkosított bekezdések pedig diplomáciai tárgyalásaik bizalmasabb részletei. Sokkal érdekesebb ugyanakkor technológiahasználatuk. Sándor egyetlen egyszer sifíroz, egy kidolgozott homofonikus táblát használ.¹⁴⁴ Ezzel szemben Bay jelentősen hosszabb naplójában számos alkalommal használ rejtjeleket, de mintha a naplóírás közben tanulna bele azok alkalmazásába. A diárium korai, latin nyelvű részein mintha egy monoalfabetikus kódot követne, amelyről később kitűnik, valójában egy homofonikus kód bátoratlan alkalmazása: minden betűnek csak az első megfelelőjét használja.¹⁴⁵ Később azonban egyre bátrabb lett, olykor magyar nyelvre váltott, használta a homofonokat, a szótagjeleket, a nomenklátorokat és az ékezetes betűket. A napló harmadik részében pedig félretette az addigra már alaposan kitanult, szótagokat és

¹³⁹ BENDA Kálmán szerk., *Pápai János törökországi naplói*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1963, 37.

¹⁴⁰ THALY Kálmán szerk., *Késmárki Thököly Imre naplói, leveleskönyvei és egyéb emlékezetes írásai* – Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 24, Budapest, 1873, 614.

¹⁴¹ A teljesség igénye nélkül: kiad. SZABÓ Károly, SZILÁGYI Sándor szerk., *Inczédi Pál Naplója (1660–1697), Történeti emlékek a magyar nép községi és magánéletéből*, II., Pest, 1860, 1–20; THALY Kálmán szerk., *Történelmi Naplók*, Monumenta Hungariae Historica, Magyar Történelmi emlékek II/27; BENDA, *Pápai János törökországi naplói*; THALY Kálmán szerk., Bay Mihály és Pápai Gáspár naplója Tatárországban, *Századok* 1873, 538–52 és 603–618.

¹⁴² Bay Mihály naplója: MOL G. 15. Caps A.1. Fasc 24. fol. 75–124r. Sándor Gáspáré: MOL G. 15. Caps A.1. Fasc 24. fol. 1–28.

¹⁴³ THALY Kálmán szerk., *Késmárki Thököly Imre és némely főbb híveinek naplói és emlékezetes írásai. 1686–1705*, Pest, 1868. MHH II. 23/2.. Bay naplórészletei: 579–627, 646–50. (C.Bay.01), Sándoré: 651–708. Lásd még SÁRDI, *Napló-könyv*, 310–311 és 519–520.

¹⁴⁴ THALY, *Késmárki Thököly*, 691. (C.San.01)

¹⁴⁵ A napló elején (485–486) még monoalfabetikusnak tűnik a kód (A: 95, B: 94, E: 91, de AE-nek külön jel: 74) kevés nomenklátorral (*ministri*: 205, *reiz-effendi*: 333), később (493) megjelennek a nomenklátorok és a magyar betűk (*Transylvania*: 241, *Ö*: 72). Azután (494) az addigi latin szöveg átvált magyarba, a betűk jelei megszaporodnak (A: 95 és 15, E: 91 mellett 11 is, újabb nomenklátorok tűnnek fel), mintha írója elkezdene egyre bátrabban használni a rendszert; még később pedig elkezdi a homofonok mellett szótagokat is használni. A második kötetben (az 510. oldaltól) ugyanez, de még fejlettebb a módszer, nagyon sok szótaggal, ugyanígy: 516–517 (fol. 99v–100) oldaltól, ahol az *ö*-nek is külön jele lesz.

nomenklátorokat is felvonultató rendszert, és egy teljesen új, addig nem ismert homofonikus kódot vett elő.¹⁴⁶

Minden arra utal, hogy tanúi lehetünk, hogyan tanul bele egy felhasználó a kriptográfia technológiájába, hogyan adja fel kezdeti idegenkedő attitűdjét, és hogyan sajátítja el a rejtjelezést magas fokon. Minthogy azonban a naplót hivatalos követi célra írja, magánjellegű megjegyzéseket hiába keresünk benne. Szintén hiába keresünk magánéletre vonatkozó megjegyzéseket Sándor Pál portai követ 1687 és 1690 közt vezetett, egyébként személyes megjegyzésekben és ironikus megfigyelésekben gazdag követi naplójának sifírozott részeiben¹⁴⁷ vagy Ráday Pál 1705-ös lengyel és svéd követségének rejtjelezett bekezdéseiben.¹⁴⁸ Ráday önéletírása személyesebb, nem tartalmaz titkosírást.¹⁴⁹

Tudomány, vegyészet, alkímia

Annak ellenére, hogy a tudományt hagyományosan nyilvános és publikus vállalkozásnak szokták tekinteni, a tudományos eredmények titkosításának komoly hagyományai vannak.¹⁵⁰ A nyugati tudomány egyik korai és talán leghíresebb esetei közé azok az anagrammák tartoznak, amelyeket Galileo Galilei küldött Prága firenzei követének (és közvetve Keplernek). Az első üzenet (smaismrmilmepoetalemibunenugttauras) a Sidereus Nuncius 1610-es megjelenését előzte meg, és mint később kiderült, a Szaturnus holdjainak felfedezését dokumentálta (*Altissimum planetam tergeminum observavi* – a legfelsőbb bolygót hármasként láttam). A firenzei filozófus hasonlóan járt el akkor is, amikor a Vénusz viselkedésének Hold-szerűségét (azaz hogy fázisai vannak) jelenti be, ezúttal egy önmagában is értelmes anagrammával: *Haec immatura a me iam frustra leguntur o y'* (Ezen éretleneket hiába próbálom kiolvasni o y), melynek megoldása „*Cynthiae figuras aemulatur mater amorum*”, azaz a szerelem anyja (Vénusz) Cynthia alakját utánozza.¹⁵¹

¹⁴⁶ I. m., 537-től (fol. 109) megint megváltozik a rendszer, új számok felelnek meg a betűknek (pl. A: 2, 3, 4)

¹⁴⁷ JAKAB Elek, Sándor Pál konstantinápolyi naplója, MTT 19 (1874): 162–194.

¹⁴⁸ BENDA, Ráday Pál iratai, 284–296.

¹⁴⁹ I. m., 35–42.

¹⁵⁰ Ernan McMULLIN, Openness and secrecy in science: some notes on early history, *Science, Technology and Human Values* 10 (1985), 14–23; David HULL, Openness and secrecy in science: their origins and limitationism, *Science, Technology and Human Values* 10 (1985), 4–13.

¹⁵¹ Mario BIAGIOLI, *Galileo's Instruments of Credit: Telescopes, Images, Secrecy*, Chicago, University of Chicago Press, 2006; Uő, From ciphers to confidentiality: Secrecy, Openness and Priority in Science, *The British Journal for the History of Science* 45 (2012), 213–233.

Hatvan évvel később a Royal Society első tudósainak körében tapasztalunk hasonlókat. Christian Huygens, Robert Hooke, Robert Boyle, sőt maga Isaac Newton is többször küldenek anagrammákat Henry Oldenburgnak, a társaság titkárának olyan felfedezéseikről, amelyeket még nem volt alkalmuk megnyugtatóan konfirmálni, vagy már biztosak voltak benne, de még nem publikálták.¹⁵²

Az anagramma nem titkosírás. Nem a betűk szubsztitúcióján, behelyettesítésén, hanem transzpozícióján, megkeverésén alapszik. Talán a legfontosabb különbség az, hogy az anagrammának sokszor nem csak egy megoldása van: ezért lehetett Galilei második anagrammája önmagában is értelmes mondat, és ezért lehet az, hogy az első Kepler teljesen máshogy, a saját Marssal kapcsolatos elméletének értelmében oldotta meg. Az anagramma nem megfejthető, nem is titkos kommunikációra használták. A tudósok célja inkább tudományos sejtéseiknek dokumentálása, felfedezésük elsőbbségének rögzítése volt abban a korban, amikor az elsőbbség rögzítésének és tanúsításának mechanizmusa még korántsem volt magától értetődő. Voltak olyan hivatalok, amelyek lényegében a mai szabadalmi hivatalok elődjének tekinthetők, mint ahogyan a felfedezés könyvben vagy folyóiratban való publikálása is reális lehetőségként kínálkozott, az adott tudós azonban soha nem tudhatta, hol szivárog információ a rendszerből, melyik szerkesztő, melyik szabadalmi szakember vagy pályázati díj elbírálója fecseg. Ma már tudjuk, hogy Galilei távcsövének ötlete is egy efféle szivárgás eredménye volt,¹⁵³ nem meglepő, hogy az olasz tudós a saját felfedezéseivel óvatosabban járt el. Mint ahogyan az is érthető, miért érezte Tycho Brahe szükségét annak, hogy csillagászati felfedező szigetén, Hvenen, nyomdát is működtessen. Az elsőbbség biztosítását szolgáló kinyomtatás folyamatában olyan veszélyek jelentkeztek, amelyek éppen az elsőbbség biztosítását fenyegették. Az anagrammák használata nem a tudósok rejtőzködését, hanem az elismertetés és a publikálás folyamatában rejlő veszélyek kiküszöbölését szolgálta, védekező mechanizmus volt.¹⁵⁴

Hasonló célja lehetett a csillagász Michael Van Langrennek, aki 1644-ben megjelentetett egy kis, spanyol nyelvű könyvet, *La verdadera Longitud por mar y tierra* címmel, amelyben a kor egyik legfontosabb tudományos problémájára, a hosszúsági fok meghatározásának módszerére tett javaslatot. A kérdés évszázadokon keresztül a tengeri navigáció legfontosabb problémája volt. A Nap és a csillagok állásából igen könnyű volt megállapítani, melyik szélességi fokon jár egy hajó a nyílt óceánon, a

¹⁵² Huygens anagrammái: Thomas BIRCH, *The History of the Royal Society of London for Improving of Natural Knowledge, From its First Rise*, London, Printed for A. Millar in the Strand 1756–57. vol. 2, 345–345, és vol. 3, 179. és 190. Minderről: MACRAKIS, Confessing secrets, Biagioli, From ciphers to confidentiality; Gábor ZEMPLÉN, Newton's Strategic Maneuvering with Simple Colours and Diagrams: a Radical Historical Interpretation, in T. DEMETER, K. MURPHY, C. ZITTEL eds., *Conflicting Values of Inquiry: Ideologies of Epistemology in Early Modern Europe*, Leiden, Brill, 2014. 221–245.

¹⁵³ Mario BIAGIOLI, Venetian tech-transfer: how Galileo copied the telescope, in Albert VAN HELDEN, Sven DUPRÉ, Rob VAN GENT and Huib ZUIDERVAART eds., *The Origins of the Telescope*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2011, 203–230.

¹⁵⁴ BIAGIOLI, From ciphers to confidentiality.

hosszúsági fok meghatározásához azonban (Milyen messze van még Amerika?, Hol kezdődnek a zátonyok?) a csillagászati megfigyelés mellett olyan pontos időmérő eszközre lett volna szükség, amilyen akkoriban még nem állt rendelkezésre. Hadihajók futottak zátonyra, kereskedelmi hajók tűntek el teljes rakományukkal, tengerészek fúltak a vízbe a földrajzi helymeghatározás elégtelensége miatt. Uralkodók is felismerték a probléma jelentőségét, már a 16. században bizottságokat állítottak, pénzalapot biztosítottak, és még a 18. században is díjakat alapítottak a tudományos feladvány megoldására. Végül Van Langren talált rá a megoldásra. Lelkesedését minden bizonnyal motiválta, hogy III. Fülöp spanyol uralkodó 1598-ban pénzjutalmat írt ki annak a személynek, aki a longitudínus problémáját megoldja. Van Langren Spanyolországba utazott elmagyarázni módszerét, de nem aratott nagy sikert. Ezután írta meg kis könyvét, és annak végén egy rövid, a királynak szóló kérvényben elárulta el a titkot. Azonban máig nem sikerült megállapítani, módszerével valóban meg lehet-e határozni a hosszúsági fokot, megoldását ugyanis kódolta.

Vajon ez a módszer is a Hold mozgásával volt kapcsolatos, mint a szerző egy korábbi ötlete? Vajon eléggé pontos helymeghatározást tett volna lehetővé? Vagy csak blöffről volna szó? Sok-sok elveszett hajóval és rengeteg vízbe fúlt tengerésszel később, a 18. század közepén John Harrison, foglalkozására nézve ács, három évtizednyi kísérletezés után végre olyan tengeri kronométert talált fel, amely több hónap alatt csupán egy percet késett, és így lehetővé vált a kellően pontos földrajzi helymeghatározás a tengeren is. Megspórolható lett volna az áldozat, ha időben feltörik Van Langren kódját? Választ akkor kapnánk, ha legalább ma sikerülne feltörni.¹⁵⁵

Robert Boyle az eddigi példáknál jelentősebb mértékben támaszkodott kriptográfiai módszerekre, használt névbehelyettesítéseket, kódszavakat és több monoalfabétikus titkosírást. Mindezt azonban nem a nyomtatásban megjelent szövegeiben tette, hanem a magánleveleiben, mert nem szerette volna, ha alkímiai kísérleteinek eredményei kitudódnak. Az eljárás és a körülmények arra utalnak, hogy Boyle titkolózásának célja ezúttal nem a felfedezés elsőbbségének biztosítása volt, tanult asziszisztensei kíváncsiságától védte az alkímiai titkokat.¹⁵⁶

Az eddigi példákban mind rövidebb, egy-egy mondatos rejtjelezések szerepeltek. A reneszánsz mérnök, Giovanni Fontana (c.1395?–1455) behelyettesítéses titkosírása, amellyel komplex hadigépezeteit és technikai szerkezeteit írta le, egész könyvre ter-

¹⁵⁵ Van Langren kódjának történetéért és a részletekért Mecsi Beatrixnak és Jozef Pauwelsnek mondok köszönetet. Lásd még Pedro VALERO-MORA és Joaquín IBÁÑEZ ULARGUI, *The First (Known) Statistical Graph: Michael Florent van Langren and the 'Secret' of Longitude*, 2010. <http://www.datavis.ca/papers/langren-TAS09154.pdf>. Letöltve: 2015. február 7.

¹⁵⁶ Lawrence M. PRINCIPE, *Robert Boyle's Alchemical Secrecy: Codes, Ciphers and Concealments*, *Ambix*, 39 (1992), 63–74.

jednek ki.¹⁵⁷ Fontana jelentőségét a legnagyobb kortársaihoz, Leonardo da Vincihez és Leon Battista Albertihez szokták hasonlítani. Eredetileg orvostudományt tanult, egyetemi tanulmányai után rögtön dékánna neveztek ki, de aztán elhagyta az akadémiai pályát és gyakorló orvos lett. Mintegy huszonöt tudományos tartalmú könyvet írt, ebből tíz maradt fenn, a többi elveszett. Könyveiben szó esik ostromgépekről, memóriafejlesztő eszközökről, óraszerkezetekről, tükrökről, szökőkutakról, automatakról, optikai készülékekről, alkímiai eljárásokról, csillagászati eszközökről és orvosi módszerekről. Több könyvét, így a hadigépezetekről szólót (*Bellicorum Instrumentorum Liber*) és a memóriaeszközöket bemutatót (*Secretum de Thesauro*) is behelyettesítéses titkosírással jegyezte le, komplex támadóeszközeit és mnemotechnikai szerkezeteit teljes könyvterjedelemben írta egy nagyrészt karikákból és rövid vonalakból álló, igen látványos, de végső soron egyszerű monoalfabetikus titkosírással.

Hasonlóképpen egész – és Fontanaénál jelentősen hosszabb – könyvet tesz ki a világhírű Voynich-kézirat.¹⁵⁸ Ez a könyv azóta tartja izgalomban amatőr írásfejtők, informatikusok és történészek hadait, hogy Wilfrid Michael Voynich (1865–1930), lengyel antikvárius és könyvkereskedő a huszadik század tízes éveiben – ahogy állította – az olaszországi Villa Mondragone-ben a jezsuitáktól megvásárolta. Különös biológiai, csillagászati és fürdő meztelen nőket ábrázoló rajzai, teljesen érthetetlen struktúrájú írásrendszere a megfejtésén dolgozók egész szubkultúráját hozta létre, akik számos konferencián és e-mail listán tartják a kapcsolatot. Az amatőrök csoportjain kívül számos szaktörténész és filológus is megvizsgálta, kódrendszerét a második világháború legjobb kódfejtői – köztük a japán katonai kódokat tucatszám feltörő William Friedman (1891–1969)¹⁵⁹ – próbálták azonosítani.

Az illusztrációk alapján a könyvben azonosítható egy hosszabb, úgynevezett „csillagászati”, egy „balneológiai” valamint egy „botanikai” fejezet, de hogy mi lehet a tudományosnak tűnő rajzok melletti szöveg, egyelőre rejtély. Rejtély, hogy titkosírással, kódokkal, mesterséges vagy valódi nyelven megírt könyvről van-e szó.

¹⁵⁷ Lynn THORNDIKE, *History of Magic and Experimental Science*, New York, Columbia University Press, 1923–1958), vol 4., 150–182; Alexander Birkenmajer, *Zur Lebensgeschichte und wissenschaftlichen Tätigkeit von Giovanni Fontana (1395?–1455?)*, *Isis* 17 (1932), 34–54. *Bellicorum Instrumentorum Liber*, München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. Icon. 242, *Secretum de thesauro experientiarum ymaginationis hominum*, Párizs, Bibliothèque Nationale, Cod. Lat. Nouv. Acq. 635. Lásd még Horst Kranz, Walter Oberschelp eds., *Mechanisches Memorieren und Chiffrieren um 1430. Johannes Fontanas Tractatus de instrumentis artis memorie*, Stuttgart, Steiner, 2009.

¹⁵⁸ A gazdag bibliográfiából két könyvet és három weboldalt emelek ki: Mary E. D'IMPERIO, *The Voynich Manuscript – An Elegant Enigma*, Aegean Park Press, 1978; Gerry KENNEDY, Rob CHURCHILL, *The Voynich Manuscript*, London, Orion, 2004; <http://www.voynich.nu/>, http://www.world-mysteries.com/sar_13.htm www.ciphermysteries.com. Letöltve: 2015. február 10.

¹⁵⁹ Jim REEDS, William F. Friedman's Transcription of the Voynich Manuscript, *Cryptologia* 19 (1995), 1–22.

Felmerült a gyanú, hogy blöffel vagy hamisítvánnyal állunk szemben. A 16. századi médium és alkimista Edward Kellytől kezdve magáig a 20. századi könyvgyűjtőig, Wilfrid Voynichig számos történelmi szereplő neve felmerült mint a kódex feltételezett hamisítója. Az indíték ezek szerint nem volna más, mint létrehozni egy izgalmas és titokzatos könyvet, amely jó pénzért eladható. Ez érdekében állhatott például Kellynek, aki hol az angol matematikus-mágus, John Dee hiszékenységből, hol a nagy II. Rudolf császár nagyvonalúságából élt. De érdekében állhatott a könyvügynök Voynichnak, aki a lelkes vásárlókból tartotta fenn magát. A történelmi érvek mellett továbbá a szöveg jellegzetességeiből kiinduló, statisztikai érvek is felmerültek a blöff hipotézise mellett.¹⁶⁰ Egy pár éve végzett amerikai laboratóriumi vizsgálat azonban azt mutatja, a könyv lapjai a 15. században keletkeztek, így nagyon valószínűtlenné vált a modern hamisítvány elmélete. De természetesen – megfejtetlen forrásról lévén szó –, továbbra sem állíthatjuk biztosan, hogy olyan könyvvel állunk szembe, amelyet szerzője titokzatos tudományos tartalma miatt igyekezett sifírozni.

Magyar környezetből egyelőre csak egy – részben titkosított – tudományos könyvet tudunk említeni. A szerző a kevéssé ismert Kolozsvári Cementes János, 16. századi ötvös, aki a kolozsvári pénzverdében mint „cementes”, azaz nemesfém-finomító és felügyelő dolgozott. Száz lapból (közel kétszáz oldalból) álló magyar nyelvű naplója tulajdonképpen receptgyűjtemény, egyaránt találunk benne gyógyszerészeti, ötvös, aranyfinomító és alkímiai ismereteket és eljárásokat részben magyar, részben latin nyelven.¹⁶¹ A 1530-tól 1586-ig vezetett napló címe: *A boldogság könyve*. Pontosabban: *Ez könnék neve boldogság, ki ig el vele, mint en elek*, amely maga is titkosírással van szedve. A titkosírás kulcsát a szerző rögtön a könyv elején megadja (fol. 2v), a kötet végén pedig az egyik olvasója rekonstruálta (fol. 101v). A rendszer természetesen nem olyan fejlett, mint a kor diplomáciai levelezésében használt homofonikus rejtjelezés, Cementes az egyszerű monoalfabetikus módszert használja grafikus jelekkel:

¹⁶⁰ Gordon RUGG, An Elegant Hoax?; Andreas Schinner, The Voynich Manuscript: Evidence of the Hoax Hypothesis *Cryptologia* 31 (2007), 95–107. Lásd még Gabriel LANDINI, Evidence of Linguistic Structure in the Voynich Manuscript Using Spectral Analysis, *Cryptologia* 25 (2001), 275–295.

¹⁶¹ Cementes Jánosról szóló információkért Bobory Dórának mondok köszönetet. Lásd HERZFELDER Armand Dezső, Kolozsvári Czementes János könyve, *Magyar Könyvszemle* (1896), 276–301, 351–373, valamint ZOLNAI Gyula, Jegyzetek Czementes János könyvéhez, *Magyar Könyvszemle* (1896), 373–377. Az alkímiai receptekhez lásd SZATHMÁRY László, *Magyar alkémisták*, Budapest, Könyv-értékesítő Vállalat, 1896, 111–129.

Λ	8	∩	Ω	∅	∅	€	∩	3	ℵ	9(80)	ı	κ	λ
a	b	c	d		e		f	g		h	i	k	l
W	ρ	3	(0)	(W)	ρ	5	U	V	(8)	(W)			
m	n	o, ö	p	q	r	s, z	t	u, ü, v	x	y			

25. Kolozsvári Cementes János titkosíráskulcsa¹⁶²

A bányászati, pénzverői és alkímiai receptekben igen gyakori, hogy a fémeket alkímiai szimbólumaival jelöli, olykor pedig egy-egy szót szed titkosírással, miként az alábbi receptben is:

(19r.) Az cementnek fundamentomanak alapattiarol.

A cement negy allatokra vagyon fondalva: *teglara, sora, fekete onra es veres rezre*. Mert ezek nelkwl az *arannak* az o telkettessege es alapattiaara Nem hozhatny; az *tegl* so hathato allatok annera, hogy valamy *ezust* az *aranban* vagyon, azt Magokban kyzyak: Az *on* i kegig es az *veres rez* az *ezustot*, Mellieth az *tegl* es so ky vont es hozza zitta az *aranbol* azt Meg tartiak es otalmazak, (19v) es az *araniat* a *veres zinnek* Meg adasaban Igen segítik Es ha e keet állat, az *fekete onnot* es *re-zet*, Igaz Mertekel az *aranihoz* nem adattatnak, tahat az felet az *ezustnek* ky Nem vehetny az cement porból, Mert az twz Meg emezty, de ha az *on* es *rez* mellette lezen, tahat az *tuz* bekenel lezen es nem haborgattia Mynd az *araniat* es Mind az *ezustot* es az *onhoz* es *rezhez* kapcholya Magat es azokbol egy reze Meg emezty.

Másutt a kincskeresésre alkalmas gyertya használatában titkosít egy-egy szót:

Candela bona, cum qua thesaurus inveniatur.

Rp. *ceram virgineam három* részt *neg* rész *kamforral* es *eot* rész *mirraval* es *hat* rész *kenkövel* et *mercurium sublimatum*, quibus mixtis iterum adde *het* rész *kénkövet*. Deinde *virgo* . . . litman de lana alba azaz *gyapotból* ad longitudinem unius cubilis et perficias *candelam* illam, incende et ardebit quiete et ubi faerit *thesaurus*, mox extinguitur. Super quod adducta faerit sive in terra, sive in muro vel pariete.

Kínálná magát a magyarázat, hogy Cementes az alkímiai és kincskereső recepteket titkosítja, az „ártatlanabb” ötvösrecepteket pedig nyílt szövegnek hagyja. Ezzel a magyarázattal azonban két baj is van. Nem titkosított receptjei közt bőséggel találunk a fentiekhez hasonló tartalmú leírásokat (például egy Aquinói Szent Tamás-

¹⁶² HERZFELDER, Kolozsvári, 277.

nak tulajdonított aranycsináló receptjét is lefordítja),¹⁶³ más szóval az alkímia és a nemesfém-finomítás közt Cementes számára tökéletes az átjárás, naplójában semmi nem utal arra, hogy aszerint különböztetné meg a receptjeit, melyiket tartjuk ma kivitelezhetőnek, és melyiket nem.

Ennél is fontosabb azonban, hogy az alkímiai tevékenység egyáltalán nem predestinál olyan mértékben a titkosításra, mint feltételeznénk. Az utóbbi évtizedekben egyre gyakrabban figyeltek fel a történészek arra, hogy a 16. századi alkímia a nem volt szekretívebb, mint a kor más vállalkozásai.¹⁶⁴ Eltekintve attól, hogy a fémek megnevezésére gyakran – széles körben ismert – grafikus jeleket használtak, valamint attól, hogy számos alkímiai szövegben szimbolikus nyelvhasználatnak és vegyészetnek kibogozhatatlan ötvöződését látjuk, kimondott és szándékos titkosítás – mint Boyle fent idézett levelei – egyáltalán nem volt gyakori. Kimondottan különlegesnek számít az a 16. századi latin és német nyelvű alkímiai (és részben orvosi) receptgyűjtemény, amelybe egy bizonyos rosentáli Martin Roesel jegyzett be 1586 körül monoalfabetikus számkóddal titkosított recepteket.¹⁶⁵

Mágia és titkos karakterek

A mágiát – csakúgy, mint az előbb említett alkímiát – szintén titkolózónak szokta bemutatni a szakirodalom, miközben a tudományhoz nyíltságot, a szabad hozzáférés propagálását rendeli.¹⁶⁶ A bevezető fejezetekben már szó volt róla, hogyan kellett ezt a leegyszerűsítő szembeállítást újragondolni.¹⁶⁷ Azonban számos jel mégis arra utal, mintha a tanult mágia és a kriptográfia igencsak szoros kapcsolatot ápolt vol-

¹⁶³ SZATHMÁRY László, Aranycsináló recept magyar fordítása 1570-ből, *A Magyar Gyógyszerész-tudományi Társaság Értesítője*, 6 (1930).

¹⁶⁴ A hagyományos elképzelés, amely a titkolózó alkímiát a nyílt kémiával vagy a szabadon hozzáférhető bányászati tudománnyal szembeállítja: Betty DOBBS, *From the secrecy of alchemy to the openness of chemistry*, in Tore Frängsmyr ed., *Solomon's House Revisited*, Canton, Science History Publications, 1990, 75–94; LONG, *Openness, Secrecy, Authorship*. Az elképzelés kritikája és a nyílt kémia/bányászat és zárt alkímia dichotómiájának fészámolása: William NEWMAN, *Alchemical symbolism and concealment*, in Peter GALISON and Emily THOMPSON eds., *The Architecture of Science*, Cambridge, MA, MIT Press, 2000, 59–77; Tara NUMMEDAL, *Alchemy and Authority in the Holy Roman Empire*, Chicago, The Chicago University Press, 2007.

¹⁶⁵ MS Beinecke Mellon MS 27 – Agnieszka REC hívta fel a figyelmem erre a kéziraatra, amiért ezúton köszönetet mondok. A kézirat leírása: <http://brbl-net.library.yale.edu/pre1600ms/docs/pre1600.mell027.htm> Letöltve: 2013. június 13.) A kézirat szkennelt oldalai letölthetők: <http://brbl-dl.library.yale.edu/vufind/Record/3443934> (Letöltve: 2013. október 07.). A lapis philosophorum siffrírozott receptje: fol. 23r.

¹⁶⁶ Brian VICKERS ed., *Occult and Scientific Mentalities in the Renaissance*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984; William EAMON, *From the secrets of Nature to public knowledge*, *Minerva* 23 (1985), 321–347.

¹⁶⁷ VERMEIR, *Openness versus secrecy*.

na a 16–17. században, a két terület fontosabb szerzői legalábbis közösnek tűnnek. Cornelius Agrippa és John Dee mágikus szövegei titkos ábécétet rejtenek, Johannes Trithemius, Athanasius Kircher és Gerolamo Cardano pedig mind a mágia, mind a kriptográfiatörténet számon tartott szerzője.

Kimondottan magyar forráson nem tudjuk megvizsgálni, mennyire szoros a két terület kapcsolata valójában, de a magyar diákok által is nagy számban látogatott krakkói egyetem kézikönyvei igencsak tanulságosak. E kézikönyvekben bőséggel maradtak fenn rejtjelábécék és rejtjelezett üzenetek a késő 15. és a kora 16. századból. Az egyik itt tanult német diák, Johannes Virdung de Hassfurt kódexében például egy teljes oldalon sorol fel különféle kódábécétet. Ezek kivétel nélkül monoalfabetikus ábécék.¹⁶⁸

A diákok köreiben több példányban is forgott a *Rúnák könyve*, amelyben skandináv rúnabetűkkel szednek bolygószellemneveket. A rúnákkal (azaz tulajdonképpen egy monoalfabetikus kódábécét használó behelyettesítéssel) megírt talizmánok a felhasználó kezében különféle jó- és rosszindulatú mágikus célokra voltak alkalmasak.¹⁶⁹

Más, hasonló tartalmú szövegekben is előfordult, hogy szellemek neveit speciális jelekkel, egy anyyali vagy démoni ábécé karaktereivel jelölték.¹⁷⁰

Két közös vonása van ezeknek az ábécéknek. Egyrészt mindegyik megmarad egy viszonylag egyszerű szinten, és egyik sem lép túl a megszokott monoalfabetikus (egy ábécét használó) rendszeren, pedig ekkorra, a 15. és a 16. század fordulójára már viszonylag megszokottak voltak a nomenklátorokkal kiegészített homofonikus rejtjelek. Másrészt pedig mindegyik valamilyen mágikus szövegrészletet kódol le, és leggyakrabban a bolygószellemek neveivel működő talizmánmágia keretein belül marad. Ez a két megfigyelés a Nyugat-Európára is igaz, az arab, héber, ír, latin, francia eredetű mágikus ábécéi – csakúgy mint Cornelius Agrippa híres égi betűsorai vagy a nem kevésbé közismert szabadkőműves rejtjel – mind a monoalfabetikus kategóriába esnek.¹⁷¹

A rejtjelezés ebben az esetben a legkevésbé sem tűnik a rejtőzködés eszközének. Nem csak azért nem, mert könnyen megfejthető ábécékről van szó, hanem azért sem, mert a szövegek nyílt, nem kódolt részeiből pontosan látható, hogy miről szól az üzenet, a titkosírás egyáltalán nem teszi hozzáférhetetlenné a tartalmat. Minden jel arra utal inkább, hogy a különös karakterek, amelyek a szellemi szféra mágikus tartalmát voltak hivatottak megidézni vagy megnevezni, paradox módon nem annyira elrejtették a szöveg rituális tartalmát, mint inkább felhívták rá a figyelmet. Rej-

¹⁶⁸ Benedek LÁNG, *Unlocked Books, Manuscripts of Learned Magic in the Medieval Libraries of Central Europe*, Penn State University Press, 2008, 3. és 9. fejezet. Példa a rejtjelábécékre: Biblioteca Apostolica Vaticana, Pal. Lat. 1375, fol. 19r. Lásd bővebben: LÁNG, *Unlocked Books*, 132.

¹⁶⁹ Dresden, Sächsische Landesbibliothek N. 100, fol. 198r–200v; Bibliotheca Apostolica Vaticana, Palatinus latinus collection 1439, f. 346r–347v.

¹⁷⁰ BAV Pal. lat. 1375 f. 270v, lásd Láng, *i. m.*, 117.

¹⁷¹ Gilles LE PAPE, *Les écritures magiques*, Milano, Arché, 2006.

télyes megjelenésükkel mintegy reklámozták őket. A speciális betűk használatának célja tehát ebben az esetben nem annyira a kriptográfia igényeinek kielégítése volt, a karakterek inkább a mágikus nyelvhasználat eszközei, a rejtjelábécé a spirituális világgal való kommunikáció csatornája voltak.

Titkosítás a vallásban

A kriptográfia és a vallásos gyakorlat ritkán talál egymásra. Alább három példát mutatunk be, de mint hamarosan kiderül, az egyik a jelen vizsgálat időhatárain esik túl, a másik – nagy valószínűséggel – a térbeli határokon, a harmadik pedig nem egyértelműen kriptográfia. Azonban mivel mind fontos szempontokkal egészítik ki a titkolózás, a kriptográfia és a vallás viszonyát, mindenképpen érdemes bevonnunk őket a vizsgálatba.

Az első példánk igencsak szokatlan. A magyar és latin nyelven író, de horvát származású pálos szerzetes, Ladislaus Simandi (vagy Simándi László: 1655–1715) különös írást hagyott az utókorra. Remete Szent Pál dicsőítésére képversekből, akrosztikonokból, látványos megjelenésű rövid írásokból szerkesztett kötetet tanítványai számára, amellyel kibérelte az egyik korai fejezetet mind a horvát, mind a magyar vizuális költészetben.¹⁷² Képileg izgalmas írásai közé egy olyan verset is beillesztett, amely titkosírással készült, bár az egyszerűség kedvéért egymás utáni számokat rendel az ábécé betűihez.

¹⁷² Serfőző Szabolcsnak köszönöm meg, hogy erre a forrásra felhívta a figyelmemet. Ladislaus SIMÁNDI, *Corvi albi eremitici nova Musa inconcinna*, (Typ. Clari Montis Czestochoviensis, 1712.); Simándiról lásd az alábbi diasort: LUKÁCS István, A horvát képvers, Ladislaus Simandi / Simándy László, 1655–1715 szlavintezet.elte.hu/szlavanyagok/irodalom/sla_141/horvat_kepvers.ppt (Letöltve: 2013. június 13.), valamint KILIÁN István, *A régi magyar képvers*, Budapest, Felsőmagyarország Kiadó–Magyar Műhely Kiadó, 1998, 23.

CORVUS ALBUS
 SANCTUM PAULUM THEBÆUM
 EREMITARUM
 AUTHOREM ET MAGISTRUM
 AC
 VIVAM SANCTITATIS VIAM
 CARMINE FORCINO
 SALVAT.
 CONFLATUR AUTEM SIMILE CARMEN
 EX SOLIS HIS QVINQUE VOCALIBVS
 A. E. I. O. U.

Ovia viva aveo! ajo ave coo, vive jovive.

COR.

CORVUS ALBUS

IN
 DVPLICI FIGVRA CARMINVM CABALLI-
 STICORVM ARITHMETICE COMBINAT
 Annum 1712.

PRIMO
 PRO CARMINE HEXAMETRO ALPHABETICA LITTERARVM
 SERIE HOC MODO COMPUTANDA.

A.	1.	G.	7.	N.	40.	T.	100.
B.	2.	H.	8.	O.	50.	U.	200.
C.	3.	I.	9.	P.	60.	X.	300.
D.	4.	K.	10.	Q.	70.	Y.	400.
E.	5.	L.	20.	R.	80.	Z.	500.
F.	6.	M.	30.	S.	90.		

SIT EXEMPLVM

DE
 SANCTO PAULO PRIMO EREMITA.

Laudibus		annos		bonis		celebrent		encomia		PAULVM	
L.	20.	A.	2.	B.	2.	C.	3.	E.	5.	P.	60.
A.	1.	N.	40.	O.	50.	E.	5.	N.	40.	A.	1.
U.	200.	N.	40.	N.	40.	L.	20.	C.	3.	U.	200.
D.	4.	E.	5.	T.	9.	E.	5.	O.	50.	L.	20.
I.	9.	86.	86.	S.	90.	B.	2.	M.	30.	U.	200.
B.	2.					R.	80.	I.	9.	M.	20.
U.	200.					E.	5.	A.	50.		50.
S.	90.					N.	40.		50.		50.
	526.					T.	100.		50.		50.
							260.				

Summa Summarum 1712.

SECVN.

26. Versus cabalisticus: Ladislaus Simándi,
Corvi albi eremitici nova Musa inconcinna 65.

Az második példát Zakarjás János (1720?–1772) jezsuita misszionárius leveleiben találjuk.¹⁷³ Az atya perui hittérítőként küldött leveleket rendbeli előjárójának, Bartakovics József atyának néhány évtizeddel vizsgálati időszakunk után, 1749 és 1756 közt.¹⁷⁴ A levelek részletesen beszámolnak a dél-amerikai kontinensen folyó hittérítés mindennapjairól, problémáiról, konfliktusairól, az atyának a bennszülöttek közt töltött életéről, az indiánok gyógyító, temetkezési és más szokásairól, valamint Zakarjás utazásának igencsak érdekes részleteiről, Genovából Cádizon, Cordobán, majd a Panamán keresztül Limáig. Az általában igencsak decens és „jölfésült” latin nyelvű szövegben azonban időnként magyar nyelvű szövegrészletek bukkannak fel, amelyekben az atya szabadosabb megjegyzéseket enged meg magának. Olykor pusztá

¹⁷³ Farkas Gábor Farkasnak köszönöm meg, hogy erre a forrásra felhívta a figyelmemet. A levelek magyar fordításban: SZTANKOVICS Ödön, ford., Zakarjás János és Fáy Dávid délamerikai jezsuita misszionáriusok úti levelei (1749–756), *Földrajzi Közlemények* 38 (1910), 115–128, 215–236. A kézirat lelőhelye: ELTE Egyetemi könyvtár, G. 689 (Ez a megfelelő jelzet, míg a régi: G 190 a) (C.Zak.01).

¹⁷⁴ Zakarjás levelei latin nyelven: BOGLÁR Lajos, *The Ethnographic Legacy of Eighteenth Century Hungarian Travellers in South America*, *Acta Ethnographica* (1955), 313–358; Lásd még uő, XVIII. századi magyar utazók Dél-Amerikában (Előzetes közlemény), *Ethnographia* 63 (1952), 449–461; BABARCI Dóra, *Magyar Jezsuiták Brazíliában a 18. század közepén*, Szeged, 2011. Doktori értekezés, Történelemtudományi doktori iskola, modern kor program. Elérhető az interneten: http://doktori.bibl.u-szeged.hu/1439/1/Babarci_MAGYAR_JEZSUIT%C3%81K_dolgozat.pdf Letöltve: 2013. 06. 07.

játékból magyarít, ebben jelenik meg, hogy lazább is tud lenni, mint amilyennek a hivatalos szöveg alapján képzeljük. Egy kirándulásukról például így ír: "...reggeltől fogva tsúszni-mászni kellett,"¹⁷⁵ máskor pedig magyar érdekeltségű dolgokat vagy saját érzelmeit írja le magyarul: „Isten tudgya, látyae Magyar országot valaha. Ex ijs praecipua erant: Semina chirimoye, qui est fructus nobilissimus Peruviae: Talám királyfalvi kertben gyümölcsözne. Deinde 4 forcipulae argenteae, balta formájú.”¹⁷⁶ A görzi Frakosspereg úr feleségét tiszteletreméltónak nevezi a latin szövegben, de magyarul hozzáteszi: „vén kofa”¹⁷⁷ Egy őszülő szerecsenről írva szemérmesen magyarul említi, hogy „a tenger partján szűz anya mezitelen sétál vala, mint Ádám a paradicsomban.”¹⁷⁸ Hogy nem csak a játék, hanem a titkolózás eszközének is használja a magyar nyelvet, kiderül abból a magyar nyelvű betoldásból, ahol a gyanúját osztja meg Bartakoviccsal, hogy valakik eltüntetik a leveleit.¹⁷⁹ Különös helyzetben találjuk itt magunkat: Magyarország természetes nyelve válik a világ másik végén a titkosítás eszközévé, amely más térítők számára hozzáférhetetlenné teszi a levelek bizalmas tartalmát.

Zakarjás azonban ennél továbbmegy a titkosításban: amikor brazil keresztény ál-térítők és rabszolga-kereskedők kegyetlenkedéséről számol be, feltehetően saját életét is féltve, a latin nyelvű szöveget rovásírással szedi:

Ugyanis elvetemedett emberek jöttek át Brazíliából, akik velem is a tigrisnél zordabban bántak. *Keresztények voltak ezek, s nem is indusok* (magyarul). Ezek rendszerint mindazokat, akik elibük kerültek, *bányamunkára* (rovásírással) és más *aljas munkára* (rovásírással) is elragadozzák, *az öregeket* (rovásírással), hogy hírért ne terjesszék, megfosztják *életüktől* (rovásírással), másokat az új felhúzásához szükséges *ujjaiktól* (rovásírással), *az anyákat* (rovásírással) úgy teszik az utazásra alkalmasabbakká, hogy letépve *emlőjükről csecsemőiket* (rovásírással), azokat *odacsapják* az első karóhoz, amelyre akadnak. És hogy a vigyázatlanokat annál könnyebben behálózzák, maguk közül olyan embert küldtek előre, aki ruhájával és külső megjelenésével *misszionáriusnak* (rovásírással) hazudta magát. Ismerem ezt, már észére tért. Vajha állandóan!

Végül pedig rendtársának „megadja a titkosírás kulcsát”, specifikálva azt a közkézen forgó irodalmat, ahonnan a rovásbetűk jelentése kikereshető: „Ha ez írásjegyeket nem ismered, Vargyasitól, Béltől, Otrokocsitól kérj tanácsot. (...) Egyebeket szándékosan hallgatok el.” Olyan írást használ tehát, amelynek ismeretét joggal remélheti levelező-partnerétől, de amely tökéletesen hozzáférhetetlen Dél-Amerikában.

¹⁷⁵ SZTANKOVICS, Zakarjás 119.

¹⁷⁶ BOGLÁR, The Ethnographic Legacy, 327.

¹⁷⁷ SZTANKOVICS, Zakarjás 117.

¹⁷⁸ I. m., 220.

¹⁷⁹ I. m., 216.

Kevésbé mondható ez el egy másik forrásról, a rejtélyes Rohonci kódexről, amelynek szerzője olyan írást választott, amelyet sokan hiába próbáltak elolvasni, és így a kódex bevonult a megfejtetlen titkosírások elegáns társaságába.¹⁸⁰

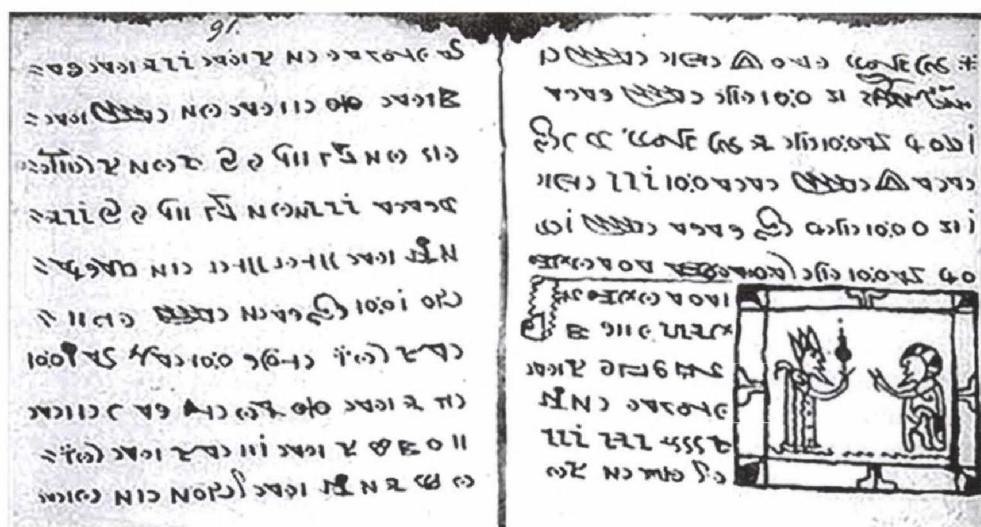
A kézirat közel 450 oldalas.¹⁸¹ Az első és az utolsó néhány tucat oldala levált a könyvről, kérdés, milyen sorrendben kellene őket visszailleszteni. Címoldala nincsen. Lapjai papírból vannak. Tízszer tizenkét centis oldalain átlagosan kilenc-tizennégy sor ismeretlen jelsorozatot, valamint több mint nyolcvan rajzot tartalmaz. Előttünk ismert története 1838-ban kezdődik, ekkor került ugyanis Batthyány Gusztáv könyvtárából harmincezer kötet társaságában a Magyar Tudományos Akadémia gyűjteményébe. E könyvtár székhelye a Batthyány-uradalom központja, Rohonc (ma: Rechnitz, Ausztria) volt, jobb híján innen kapta a nevét a kódex. Azonban, minthogy a Batthyányiak évszázadokon keresztül széles körből gazdagították könyvtárukat, lényegében semmit nem tudhatunk arról, végső soron honnan származik a könyv, így sem magyarországi, sem közép-európai eredete nem vehető biztosra. Azonban az akkori Magyarország egy városából, Rohoncról került Budapestre, addig is, amíg egyértelműen kizárható, hogy a térség produktuma, érdemes bevenni a magyarországi titkosírások áttekintésébe.

A rejtélyes kódex feltűnése után hamar a tudományos figyelem középpontjába került. A kezdeti lelkesedést azonban, mely szerint értékes ősmagyar írásról van szó, hamar csalódottság, szkepszis és gyanakvás váltotta fel, és a 19. század végi szakmai közélet arra a következtetésre jutott, a kódex semmiképpen nem magyar nyelvemlék, hanem hamisítvány. Ezután hosszú ideig kevés szakember foglalkozott vele, a szakmai érdeklődés a huszadik század végén és a huszonegyedik század első évtizedében erősödött fel.¹⁸²

¹⁸⁰ Az alábbi szövegrész *A Rohonci kód* című könyvem, Budapest, Jaffa, 2011. egyes részeinek kivonata.

¹⁸¹ A kéziratot a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára őrzi, jelzete: K 114, mikrofilmen: MF 1173/II. A kódex leírása: CSAPODI Csaba, *Magyar Codexek, elnevezésű gyűjtemény* (K31-K114), Budapest, MTAK, 1973, 109.

¹⁸² A kódex szakirodalmát részletesen tárgyalom: LÁNG, *A Rohonci kód*, itt most csak néhány publikációt említek: GYÜRK Ottó, Megfejtethető-e a Rohonci-kódex? *Élet és Tudomány* 25 (1970), 1923–1928; LOCSMÁNDI Miklós, A Rohonci Kódex. Egy rejtélyes középkori írás megfejtési kísérlete, *Turán* (2004/6 in 2005/1), 41–58. LÁNG Benedek, Why don't we decipher an outdated cipher system? *The Codex of Rohonc Cryptologia* 34 (2010), 115–144. TOKAI Gábor, Az első lépések a Rohonci-kódex megfejtéséhez, *Élet és Tudomány* LXV/52–53, LXVI/2 (2010–2011.) 1675–1678. illetve 50–53.; KIRÁLY Levente Zoltán, Struktúrák a Rohonci-kódex szövegében. Helyzetjelentés egy amatőr kutatásról, *Theologiai Szemle* 54 (2011/2), 82–93.

27. A Rohonci kódex két oldala (91–91a)

A kódex szakirodalma mára – különösen a jelsorozatok szabályszerűségeit kiismerve – megegyezik abban, hogy a rejtjelezett szöveg nem átverés, hanem valódi – felfejthető – tartalommal rendelkezik. Túl sok karakterével, az ezekből készült túl kevés kombinációval és a szóközök elhagyásával egyszerűen nem úgy néz ki, mint ami komolyan arról akarná meggyőzni az olvasót, hogy természetes nyelven írták.

Szintén nem tűnik olyan tárgynak, amelyet valahol valaki azért készített, hogy sok pénzért eladja egy régi könyvekért és rejtélyekért lelkesedő könyvgyűjtőnek. Ilyen értelemben azért nem tűnik átverésnek, mert egyszerű, szürke megjelenésével nem látszik sem értékesnek, sem nagyon rejtélyesnek azon kívül, hogy ismeretlen karakterekkel van írva. Ha összehasonlítjuk az egészében gyönyörű megjelenésű, és rejtélyes galaxisokat, botanikai képződményeket és fürdőző meztelen nőket felvonultató Voynich-kézirattal, szembeötlő a különbség.

Azzal is nehéz lenne érvelni, hogy egy elborult őrült írta zavaros lelkesültségében. Először is lehet, hogy több kéz írta, tehát legjobb esetben is több elborult őrült együttműködését kellene sejtenuünk. De még ha egy ember produktuma is, a vissza- és visszatérő „nyelvtani” szerkezetek arra utalnak, hogy nem valamiféle automatikus írással hozták létre spontán módon, hanem bizonyos előre megállapított szabályok szerint. Ugyanezen okból, a jelek kombinációinak következetes mintázata miatt, teljesen kizártnak tartom azt a régi feltételezést, hogy a kódex blöff volna. Sokkal valószínűbb, hogy a szerző értelmes szöveget követett, és a jelek e szöveg egyes elemeinek felelnek meg, mint az, hogy semmire nem vonatkozó jelsorozatokat ilyen következetesen betartott szabályok szerint lett volna képes lejegyezni. Minden bizonnyal olyan jelrendszer, amely titkosírás, gyorsírás vagy mesterséges nyelv eredménye.

Lehet-e a Rohonci kódex titkosírás? Nyilvánvaló, hogy a kódex szövege nem egy egyszerű monoalfabetikus ábécével készült, ehhez túl sok karakter van benne, gyanúsán erős ismétlődéseket tartalmaz, a betűgyakoriság-analízis eredménye pedig semmilyen természetes ábécére nem emlékeztet. Nem működnek a mássalhangzó-magánhangzó tesztek sem, nem jelölik ki, melyik karakter tartozna az egyik, és melyik a másik betűtípusba. A több rejtjelábécét használó polialfabetikus módszerek is kizárhatók, a kódex szövegének entrópiája ugyanis meglehetősen alacsony. Láthatóan nem rejti el a mintázatot egy sok kódábécét használó eljárás, a szöveg telis-tele van hamar visszatérő hasonló vagy azonos szerkezetű részekkel, bekezdések gyakran azonos módon kezdődnek, és olykor egész bekezdések ismétlődnek.

Lehet-e homofonikus kódolás eredménye? Komoly érvnek tűnik a homofonikus rendszer mellett, hogy a jeleket vizsgálva az a benyomása alakul ki az embernek, hogy bizonyos jelek mintha betűk helyett állnának, de korántsem mindegyik jel ilyen, jó pár közülük mintha egész fogalmakat vagy szórészeket jelölne. Szintén a karakterek vizsgálata alapján úgy tűnik, bizonyos jelek olykor elhagyhatóak, mintha nem is számítanának, talán nullítások. Ha ez a feltételezés helyes, és a Rohonci kódex egy komplex homofonikus titkosírást tartalmaz, akkor a szövegben nagyrészt betű- és szótag-, kisebb részt pedig szójeleket kéne találni. A betűgyakoriság- és a magánhangzótesztek azonban semmilyen értékelhető információt nem kínáltak. Bizonyos szimbólumok egyértelműen Krisztus és Pilátus neve helyett állnak, hogy azonban ezek nomenklatorként tekintendők-e, kétséges.

A Rohonci kódexet vizsgálva az a benyomása az olvasónak, hogy esetleg nem is mindig egy-egy karakternek kell jelentést tulajdonítani, hanem gyakran szimbólumlumpároknak, esetleg vannak hármas, sőt négyes szimbólumok is, miközben talán egyesek is. Az összetett jeleket nézve egyáltalán nem tűnik kizártnak, hogy egy meglehetősen komplex, szótagokat kódoló eljárással van dolgunk. A gyakori ismétlődésekre is magyarázatot ad, ha azt feltételezzük, hogy olykor szimpla jelek állnak szótagok helyett és kettős jelek szimpla betűk helyett.

Két lehetőséget marad. Az első, hogy pusztán mássalhangzóírásról van szó. Mint-hogy ez egy olyan lehetőség, ami lényegileg megegyezik azzal, mint ha gyorsírással volna írva. A másik, hogy a rejtjelben a nomenklatorok olyan mértékben dominálnak a betűjelek rovására, hogy a rendszer lényegében kizárólag szójelekből, azaz kódokból áll. Egy ilyen kódrendszert csak jelentős munka és nem kevés szerencse útján lehet megfejteni – hasonló problémákat vet fel, mint egy mesterséges nyelv, érdemes tehát úgy megközelíteni.

Vajon a 17. század megannyi gyorsírással rendelkező rendszerének egyikét látjuk-e a Rohonci kódex oldalait forgatva? A kódex látható témája, a keresztény liturgia egyáltalán nem zárja ki a feltételezést, hogy gyorsírással állnánk szemben. A gyorsírással rendelkezőket legalább annyira használták imák lejegyzésére és egyéb kegyes célokra, mint jegyzőkönyvek rögzítésére. Amikor James Humphreys tiszteletes 1776-ban elhagyta Massachusetts-béli otthonát, hogy az amerikai függetlenségért harcoljon, jól ismer-
te James Weston *Stenography Completed* című 1727-es módszerét, és így a harcok

szüneteiben átélt vallásos élményeit e módszerrel tudta megörökíteni. Hasonlóképp, mint ahogy Alexander Ewing tiszteletes John Byrom módszerével rögzítette személyes imáit 1780 körül, James Hawkes tiszteletes pedig ugyanezen években hasonló célból Henry Barmby gyorsírását részesítette előnyben. Ezekben az esetekben a személyes mondanivaló titkosítása legalább annyira fontos volt, ha nem fontosabb, mint a lejegyzés sebességének megnövelése.¹⁸³ Az sem volt ritka, hogy egy gyorsírástervező a Miatyánkon vagy bibliai szövegrészekben mutatta be rendszerének előnyeit.¹⁸⁴ Nem is beszélve arról, hogy egy kissé későbbi időszakban már teljes evangéliumokat is kinyomtattak gyorsírással.¹⁸⁵ Egy másik bibliai részlet 1886-ból Pitman rendszerével kódolja le az Újszövetség szövegét.¹⁸⁶ Ennek az írásnak az alapegységei egyszerűek, a belőlük épített jelek azonban már elég összetettek, és ezek – a szöveg jellegéből adódóan – gyakran ismétlődnek. Ha a gyorsírott evangélium oldalait a karaktertáblázat nélkül nézzük, nem könnyű magabiztosan válasz adni a kérdésre, hogyan is kellene megfejteni egy ilyen jelhalmazt. A jeleket például komplex rajzolatú formákba egybeírják, még a táblázat birtokában is nehéz szétválogatni őket.

Több érv szól mindazonáltal az ellen, hogy a Rohonci kódex egy kulcsát elvesztett gyorsírás volna. A gyorsírási rendszerek takarékosak, a karaktertáblázatok mindössze körülbelül ötven-hatvan jelet számlálnak, és a gyorsírások akkor is főleg betűírások, ha valóban sok rövidítést és szójelet tartalmaznak is. A Rohonci kódex karakterei (azok, amelyek tovább nem bontható egységnek tűnnek) azonban a legkevésbé sem vonás jellegűek, sokat közülük elég körülményes és lassú megrajzolni. Azaz hiányzik a szövegnek az a tulajdonsága, amely nélkül egy gyorsírásnak nem igazán van értelme. Az sem illik a képbe, hogy a gyorsírások a legtöbbször nem szándékosan titkolózók, és ezért nyílt szöveget és felismerhető számokat benne hagynak a szövegben, például oldalszámnak (még ha a gyorsírási rendszerek gyakran kínálnak is jeleket a számok helyett). Láthatóan nem kizárni, hanem megtanítani akarják az olvasót. Ez viszont a Rohonci kódexre nem igaz, ebben ugyanis semmilyen olyan jel, oldalszám, fejezetcím, felsorolás-szám nem szerepel, amely a kódex kulturális eredetére utalna. Végül pedig a gyorsírások alapesetben balról jobbra mennek, hiszen így tud egy jobbkezes ember igazán gyorsan írni anélkül, hogy elkenné a tintát, a Rohonci kódex szövege azonban jobbról balra halad.

¹⁸³ Eric SAMS, *Cryptanalysis and Historical Research*, 94.

¹⁸⁴ William Fordyce MAVOR, *Universal Stenography, or a new compleat system of short writing*, (S. I., Harrison, s. d.), plate 3 – Miatyánk, és plate 5: Kivonat Jób könyvéből. A Miatyánkot látjuk több gyorsírási módszerrel: <http://en.wikipedia.org/wiki/Shorthand>.

¹⁸⁵ *The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ in Taylor's system of Short Hand as improved by George Odell*, London, G. Odell, 1843. A ritka szöveg megtalálható: Bibliothèque Sainte Geneviève, Paris, Réserve, delta 68 223.

¹⁸⁶ *The new testament of our Lord and saviour Jesus Christ, printed in an easy reporting style of phonography by Isaac Pitman*, London, Frederick Pitman, 1886, A ritka szöveg megtalálható: Bibliothèque Sainte Geneviève, Paris, Réserve, delta 68 226.

A gyorsíráselmélet védelmében azonban fel lehet hozni, a magáncélokra (naplóra, imák lejegyzésére) használt sztenográfiai rendszerek pedig néha igenis titkolózók voltak, és olyan is volt köztük, amely jobbról balra haladt, bármennyire nem tűnik is ez praktikusnak. Mindezek miatt nem zárhatjuk ki, hogy a Rohonci kódexben egy olyan korai és nem elterjedt gyorsírástervezet működését látjuk, amely nem kíván – vagy nem tud – annyira praktikus lenni, mint a híres, nagy rendszerek, és inkább jellemző rá a rejtőzködés célja, ahogyan a Pepys által „tökéletesített”, nullításokat is tartalmazó rendszerre. Az a hipotézis azonban, hogy a szerző egy feltehetően általa megszerkesztett írást igyekezett a gyakorlatba átültetni, átvezet minket a következő témánkhoz, a mesterséges nyelvek kérdésköréhez.

Hogyan tudnánk eldönteni, hogy a Rohonci kódex a fentiekhez hasonló mesterséges nyelvet tartalmaz-e? A szöveg teljes érthetlensége nem kizáró tényező. A leghíresebb és „legfilozófiaibb” mesterséges nyelvekre sem igaz feltétlenül, hogy a jelek kulcstáblázata nélkül maguktól átláthatóak volnának, képeleik ránézésre felismerhető jelentést hordoznának, vagy legalább szerkezetük egy világos logikai rendszert tükrözne a felületes szemlélő számára is. Kircher vagy Wilkins nyelvét is csak egy igen tehetséges és szerencsés kódfejtő tudná feltörni. Egyáltalán nem elképzelhetetlen tehát, hogy a kódex egy olyan mesterséges nyelven íródott, amelynek tervezője semmit nem akart titokban tartani vagy rejtjelezni, egyszerűen csak annyi történt, hogy a rendszer működésének leírása és a karaktereket tartalmazó kulcstáblázat elveszett. Még a szóközök jellemző hiánya sem utal feltétlenül szándékos titkosításra, mert bár a mesterséges nyelvek többsége nem rejtje el szándékosan a szóközöket (miért is tennének ilyet?), jelentős részük azért nem is tesz különösebb erőfeszítést, hogy fel-tűnőbben hangsúlyozza őket, mint a Rohonci kódex teszi.

A téma történései megkülönböztettek filozófiai alapú (a szakirodalomban *a priori* néven emlegetett) és létező nyelveken alapuló (úgynevezett *a posteriori*) nyelveket. Ha ebben a rendszerben próbáljuk megtalálni a Rohonci kódex helyét, valószínűleg nem az ősi és elveszett ádami nyelveket keresők alkategóriájába kell sorolnunk, de nem is a Wilkins-féle kidolgozott filozófiai nyelvek közé, amelyek a világ teljes osztályozását kínálták.¹⁸⁷ Valószínűbb, hogy inkább azon kora 17. századi kísérletek közé tartozik, amelyek egy olyan közös írás (common writing) megszerkesztését tűzték célul, amelyben a hangsúly nem a világ tökéletes leképezésére, hanem a használhatóságra esett.¹⁸⁸ Ezeknek a projekteknek legfontosabb célkitűzése gyakran az volt, hogy olyan karakterírást hozzanak létre, amelyet mindenki a maga nyelvén olvas ki, ezért is illeték a „universal character” (egyetemes karakter) vagy az „écriture universelle” (egyetemes írás) névvel. Egy ilyen írásrendszerben igen sok karakternek kell lennie, mivel minden alapfogalomnak és igének külön karakter szükséges. Ezt már Francis Bacon és John Wilkins is hangsúlyozta.¹⁸⁹ Számos ebbe a kategóriába

¹⁸⁷ SLAUGHTER, *Universal languages and scientific taxonomy*.

¹⁸⁸ KNOWLSON, *Universal Language Schemes*, chapter 2.

¹⁸⁹ *I. m.*, 53–56.

tartozó projekt terve készült el, Francis Lodwick *Common Writing*-ja a leghíresebb közülük. Sok azonban végül is nem jelent meg nyomtatásban. Különféle levelezésekből tudomásunk van róla, hogy az 1630 körüli években egymástól függetlenül három francia, des Vallées, Jean le Maire és D. P. Champagnolles, egy angol, Philip Kinder, egy ír, Johnson tiszteletes és egy svéd szerző, Benedict Skytte is kidolgozta a maga mesterséges nyelvét, amelyben a szavakat szimbólumok jelölték. Ezeknek a tervezeteknek az írott változata azonban nem maradt fenn, némelyik talán el sem készült teljes egészében, némelyik pedig bizonyára elveszett vagy ma is lappang egy kéziratárban.¹⁹⁰ Champagnolles nyelvtervezete, bár igen jó lehetett, mert a szerző gond nélkül átirta rá Homérosz Iliászát I. Károly angol király részére, végül is azért nem jelent meg, mert a feltaláló özvegye túl nagy összeget kért a tervezet publikálásáért. Johnson tiszteletes *Wit-spell* néven emlegetett nyelve pedig nyomdatechnikai okokból maradt az asztalfiókban: a karaktereket egyszerűen túl nehéz lett volna kiszedni. A Rohonci kódex szövege ezek közül bármelyik lehet! De lehet akár egy hetedik vállalkozás végterméke is.

Ennek a feltételezésnek persze ellentmondhat a kronológia. Magyarországon a mesterséges nyelvek ismert története csak jóval a Rohonci kódex feltételezhető keletkezése után kezdődött. Ráadásul ezek többnyire jelentősen primitívebbek voltak a kódex rendszerénél. Azonban nem zárhatjuk ki, hogy a közép-európai régióban akár korábban is hasonló, végül publikálatlanul maradt tervezetek születtek volna, mint ahogyan azt sem, hogy egy tőlünk nyugatabbra keletkezett nyelvről van szó, amely vagy egy 17. század eleji ismert szerző ismeretlen műve, vagy egy jelenleg még teljesen ismeretlen szerzőé.

Ha elfogadjuk azt a feltételezést, hogy a Rohonci kódex egy mesterséges nyelvtervezet gyakorlatba ültetése, akkor joggal feltételezhetjük, hogy karakterei vagy karakterkombinációi teljes szavak, fogalmak, gyakori kötőszavak és névmások helyett állnak. Könnyen lehet, hogy szimbólumai nem egy konkrét természetes nyelv *betűire*, hanem egy univerzális kommunikációt segítő mesterséges nyelv *szavaira* vonatkoznak, melyeket mindenki a saját nyelvén olvashat ki. Szükségünk volna mármost e nyelv lexikonjára, arra a listára tehát, amely a karakterkombinációkat a mi fogalmainknak megfelelteti. Ez a lista a teljességükben fennmaradt tervezetekben több ezer tételes; Wilkins nagyalakú könyvében például közel háromszáz oldalt tesz ki csak a lexikon.

Ez pedig azt jelenti, hogy nem úgy kell hozzáállnunk az írásrendszer megfejtéséhez, mintha egy titkosírás volna, amelyben a nyílt szöveg *betűi* vannak lekódolva függetlenül a szavak jelentésétől, és amelyben a kódszavak, a nomenklátorok, csak kisebb arányban fordulnak elő. Hanem inkább úgy, mintha egy kódnyelv volna, amelyben a

¹⁹⁰ SLAUGHTER, *Universal languages and scientific taxonomy*, 109–120; Rhodri LEWIS, *Language, Mind and Nature: Artificial Languages in England from Bacon to Locke*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, 24–42.

teljes *szavak* és mondatok viselkednek egységként, és a betűnként titkosított elemek vannak kisebbségben.

A kódfejtésre különösen alkalmasnak mutatkoztak azok a képek előtt és mögött álló – szövegkezdő és szövegvégző – karaktersorozatok, amelyek nagyon sok esetben ismétlődnek a szövegben kisebb-nagyobb eltérésekkel,¹⁹¹ valamint azok a kis eltéréssel ismétlődő jelcsoportok, amelyeket Gyürk Ottó mint számokat azonosított.¹⁹²

Ezek vizsgálata vezetett végül oda, hogy Tokai Gábor és Király Levente Zoltán, előbb külön-külön, később együttműködve, betörési pontot talált a kódex nyelvében, és megkezdte a fent említett kódszótár összeállítását. Megállapították a nyelv számrendszerét, azonosították a szövegben gyakran idézett evangelisták neveit, és rekonstruálták a kiesett és megkeveredett lapok sorrendjét. A kódfejtés egy köztes eredménye az a hatalmas táblázat, amelyben oszlopokba rendezve szerepel az a rendkívül gyakran ismétlődő, de kicsit mindig változó szöveg, amely a képek 52%-a után, azaz 44 esetben feltűnik. Ez a vizsgálat látványosan bizonyítja, hogy a kódex szövege erős struktúrákat követ, és hogy nyilvánvalóan nem egy örült véletlenszerű ábráiról van szó, hanem egy adott – de egyelőre általunk csak részleteiben ismert – tartalmat követő, rendezett és tudatos szövegről.¹⁹³

Minden jel arra utal, hogy a Rohonci kódex valóban kódnyelvet tartalmaz, azaz tényleg teljes szavakat, vagy legalábbis szórészleteket kell keresnünk benne, és nem hangokat. Arra is minden okunk megvan, hogy vallásos szöveget, alternatív evangéliumot, bibliai szövegek parafrázisát vagy imákat keressünk benne.

¹⁹¹ Például a 60a, 64a, 65, 68a, 69, 69a, 71, 72, 89a, 91a, 93a, 96, 98a, stb. oldalakon.

¹⁹² GYÜRK OTTÓ, *Megfejtendő-e a Rohonci-kódex?*, *Élet és Tudomány* 25 (1970), 1923–1924.

¹⁹³ KIRÁLY, *Struktúrák a Rohonci-kódex szövegében*.

0106	728	9	+	0	1125	72	1000000	9v
0106	728	9	11+1+	0	1125	72	1000000	14v
	728	9	11	0	1125	72	1000000	16r
	728	9	11	0	1125	72	1000000	21r
0106	728	12	12	0	1125	72	1000000	54v
0106	728	9	1	0	1125	72	1000000	59v
0106	728	9	11+11	0	1125	72	1000000	63v
0106	728	9	12	0	1125	72	1000000	65r
0106	728	9	12	0	1125	72	1000000	66v
0106	728	9	+	0	1125	72	1000000	68v
	728	9	12+	0	1125	72	1000000	69r
	728	9	11111111	0	1125	72	1000000	71r
0106	728	9	11111111	0	1125	72	1000000	72r
0106	728	9	1111	0	1125	72	1000000	79v
	728	9	111111	0	1125	72	1000000	87v
0106	728	9	12	0	1125	72	1000000	88v
0106	728	9	11	0	1125	72	1000000	90v
0106	728	9	12	0	1125	72	1000000	92v
0106	728	9	9	0	1125	72	1000000	95r
	728	9	1	0	1125	72	1000000	97v
0106	728	9	+	0	1125	72	1000000	104v
0106	728	9	1111	0	1125	72	1000000	107v*
0106	728	9	9	0	1125	72	1000000	109v
0106	728	9	1	0	1125	72	1000000	113r
0106	728	9	1	0	1125	72	1000000	128r
0106	728	9	11	0	1125	72	1000000	130r
0106	728	9	111111	0	1125	72	1000000	134r*
0106	728	9	1111	0	1125	72	1000000	158v
0106	728	9	111111	0	1125	72	1000000	163r
0106	728	9	9	0	1125	72	1000000	167r
0106	728	9	1111	0	1125	72	1000000	170r
	728	9	111111	0	1125	72	1000000	

28. A kódex leggyakoribb ismétlődéseinek összehasonlítása
(Király Levente Zoltán vizsgálata)

TITKOSÍRÁSTÁBLÁK ÉS REJTJELEZETT LEVELEK REPERTÓRIUMA

A kora újkori magyarországi titkosírástáblák listája

A táblázat oszlopai

ID: Azonosító szám, célja, hogy a tétel kezelhető legyen az adatbázisban. Az ID elején szereplő T betű azt jelzi, hogy titkosíráskulcsról, clavisról, más szóval, *tábláról* van szó. Az ezt követő rövidítés és sorszám az adatbevitel módjából és sorrendjéből adódott, nem hordoz lényegi információt.

Dátum: A titkosíráskulcs elkészültének és/vagy használatának éve/periódusa.

Kitől: A tábla szerzője, tulajdonosa, felhasználója, amennyiben ismert.

Kinek: Az a személy, akivel a tábla tulajdonosa az adott titkosírást használta (a titkosírások használatából adódóan a „kitől” és a „kinek” rubrikák személyei felcserélhetők).

Kézirat helye: A titkosíráskulcs eredeti példányának levéltári vagy kéziratári jelzete.

Nyelv: Az a nyelv, amelyen az adott táblázat segítségével leveleztek – amennyiben ez a táblázatban szereplő ábécéből, nomenklatortáblázatból vagy a levelezésre vonatkozó külső információból megállapítható.

Titkosítás módja: Monoalfabetikus, gyenge vagy erős homofonikus, betűkeveréses, a nomenklatorok száma, erőssége, valamint, hogy a rejtjelábécé és a nomenklatortáblázat számokból, grafikus jelekből vagy a kettő kombinációjából áll-e. Itt szerepel az is, hogy latin, francia vagy magyar ékezetes-e a rejtjelábécé. Ennek az oszlopnak a rövidítései: monoalf. – monoalfabetikus; homof. – homofonikus; gyenge homof. – mindössze néhány betűnek van homofónja), graf. jelek – a kódábécé grafikus jelekből áll; számok – a kódábécé számokból áll, nkl – nomenklator, latin abc – a betűkiosztásban nem tűnik fel magyar, német, francia vagy más ékezetes betű.

Méret: A kódtábla mérete, a rejtjelábécében és a nomenklatortáblázatban álló számok/jelek megközelítő száma. Ez a minden esetben becslésen alapuló, azaz körülbelüli érték – a titkosítás módja oszlop információival – hozzávetőleg jelzi a kulcs erősségét.

A, B, E, nkl: A rejtjelábécé három jellegzetes betűjének megfelelő értékei, valamint néhány nomenklator – ennek az információnak a segítségével könnyen megállapítható két tábla azonossága, vagy egy levél és egy tábla kapcsolata.

Kapcsolat: Itt szerepel annak a levélnek az ID-je, amelyet az adott táblával kódoltak, valamint annak a titkosíráskulcsnak, amely kapcsolatban áll vagy azonos az adott táblával.

Környezet: A tábla levéltári vagy kéziratári környezete.

Rejtjeltáblák repertórium

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.34	1523. 05. 27.	Doctor Prantner	V. Károly, Milánó	OSZK. Quart. Lat 2254. 38.	latin	homof., latin abc, graf. jelek, betűként 1-2 jel, számos szótagnak megfelelő graf. jel és 5 nkl	120	A: téglalap, c: +. Van jele a ba, be, bi, bo, bu-nak, és így tovább, nkl-ok: pontifex, Carolus V, Italia, Prosper, pediter		Gévay Antal másolatai
T.Gev.11	1528?	Hieronimus Laski	Szapolyai János: „Zapolya unter der Adresse: Gianne Bapt. De Zuccarinis”	OSZK Quart. Lat 2254. 11.	?	monoalf., latin abc, graf. jelek	20	A: kör benne ponttal, B áthúzott =, E: áthúzott x	azonos: T.Gev.40	Gévay Antal másolatai
T.Gev.40	1528?	Hieronimus Laski?	Szapolyai János?	OSZK Quart. Lat 2254. 46.	?	monoalf., latin abc, graf. jelek	19	A: kör benne pont, B: áthúzott =, E: x	azonos: T.Gev.11	Gévay Antal másolatai
T.Gev.10	1529. 01. 29.	Gerendy Miklós püspök	Szalaházy Tamás püspök	OSZK Quart. Lat 2254. 10.	?	gyenge homof., latin abc, graf. jelek, h-nak és r-nek két jel, többi betűnek egy, 6 db nullitas, nkl nincsen	25	A: 3, B: kör közepén ponttal, E: :		Gévay Antal másolatai
T.Gev.08	1529. 08. 28.	I. Ferdinánd	V. Károly	OSZK Quart. Lat 2254. 8.	francia	homof., latin abc, betűk és graf. jelek, 3-4 jel minden betűre, jelek szótagoknak és nkl-nak	100	A: b, b2, 2b, 4, B: c, c2, 2c; E: d, 2d, d2, 54, nkl-ok: monseigneur, le pape, madame nostre tante, lutherien, faire, comme, ca, ce, de, di, quant	azonos: T.Gev.33	Gévay Antal másolatai
T.Gev.33	1529. 08. 28?	I. Ferdinánd?	V. Károly?	OSZK Quart. Lat 2254. 37.	francia	homof., latin abc, graf. és betűkből átalakított jelek, minden betűnek 3-4 hasonló, betűből átalakított jel; egy-két nkl	80	A: b, b2, b alatt 2; B: c, c alatt 2, c felett 2, és így tovább, minden betűnek a köv betű, és módosított változatai, nkl: Madame notre tente, pape, bourgogne, toujours	azonos, de kevesebb nkl-ral, mint T.Gev.08, talán ki-jegyzetelése annak	Gévay Antal másolatai

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.09	1529. 09. 07.	I. Ferdinánd	V. Károly	OSZK Quart. Lat 2254. 9.	n.d.	homof., latin abc, graf. jelek (részben számokból és betűkből építkezve), 3-4 jel minden betűhöz, külön jelek a szótagoknak, 15 nullitas, mindegyik alatt pont van	100	graf. jelek, egy adott betűnek hasonló, szótagoknak, quo, qui, stb.-nek külön jelek		Gévay Antal másolatai
T.Fer.01	1530	I. Ferdinánd	Szapolyai János (lejegyezte: Antonius Verantius, Joannis Regis secretarius)	MOL, R 316, Miscellanea, 27. tétel, fol. 1–2.	latin	monoalf., jelekkel	23	jelek, némelyik betűszerű		Originale ex mss Verantianis
T.Gev.02	1530. 10. 25.	Angelus Caraffa	Ioanni-Franco Ritio Augustam Neapoli	OSZK Quart. Lat 2254. 2.	?	monoalf., latin abc, graf. jelekkel, x, y, z nem kap jelet, u és v egyazon jel	20	A: le fordított íves E, B: fel fordított íves E, E: ford V betű		Gévay Antal másolatai
T.Gev.06	1530. 10. 31.	„Comes de Ella”, Conte de Ella (Marinus Bagochi)	Ioanni-Franco Ritio Augustam, in Ragusi	OSZK Quart. Lat 2254. 6.	?	monoalf., latin abc, számok és graf. jelek, k, x, és y jel nélkül	20	A: 3, B: I,		Gévay Antal másolatai
T.Gev.01	1530. 12. 15.	Lit. Cibirio (Szeben?)	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 1.	német v latin	gyenge homof., latin abc, graf. jelekkel és betűkkel, 2-4 homofonnal az a, e, i, o, és u betűre, nkl-ok, és nullítások nélkül, a jelek betűk és graf. jelek, két kettősbetűnek (p és s) van jele	35	A: b, d, c, B: m E: ford T betű, +, Z.		Gévay Antal másolatai
T.Gev.37	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 43.	?	homof., latin abc, graf. jelekkel, 3 db nullitas, kettős betűknek számok	40	A: k, q stb. E: x, van jele a K-nak, tt: 2, rr: 4		Gévay Antal másolatai
T.Gev.43	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 51–52.	német?	homof., nkl-okkal, latin abc, számok (betűk kétjegyű, nkl-ok háromjegyű számok)	110	A: 10, 11, 12, 85, 86, 87, B: 7, 8, 9, E: 22, 23, 24, 82, 83, 84, nkl: országok		Gévay Antal másolatai

ID	Dátum	Kiől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.32	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 36.	?	homof., latin abc, 3-4 jellel egy betűnek, hasonlóak a homofonok, graf. jelek, számok, betűk kettőspontokkal szótagoknak, nincs nkl	120	A: z, z karikával, z hurokkal, E: n, n vonással stb.		Gévay Antal másolatai
T.Gev.42	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 50.	?	vázlatos táblázat monoalf. (számokból álló) ábécével, és a betűk mgh-kal való kombinációjának megfeleltetett – betűkből képzett – jelekkel, latin abc, csak betűk és szótagok	60	A: 20, B: 19, E: 16		Gévay Antal másolatai
T.Gev.36	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 40.	latin	csak nkl-ok, egy nagyobb rendszer része lehet	50	nkl-ok: Az: Moldavia, Vy: Moldavienses, további nomenkl: Cibinium, Transalpina, pax, Papa, Cardinalis, bellum, consilium, Imperium, Valachi, Imperator (Carol V), Frater Georgius, Orator Gallus, Orator Venetus, Ferdinand (5 jel – tehát fontos)		Gévay Antal másolatai
T.Gev.44	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 53.	francia	homof., latin abc, graf. jelek, kevés nkl-ral, nagy betűk felelnek meg a kettősbetűknek, 6 nullitas	55	A: kör és -, h, háromszög, t, fordított T, E: pszi jel, o, +, 9; nkl: Le papa stb.		Gévay Antal másolatai
T.Gev.31	1530–1550?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 35.	francia	homof., latin abc, graf. jelekkel, néhány szónak jel: vous, Italie,	40	jelek, néhány nullitas (0-nak jelezve) + vous, italie: nkl		Gévay Antal másolatai

ID	Dátum	Kiől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.12	1531. 10. 31.	Hieronymus Laski (Ex lit. Ex Wusko)	Sigismund Herberstein	OSZK Quart. Lat 2254. 12.	?	gyenge homof., latin abc, graf. jelek, 2-2 jellel az a, e, i, o esetében, 2 nkl: Zápolya, (rex Johannes) Suleiman (Turca)	20	A: négyzet, háromszög, B: háromszög bal lent kunkorral, 2 nkl grafikus		Gévay Antal másolatai
T.Gev.24	1532. 06. 02. és 1535. 09. 18.	(Verdutus), Ferducci és Martinus Lucius Ragusi	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 27.	olasz?	homof., latin abc, graf. jelek, 1-3 jellel vagy betűvel betűnként, 10 nullitas, 11 nkl (számok, és betű-szám kombinációk)	50	A: +, o, r, E: b, g, ra, Sultan: N1, Bassa, N4, Buda: N10, Bosna: N12, Martino Lucio: 547, Ambastiator: 520, Re de Franza: 521, S.to Vito: 518, Ragusio: Q19, Venezia: Q20		Gévay Antal másolatai
T.Gev.25	1534. 06. 10.	Johann Weze, Lund érseke	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 28.	?	monoalf., latin abc, számok alul vagy felül pontokkal	21	A: 4, B: 2 felette pont, E: 6 felette pont		Gévay Antal másolatai
T.Gev.26	1536. 09. 13.	Johann Weze, Lund érseke	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 29.	?	gyenge homof., latin abc, betűk és számok: egy betűvel eltolt Caesar (B: c, C: d), a, d, o, u-nak emellett még egy-egy szám is megfelel. Ll és ss külön jelet kap	29	a: b, 10, B: c, C: d, D: e, 20		Gévay Antal másolatai
T.Gev.19	1540. 03–04. hó	Serédy Gáspár (Kaspar Seredy)	Leonhard von Fels	OSZK Quart. Lat 2254. 21.	?	monoalf., latin abc, graf. jelekkel, majd növekvő rendben az abc betűit felelteti meg i-től a betűknek (részben ez egyszerű, Caesar féle eltolás)	20	A: r, B: nagy írott s, l: a, K: b, L: c, M: d		Gévay Antal másolatai
T.Sta.06	1541 előtt	Frater György	?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 41. fol. 133.	latin?	gyenge homof., 1-2 jel egy betűnek, nincs nkl	35	graf. jelek		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–21. Chiffrenschlüssel

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.13	1542. 03. 08.	Joannes Literatus	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 14.	?	monoalf., latin abc, graf. jelek	19	A: kis z, B: függőleges vonal két ponttal két oldalon		Gévay Antal másolatai
T.Gev.15	1542. 08. 27.	Péter, moldáviai vojvoda	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 17.	?	monoalf., latin abc, graf. jelekkel	20	graf. jelek		Gévay Antal másolatai
T.Gev.21	1545. 07. 14.	Johann von Tarnow (Ossiek)	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 24.	latin?	gyenge homof., latin abc, graf. jelek, e, h, m, p, q, u – több jellel, pp, tt, ss, ff, dd, külön jelek (számok), 1 nkl	30	A: =, B: nőstény jel, 1 db nkl: Sigism. Junior Pol. Rex: 16		Gévay Antal másolatai
T.Gev.14	1548?	Johann Malvezzi, portai követ	I. Ferdinánd ?	OSZK Quart. Lat 2254. 15.	?	homof., latin abc, graf. jelek és számok, 1-3 jellel minden betűnek, négy nullitas, számok az ll, tt, ss, rr kettősbetűknek és egy jel az et-nek	50	graf. jelek	kevésbé részletes, mint: T.Mal.01	Gévay Antal másolatai
T.Mal.01	1548–1549	Johann Malvezzi, portai követ	I. Ferdinánd	Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3., I. még: Révay Z. Titkosírások, 64–65.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	110	A: M, =, #, E: K stb. nkl: Regina Isabella, Hungaria, Imperator Turcorum, Pasha, Rusztanus, Venetia, Persae, Frater Georgius	Malvezzi levelei azonos jelzeten: C.Mal.01 stb. a clavis kivonata: T.Gev.14	Ferdinánd levelezése a konstantinápolyi követével
T.Gev.35	1548–1552	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 39.	?	gyenge homof., latin abc, betűk és graf. jelek	30	graf. jelek, 1-2 betűként, A: 4,6, B: 9, E: a, N, I		Gévay Antal másolatai
T.Sta.04	1550 körül	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 21. fol. 59.	olasz	homof., 2-3 jel egy betűnek + kevés nkl jelekkel + nullitas jelekkel	80	nkl: Rex Polonie, Vojvoda Moldavus, Saxones, Reginae filius, Bosniensis Passa, budensis Passa stb.		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13-21. Chiffrenschlüssel

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Sta.05	1550 körül	„konstantinápolyi” kulcs	?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 25. fol. 69.	olasz	homof., 1-2 szám egy betűnek + sok nkl számokból és +ból álló, sok szótag számokkal,	200	A: 25, 26, B: 11, E: 34, 35,		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–21. Chiffrenschlüssel
T.Sta.02	1550–1579?	Bornemissza Pál	?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 13–14. fol. 36.	latin	homof., 2-3 szám egy betűnek + kevés nkl	80	A: 30, 31, 5 karikával, B 32, 33, felettük vonal, E: 38, 39 felettük vonal, 6 felette karika, nkl: Fr Georgius, Rex Joannes, Hungaria, Transylvania, Turca		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–21. Chiffrenschlüssel
T.Gev.30	1550–1600?	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 33–34.	latin	monoalf., de sok nkl, latin abc, számok és jelek, kidolgozott nkl-táblázat, betűknek számok, számoknak betűk felelnek meg, 12 errantes notae, nkl: graf. jelek, hónapok is vannak	130	A: 7, B: 8, E: 8 egy kalappal, Errantes noate: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 0, és graf. jelek; graf. jel az sch-nak, sua vel vestra serenitasnak, hónapoknak, eu-i uralkodóknak és számoknak, egy. jel: Sac. Rom. Caes. Mts., Pax, Bellum, Veneti stb.		Gévay Antal másolatái
T.Gev.04	1551. 07. 05.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 4.	latin?	gyenge homof., latin abc, betűk és graf. jelek, e, f, i, o, u-v 2-3 jellel, 5 db nullitas, három nkl	32	A: g, B: y, E: két függőleges vonal keresztben áthúzva, I, Ceasar Turcorum: R15, Zapolya (filius): R 29, Isabelly: R 28		Gévay Antal másolatái

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.05	1552. 09. 02.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	OSZK Quart. Lat 2254. 5.	?	homof., 1-2-3- jellel minden betűre, latin abc, graf. jelek, 3 nullitas, 6 kettősbetűre számok, nincs nkl	50	jelek minden betűre, a kettősbetűkre számok: ll: 7, nn: 14, cc: 3		Gévay Antal másolatai
T.Gev.38	1552?	V. Károly?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 44.	?	gyenge homof., latin abc, számok pontokkal és graf. jelek, 2 jel betűnként, cetlin	35	A: 4, x, B: 2 felette pont, 7		Gévay Antal másolatai
T.Gev.23	1553 (?)	Verancsics Antal (Antonius Verantius)	?	OSZK Quart. Lat 2254. 26.	latin?	gyenge homof., latin abc, graf. jelek, 1-2 jellel betűnként, kettősbetűkre külön jelekkel, 3 nkl	40	graf. jelek, rr: 15, tt: 17, nn: 19, mm: 20, Isabella: Mal, Suleimanus: Ille, Filius Isabella: Mel		Gévay Antal másolatai
T.Gev.07	1556	Michael Czernowitsch	?	OSZK Quart. Lat 2254. 7, és egy cetlin: 47.	latin, német vagy olasz	monoalf., latin abc, számok és graf. jelek, nincs jele a h, k, x, y, z-nek, de kb. 50 nkl (jelekkel)	60	a,b,c,d, megfelel az 1,2,3,4-nek, számok, után jelek jönnek, 50 nkl: hónapok, francia, lengyel király, velencei signoria, Ungarn, Wien, Moldau, Croatia, Belgrad, Buda, John Zapolya's, Sultan, Ferdinand, Pascha von Ofen, Isabella		Gévay Antal másolatai
T.Gev.41	1556?	I. Ferdinánd	?	OSZK Quart. Lat 2254. 49.	spanyol?	gyenge homof., 2-3 betű az mgh-knak, msh-k: 1, szótagoknak és kettős betűknek graf. jelek, kiterjedt nkl-táblázat, latin abc és graf. jelek (számokból és betűkből ponttal), A3-as méretű részletes táblázat	400	graf. jelek, minden ba, be, bi stb. szótagnak jel vagy szám, nkl: kiterjedt szótár, Alemannia, aviso, baste, berberia, számok stb. nincs magyar érdekeltségű név		Gévay Antal másolatai

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.28	1562. 09.	Albert von Wys	?	OSZK Quart. Lat 2254. 31.	latin	homof., latin abc, graf. jelek és szavak – 2-3 jel betűnként, sok nkl-ral (jelek, és más jelentő szavak), 6 jel és a „Pax” nullitas (=0-val jelezve)	90	A: o, ford v, E - 4 különböző jel, kettősbetűknek, que, et, quo, 200, 300-nak jelek, nkl: Buda, Transylvanus, Ibrahim, Temesvár, Slavonia, Bassa Budensis, Bajezid, Rex Hispaniarum, Moldavia, Polonia, Selim, Pax, Janizeri, Orator stb. számok és szavak		Gévay Antal másolatai
T.Gev.27	1562. 10. 11.	Albert von Wys	?	OSZK Quart. Lat 2254. 30.	?	homof., latin abc, graf. jelek és számok, minden betűnek egy jel, kivéve: a, e, i, o: kettő, kettősbetűknek graf. jelek, 10 nkl számokkal	40	betűk: graf. jelek; Imper. Rom: 32, Turcus, 50, Veneti: 52, Pax: 64, Vojvoda de Trans. 91, Selim: 80, Moldau: 95.		Gévay Antal másolatai
T.Gev.39	1562. 07. 21.	?	?	OSZK Quart. Lat 2254. 45.	?	gyenge homof., latin abc, graf. jelekkel: a-nak, u/v-nek több jel, e-nek 2 jel	30	A: 5, kettőskereszt, kör-ből vízszintes vonal, E: T	azonos: T.Gev.03	Gévay Antal másolatai
T.Gev.03	1562. 07. 21. ?	Busberke	?	OSZK Quart. Lat 2254. 3.	?	gyenge homof., latin abc, graf. jelekkel, két jellel az mgh-kra, külön jellel az aa-ra, az ii-re, és a dd-re. u és v azonos, x, y, z-nek nincs jele, f-nek sincs	21	A: kettős kereszt, S és ponttal kezdődő vízszintes vonal, E: két x egymáson, T	azonos: T.Gev.39	Gévay Antal másolatai

| ID | Dátum | Kitől | Kinek | Kézirat helye | Nyelv | Titkosítás módja | Méret
(kb.) | A, B, E, nkl | Kapcsolat | Környezet |
|----------|-----------|--|-------------------|---|-------|--|----------------|--|--|-----------------------------|
| T.Dud.01 | 1565–1566 | Dudith
András | Bécsi kancellária | HHStA Staatskanzlei
Interiora Ceremonie
und courtoisie und
Chiffren schlüssel:
Kt. 12. Nr. 172,
kiadva, Lech Szczucki,
Szepessy Tibor, eds.
Epistulae / Andreas
Dudithius, Vol. 1
(Akadémiai, 1992),
40–41. | latin | homof., latin abc, graf.
jelek, 2-3 jel betűnként,
nullítások, nkl-ok,
kettősbetűk | 120 | betűk: jelek, nkl:
Papa: ordo, Colle-
gium cardinalium:
plures | Andreas
Dudith,
Epistulae,
Vol. 1
T.Dud.01,
T.Dud.04 | Dudith követjelen-
tései |
| T.Gev.22 | 1567 | Verancsics
Antal és
Christopher
Teuffenpach
(konstan-
tinápolyi
követek) | II. Miksa császár | OSZK Quart. Lat
2254. 25. | ? | monoalf., latin abc, graf.
jelek | 20 | A: o, B: asztal, E:
dőlt F | | Gévay Antal máso-
latai |
| T.Dud.02 | 1568–1574 | Dudith
András | Bécsi kancellária | rekonstruált, kiad-
va: Lech Szczucki,
Szepessy Tibor, eds.
Epistulae / Andreas
Dudithius, Vol. 2,
22–23. | latin | homof., latin abc, graf.
jelek, 2-4 jel betűnként,
nkl-ok, kettősbetűk | 60 | betűk: jelek, nkl:
Lithuania: 2,
Prussia: 3, rex
Hispaniae: verus | Andreas
Dudith,
Epistulae,
Vol. 2,
T.Dud.04,
T.Dud.02 | Dudith követjelen-
tései |
| T.Gev.29 | 1569 | Albert von
Wys | ? | OSZK Quart. Lat
2254. 32. | latin | homof., latin abc, graf. jelek
és más jelentő szavak – 2-3
jel betűnként, nkl-okkal,
szavaknak, jeleknek, dupla
betűknek, számoknak, spec.
jelek; 11 nullitas | 80 | A: asztal alakú jel, Z,
B: o, 18: tributum,
89: Transylvanus,
Bo.Ki: 40000, Co.Ki:
50000, Omnibus:
Transylvania, 37:
Banya, további jelek:
Sultanus, Moham-
med, que, dies, et | | Gévay Antal máso-
latai |

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Gev.17	1570 c.	Carolus Rym (cum Rueber) (császári követ)	II. Miksa császár?	OSZK Quart. Lat 2254. 19.	?	monoalf., latin abc, graf. jelek	20	A: kör benne ponttal, B: z, e: i, betűk és graf. jelek		Gévay Antal másolatai
T.Gev.18	1570 c. ?	Rym von Eesenbeke	?	OSZK Quart. Lat 2254. 20.	latin?	homof., graf. jelek és szavak, 1-4 graf. jel minden betűhöz, számoknak jelek, nkl-oknak mást jelentő latin szavak	50	A: ford. e, majd graf. jelek, nkl: mást jelentő latin szavak: Veneti (mirantur), Ragusei (insignis), Oartor (utinam), Passa (otium), Turchi (paxes), Agria (104)		Gévay Antal másolatai
T.Gev.16	1570. 02. 20.	Eduardo Provisionali (császári követ)	II. Miksa császár?	OSZK Quart. Lat 2254. 18.	olasz?	homof., latin abc, jelek és betűk, 1-3 betűvel vagy graf. jellel minden betűhöz, kettősbetűknek, che, non, per, con, in, et-nek külön jelekkel, nincs nkl vagy nullitas	50	A: m, omega, ó, E: V, o		Gévay Antal másolatai
T.Gev.20	1570–1580?	Ungnád Dávid (konstantinápolyi követ)	II. Miksa császár?	OSZK Quart. Lat 2254. 23r-v	német	monoalf., latin abc, graf. jelek, de sok nkl-ral, ch, st, sch, ö, a umlaut-nak külön jel, számoknak betűjelek (250: RIM, 6: F),	90	A: gamma, B: háromszög, E: áthúzott O, nkl-ok: Mohamm. GW, Monat, Ofen, Belgrad, Florentiner, Gallus, Pascha v. Ofen, Transs. Vojvoda, Venedig, Italien, Konstantinopel, Polonicus, Christenheit, Moldau, Persa, Orator, Turken		Gévay Antal másolatai

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Tur.04	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 174.	latin?	gyenge homof., 1 betű vagy szám betűnként + 3 a mgh-nak	50	A: 10, k, 19, B: 9, E: f, 5, 6		követségi jelentések
T.Tur.05	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 175.	latin	monoalf., betűkkel és jelekkel	25	A: io (vagy 10), B: x, e: h	Tur.07	követségi jelentések
T.Tur.03	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 173.	latin	homof. jelekkel (3-5 betűnként) + néhány nkl. gyakori szavaknak	150	jelek betűknek + gyakori szavaknak		követségi jelentések
T.Tur.06	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 176.	latin	nincsenek betűk, csak nkl-ok	40	uno, primo, in, pridem, sultanus, scripta, rex hispanie, transilvania		követségi jelentések
T.Tur.01	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 171.	latin	homof. jelek (3-5 betűnként) + néhány nkl.	100	jelek a betűknek + nkl: bassa, quod, qui, orator		követségi jelentések
T.Tur.07	1571 c	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 177.	latin	monoalf., betűkkel és jelekkel	25	A: io (vagy 10), B: x, e: h	azonos: T.Tur.05	követségi jelentések
T.Tur.08	1571 c	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 178.	latin	homof., jelekkel (3-6 betűnként), + nkl	80	jelek + nkl rex polonie, que, bassa,		követségi jelentések
T.Tur.02	1571 c.	Konstantinápolyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 172.	latin	monoalf., jelekkel + nkl	60	jelek, nkl: gyakori latin szavak		követségi jelentések

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Tur.09	1571 c.	Konstantiná-polyi követ? Carolus Rym?	I. Miksa császár?	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 180.	latin	homof., jelekkel, nagy táblázat. 8-10 homof. jel betűnként + sok nkl + sok nullitas (superflua néven)	270	jelek nkl: et, que, siria, insula, suos, mensis		követségi jelentések
T.Dud.03	1574	Dudith András	Bécsi kancellária	rekonstruált: Lech Szczucki, Szepessy Tibor, eds. Epistulae / Andreas Dudithius, Vol. 3, 16–17.	latin és olasz	gyenge homof., latin abc, graf. jelek, 2-3 jel betűnként, nkl-ok, kettősbetűk	40	betűk: jelek, nkl: Bohemia: 21, episcopus: B.	Andreas Dudith, Epistulae, Vol. 3	Dudith követjelentései
T.Dud.06	1575	Dudith András	Bécsi kancellária	rekonstruált: Lech Szczucki, Szepessy Tibor, eds. Epistulae / Andreas Dudithius, Vol. 4, 20–22.	olasz	csak nkl-tábla	120	Accursio - il papa	Andreas Dudith, Epistulae, Vol. 4	Dudith követjelentései
T.Dud.04	1575	Dudith András	Bécsi kancellária	rekonstruált: Lech Szczucki, Szepessy Tibor, eds. Epistulae / Andreas Dudithius, Vol. 4, 18–19.	latin	homof., latin abc, graf. jelek, 2-4 jel betűnként, nkl-ok, kettősbetűk	50	jelek, részben azonosak T.Dud.01-02-vel, csak fejlettebbek	Andreas Dudith, Epistulae, Vol. 3, T.Dud.01, T.Dud.02	Dudith követjelentései
T.Dud.05	1575	Dudith András	Bécsi kancellária	rekonstruált: Lech Szczucki, Szepessy Tibor, eds. Epistulae / Andreas Dudithius, Vol. 4, 19–20.	latin	csak nkl-tábla	80	Accursiani - pontificii, Xystus - Firlej	Andreas Dudith, Epistulae, Vol. 4	Dudith követjelentései
T.Bal.01	1577–1588	Balassi Bálint	Balassa András (1577) és Kapy Sándor (1588)	Rekonstruált, többek közt: Révay, 1974, 42.	magyar	monoalf., latin abc, az ábécé első fele megfelel a másodiknak	23	A: m, B: n, E: q	C.Bal.01-04	Balassi Bálint levelezése
T.Fer.2.01	1621. 12. 03.	II. Ferdinánd császár	Jacobus Curtius camerarius et conciliarus, lengyelországi megbízott	HHStA, Ung Akt. Misc Fasc 422 Conv 1 fol. 75.	latin	monoalf., számok	24	A: 80, B: 74, E: 57, G: 87, H: 76, I: 65, K: 91, L: 82, M: 59 stb.		II. Ferdinánd instrukciója Jakob Kurtz részére a lengyel királyhoz

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Kuf.01	1628 körül	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ	III. Ferdinánd császár, egy főpap, Eggenberg herceg	Az Egyetemi Könyvtár Ms G. 4. Fol. Tom. V. levelei alapján rekonstruált kulcs: Donáth Regina, A diplomáciai titkosírás XVII. századi használatához, Magyar Könyvszemle (1964), 55–62.	latin, német, olasz	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő, a többinek egy jel	35	A: 5, m alatta vonallal, E: 3, pi, kevés nkl	Egyetemi Könyvtár Ms G. 4. Fol. Tom. V. Johann Ludwig Kuefstein és Nicolo Rossi levelei	Johann Ludwig Kuefstein levelei
T.Tran.01	1630	I. Ferdinánd	Transylvania	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 14. Chiffrenschlüssel: fol. 32r	latin	homof., jelek és betűk, latin abc, 1-3 jel betűnként, 16 nkl, 15 duplae	60	A: b, c, d, B: m, E: L, z, +		Staatzkanzlei clavisgyűjteménye
T.Zay.01	1630–1670?	Zay Ferenc	királyi udvar?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 14. Chiffrenschlüssel: fol. 424r-v	latin	homof., jelek és betűk, latin abc, 1-2 jel betűnként, 50 nkl, 13 duplae, 10 errantes	125	graf. jelek		Staatzkanzlei clavisgyűjteménye
T.Brod.01	1632 c.	Brodarics István	királyi udvar?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 14. Chiffrenschlüssel: fol. 26r-v	latin	homof., jelek és betűk, latin abc, 2-4 jel betűnként, 60 nkl, 20 nullitas	150	A: z, 9, pp, ..., E: ff + jelek, ab: Pax, Eb: Bellus, ib: periculum	nem található ezzel a clavissal írt Brodarics levelet	Staatzkanzlei clavisgyűjteménye
T.Mot.01	1634–1635	Cornelius Heinrich Motman	Pázmány Péter érsek	Primási Levéltár AEV n. 148/3 és n. 159, kiadva: Tusor Péter, Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa: C.H. Motmann 'Residente d'Ungheria', Hadtörténelmi Közlemények 116 (2003) 535–581.	olasz	homof., latin abc, szótagokkal és nkl-okkal	150	A: 15, 16, B: 18, 19, E: 25, 26	C.Mot.01-02	Motmann jelentései

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.RaGy.01	1634–1636	Pázmány Péter	I. Rákóczi György	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, I. kulcs, Révay, Titkosírások, 87–107; Vámos, Vadai, Pázmány Péter és I. Rákóczy György titkosírása	magyar	gyenge homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, néhány nkl	31	A: 10, 25, 32, B: 41, E: 5, 11, 40	Ötvös által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből
T.RaGy.06	1634–1648	I. Rákóczi György	Rákóczi követei	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, VI. kulcs, Révay, Titkosírások, 76–86.	magyar	monoalf., latin abc, betűk, csak abc	22	A: i, B: t, E: o	Ötvös, valamint Beke és Barabás által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből
T.RaGy.03	1634–1648	I. Rákóczi György	Rákóczi követei	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, III. kulcs, Révay, Titkosírások, 76–86.	latin	monoalf., latin abc, betűk, csak abc	22	A: x, B: r, E: y	Ötvös által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből
T.RaGy.04	1634–1648	I. Rákóczi György	Rákóczi követei	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, IV. kulcs, Révay, Titkosírások, 76–86.	magyar és latin	monoalf., latin abc, betűk, csak abc	22	A: n, B: z, E: u	Ötvös által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.RaGy.05	1634–1648	I. Rákóczi György	Rákóczi követei	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, V. kulcs, Révay, Titkosírások, 76–86.	magyar	monoalf., latin abc, betűk, csak abc	22	A: m, B: n, E: d	Ötvös által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből
T.Lip.01	1637. 07. 16.	Lippay György	I. Rákóczi György	Kiadva: MTT III/5. 144–146. p., 34. sz.	magyar	homof., latin abc, jelek és betűk, nullítások, sok nkl, két jel betűnként	90	nkl: Konstantinápoly, Persa, Török császár hada, Kaimekám	Beke: Pázmány és Lippay levelei	Pázmány, Lippay és Eszterházy levelezése
T.RaGy.02	1639–1640	Dauaugour, Varsó	I. Rákóczi György	rekonstruált: Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, II. kulcs	magyar	homof., latin abc, számok, csak abc, 2-6 szám betűnként	100	A: 7, 9, 94, 111, 113, 115, B: 2, 19, 81, 101, 105, E: 14, 27, 41, 96, 98, 100	Ötvös által kiadott levelek	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből
T.Ragy.07	1643.04.04.	I. Rákóczi György	?	rekonstruált: Szilágyi Sándor (szerk.), I. Rákóczi György svéd és francia szövetkezésének történetéhez, Budapest, 1873, 52.	latin	homof., számok	80	A: 27, 38, 56, 81, 85, B: 11, 50, E: 17, 32, 57	C.RaGy.05, C.Tor.01	I. Rákóczi György külkapcsolatai
T.Kem.01	1644. 04. 23.	Kemény János	I. Rákóczi György	rekonstruált: MTT III. 3. köt. 28–30. p., 9. sz., 30.	magyar	monoalf., betűk, latin abc	24	A: n, B: x, E: z	C.Kem.01–C. Kem.08	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése
T.Zrin.01	1654–1656	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi György	a levelek alapján rekonstruált, kiadva többek közt: Révay, Titkosírások, 120–121.	magyar	homof., latin abc, de a betűkhöz rendelt kétjegyű számok második jegye megegyezik, 1-2 jegyű számok a betűknek, háromjegyű a nkl-nak	80	A: 1, 11, 21, B: 12, E: 5, 15, 25, 35, nkl: Császár, Wesselényi, Puchaim stb.	C.Zrin.01-06., T.Wes.06	Zrínyi Miklós levelezése II. Rákóczi Györggyel

ID	Dátum	Ktől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Med.02	1658	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György	MOL P 497 Mednyánszky család, 3. cs., Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 1.	latin és magyar	monoalf., latin abc, számok, 3 nkl, egy közülük (204: Svecus) azonos mint T.Med.01-ben	22	A: 20, B: 15, E: 22, nkl: 4 Palatinus, 197 Érsek, 204 Svecus		Mednyánszky család levéltára
T.Med.05-06	1658	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György	MOL P 497 Mednyánszky család, 3. cs., Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 11–12.	latin és magyar	monoalf., latin abc, graf. jelek, amelyek közt betűk és számok is vannak; 7 nkl	32	A: 7, B: jobbra nyitott négyzet két ponttal, E: +, nkl: 4 Nádasdy, X Érsek, 10 Porta ottomanica, Z Rákóczy, W Cancellar, Z7i Király, N Palatinus		Mednyánszky család levéltára
T.Med.03	1658	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György	MOL P 497 Mednyánszky család, 3. cs., Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 9.	?	monoalf., latin abc, graf. jelek, hasonló, mint a híres szabkőműves, pigpen cipher	22	A: balra és felül nyitott négyzet egy ponttal, B: ua., mint A csak két ponttal, E: jobbra felül nyitott egy ponttal		Mednyánszky család levéltára
T.Med.04	1658	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György	MOL P 497 Mednyánszky család, 3. cs., Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 9 (téves a fol. számozás, valójában: 10)	?	monoalf., latin abc, graf. jelek, a rendszer logikája ua., mint a pigpennek, csak egy négyzetrácsból adódik	25	A: fordított V, B: V, E: jobbra felül nyitott négyzet		Mednyánszky család levéltára
T.Med.01	1658	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György	MOL P 497 Mednyánszky család, 3. cs., Kulcsok II. Rákóczi György és Mednyánszky Jónás levelezéséhez, fol. 13, 5, 2, 4.	latin és magyar	homof., latin abc, számok (3 szám betűnként), szótagoknak külön jelek, kb. 10 nkl.	200	A: 3, 4, 5, B: 6, 7, 8, E: 15, 16, 17, nkl: 191 Rex Hung v. Király, 346 Moldavia, 294 Papista, 347 Transalpina, 366 Russia, 192 Palatinus, 194 Primas, 204 Svecus, 193 judex curiae		Mednyánszky család levéltára

ID	Dátum	Ktől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Tel.12	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	monoalf., latin abc, számok, szótagoknak és nkl-nak szintén számok	150	A: 24, B: 23, C: 22, E: 20, szótagok: ba, be, bi, bo, bu (25–29-ig), nkl: Rex Pol. Rex Gal, Turca, Cosaci, Vienna, Fogaras, Leopoli, Pecunia, Transylvania		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.13	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	Ghizaval Boumontal püspökkel	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	monoalf., latin abc, számok, de nagy rendszer, szótagokkal, nkl-ral, főleg számok, vagy számok felettük hullámos vonallal, néha betűk, ragozásnak is vannak jelei	180	A: 53 (hullámvonal), B: 58 (hv) C: 65 (hv), E 81 (hv), latin szavak, népek, pol szereplők, városok, szótagok		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.04	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	„Vitnyedi clavis” felirat a hátán	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	magyar	homof., latin abc, számok, betűnként 3 szám, kb. 100 nkl, mindegyiknek két-három szám, nincsenek gyakori szavak, csak polit., földr. nevek, viszont a számok kiismerhető sorban követik egymást	360	A: 12, 22, 32, B: 8, 18, 28, C: 6, 16, 26, E: 10, 20, 30, nkl: urlkodók, politikusok, városok + érsek, magyarok, Felföld stb.		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.03	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	?	gyenge homof., latin abc, számokkal, 1-2 szám betűnként, nincs nkl, nincs nullitas de van néhány kettősbetű: us, ut, st	40	A: 14, 13, B: 12, 5, C: 11, 9, E: 16, 17.		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.11	1660–1690 közt	Sczyne Leopoli?	comes (Apafi)?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, sok nkl, szavanként és minden szótagnak két szám	200	A: 45, 130, 250, B: 46, 131, 251, E: 49, 133, 253, szótagok: aa, ae, ai, ao, au, nkl: latin szavak, helyszínek		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Tel.01	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	magyar	monoalf., részben ékezetes abc, számokkal, nkl-ok, a számok általában növekvő rendben vannak megjelölve a betűknek	100	A: 10, B: 2, C: 3, E: 20, van gh, ty, sz, ae, oe, így, úgy, hogy, fejedelem (50) francia király (51) Török császár, Egri pasa, Absolon (74) 80–97 és 200: nihil (azaz nullitas)		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.05	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	magyar	gyenge homof., latin abc, számokkal, sok nkl-ral, 9 nullitással, ragoknak is számok	70	A: 4, 3, b: 23, c: 15, e: 16, 9, nkl: paternium, lengyel király, havasalföldi vajda, absolon, Teleki ház, jezsuiták, 9 db nulla, töl, nek, ban, ben, ngd, kgle stb. is a nkl-ok közt		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.06	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	magyar	monoalf., magyar abc, ü, ö-vel kiegészítve, jelek, nincs nkl, nincs nullitas	28	A: 8-as szerű jel, b: +, E: lambda		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.07	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	Röttel „Clavis Röttelnek”	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	monoalf., latin abc, számok, sok szótaggal (számok sorrendben), sok nkl-ral	200	A: 11, B: 18, C: 25, E: 12, ba, be, bi, bo stb. szótagok, nkl: Abaffi, Bassa, Clementissime, calvinista, debet, dux, tteleki, tokay, Equites, Homines, Hust		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Tel.08	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	Apafi fejedelem „Ziffra cum principe Apaño”	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	monoalf., latin abc, de ékezetes y-nal, számok, sok nkl-ral	90	A: 10, B: 21, C: 32, E: 54, nkl: helyszínek, pol. szereplők, a végén: Nadasdi, Transylvania, – pedig ezek a táblázatban is		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.09	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	homof., latin abc, számok, 2-3 számmal betűnként, sok nkl, köztük latin szavak is, de nincsenek szótagok	180	A: 14, 20, 47, B: 21, 49, C: 22, 51, E: 13, 19, 46, nkl: latin szavak, ab, ad, cum, res, quod, qui, helyek, pol szereplők		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Tel.10	1660–1690 közt	Teleki Mihály?	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, nagy táblázat, a betűket, szótagokat, nkl-okat betűrendben tartalmazza, 13 numerus nihil significantes, számok, a ragozásnak külön jelei vannak	120	A: 2,3,4 B: 28, C: 36, E: 67, 68, 69, latin szavak, gyakoribb kettős betűk, polit. releváns helyszínek, szavak		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Nad.01	1663	Nádasdy Ferenc	?	HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten IV. Fasc. 312. Konv. A. fol. 4.	latin	bonyolult homof., 3 szám egy betűnek, sok szótagnak megfelelő szám + 200 nkl	400	A: 57, 45, 39, B: 40, 37, 25, E: 33, 21, 68, + szótagok, + 200 nkl		Nádasdysche Akten
T.Wes.22	1664–1668	Claves pro singulis literis ideobinae, ut alternatim usurpentur	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 60–61.	latin, de magyar fordítás: T.Wes. 19	homof., két szám betűnként + nkl 523–537-ig ua., mint Wes 194, és Wes 22	110	A: 25, 40, B: 41, 26, E: 29, 44, nkl: 120 – palatinus üdvözölt kegyelmes urunk. 135 Nádasdy Uram, 140 Zrínyi Péter uram, Csáki István, Győri püspök	T.Wes. 19, T.Wes. 04	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél

| ID | Dátum | Kitől | Kinek | Kézirat helye | Nyelv | Titkosítás módja | Méret
(kb.) | A, B, E, nkl | Kapcsolat | Környezet |
|----------|-----------|--|-------|---|--------|---|----------------|---|---------------------|---|
| T.Wes.13 | 1664–1668 | ? | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 33. | ? | monoalf., betűknek jelek,
számok, betűk | 25 | A: 7, B négyzet két
ponttal, jobb oldala
hiányzik, E: +, g:
900 | azonos:
T.Wes.12 | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |
| T.Wes.14 | 1664–1668 | Bory
Mihály?
(ua., mint
T.Wes.21) | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 38. | latin | Csak nkl, ua., mint
T.Wes.21 csak latinul | 50 | Porta: Huszt,
Turcarum Imperator:
Franciscus
Redey, Croatia:
Kesmarkinum,
Stephanus Tököly:
Homo, Svecus:
Montecuccoli, D
Rottal: Szelezény,
Theleky: Hedry, Csáky:
Callovien | T.Wes.21 | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |
| T.Wes.15 | 1664–1668 | ? | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 39. | magyar | monoalf., abc: számok +
betűk felelnek meg nkl-nak | 40 | A: 24, B: 50, E: 20,
Romay Czászár: M,
Esztergomi Érsek:
F, Zrínyi Miklós,
Appaffy, Rottal,
Zichy, Zrínyi Péter,
Rimai pap, lengyel,
török, Palatinus,
Forgach Adam | azonos:
T.Wes 18 | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Wes.16	1664–1668	Nádasdy Ferenc	Nádasdy és fiai prefektusa, Marcellus (felirat a hátlapon)	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 42–43.	magyar	csak nkl, kódszavak	80	Tiberius – Lobkowitz, Persia – Hungaria, Judea: Italia, Memphis: Vienna, Satrapa major – Palatinus, Radameanthes – judex curiae, Memphis – Viennae etc		Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél
T.Wes.18	1664–1668	?	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 54.	magyar	monoalf., abc: számok + betűk felelnek meg nkl-nak	40	A: 24, B: 50, E: 20, Romay Cszászár: M, Esztergomi Érsek: F, Zrínyi Miklós, Appaffy, Rottal, Zichy, Zrínyi Péter, Romai pap, lengyel, török, Palatinus, Forgach Adam	azonos: T.Wes 15	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél
T.Wes.19	1664–1668	Claves pro singulis literis ideobinae, ut alternatim usurpentur	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 56–57, orig. magyar, latin fordítása fol. 60–61.	magyar, ugyanez latinul fol. 60–61, T.Wes.22	homof., számok, két szám betűnként + nkl 523–537-ig ua., mint Wes 04, és Wes 22	110	A: 25, 40, B: 41, 26, E: 29, 44, nkl: 120 – palatinus üdvözölt kegyelmes urunk. 135 Nádasdy Uram, 140 Zrínyi Péter uram, Csáki István, Győri püspök, 120 Palatinus idvezült kegyelmes urunk, 130 érsek uram, 150 cancellarius uram	T.Wes.22 és T.Wes 04	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél

| ID | Dátum | Kitől | Kinek | Kézirat helye | Nyelv | Titkosítás módja | Méret
(kb.) | A, B, E, nkl | Kapcsolat | Környezet |
|----------|-----------|---|-------|---|--------|--|----------------|---|-----------|---|
| T.Wes.12 | 1664–1668 | ? | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 32. | ? | monoalf., betűknek jelek,
számok, betűk | 25 | A: 7, B négyzet két
ponttal, jobb oldala
hiányzik, E: +, g:
900 | Wes13 | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |
| T.Wes.21 | 1664–1668 | hátán:
„nagysága
írása Bory
Mihálynak”,
Bory Mihály
a Wess
szervezkedés
egyik lelep-
lező árulója | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 59. | magyar | kizárólag kódszavak | 70 | Porta: Huszt,
Turcarum
Imperator: Rédey
Ferenc, ez magyar,
we 14 latin | T.Wes.14 | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |
| T.Wes.05 | 1664–1668 | ? | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 14. | ? | homof., számok (3-4) a
betűknek és 13 db nullitas,
nincs nkl, se szótag | 80 | A: 28, 39, 2, 100, B:
5, 3, 78, E: 308, 62,
52, nullítások: 07,
700, 118, 4, 004, 70,
1134, 65, 2000 stb. | | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |
| T.Wes.20 | 1664–1668 | ? | ? | ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 58. | ? | gyenge homof., számok,
betűknek egy-egy szám, de
a mgh-nak vannak jeleik is,
egy sor nullitas | 60 | A: 12, négyzet pont-
tal, B: 20, E: 42 | | Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél |

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Wes.11	1664–1668	?	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 29.	?	betűknek megfelelő számok
vagy kettősbetűk	69	A: 100, mm, de, B:
30, 15, 42, E: 97,
dd, ba		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Wes.10	1664–1668	Nádasdi Fe-
renc (Groff
Nadasdi
Uram
cizfiaihoz
valok)	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 20–28, 44–53.
Kétszer van meg a
teljes rendszer	magyar	kiterjedt nkl szótár, szá-
mokkal, betűk, nullítások
stb. nélkül	1300	Apaffy: 510,
Auersperg – 511,
birodalom – 570,
bezzeg – 605,
budai vezír – 614,
Dvornikovich – 727,
Franciaország
– 813, Feier hegy
– 823, Nádasdi –
1458, Zúza – 1941,
Zrinyi Péter – 1941,
mint Wes 03, más
számokkal, de ua.
szótár	T.Wes.03,
ua. rendszer,
de más
számok	Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Wes.09	1664–1668	Ráírva:
Szamos	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 18–19.	?	gyenge homof., számok, g,
r, s, u, ő-nek több szám, de
pl. a, e-nek egy szám, betű-
rendben is és számrendben
is szerepel a kicsi rendszer,
hogy könnyen használható
legyen, nincs nkl, nincs
nullítás	30	A: 31, B: 62, E: 8, r:
4, 44,		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Wes.08	1664–1668	Arcanum anima consilii	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 17.	magyar	monoalf., számok, abc aztán egy sor szám (talán nullitasok)	40	A: 44, B: 75, E: 54		Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél
T.Wes.06	1664–1668	Zrínyi Miklós?	II. Rákóczi György?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 15.	?	gyenge homof., számok, 3 szám egy betűnek, de ugyanúgy végződő számok (pl. 1, 11, 21: A) 12 nullitas, nincs nkl, sem szótag	80	A: 1, 11, 21, B: 2, 12, 22, E: 5, 15, 25	C.Zrin.01-06, T.Zrin.01	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél
T.Wes.04	1664–1668	„Claves pro singulis literis ideo binae, ut alternatim usurpentur”	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 12–13.	magyar	homof., számok, 2 binom szám betűnként, 3 jegyű számok a nkl-ok (csak nevek!) és a nullitasok (523–537-ig minden szám nullitas	110	A: 25, 40, B: 41, 26, E: 29, 44, nkl: 120 – palatinus üdvözült kegyelmes urunk. 135 Nádasdy Uram, 140 Zrínyi Péter uram, Csáki István, Győri püspök	Wes 19, és Wes 22	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél
T.Wes.03	1664–1668	?	?	ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 4–11.	magyar	rendkívül kiterjedt, számok, 16 A4-es oldalnyi nkl-táblázat betűrendben, de nincs ábécé, szótag, sem nullitas, három és négy jegyű számokból áll	1300	Apaffy – 812, Ausperg herczegh 813, angliai király – 818, Aszony – 832, Állandó – 821, Artalmas, alkatatlan, artalmas, Arad, akasztófa, Bavarus elector – 862, Nádasdy – 1752, Lippay György – 1638, dühös, dőghalál, szomorú	T.Wes.10, ua. rendszer, de más számok	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668. 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Wes.02	1664–1668	Szepesi Pál
(hátdoldalán:
„Szepesi Pal
czifra”)	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 3.	latin	gyenge homof., számok és
jelek, minden betűnek egy
szám, de a, e, i, u-nak még
4-4 jel is, sok errantes seu
nihil significantes, nincs
nkl, sem szótag	70	A: 6, 12, négyzet
ponttal, négyzet alsó
vonal hján ponttal		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Wes.01	1664–1668	„Ad
legendum”
és „ad
scribendum”	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 1–2.	latin	homof., számok, 2-3 szám
betűnként, szótagoknak,
nkl-nak külön számok,
nincs nullitas	220	A: 11, 120, 121, B:
20, 24, E: 2, 5, 154,
ba, be bi, bo, bu
stb. 1 – ma, 2 – e,
14 – Caesar, 100 –
Fabianus Farkas,
218 Lessenyey, 172
– Nádasdy – 171
Imperator, Zrini 57,		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Wes.23	1664–1668	?	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 55.	?	monoalf., betűk	23	A: m, B: i, E: g		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Wes.07	1664–1668	hátán:
Mednyanski
Cifre	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 16.	latin-
magyar	homof., számok (2 szám
betűnként), külön felsorol-
va a magyar betűk (Vocales
latinae et hungaricae,
köztük ő, ú) 9 db nkl
személynevek	75	A: 15, 40, B: 41,
16, E: 19, 44, 650
Murány, 652 Balogh,
656 Enyicke, 725 G
Wesselényi László
U. 730: G Tökölly
István U		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664–1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Wes.17	1664–1668	Nádasdy-féle ?
titkosírá-
kulcs másik
példánya	?	ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664-1668,
fol. 44–53.	magyar	csak nkl	1300	Ugyanazok a nevek,
mint T.Wes.10,		Ung Act. Spec. Fasc.
327. Konv. D. Chiffres
1664-1668. 22 db
kulcs és kb. 5 titkosírt
levél
T.Zrp.02	1669. 10.
04.	Andreas
Gembicki
[comes in
Zabiszyn
capitenus
Tyggenoffensis]
Krakkó	Zrínyi Péter gróf	HHStA Ung.
Akt. Spec.
Verschwörerakten
III. Zrínyische
Akten Fasc. 296.
Konv. B 1668–1669
fol. 78–79 és 80.	latin	nincs abc, de sok nkl
(számok és jelek), nincs
nullitas, két leírása ugyan-
annak a rendszernek	70	főleg jelek, de pl.
Princeps Abaffy:
N, Cosacchi: 700,
Princepissa Minor:
W, Tartari: 100,
Vienna: bodogogo	C.Zrp.01	Ung. Akt. Specialia
Verschwörerakten III.
Zrínyische Akten : A
Wesselényi szervezke-
dés iratai közt
T.Zrp.01	1669. 10.
04.	Andreas
Gembicki
[comes in
Zabiszyn
capitenus
Tyggen-
offensis]
Krakkó	Zrínyi Péter gróf	HHStA Ung.
Akt. Spec.
Verschwörerakten
III. Zrínyische
Akten Fasc. 296.
Konv. B 1668–1669
fol. 77.	latin	monoalf., számok, 14 nkl
(számok és jelek), nincs
nullitas, három különböző
részletességű leírása ugyan-
annak a rendszernek	40	A: 10, B: 3, E: 5, nkl:
Rex 4444, Imperator
xxxx, Mater Regis
50000, Cracovia XX,	C.Zrp.01	Ung. Akt. Specialia
Verschwörerakten III.
Zrínyische Akten : A
Wesselényi-szervez-
kedés iratai közt
T.Fra.01	1671	Frangepán
kulcsa	?	HHStA, Ung
Akt. Spec
Verschwörerakten
V. Frangepanische
Akten Fasc. 317.
Konv.D. Undatierte
konzepte von
Frangepans Hand
1670–1671 fol. 77.	latin	homof., graf. jelek és
szavak, (2-4 jel betűnként),
60 diplomáciai nkl, szavak
a nkl-ok, de a betűk graf.
jelek	250	graf. jelek		Frangepanische akten

ID	Dátum	Kiől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Nad.02	1671	Nádasdy Ferenc	?	HHStA, Ung Akt. Spec Verschwörerakten IV. Nádasdysche Akten Fasc. 314. Konv. B. 1671. I–III. fol. 76–78.	latin	monoalf. + 130 nkl	160	A: 21, B: 16, E: 31 + 130 nkl (magyar és birodalmi szereplők)		Nádasdysche Akten
T.Tel.02	1677. 07. 30.	Teleki Mihály (Clavis Teleki Uramnak)	?	MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok, kiadva: Szilágyi Sándor szerk., Erdélyi Országgyűlési Emlékek 16. 1675–1679, Budapest, 1893, 30. fejezet: 1675–1679, Törvények és okiratok, 678–683.	magyar	monoalf., latin abc +ü, ö, + sok nkl + 6 db nullitas	300	A: 33, a: 29, b: 30, c: 10, e: 18, nkl: Római, török cs, uralkodók, erdélyi pápisták, Zólyom, Huszt, (erdélyi és felvidéki városok), lengyel, török stb. had, Draskovich, Pálfi Miklós, Absolon, az, ez, hogy, így, úgy, posta curier, level, csak, 6 db Nihil		Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára
T.Abs.01	1677–1678	Absolon Dániel	Nemessányi Bálint	rekonstruált: MTT III. 22. köt. 436–446.	magyar, latin	gyenge homof., számok, latin abc, 20 nkl	50	A: 20, 21, 22, B: 23, E: 28, 29, 30, kegyelmed: 60, 61, Ő nagysága: 63	C.Abs.01-04	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre
T.Rev.01	1678	Névtelen	Teleki Mihály	rekonstruált: MTT III. 22. köt. 436–446.	latin	monoalf., számok, latin abc, 6 nkl	30	A: 64, B: 65, E: 61, nkl: pecunia, exercitus, marchio	C.Anon.01	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre
T.Tel.14	1678	Teleki Mihály	Nemessányi Bálint	rekonstruált: MTT III. 22. köt. 436–446.	magyar	szótagok, számok, csak a nkl-ok vannak megadva	?	nkl: ő nagysága: 58, october: 71, Absolon: 76, Teleki M: 250 + szótagok, amelyek nincsenek megadva	C.Tel.01; C.Tel.02	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Abs.02	1678–1680	Absolon Dániel	Teleki Mihály	rekonstruált: MTT III/6. 59–60.	magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	200	A: 9, 25, B: 5, 21, E: 3, 27, sok szótag, köztük ékezetes szótagok, nkl: Francia király: 240, Lengyel király: 241, 281: bujdosó magyarok	C.Abs05-33	Teleki Mihály levelezése
T.Est.01	1680 körül	Benyovszky Mátyás	Esterházy Pál nádor?	MOL, P 125 No. 119770	magyar	gyenge homof., számok, (mgh-k: 3 szám, többi: 1) 10–70 közti számok, gyakoribb szavak (mért, azért, soha, mivelhogy, csak) nullitas: 82–90, nkl-ok	80	A: 50, 55, 58, B: 43, E: 25, 20, 22, Imperium: 101, Bécs: 300, Esztergom: 307, nkl: pol.i szereplők és geogr helyszínek (Romay császár, Lengye király, Tököl, Porta, Fővezér, Horváth országh, Sopron stb.	valószínűleg ua. mint C.Est.01	Esterházy Pál nádor levelei
T.Est.02	1683	Apafi Mihály, erdélyi fejedelem?	Esterházy Pál nádor?	MOL P 125 No. 119771	magyar	gyenge homof., számok (mgh-k: 3 többi: 1) 10–300 közti számok, gyakoribb szavak (mért, azért, csak, több, kevesebb, által, Békesség) nullitas: 70–83, nkl-ok: Bánya városok, Telekij, Véghbéli hadak, Tököl, Wesselényi	120	A: 25, 20, 22, B: 32, E: 33, 37, 39, Imperium: 105, Bécs: 103, Mezei hadak: 152	megegyezik T.Est.07-tel	Esterházy Pál nádor levelei
T.Est.05	1683 körül	Esterházy Pál nádor	Thököly Imre	MOL P 125 No. 119773	latin-magyar	feljegyzés a titkosírás-használatról, 2 oldal				Esterházy Pál nádor levelei
T.Est.03-04	1683 körül	Esterházy Pál nádor?	?	MOL P 125 No. 119772, 2 példányban	latin	gyenge homof., számok (mgh-k: 2 szám, többi: 1) 6–120 közti számok, nullitas (10, 20, 30, 40), szótagok, nincsen nkl	80	A: 17, 6, B: 18, E: 3, 15, ba, be, bi: 41, 42, 43		Esterházy Pál nádor levelei

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Est.07-08	1683 körül	Esterházy Pál nádor	Apafi Mihály, erdélyi fejedelem	MOL P 125 No. 119775, 2 példányban	magyar	gyenge homof., számok (mgh-k: 3, többi: 1) 10–300 közti számok, gyakoribb szavak (mért, azért, csak, több, kevesebb, által, Békesség) nullitas: 70–83, nkl-ok: Bánya városok, Telekij, Véghbéli hadak, Tököl, Wesselényi	120	A: 25, 20, 22, B: 32, E: 33, 37, 39, Imperium: 105, Bécs: 103, Mezei hadak: 152	azonos: T.Est.02	Esterházy Pál nádor levelei
T.Est.06	1683 körül	Esterházy Pál nádor	?	MOL P 125 No. 119774	latin	homof., számok, (mgh-k: 3 szám, többi: 2) 40–400 közti számok, gyakoribb latin szavak és nkl-ok: Tököli, Teleki, transylvania; nincsen nullitas	350	A: 100, 99, 98, B: 97, 96, E: 89, 90, 91,		Esterházy Pál nádor levelei
T.Sta.01	1684	„Abele nach Ungarn”	?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr.1. fol. 1.	német	monoalf., számokkal, de sok szám szótagoknak, és sok nkl, amelyek három-betűsek	250	A: 50, B: 48, E: 42, nkl: artollaria, Apaffy, Eperies, Carrara, Tekely (sic), sok errantes		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–21. Chiffrenschlüssel
T.Sta.03	1686	Caraffa	?	HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13. Chiffrenschlüssel: Kt. 13. Nr. 20. fol. 58.	német	homof., 1–3 szám egy betűnek + sok nkl, szótagok, nullitas, nagy kifejlett rendszer	150	A: 100, 102, 104, B: 106, E: 112, 114, 116		HHStA Staatskanzlei Interiora Kt. 13–21. Chiffrenschlüssel
T.San.04	1687–1690	Sándor Pál	Naplójának olvasója	Rekonstruálva: Jakab Elek, Sándor Pál kapitánia s az erdélyi nemzeti fejedelemség utolsó évei, MTT 19 (1874), 162–194	magyar és latin	monoalf., magyar abc, számok + egy jel, van gy, sz, ü	30	A: O áthúzva, B: 12, C: 13, E: h	C.San.04	Sándor Pál iratai

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.61	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (kieg: ps, rt, st, str), számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, vízszintes számozással	430	A: 10, 290, 403, B: 150, 414, E: 80, 310, 405, ab 11	T.Rak.59-62	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.63	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	?	homof., latin abc, jelekkel, 3-6 jel betűnként, csak jelek vannak, nullitasok, nkl, szótagok nincsenek	120	A: x, rombusz, négy pont, háromszög stb.		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.64	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (de van ae, oe, au is), számok, 1-4 szám betűnként, latin szótagok, gyakoribb szavak, polit., földr., nkl-ok és hónapok	300	A: 100, 250, 260, B: 101, E: 80, 120, 209, absque 112, aliter 113, admiral 116	azonos: T.Rad.24, T.Rak.65	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.65	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (de van ae, oe, au is), számok, 1-4 szám betűnként, latin szótagok, gyakoribb szavak, polit, földr., nkl-ok és hónapok	300	A: 100, 250, 260, B: 101, E: 80, 120, 209, absque 112, aliter 113, admiral 116	azonos: T.Rad.24, T.Rak.64	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.62	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (kieg: ps, rt, st, str), számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, vízszintes számozással	430	A: 10, 290, 403, B: 150, 414, E: 80, 310, 405, ab 11	T.Rak.59-62	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.66	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130, 299 után eltérés van eközt és a többi hasonló tábla közt	T.Rad.08 és 28, T.Rak21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.68	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130, 299 után eltérés van eközt és a többi hasonló tábla közt	T.Rad.08 és 28, T.Rak21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kiől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.06	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Vetési Kökényesdi László	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 6.sz., másolat: MTAk, 2. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 65. és 76.	magyar	homof., részben magyar abc, számok, 2-4 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és sok nkl országoknak, hónapoknak, számoknak, városoknak	320	A: 280, 290, 300, 41, B: 270, E: 250, 13, 42, 45, ab 67, ad 68, így, úgy, hogy, mért, nem, Bécs, Törökország	T.Rak.57 és T.Rak.58	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.69	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130. 299 után eltérés van eközt és a többi hasonló tábla közt	T.Rad.08 és 28, T.Rak21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.70	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 2 szám betűnként, szótagok és hónapnevek (nullitas és nkl nincs)	230	A: 10, 36, B: 20, 35, E: 50, 32, ab 72, hónapok, + 1–31-ig a hónap napjai		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.71	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc ö, ü, gy, sz, ly, számok, 1-2 szám betűnként, sok nkl és szótag ékezetekkel is	400	A: 10, 110, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, latin gyakori szavak	részben azonos: T.Rad. 17 és 19, T.Rak.43, T.Rak.83	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.72	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, hónapnevek	200	A: 11, 260, 270, B: 21, 250, E: 51, 220, 280, ab 12	azonos: T.Rak.73	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.67	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130. 299 után eltérés van eközt és a többi hasonló tábla közt	T.Rad.08 és 28, T.Rak21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.81	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nedeczky Sándor?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 14.sz., teljesebb formájának másolata: MTAk, 5. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 82.	magyar	homof., részben magyar abc (ö, ü), de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-4 szám, szótagoknak, sok magyar szónak és nkl-oknak	350	A: 11, 281, 152, 302, B: 21, 162, E: 51, 301, 172, Anglia, Austria, Nedeczki szerepel benne – 441	azonos T.Rak.81, valamint T.Rad.10 és T.Rad.14., de annál egy kicsit kevesebb,	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.13	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Nedeczky Sándor	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 13. sz.	magyar	homof., magyar abc, számok, sok szótag, kevés nkl	300	A: 10, 20, B: 11, 12, E: 41, 42, nkl: Fel séged, kegyelmed, uram, Palatinus, országok, számok, hónapok	azonos: T.Rak79l és T.Rak.80, de ott több a nkl	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.12	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Horváth Ferenc (Konstantinápoly)	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 12. sz.	magyar	kezdetleges, monoalf. (vagy félig kész táblázat) graf. jelekkel betűknek (nincs nkl, szótag, nullitas)	17	A: kör, benne pont, E: háromszög	Részben azonos T.Rad.20	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.11	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Pápai János (Konstantinápoly)	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 11. sz.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	300	A: 219, 229, B: 209, 239, E: 179, 269, (N: 100), nkl: király, fejedelem, groff, helyszínek, számok, hónapok	számos MOL-levél kódja Pápai levelezéséből, T.Rak.55, T.Rak.56	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.10	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Pápai János (Konstantinápoly) az egykorú felirat szerint, de valójában Nedeczky Sándor	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 10. sz.	magyar	homof., latin abc, de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-4 szám, szótagoknak, sok magyar szóznak és nkl-oknak	500	A: 11, 281, 152, 302, B: 21, 162, E: 51, 301, 172, Anglia, Austria	T.Rad.14 és T.Rak81-82, de teljesebb	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.09	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Birndorf Körtvélyessy János	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 9. sz.	?	homof., latin abc, számokkal (nincsen nullitas, szótag, nkl)	100	A: 25, 50, 75, 100, B: 24, 99, 74, 48, E: 21, 46, 71, 96		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.04	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Jablonszky Dániel Ernest	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 4. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és nkl néhány országnak, hónapoknak, számoknak	220	A: 300, 30, 35, B: 290, 31, 36, E: 260, 34, 39, nkl: rex 241, princeps, Prussia, Polonia, Anglia, Centum, Mille	azonos: T.Rad.01	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.07	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Vojnovich József	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 7. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 2 szám betűnként, számok növekvő sorrendben a szótagoknak, kb. 30 nkl	220	A: 200, 159, B: 190, 161, E: 160, 164, szótagok, nkl: Caesar, Rex, Princeps, nevek, hónapok	részben hasonlít: T.Rad.21, különbségekkel	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.60	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (kieg: ps, rt, st, str), számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, vízszintes számozással	430	A: 10, 290, 403, B: 150, 414, E: 80, 310, 405, ab 11	T.Rak.59-62	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.05	1703–1711	Rákóczi Ferenc	Sarolta Amália gnő? (Mme la Comtesse de Transylvanie – a hátoldal szerint)	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 5. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és sok nkl országoknak, hónapoknak, számoknak, városoknak	240	A: 69, 50, 51, B: 68, 52, 53, E: 65, 58, 59, ba: 120, be: 121, rex, princeps, comes	kisebb nkl különbségekkel azonos: T.Rad.30, T.Rak.74	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.73	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, hónapnevek	200	A: 11, 260, 270, B: 21, 250, E: 51, 220, 280, ab 12	azonos: T.Rak.72	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.03	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Jablonszky Dániel Ernest	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 3. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 4 szám betűnként, kis nkl tábla magyarázattal	100	A: 25, 49, 13, 61, B: 26, 50, 25, 63, E: 29, 53, 21, 69, nkl: Imperator, Rex, Rom, Pr. Rakoczi, Turca, Bavarus, Rex Prussiae, Sceciae, Polonicae, Galliae, Angliae, Belgium, Ego, Tu, vannak nullitasok		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.02	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Jablonszky Dániel Ernest	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 2. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagoknak és nkl-nak nagy szótár, nullitasok	400	A: 10, 150, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, ac, ad, af, absque stb. nagy szótár a nkl-nak, nullitas: minden szám aposztroffal nullitasnak számít		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.01	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Jablonszky Dániel Ernest	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 1. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és nkl néhány országnak, hónapoknak, számoknak	220	A: 300, 30, 35, B: 290, 31, 36, E: 260, 34, 39, nkl: rex 241, princeps, Prussia, Polonia, Anglia, Centum, Mille	azonos: T.Rad.04	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.59	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc (kieg: ps, rt, st, str), számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, vízszintes számozással	430	A: 10, 290, 403, B: 150, 414, E: 80, 310, 405, ab 11	T.Rak.59-62	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.08	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Vojnovich József	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 8. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, sok szótagszám, sok nkl, nullitasok	300	A: 100, 110, 230, B: 240, C: 120, E: 90, 130, szótagok, nkl: latin szavak + a szokásos nkl-ok	azonos: T.Rad.28, T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Kar.01	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 185 (no. 10543)	magyar?	homof., számok, latin abc, 3-4 szám betűnként	94	A: 21, 52, 85, B: 55, 22, 53, 86, E: 59, 26, 89, 58		Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Rak.79	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nedeczky Sándor?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, számok, sok magyar szótag (tyű, szű, üz, őz, jű), sok nkl, nullitas	300	A: 10, 20, B: 11, 12, E: 41, 42, nkl: Fel-séged, kegyelmed, uram, Palatinus, országok, számok, hónapok	azonos: T.Rak.80, T.Rad.13, de ott kevesebb a nkl	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.93	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Dan. Pet.?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (ö, ü, sz), számok, 2 szám betűnként, szótagok, magyar szavak	460	A: 656, 666, B: 636, 646, E: 576, 586, ab: 10, Császár 181		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.94	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Álnév táblázat a munkácsi püspöknek? „Directorium Orbicularis (Tabulae Clavium)”	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43., kiadva, tárgyalva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 62.	latin	számok felelnek meg neveknek	15	Bender: 414, Daskov: 23,		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.95	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	? „Tabula clavium Vivariensium”	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, ö, ü, é, sz, számok, 4 szám betűnként, nincsen nkl, szótag stb.	100	A: 12, 31, 65, 103, B: 21, 42, 73, 204, E: 13, 24, 45, 64	T.Rak.36	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.96	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin?	monoalf., sok szótaggal, a kódolás logikája szerint épül fel, nullításokkal, de nincs nkl	120	A: kör, benne pont, b: 105, E: áthúzott q, M: 300, N: 400	T.Rak.92 a párja (ez a kódolás, az a fejtes logikája szerint)	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.97	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin?	monoalf., latin abc, számok, szótagokkal,	140	A: 2, B: 4, E: 11, bi: 43	majdnem azonos: T.Rak31, azonos: T.Rak.32	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.91	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Thalaba Máté?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 15.sz., másolat: MTAK, 10. sz., kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 79.	magyar	homof., latin abc, de van ü és ö, számok, 2-3 szám betűnként, nincsenek szótagok, nkl-ok	60	A: 10, 20, 30, B: 40, 50, E: 100, 110, 120,	részben azonos: T. Rak.38-40, T.Rad.15, itt hiányzik a nkl-táblázat	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.99	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	francia	homof., latin abc, számok és kisebb részben jelek, 3 szám betűnként, nagy szótag és fr szó táblázat, nkl-ok, nullítások, a nkl-ok sokszor jelek	750	A: 90, 40, 50, B: 10, 100, E: 16, 17, 18		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.90	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Szentiványi brigadéros	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (sz, é, ő, ü) számok, három szám betűnként, nincs nkl, sem nullitas, szótag	90	A: 26, 42, 72, B: 28, 44, 74, E: 24, 51, 81		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Kar.02	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 185 (no. 10544)	magyar?	monoalf., számok, latin abc, nincsen nkl, nullitas stb. szótagok vannak, de a rendszer nincs teljesen feltöltve (több szám, mint szótag)	90	A: 2, B: 4, E: 11,	azonos: T.Kar.03	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Kar.03	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 185 (no. 10545)	magyar?	monoalf., számok, latin abc, nincsen nkl, nullitas stb. szótagok vannak, de a rendszer nincs teljesen feltöltve (több szám, mint szótag)	90	A: 2, B: 4, E: 11,	azonos: T.Kar.02	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Kar.04	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 185 (no. 10546)	magyar?	homof., számok, latin abc, nincsen nkl, nullitas stb., csak 2-3 szám minden egyes betűnek	60	A: 13, 23, 33, B: 43, 53, E: 113, 123		Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Kar.05	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 31 (no. 11345)	magyar	homof., számok jelekkel, magyar abc, nincsen nkl, nullitas stb. csak száz szám minden egyes betűnek	2700	A: 100–199, B: 200–299, E: 500–599	T.Rad.25 csak félreértve	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Kar.06	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 31 (no. 11345)	magyar	homof., számok, latin abc, nincsen nkl, nullitas stb. csak 20-30 szám minden egyes betűnek	550	A: 10-20-30-asok, B: 40-50-esek, E: 110-es, 120-as	C.Kar.03	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Kar.07	1703–1711	(Rákóczi környezete)	?	MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 31 (no. 11345)	magyar	monoalf., graf. jelek, latin abc	20	A: majdnem mint a nőstény jel, csak rombusz felül, E: négy pont négyzet alakban	C.Kar.01	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata
T.Rak.98	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Tabula clavium transdanubianum	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar?	homof., magyar abc (ő, ü), számok, 3 szám betűnként, nincs nkl, szótag stb.	90	A: 12, 30, 71, B: 25, 52, 74, E: 27, 51, 78		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kiől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.83	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc ö, ü, gy, sz, ly, számok, 1-2 szám betűnként, sok nkl és szótag ékezettel is	400	A: 10, 110, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, latin gyakori szavak	részben azonos: T.Rad, 17 és 19, T.Rak.43, T.Rak.71	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.75	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nemessányi?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	gyenge homof., latin abc, de ö, ü, ty, ny stb. számok, 1-2 szám betűnként, bizonyos nkl-ok jelek, sok szótag, és nkl, sok magyar szórészlet	300	A: 70, 7, B: 71, E: 80, 8, Ba: 30	T.Rak.34	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.76	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 2 szám betűnként, szótagok, nevek, hónapok	230	A: 200, 161, B: 190, 162, E: 160, 165, ab 11		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.77	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	monoalf., latin abc (+eö), számok és betűk, egy szám betűnként + betűkből és kettősbetűkből álló kevés nkl, nincs szótag és nullitas	65	A: 12, B: 3, E: 7, Bécsi udvar: A, Erdély: B		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.78	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	monoalf., magyar abc (oe, ő, ü, gy, cs cz), számok, betűk, jelek, egy szám betűnként sorrendben + betűkből és jelekből álló nkl-ok, sok szótag	200	A: 10, B: 11, E: 14, Csaszar 46, ab 73		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.14	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Nedeczky Sándor	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 14.sz., másolat: MTA, 5. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67 és 82	magyar	homof., részben magyar abc (ö.ü), de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-4 szám, szótagoknak, sok magyar szónak és nkl-oknak	450	A: 11, 281, 152, 302, B: 21, 162, E: 51, 301, 172, Anglia, Austria, Nedeczki – 441	T.Rad.10, de annál kevesebb, T.Rak.81-82, de teljesebb	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.80	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nedeczky Sándor?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, számok, sok magyar szótag (tyű, szű, űz, őz, jű), sok nkl, nullitas	300	A: 10, 20, B: 11, 12, E: 41, 42, nkl: Fel-séged, kegyelmed, uram, Palatinus, országok, számok, hónapok	azonos: T.Rak.79, T.Rad.13, de ott kevesebb a nkl	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.92	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	? (Reducta felirat)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	?	monoalf., sok szótaggal, a fejtés logikája szerint felépítve	120	A: kör, benne pont, b: 105, M: 300, N: 400	T.Rak.96 (az a kódolás, ez a fejtés logikája szerint)	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.82	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nedeczky Sándor?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 14. sz., teljesebb formájának másolata: MTAK, 5. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 82.	magyar	homof., részben magyar abc (ö, ü), de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-4 szám, szótagoknak, sok magyar szónak és nkl-oknak	350	A: 11, 281, 152, 302, B: 21, 162, E: 51, 301, 172, Anglia, Austria, Nedeczki – 441	azonos T.Rak.80. valamint T.Rad.10, T.Rad.14, de kevesebb, T.Rak.81-82, de teljesebb	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.73	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Sarolta Amália gnő? (azonos: T.Rad.05)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, szótagok (sorrendben) és sok nkl	240	A: 69, 50, 51, B: 68, 52, 53, E: 65, 58, 59, Rex: 228	Kisebb nkl különbségekkel azonos: T.Rad.05, T.Rad.73	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.84	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Horváth Ferenc?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (cs, ty, sz, ő, ü, de nincs é, á), számok, 2-4 szám betűnként, rengeteg magyar szó, ékezetes szótagok ká, ké stb. 1–31-ig a szavak a hónap napjait jelentik (nem titkosítva), számok: írásjelek, megszólítás, aláírás	1000	A: 33, 34, 35, 36, B: 37, 38, E: 47, 48, 49, 50, A prep: 121	azonos: T.Rak.85	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.85	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Horváth Ferenc?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (cs, ty, sz, ő, ű, de nincs é, á), számok, 2-4 szám betűnként, rengeteg magyar szó, ékezetes szótagok ká, ké stb. 1–31-ig a szavak a hónap napjait jelentik (nem titkosítva), számok: írásjelek, megszólítás, aláírás	1000	A: 33, 34, 35, 36, B: 37, 38, E: 47, 48, 49, 50, A prep: 121	azonos: T.Rak.84	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.86	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Dániel	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (sz, á, ő, ű) számok, három szám betűnként, nincs nkl, nincs nullitas, szótag	90	A: 24, 196, 215, B: 12, 73, 49, E: 13, 88, 245, van benne hiba, a 18 kétszer szerepel: c és v		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.87	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Lymprecht	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, részben kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 69.	magyar	homof., magyar abc, számok (csak abc, nincsenek nkl-ok, szótagok) ő, ű, é, sz	80	A: 30, 91, 111, B: 24, 103, E: 19, 25, 79	azonos: T.Rak.35	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.88	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Ebeczky István	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (ő, ű) számok, két szám betűnként, nincs nkl, nincs nullitas, szótag	60	A: 48, 64, B: 46, 62, E: 38, 75		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.89	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Andrássy? György tábornok, Krasznahorka	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc (sz, é, ő, ű) számok, két szám betűnként, nincs nkl, nincs nullitas, szótag	60	A: 21, 37, B: 33, 41, E: 23, 48		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.18	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Mányoki Ádám	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 18. sz.	német	homof., latin abc, számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, német szavak és nkl-ok	260	A: 10, 112, 224, B: 15, 116, E: 30, 119, 225, gyakori szavak, rangok, városok		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.33	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Clavis musicalis	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, részben kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 61.	latin	monoalf., latin abc, hangjegyekkel, és a háromoldalas nkl-táblázatban a pol. és földr. neveknek más földr. és latin nevek felelnek meg	80	hangjegyek és latin szavak Serenissime Princeps: Munkacz, Berczeni: Ungvarinum		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.40	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Thalaba Máté ?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, 10. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 79.	magyar	homof., latin abc, de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-3 szám, szótagoknak, szavaknak és nkl-oknak	420	A: 10, 20, 30, B: 40, 50, E: 100, 110, 120, Antiochus, Augustus, Anglus	azonos: T.Rad.15, T.Rak.38-40	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.23	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08, 28, T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.24	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08, 28, T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.25	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08, 28, T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.26	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, szótagok (sorrendben) és sok nkl	250	A: 60, 61, 51, B: 62, 52, 53, E: 65, 58, 59	nagyon hasonló, mint T.Rad.30 és T.Rad.05	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.30	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	monoalf., egy kis homof. beütéssel, latin abc + ö és ü, jelek és számok és pontok	30	A: 1 vagy egy pont, B: négyzet farokkal, E: 2 vagy két pont, (msh: jelek, mgh: számok, ha a szó elején van a mgh, de a következő msh körüli pontok, ha szón belül)		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.21	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08, 28, T.Rak21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.32	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin?	monoalf., szótagokkal, piszkozat	140	A: 2, B: 4, E: 11, bi: 43	majdnem azonos: T.Rak31, azonos: T.Rak97	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.20	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (de lehet, hogy elfogott, ellenséges tábla)	Meyerfeld tábornok?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	német	homof., latin abc, számok, 2 szám betűnként, kis nkl táblázat német szavakkal, polit. és földr. nevekkal	180	A: 10, 1, B: 30, 3, E: 40, 4, al 32, am 33		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.34	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Nemessányi	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	gyenge homof., latin abc, de ő, ü, ty, ny stb. számok, de bizonyos nkl-ok jelek, sok szótag, és nkl, sok magyar szórészlet	300	A: 70, 7, B: 71, E: 80, 8, Ba: 30	T.Rak.75	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.35	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Lynkay (másolatban: Lymprecht) Urral?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, részben kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 69.	magyar	homof. (vagy 3 db monoalf.), magyar abc, számok (csak abc, nincsenek nkl-ok, szótagok)	80	A: 30, 91, 111, B: 24, 103, E: 19, 25, 79	azonos: T.Rak.87	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.16	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Az orosz cár tolmácsa	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 16. sz.	latin?	monoalf., latin, abc, graf. jelek és betűk, 25 nkl	48	A: o, B: 2, E: 6, nkl: Czarus, Casar, Prin. Rakocsi, Rex Augustus, Rex Gallia. Gen. Bercsényi, Károlyi, Rabbutin, Moldavia, Venetia, Tartari	azonos: T. Rad.08 hátoldala, T.Rak.47	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.37	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi, Urbig?, Huyssen?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	francia	monoalf., latin abc, számok, de hatalmas szótag- és nkl-szótár	500	A: 495, B: 513,		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.15	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Thalaba Máté	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 15.sz., másolat: MTAK, 10. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 79.	magyar	homof., latin abc, de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-3 szám: szótagok, magyar szavak és nkl-ok	420	A: 10, 20, 30, B: 40, 50, E: 100, 110, 120, Antiochus, Augustus, Anglus	azonos: T. Rak.38-40	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.39	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Thalaba Máté ?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, 10. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 79.	magyar	homof., latin abc, de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-3 szám: szótagok, magyar szavak és nkl-ok	420	A: 10, 20, 30, B: 40, 50, E: 100, 110, 120, Antiochus, Augustus, Anglus	azonos: T.Rad.15, T.Rak.38-40	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.31	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin?	monoalf., szótagokkal, piszkozat	140	A: 2 aláhúzva, B: 4 aláhúzva, E: 11, bi: 43	Majdnem azonos: T.Rak32	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.13	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Francia udvar	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 68. és 83.	francia	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok	420	A: 74, 73, 75, B: 72, E: 65, 66, 67, argent 111, affaire 121	azonos: T.Rad.31, T.Rak 13-15	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.10	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Rivier, Bonnac	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, st, er, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, nullítások	450	A: 10, 11, 66, 67, B: 12, 13, 68, E: 18, 19, 71, 74, Ambassade 121, argent 122, L'Empereur 461	azonos: T.Rak.08, és 9, bár más a levelezőpartner	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.09	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Rivier	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, st, er, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, nullítások	450	A: 10, 11, 66, 67, B: 12, 13, 68, E: 18, 19, 71, 74, Ambassade 121, argent 122, L'Empereur 461	azonos: T.Rak.08, és 10, bár más a levelezőpartner	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.08	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Bonnac és Grafferi(?)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, st, er, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, nullítások	450	A: 10, 11, 66, 67, B: 12, 13, 68, E: 18, 19, 71, 74, Ambassade 121, argent 122, L'Empereur 461	azonos: T.Ra.09, és 10-zel bár más a levelezőpartner	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.04	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Elżbieta Helena Sieniawska (1669–1729)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, 2-3 szám betűnként, szótagok és francia szavak, de nincsenek polit. és földr. nkl-ok	350	A: 150, 250, 10, B: 350, 450, E: 950, 110, 11, ab 151, au 152, lnt 153	azonos: T.Rak.03	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.03	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Elżbieta Helena Sieniawska (1669–1729)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, 2-3 szám betűnként, szótagok és francia szavak, de nincsenek polit. és földr. nkl-ok	350	A: 150, 250, 10, B: 350, 450, E: 950, 110, 11, ab 151, au 152, lnt 153	azonos: T.Rak.04	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.02	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	XIV. Lajos	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 68. és 84.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, nullítások	550	A: 105, 106, 107, 29, B: 102, 103, 104, 28, E: 93, 94, 95, 25, amb. 108, argent 109, affaire 110, Zamoyski 545	azonos: T.Rak.01	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.22	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vojnovich József?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08. 28, T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.12	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	csak nkl-ok, számok egy betűrendes táblázatban, földr., polit. nevek, hónapok	100	L'Allemagne 290, argent 291, Varsovie 376	azonos: T.Rak.12	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.38	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Thalaba Máté ?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, 10. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 79.	magyar	homof., latin abc, de a szótagok ékezetesek, számok, betűnként 2-3 szám, szótagoknak, sok szónak és nkl-oknak	420	A: 10, 20, 30, B: 40, 50, E: 100, 110, 120, Antiochus, Augustus, Anglus	azonos: T.Rad.15, T.Rak.38-40	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.14	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Francia udvar	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 68. és 83.	francia	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok	420	A: 74, 73, 75, B: 72, E: 65, 66, 67, argent 111, affaire 121	azonos: T.Rad.31, T.Rak 13-15	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.15	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Francia udvar	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 68. és 83.	francia	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok	420	A: 74, 73, 75, B: 72, E: 65, 66, 67, argent 111, affaire 121	azonos: T.Rad.31, és T.Rak 13-15	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.16	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok	500	A: 22, 74, 78, B: 24, E: 30, 65, 67, ane ou ambr 597, argent 596		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.17	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok, nullítások	500	A: 68, 13, 98, B: 66, 15, 71, 126, E: 60, 21, 94, ab: 127, ac: 128		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.18	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	homof., latin abc, számok, 2-3 szám betűnként, szótagok, fr szavak, nkl-ok, nullítások	480	A: 150–153, B: 154–5, E: 162–6, Auguste 242, Ambasad. 243		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.19	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	francia	homof., latin abc, francia kettősbetűkkel ai, an, ean, oei, ei, és ő és ű ékezetes szótagokkal, számok, 2-3 homof. betűnként, nagy nkl tábla	750	A: 90, 9000, B: 11, 13, 170, E: 070, 076, 077, ab 111, abandonner 112		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.01	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	XIV. Lajos (virág-mintás)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 68. és 84.	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, nullítások	550	A: 105, 106, 107, 29, B: 102, 103, 104, 28, E: 93, 94, 95, 25, amb. 108, argent 109, affaire 110, Zamoyski 545	azonos: T.Rak.02	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.24	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 24. sz.	latin	homof., latin abc (de van ae, oe, au is), számok, 1-4 szám betűnként, latin szótagok, gyakoribb szavak, polit., földr., nkl-ok és hónapok	300	A: 100, 250, 260, B: 101, E: 80, 120, 209, absque 112, aliter 113, admiral 116	azonos: T.Rak.64, T.Rak.65	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.41	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., latin abc, de ő és ü, számok, 1-2 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, nullítások	270	A: 279, 319, B: 269, E: 239, 289		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.31	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Brenner Domokos	Ráday Levéltár C64-4d2-10. 63. sz. másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 83.	francia	homof., latin abc, 1-3 jel betűnként sok szótag, francia szó és nkl	400	A: 74, 73, 75, B: 72, E: 65, 66, 67, argent, 111, affaire 121	azonos: T.Rak.13-15	Ráday I. Pál politikai iratai 1670-1729
T.Rak.36	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, ő, ü, é, sz, számok, 4 szám betűnként, nincsen nkl, szótag stb.	100	A: 12, 31, 65, 103, B: 21, 42, 73, 204, E: 13, 24, 45, 64	T.Rak.95	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.30	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Sarolta Amália gnő?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 30. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 3 szám betűnként, szótagok (sorrendben) és sok nkl	240	A: 69, 50, 51, B: 68, 52, 53, E: 65, 58, 59, Rex: 228	kisebb nkl különbségekkel azonos: T.Rad.05, T.Rak.74	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.29	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 29. sz.	latin	homof., latin abc, számok, minden szótagnak van jele, vízszintes sorrendben felelnek meg a betűknek-szótagoknak, aztán a szokásos Caesar, Rex, Princeps nkl sorozat	180	A: 11, 21, B: 131, 141, E: 12, 22, Caesar 170, Rex 180, Princeps 190		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.28	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Vojnovich József?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 28. sz.	latin	homof., latin abc, számokkal, 1-3 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, de a rendszer vége nincs elkészítve, q utáni részek hiányoznak	140	A: 100, 110, 230, B: 240, E: 90, 130	azonos: T.Rad.08, de ez nem készült el teljesen; T.Rak.21-25, T.Rak.66-69	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.27	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 27. sz.	?	monoalf., graf. jelekkel és részben számokkal	25	C: 3, D: 4		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.57	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vetési Kökényesdi László?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43., másolat: MTAK, 2. sz., kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 65. és 76.	magyar	homof., részben magyar abc, számok, 2-4 szám betűnként, számok a szótagoknak, és sok nkl országoknak, hónapoknak, számoknak, városoknak, pergamenen	320	A: 280, 290, 300, 41, B: 270, E: 250, 13, 42, 45, ab 67, ad 68, így, úgy, hogy, mért, nem, Bécs, Törökorsz	azonos: T.Rak.57, T.Rak.58, T.Rad.06	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.25	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 25. sz.	magyar	homof., magyar abc, számok, de rendhagyó! Csak a betűknek felelnek meg számok, mindegyiknek 10, könnyen kiismerhető rendszerben	300	A: 100–109-ig az összes szám, B: 200–209, E: 500–509 stb. van egy példamondat is	T.Kard.05 csak félreértve	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.58	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Vetési Kökényesdi László?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, 2. sz., kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 65. és 76.	magyar	homof., részben magyar abc, számok, 2-4 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és nkl-ok országoknak, hónapoknak, számoknak, városoknak	320	A: 280, 290, 300, 41, B: 270, E: 250, 13, 42, 45, ab 67, ad 68, így, úgy, hogy, mért, nem, Bécs, Törökorsz	T.Rak.57 és T.Rak.58, T.Rad.06	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rad.23	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	? Többek közt: Pápai Gáspár (AR. I. 2. 399)	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 23. sz., másolat: MTAK, 10. sz., kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 78.	magyar	homof., latin abc (de a szótagok közt vannak magyar ékezetesek) számok, két szám betűnként, sok szótag, kevés nkl	160	A: 189, 18, B: 198, 19, E: 300, 29, Császár 171, Király 172, Fejedelem 173, országok, pol szereplők, számok	azonos: T.Rak 44-46	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.22	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 22.sz. másolat: MTAK, 10. sz., kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 66. és 78.	latin	homof., latin abc, számokkal, 2 szám betűnként, (nem ékezetes) szótagok, nkl: rangok, országok, hónapok stb.	240	A: 200, 161, B: 190, 162, E: 160, 165, szótagok, Caesar 183, Rex 184, Princeps 185, de a betűk fölé jelek is vannak írva	azonos: T.Rad.21, még a példamondat is szerepel	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.21	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 21. sz.	latin	homof., latin abc, számokkal, 2 szám betűnként, (nem ékezetes) szótagok, nkl: rangok, országok, hónapok stb.	240	A: 200, 161, B: 190, 162, E: 160, 165, szótagok, Caesar 183, Rex 184, Princeps 185,	azonos: T.Rad.22, még a példamondat is szerepel, hasonlít T.Rad.07-re, de különbségekkel	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.20	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 20. sz.	magyar	monoalf., graf. jelekkel, latin abc, de szótagok és szavak magyarul, ékezettel, nkl: számok, megszólítások (rangok)	60	A: kör ponttal, E: háromszög, nkl: a, ab, álta, az, ban, ben, hónapok, rangok	részben azonos: T.Rad.12	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.19	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Dobozi István? (táblázatával részben azonos)	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 19. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, gyakori szavak, helyszínek	270	A: 10, 110, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, latin gyakori szavak	részben azonos (abc): T.Rad.17, de a nkl-ok közt eltérések vannak, Részben azonos T.Rak.71, T.Rak.43, T.Rak.83	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.11	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44.	francia	csak nkl-ok, számok, de azok egy betűrendes táblázatban, földr., polit. nevek, hónapok	100	L'Allemagne 290, argent 291, Varsovie 376	azonos: T.Rak.12	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rad.17	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	Dobozi István	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 17. sz.	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, gyakori szavak, de nincsenek polit. nkl-ok	270	A: 10, 110, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, latin gyakori szavak	részben azonos (abc): T.Rad.19, de a nkl-ok közt eltérések vannak, Részben azonos T.Rak.71, T.Rak.83.	Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rad.26	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc (Ráday Pál)	?	Ráday Levéltár C64-4d2-25. 26. sz.	latin-magyar	három hevenyészett, félíg kész homof. rendszer, de egyik sem teljes, a harmadikban magyar az abc, az első kettőben latin, számok	35	A: 200, 161, 159 – első, 300, 30, 35 – második, 280, 290, 300, 41 – harmadik		Ráday I. Pál politikai iratai 1670–1729
T.Rak.50	1703–1711	Egymás közt Commen-danson, Eger, Buda, Arad, Kassa, Várad, Pétervárad		MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	német	homof., latin abc, gót betűk, szótagok és kevés nkl	130	A: háromszög, 25, 46, 50, B: 27, E: kör áthúzva, 23, 30, 46, ab 90	azonos: T.Rak.51	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.42	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., latin abc, de ő és ü, számok, 1-2 szám betűnként, szótagok, nkl-ok, magyar szavak	220	A: 271, 10, B: 261, E: 231, 20, ab 12, ac 22		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.43	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc ő, ü, gy, sz, ly, számok, 1-2 szám betűnként, sok nkl és szótag ékezettel is	400	A: 10, 110, 330, B: 120, E: 30, 150, 350, latin gyakori szavak	részben azonos: T.Rad. 17 és 19, T.Rak.71, T.Rak.83	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.44	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Többek közt: Pápai Gáspár	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, ő, ü, gy, sz, ly, számok, 2 szám betűnként, kevés nkl és sok szótag ékezettel is	160	A: 189, 18, B: 198, 19, E: 300, 29, Császár 171, Király 172, Fejedelem 173, országok, pol szereplők, számok	azonos: T.Rad 23, T.Rak 44-46	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.45	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Többek közt: Pápai Gáspár	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, ö, ü, gy, sz, ly, számok, 2 szám betűnként, kevés nkl és sok szótag ékezettel is	160	A: 189, 18, B: 198, 19, E: 300, 29, Császár 171, Király 172, Fejedelem 173, országok, pol szereplők, számok	azonos: T.Rad 23, T.Rak 44-46	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.46	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Többek közt: Pápai Gáspár	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., magyar abc, ö, ü, gy, sz, ly, számok, 2 szám betűnként, kevés nkl és sok szótag ékezettel is	160	A: 189, 18, B: 198, 19, E: 300, 29, Császár 171, Király 172, Fejedelem 173, országok, politikai szereplők, számok	azonos: T.Rad 23, T.Rak 44-46	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.47	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Az orosz cár tolmácsa? (mint T.Rad.16)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	latin?	monoalf., latin, abc, graf. jelek és betűk, 25 nkl	48	A: o, B: 2, E: 6, nkl: Czarus, Caesar, Prin. Rakocsi, Rex Augustus, Rex Gallia. Gen. Bercsényi, Károlyi, Rabbutin, Moldavia, Venetia, Tartari	azonos: T.Rad.16, és T.Rad.08 hátoldala	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.49	1703–1711	Fogarasz Brassó	Nagyszeben	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	német	gyenge homof., latin abc, számok, gót betűk, 1-2 szám betűnként, nincs nkl	25	A: 10, B: 70, 9, E: 6		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.56	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Pápai János (Konstantinápoly)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok (papíron)	300	A: 219, 229, B: 209, 239, E: 179, 269, (N: 100), nkl: király, fejedelem, groff, helyszínek, számok, hónapok	számos Pápai MOL-lel kódja, T.Rad.11, T.Rak.55	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.51	1703–1711	Egymás közt Commen-dansok	Eger, Buda, Arad, Kassa, Várad, Pétervárad	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	német	homof., latin abc, gót betűk, szótagok és kevés nkl	130	A: háromszög, 25, 46, 50, B: 27, E: kör áthúzza, 23, 30, 46, ab 90	azonos: T.Rak.50	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.52	1703–1711	Rabutin	Kolozsvári Commendans	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	latin vagy német	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként –részleges megfejtés!	40	A: 3, 100, B: 2, c: 1	azonos: T.Rak.28	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.53	1703–1711	Császári tábornokok?	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	német	homof., latin abc, gót betűk, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, kevés nkl, nincs nullitas	150	A: 5, 255, 265, B: 15, E: 45, ab 200	azonos: T.Rak.48	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.55	1703–1711	II. Rákóczi Ferenc	Pápai János (Konstantinápoly)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok, pergamenen van	300	A: 219, 229, B: 209, 239, E: 179, 269, (N: 100), nkl: király, fejedelem, groff, helyszínek, számok, hónapok	számos Pápai MOL-lel kódja, T.Rad.11, T.Rak.55	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.48	1703–1711	Császári tábornokok	?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43.	német	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, szótagok, kevés nkl	150	A: 5, 255, 265, B: 15, D: 35, 275, 285, E: 35, ab 200, gót betűk	azonos: T.Rak.53	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.29	1704	Glöckelsperg tábornok szatmári várparancsnok	Udvari Haditanács	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	latin	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként szótagok és néhány nkl –részleges megfejtés!	50	A: 25, 46, 50, B: 27, E: 30, 46		II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.100	1704. 04. 28.	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	rekonstruált: AR I. oszt. 4. köt. Melléklet	magyar	monoalf., jelek, egy nkl	25	A: nőstény jel, B: kereszt, E: 8	Bercsényi levelek, pl. C.Ber.196	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás
T.Rak.05	1704. 08.	II. Rákóczi Ferenc	M. le marquis de Ferriol (áthúzza), ambassadeur de France	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44., másolat: MTAK, 23. sz. kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 81.	francia	homof., latin abc, 2 szám betűnként, szótagok, francia szavak, polit., földr. nkl-ok, nullitasok	400	A: 1, 3, B: 4, 5, E: 10, 12, avant, 54, autant 62	azonos: T.Rak.06, 07	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

ID	Dátum	Kitől	Kinek	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Méret (kb.)	A, B, E, nkl	Kapcsolat	Környezet
T.Rak.06	1704. 08.	II. Rákóczi Ferenc	M . le marquis de Ferriol, ambassadeur de France	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. másolat: MTAK, 23. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 81.	francia	homof., latin abc, 2 szám betűnként, szótagok, francia szavak, polit., földr. nkl-ok, nullitasok	400	A: 1, 3, B: 4, 5, E: 10, 12, avant, 54, autant 62	azonos: T.Rak.05	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.07	1704?	II. Rákóczi Ferenc	M . le marquis de Ferriol, ambassadeur de France?	MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. másolat: MTAK, 23. sz, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 67. és 81.	francia	homof., latin abc, 2 szám betűnként, szótagok, francia szavak, polit., földr. nkl-ok, nullitasok	400	A: 1, 3, B: 4, 5, E: 10, 12, avant, 54, autant 62	azonos: T.Rak.05	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rah.01	1705	Károlyi Sándor	Bercsényi Miklós	Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/18	magyar	monoalf., jelekkel (nem számokkal) meglepően primitív és nem is praktikus)	26	A: négyzet, B: háromszög, E: m a végén egy kereszttel, i és j ua. (háromszög alj nélkül), van ö, ü		Rákóczi-szabadságharc iratai, tábornokok levelezése
T.Rak.28	1706	Rabutin	Kolozsvári Commendans	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	latin vagy német	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként – részleges megfejtés!	40	A: 3, 100, B: 2, c: 1	azonos: T.Rak.52	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.27	1706	Rabutin	Császár	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	latin vagy német	homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként szótagok és néhány nkl – részleges megfejtés!	70	A: 219, B: 101, E: + 87, an 1	azonos: T.Rak.54	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok
T.Rak.54	1706	Rabutin	Császár	MOL G 15 Caps. C. Fasc 43. másolat: MTAK, kiadva: Révay, II. Rákóczi Ferenc, 90–95.	latin vagy német	homof., latin abc, gót betűk, számok, 1-3 szám betűnként szótagok és néhány nkl – részleges megfejtés!	70	A: 219, B: 101, E: + 87, an 1	azonos: T.Rak.27	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész, titkosíráskulcsok

A kora újkori magyarországi titkosított szövegek listája

A táblázat oszlopai

ID: Azonosító szám, célja, hogy a tétel kezelhető legyen az adatbázisban. Az ID elején szereplő C betű azt jelzi, hogy titkosított szövegről vagy levélről, angolul *cipher-text*ről van szó. Az ezt követő rövidítés és sorszám az adatbevitel módjából és sorrendjéből adódott, nem hordoz lényegi információt.

Dátum: A rejtjelezett szöveg megírásának ideje.

Küldő: A levél feladója, aláírója, a szöveg szerzője, amennyiben ismert.

Címzett: Az a személy, akinek a számára készült a szöveg, a levél címzettje.

Kiadás helye: A kiadott szöveg bibliográfiai adatai.

Kézirat helye: A szöveg eredeti példányának levéltári vagy kéziratári jelzete.

Nyelv: A nyílt szöveg nyelve.

Titkosítás módja: Monoalfabetikus, gyenge vagy erős homofonikus, betűkeveréses, a nomenklátorok száma, erőssége, valamint, hogy a rejtjelábécé és a nomenklátortáblázat számokból, grafikus jelekből vagy a kettő kombinációjából áll-e. Itt szerepel az is, hogy latin, francia vagy magyar ékezetes-e a rejtjelábécé. Ennek az oszlopnak a rövidítései: monoalf. – monoalfabetikus; homof. – homofonikus; gyenge homof. – mindössze néhány betűnek van homofonja), graf. jelek – a kódábécé grafikus jelekből áll, számok – a kódábécé számokból áll, nkl – nomenklátor, latin abc – a betűkiosztásban nem tűnik fel magyar, német, francia vagy más ékezetes betű.

Kulcs: Ha ismert a szöveg rejtjelezésének kulcsa, úgy itt szerepel annak ID-je.

Megfejtés: Fel van-e oldva a titkosítás a szövegkiadásban, megfejtett/megfejthető-e a szöveg a rendelkezésre álló kulccsal.

Környezet: A tábla levéltári vagy kéziratári környezete.

Részleges vagy teljes: A szöveg titkosításának mértéke.

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Pan.01	1470–1472	Janus Pannoniusz?	?	Décsényi Gyula, Mátyás király leveleskönyve a gróf Khuen-Héderváry család könyvtárában, Magyar Könyvszemle, 19 (1891), 169–175.	?	latin	monoalf., pigpen cipher, latin abc		a közleményben megfejtve	Mátyás leveleskönyve	ábécé és egy sor teljesen
C.Mat.01	1482. 06. 01.	Hunyadi Mátyás	Ercole d'Este, Ferrara hercege	Nagy Iván–B. Nyáry Albert, Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából 1458–1490. III. Budapest, 1877., 14–15.	a Modenai Levéltárban őrzött anyagokról készült másolatok: Mf. MOL Óbuda, Mf. 8620	latin	graf. jelek (nem világos, homof. vagy monoalf.)		nincsen feloldva a levélben, a szövegkiadásban feloldva	a modenai levéltárban őrzött anyagokról készült Mf.	az egyoldalas levélben sok apró darabban kb. a szöveg harmada van titkosítva
C.Bea.01-05	1482–1486	Aragóniai Beatrix, magyar királyné	Aragóniai Eleonóra, Ferrarai hgnője	Nagy Iván–B. Nyáry Albert, Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából 1458–1490. III. Budapest, 1877, 13–14, 16–17, 90–91, 166–168.	a Modenai Levéltárban őrzött anyagokról készült másolatok: Mf. MOL Óbuda, Mf. 8620	olasz	graf. jelek (nem világos, homof. vagy monoalf.)		nincsen feloldva	a modenai levéltárban őrzött anyagokról készült Mf.	részleges
C.Cor.01	1491	Aragóniai Beatrix, magyar királyné	?	Vértessy Miklós, Titkos írás egy Corvinában, Magyar Könyvszemle, 77 (1961), 167–169.	Egyetemi Könyvtár, Curtius Rufus, „Nagy Sándor” Corvina előzéklapja	latin	monoalf., graf. jelek, latin abc, számok nincsenek kódolva		a közleményben megfejtve	Corvina előzéklapja	négy sor teljesen
C.Bak.01	1491.04.29.	Bakócz Tamás, győri püspök	Maffeo Trivillense milánói követ	Berzeviczy Albert (szerk.), Aragoniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok, Budapest, 1914, OKLEVELEK 1463–1508, (Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 39), 184.	Milánói Állami Levéltár	latin			feloldva a kiadásban	Beatrix királyné életére vonatkozó okiratok	teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Bea.06-08	1507–1508	Aragóniai Beatrix, magyar királyné	Cardinale Ippolito I. d'Este	Berzeviczy Albert (szerk.), Aragoniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok, Budapest, 1914, OKLEVELEK 1463–1508 (Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 39.), 437, 38, 39, 445.	a Modenai Levéltárban őrzött anyagokról készült másolatok: Mf. MOL Óbuda, Mf. 8620	olasz	graf. jelek (nem világos, homof. vagy monoalf.)		nincsen feloldva	a modenai levéltárban őrzött anyagokról készült Mf.	részleges
C.Brod.02	1525. 07. 04., Róma	Brodarics István	Zsigmond lengyel király	Kasza Péter, Stephanus Brodericus: Epistulae, Budapest, Argumentum Kiadó, 2012; Magyar Országos Levéltár, 636 p. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum; XVI.) 47. levél	BN T.6. 43r-v	latin	monoalf., graf. jelek, latin abc		a szövegkiadásban megfejtve	Brodarics levelezése	hosszú levélben három sor
C.Jel.01	1528	Követjelentés	Szapolyai János		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 9. Konv. C fol. 26.	latin	monoalf., graf. jelek		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.02	1529. 02. 15.	Gerendi Miklós?	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 10. Konv. B., fol. 68.	latin	monoalf., graf. jelek	C.Jel.02 rendszere	a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.11	1529	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 12. Konv. B., fol. 45r-47v	latin	monoalf., graf. jelek		nincsen feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.05	1529	Gerendi Miklós?	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 10. Konv. C., fol. 28–30	latin	monoalf., graf. jelek	C.Jel.02 rendszere	a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.04	1529	Gerendi Miklós?	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 10. Konv. C., fol. 31	latin	monoalf., graf. jelek	C.Jel.02 rendszere	a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Jel.03	1529. 03. 15.	Gerendi Miklós?	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 10. Konv. C., fol. 45r-v	latin	monoalf., graf. jelek	C.Jel.02 rendszere	a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.06	1529. 04. 01.	Gerendi Miklós?	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 11. Konv. A., fol. 1r-4v	latin	monoalf., graf. jelek	C.Jel.02 rendszere	a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.07	1529. 04. 01.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 11. Konv. A., fol. 5r-6v	latin	monoalf., graf. jelek		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.10	1529. 04. 08., 06. 01.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 11. Konv. B., fol. 98	latin	monoalf., graf. jelek		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.08	1529. 05. 15	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 11. Konv. B., fol. 33r-36v	latin	monoalf., graf. jelek		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.09	1529. 05. 31.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 11. Konv. B., fol. 88	latin	monoalf., graf. jelek		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.12	1530. 04.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 15. Konv. B., fol. 2	latin	monoalf., graf. jelek és számok		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.13	1530. 05.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 15. Konv. A., fol. 2	latin	monoalf., graf. jelek és számok		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Cem.01	1530–1586	Kolozsvári Cementes János	naplójának olvasója	Herzfelder Armand Dezső, Kolozsvári Czementes János könyv, Magyar Könyvszemle (1896), 276–301, 351–373.	OSZK Oct. Hung. 484	latin és magyar	monoalf., graf. jelek.	277. old.-on megadva	feloldva a kiadásban		egy-egy szó

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Put.01	1531	Petrus Presbiter	Emerico de Putnok	Bartha József, Putnoki levél, Magyar Könyvszemle (1898), 128–130.	OSZK? Régi jelzet: Magyar Nemzeti Múzeum fol. hung 887.	magyar	monoalf., latin abc, graf. jelek		a közleményben megfejtve	„Putnoki levél”	részleges
C.Jel.14	1531. 05. 22.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 18. Konv. B., fol. 7–12.	latin	monoalf., graf. jelek és számok		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.15	1531. 08. 28.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 18. Konv. C., fol. 47–48.	latin	monoalf., graf. jelek és számok		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Jel.16	1531. 10. 02.	Követjelentés	?		HHStA, Ung. Akt., Allg. Akt. Fasc. 18. Konv. E., fol. 9.	latin	monoalf., graf. jelek és számok		a levélben feloldva	a két királyság viszonya	részleges
C.Petr.01	1531. 11. 23., Putnok	Petrus Presbiter	Putnok Imre	Magyar Könyvszemle (1898), 128–130.	OSZK fol. Hung 887 (?)	magyar	graf. jelek, csak a feladó és a címzett neve		a szövegkiadás megfejtve közli	magában áll	részleges
C.Brod.01	1532. 12. 26., Buda	Brodarics István	Nádasdy Tamás	MTT IV/9. 291–292. p., 27. sz., Kasza Péter, Stephanus Brodericus: Epistulae, Budapest, Argumentum Kiadó, 2012; Magyar Országos Levéltár, 636 p. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum; XVI.) 180. levél	MOL E 185, Brodarics-levelek, fol. 52–53.	latin	graf. jelek		megfejtetlen	Brodarics István levelezése	részleges
C.San.03	1536. 05. 03.	Sanchez Gábor, Ferdinánd római rezidense	I. Ferdinánd	Századok 1878 600. p., 1. jegyz.		latin			Károlyi Árpád csupán részleteiben idézi a levelet a jelzett helyen.	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.San.02	1536. 06. 1.	Sanchez Gábor, Ferdinánd római rezidense	I. Ferdinánd	Századok 1878 603. p., 1. jegyz.		latin			Károlyi Árpád csupán részleteiben idézi a levelet a jelzett helyen.	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Ferd.01	1537. 06. 20.	I. Ferdinánd	Johann von Wese lundi érsek	MTT III/1. 731–735. p., 10. sz.		latin	fogalmazvány, melyben a chiffre-rel irandók alá vannak húzva		A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítandónak szánva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.01	1537. 06. 30.	Johann von Wese lundi érsek, császári követ	I. Ferdinánd	MTT III/1. 737–741. p., 12. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.03	1537. 07. 11.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 746–751. p., 15. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.02	1537. 07. 14.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 751–753. p., 16. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ferd.03	1537. 07. 21.	I. Ferdinánd	Johann von Wese lundi érsek	Századok 1878, 793. p., 2. jegyz.		latin			Károlyi Árpád csupán részleteiben idézi a levelet a jelzett helyen.	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.04	1537. 08. 04.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 762–763. p., 20. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.05	1537. 11. 26.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 779–780. p., 29. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.06	1537. 11. 26–12. 08.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 780–787. p., 30. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Ferd.02	1537. 12. 18.	I. Ferdinánd	Johann von Wese lundi érsek	MTT III/1. 789–791. p., 32. sz.		latin	fogalmazvány, melyben a chiffre-rel irandók alá vannak húzva		A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítandónak szárv	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Lund.07	1537. 12. 30.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 803–805. p., 35. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.08	1538. 01. 12.	Johann von Wese lundi érsek	Vels Lénárt	MTT III/1. 805–809. p., 36. sz.		latin			A szövegkiadás nem jelzi, mely részek voltak titkosítva	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Lund.09	1538. 03. 07.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd	MTT III/1. 814–817. p., 40. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	teljes
C.Lund.10	1538. 03. 07.	Johann von Wese lundi érsek	I. Ferdinánd(?)	Századok 1878, 838. p., 4. jegyz.		latin			Károlyi Árpád csupán részleteiben idézi a levelet a jelzett helyen.	a nagyváradi béke tárgyalásának és megkötésének okmányai, 1536–1538	részleges
C.Las.01	1541. 01. 12., Konstantinápoly	Hieronymus Laski	I. Ferdinánd	(Gévay, 105–106.)	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 5. Konv.2. 1541. fol. 1–2	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Las.02	1541. 01. 22., Konstantinápoly	Hieronymus Laski	I. Ferdinánd	(Gévay, 107–109.)	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 5. Konv.2. 1541. fol. 9–10.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Las.03	1541. 02. 11., Konstantinápoly	Hieronymus Laski	I. Ferdinánd	(Gévay, 111–116.)	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 5. Konv.2. 1541. fol. 11–18.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Las.04	1541. 03. 13., Konstantinápoly	Hieronymus Laski	I. Ferdinánd	(Gévay, 117–121.)	ÖStA HHStA Türkei I. Karton 5. Konv.2. 1541. fol. 20–23.	latin			a levélben feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Las.05	1541. 03. 17.,
Konstantinápoly	Hieronimus Laski	I. Ferdinánd	(Gévy, 121–123.)	ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 5. Konv.2.
1541. fol. 24–25.	latin			a levélben
feloldva		részleges
C.Las.06	1541. 03. 30.,
Konstantinápoly	Hieronimus Laski	I. Ferdinánd	(Gévy, 131–133.)	ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 5. Konv.2.
1541. fol. 41–42.	latin			a levélben
feloldva		részleges
C.Las.07	1541. 04. 13.,
Konstantinápoly	Hieronimus Laski	I. Ferdinánd	(Gévy, 135–137.)	ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 5. Konv.2.
1541. fol. 46–47.	latin			a levélben
feloldva		részleges
C.FraGy.01	1542. 05. 29.,
Déva	Fráter György	Johann von Wese lundi
érsek	MTT III/1. 260–264.
p., 40. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes
C.FraGy.02	1542. 09. 17.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 268–269.
p., 45. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)
C.FraGy.06	1542. 10. 12.,
Nagyvárad	Fráter György	kalocsai
érsek	MTT III/1. 537–538.
p., 71. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes
C.FraGy.04	1542. 10. 12.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 504–505.
p., 51. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)
C.FraGy.05	1542. 10. 29.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 524–528.
p., 64. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes
C.FraGy.03	1542. 10. 6.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 501–502.
p., 48. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)
C.FraGy.07	1543. 02. 14.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 542–544.
p., 75. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes
C.FraGy.09	1543. 05. 25.,
Gyulafehérvár	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 554–558.
p., 81. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)
C.FraGy.08	1543. 05. 08.,
Gyulafehérvár	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/1. 551–553.
p., 80. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)
C.FraGy.11	1543. 06. 25.,
Nagyvárad	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/2. 517–519.
p., 87. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes
C.FraGy.10	1543. 06. 03.,
Gyulafehérvár	Fráter György	I. Ferdinánd	MTT III/2. 506–507.
p., 83. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Fráter György
levelezése	teljes(?)

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Wer.01	1543. 08.	Werner Gábor	I. Ferdinánd	Fraknói Vilmos (szerk.), Monumenta Hungariae Historica 3. Monumenta Comititalia regni Hungariae 2. 1537–1545, Bp., 1875, XI. MAGYAR-ORSZÁGI RÉSZLEGES GYŰLÉSEK 1542- és 1543-ban, 522–525.		latin			feloldva a kiadásban		részleges
C.Mal.01	1548. 01. 23.	I. Ferdinánd, Augsburg	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)	Révay Z. Titkosírások, 66–67.	Hadtörténelmi Levéltár, 1548/3.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen, de a tábla alapján meg tudjuk fejteni (l. Révay, 68)	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges (bekezdések)
C.Mal.02	1548. 01. 31.	I. Ferdinánd, Augsburg	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1548/5.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Haditörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges (bekezdések)
C.Mal.03	1548. 07. 15.	I. Ferdinánd, Bécs	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Haditörténelmi Levéltár, 1548/7.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Haditörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges (bekezdések)

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Mal.04	1548. 09. 08.	I. Ferdinánd, Bécs	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1548/8.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	majdnem teljes
C.Szul.01	1548. 10. 24., Konstantinápoly	Szulejmán szultán	Fráter György	MTT III/5. 113–114. p., 235. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Fráter György levelezése	teljes(?)
C.Mal.05	1548. 10. 26.	I. Ferdinánd, Pozsony	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1548/16.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges (bekezdések)
C.Mal.06	1548. 11. 08.	I. Ferdinánd, Pozsony	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1548/20.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges
C.Mal.07	1548. 11. 22.	I. Ferdinánd, Pozsony	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1548/21.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Mal.08	1549. 08. 26.	I. Ferdinánd, Prága	Johann Malvezzi, portai követ (Konstantinápoly)		Hadtörténelmi Levéltár, 1549/3.	latin	fejlett homof., latin abc, graf. jelek, betűk és számok, 2-3 jel betűnként, számok a kettősbetűknek, sok nkl, nullitas	T.Mal.01	a levélben megfejtetlen	Hadtörténelmi levéltár, Török kori anyag: http://mek.niif.hu/05000/05001/html/	részleges
C.Cast.02	1552. 09. 11.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 479. p., 282. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.01	1552. 09. 02.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 478–479. p., 280. sz.		latin			kivonatos regeszta, a szövegkiadás megfejtve közli	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.03	1552. 09. 22.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 481. p., 288. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.04	1552. 09. 23.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 481. p., 289. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.05	1552. 09. 25.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 481–482. p., 290. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Ferd.04	1552. 10. 11.	I. Ferdinánd	Giambattista Castaldo(?)	MTT III/15. 485. p., 300. sz.		latin			kivonatos regeszta, a szövegkiadás megfejtve közli	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.08	1552. 10. 13.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 486. p., 305. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.09	1552. 10. 20.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 487. p., 310. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Cast.10	1552. 10. 22.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 488. p., 313. sz.		latin			kivonatos regeszta, a szövegkiadás megfejtve közli	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.11	1552. 10. 23.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 488–489. p., 315. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.12	1552. 10. 30.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 489–490. p., 319. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.13	1552. 10. 30.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 490. p., 320. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.06	1552. 10. 04.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 484. p., 296. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.07	1552. 10. 08.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 484. p., 298. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.15	1552. 11. 26.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 651. p., 334. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.14	1552. 11. 09.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 490. p., 324. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Titk.01	1552. 12.	Castaldo titkára	Nádasdy(?)	MTT III/15. 661. p., 372. sz.		latin			kivonatos regeszta, a szövegkiadás megfejtve közli	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.16	1552. 12. 11.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 655. p., 350. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Cast.17	1552. 12. 19.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 657–658. p., 360. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.18	1552. 12. 22.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 658–659. p., 364. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.19	1552. 12. 25.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 659. p., 366. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.20	1552. 12. 25.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 659–660. p., 367. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Ferd.05	1552. 12. 28.	I. Ferdinánd	Giambattista Castaldo	MTT III/15. 660. p., 369. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.21	1552. 12. 30.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 660. p., 371. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.22	1553. 01. 01.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 662. p., 374. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.26	1553. 01. 13.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 665. p., 388. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.23	1553. 01. 03.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 662–663. p., 377. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.24	1553. 01. 04.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 663. p., 378. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.25	1553. 01. 09.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 664. p., 382. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Cast.32	1553. 02. 10.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 671. p., 409. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.33	1553. 02. 16.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 672. p., 412. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.34	1553. 02. 20.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 673. p., 416. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.35	1553. 02. 26.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 674. p., 419. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.36	1553. 02. 27.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 674. p., 420. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.27	1553. 02. 04.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 668. p., 402. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.28	1553. 02. 05.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 668–669. p., 403. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.29	1553. 02. 07.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 669. p., 404. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.31	1553. 02. 08.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 670. p., 407. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.30	1553. 02. 08.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 669–670. p., 406. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.37	1553. 03. 02.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 675. p., 425. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Cast.38	1553. 03. 03.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 675. p., 426. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.39	1553. 03. 03.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 676. p., 428. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Cast.40	1553. 03. 07.	Giambattista Castaldo	I. Ferdinánd	MTT III/15. 677. p., 435. sz.		latin			regeszta	Erdély történetére vonatkozó regeszták	részleges
C.Báth.01	1553. 10. 30.	Báthory András	Nádasdy Tamás	MTT IV. 6. köt. 224–225. p., 22. sz.		magyar	jelek és betűk, megfejtetlen		megfejtetlen	Somlyai Báthory András levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Báth.02	1553. 11. 15.	Báthory András	Nádasdy Tamás	MTT IV. 6. köt. 225–226. p., 23. sz.		magyar	jelek és betűk, megfejtetlen		megfejtetlen	Somlyai Báthory András levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Ver.01	1554. 08. 07.	Verancsics Antal	I. Ferdinánd	Szalay László, ed., Verancsics Antal m. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái 3. Első portai követség 1553–1554, Pest, 1858, Monumenta Hungariae Historica 2. Scriptores 4., 271–274.		latin	?		a szövegkiadás megfejtve közli	Verancsics Antal munkái	részleges
C.Báth.03	1554. 09. 29.	Báthory András	Nádasdy Tamás	MTT IV. 6. köt. 229–230. p., 28. sz.		magyar	jelek és betűk, megfejtetlen		megfejtetlen	Somlyai Báthory András levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Ker.01	1555. 09. 18.	Kerecsényi László	Nádasdy Tamás	MTT IV. 7. köt. 130. p., 25. sz.		magyar	jelek		megfejtetlen	Kerecsényi László levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ker.02	1555. 09. 23.	Kerecsényi László	Nádasdy Tamás	MTT IV. 7. köt. 130–131. p., 26. sz.		magyar	jelek		megfejtetlen	Kerecsényi László levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Ker.03	1555. 09. 26.	Kerecsényi László	Nádasdy Tamás	MTT IV. 7. köt. 131–132. p., 27. sz.		magyar	jelek		megfejtetlen	Kerecsényi László levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Ker.04	1556. 05. 04.	Kerecsényi László	Nádasdy Tamás	MTT IV. 7. köt. 249–50. p., 36. sz.		magyar	jelek		megfejtetlen	Kerecsényi László levelei Nádasdy Tamáshoz	részleges
C.Wys.05	1564. 05. 06., Konstantinápoly	Albert de Wyss	I. Ferdinánd		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 18. Konv. 2. 1564. III–V. fol. 203–204., 207–208.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Wys.01	1564. 10. 25., Konstantinápoly	Albert de Wyss	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 19. Konv. 1. 1564. IX–X. fol. 90–93., 94–97.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Wys.02	1564. 11. 29. Konstantinápoly	Albert de Wyss	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 19. Konv. 2. 1564. XI–XII. s.d. fol. 186–187.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Wys.03	1564. 12. 29., Konstantinápoly	Albert de Wyss	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 19. Konv. 2. 1564. XI–XII. s.d. fol. 207–208., 209–210.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Wys.04	1565. 06. 27., Konstantinápoly	Albert de Wyss	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 19. Konv. 5. 1565. VI. fol. 180–183., 184–187.	latin			a levélben feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rym.05	1570. 08. 10–12.	Carolus Rym	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 26. Konv. 4. 1570. VII–IX. fol. 73–96., 102–113.	latin			feloldva		részleges
C.Tur.05-07	1571	Carolus Rym	Császári udvar		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 1. 1571. X–XII. fol. 44–47, 52–54, 65–66.	latin	jelek		Olykor feloldva, olykor nem	1571 körüli követségi anyagok	majdnem teljes
C.Tur.08-14	1571	Carolus Rym, konstantinápolyi levelek	Császár, lengyel király, Erdélyi fejedelem stb.		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv.3. 1571. fol. 33–87.	latin	jelek		Olykor feloldva, olykor nem	1571 körüli követségi anyagok	majdnem teljes
C.Tur.01-04	1571 c.	követségi jelentések	Császári udvar		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 2. 1571. s. d. fol. 108, 110–111, 113, 114–116.	latin	jelek		nincsenek feloldva	1571 körüli követségi anyagok	majdnem teljes
C.Rym.01	1571. 09. 30., Konstantinápoly	Carolus Rym	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 27. Konv. 5. 1571. VII–IX. fol. 164–175.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Rym.02	1571. 11. 01., Konstantinápoly	Carolus Rym	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 28. Konv. 1. 1571. X–XII. fol. 59–62., 65–66.	latin			a levélben feloldva		részleges
C.Rym.03	1573. 03. 05., Konstantinápoly	Carolus Rym	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 29. Konv. 2. 1573. I–IV. fol. 65–66., 67–68.	latin			feloldva		részleges
C.Rym.04	1573. 03. 13., Konstantinápoly	Carolus Rym	I. Miksa császár		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 29. Konv. 2. 1573. I–IV. fol. 69–70., 71–72.	latin			feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ryu.01	1573. 11. 01.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 29. Konv.
4. 1573. X–XII. s.d.
fol. 48–51., 53–58.,
59–62.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.02	1573. 12. 07.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 29. Konv. 4.
1573. X–XII. s.d. fol.
137–144.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.03	1574. 04.
02–03. Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv.
2. 1574. IV–V. fol.
130–131., 132–133.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.04	1574. 04. 10.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv.
2. 1574. IV–V. fol.
141–142., 143.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.05	1574. 04. 11.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv.
2. 1574. IV–V. fol.
151–152.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.06	1574. 05. 03.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv. 2.
1574. IV–V. fol. 187.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.07	1574. 05. 03.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv.
2. 1574. IV–V. fol.
188–191., 193.	latin			feloldva		részleges
C.Ryu.08	1574. 05. 04.,
Konstantinápoly	Carolus Rym
és David
Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 30. Konv.
2. 1574. IV–V. fol.
199–212.	latin			feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ung.03	1576. 03. 12.,
Konstantinápoly	David Ungnad	I. Miksa
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 32. Konv.
3. 1576.I–IV. fol.
199–203.	német?			megfejtetlen		teljes
C.Ung.04	1577. 01.01.,
01. 10., 01. 16.,
Konstantinápoly	David Ungnad	II. Rudolf
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 34. Konv.3.
1577. I–II. fol. 3–6.,
16–17., 7–11.	német			feloldva		teljes
C.Bal.01	1577. 07. 11.	Balassi Bálint	Balassi
András	Balassi, 1974, 260–264.
p., 5. sz., Révay, 1974,
42.		magyar	monoalf., latin
abc, az ábécé első
fele megfelel a
másodiknak	T.Bal.01	a szövegkiadás
megfejtve közli	Balassi Bálint
levelei	részleges
C.Ung.05	1577. 08. 17.,
08. 18., 1577.
08. 03. (ad
1577. 08.31.	David Ungnad	II. Rudolf
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 35. Konv.3
1577. VIII–IX. fol.
129–134., 135–139.	német			feloldva		teljes
C.Bal.02	1577. 09. 29.	Balassi Bálint	Balassi
András	Balassi, 1974, 264–267.
p., 6. sz. Révay, 1974,
43.		magyar	monoalf., latin
abc, az ábécé első
fele megfelel a
másodiknak	T.Bal.01	a szövegkiadás
megfejtve közli	Balassi Bálint
levelei	részleges
C.Bal.03	1577. 11. 22.,
Zólyom	Balassi Bálint	Balassi
András	Balassi, 1974, 269–271.
p., 8. sz. Révay, 1974,
42.		magyar	monoalf., latin
abc, az ábécé első
fele megfelel a
másodiknak	T.Bal.01	a szövegkiadás
megfejtve közli	Balassi Bálint
levelei	részleges
C.Sin.03	1578. 09.
03–04., 1578.
09. 06–07.	Sinzendorff	II. Rudolf
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 37. Konv. 2.
1578. IX–X. fol. 1–8.	német			megfejtetlen		teljes
C.Sin.01	1581. 03. 04.
Konstantinápoly	Sinzendorff
és Friedrich
Breuner	II. Rudolf
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 43. Konv.
3. 1581. III. fol. 3–5,
21–23. 6–19.	német			feloldva		részleges
C.Sin.02	1581. 05. 24.,
Konstantinápoly	Sinzendorff
és Friedrich
Breuner	II. Rudolf
császár		ÖStA HHStA Türkei
I. Karton 44. Konv.02.
1581. V–VI. fol. 69–
70., 79–80., 71–74.,
75–78., 81–83.	német			feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ism.03	1581. 08. 28.	Ismeretlen	Breuner követ		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 45. Konv. 1. 1581. IX. fol. 10, 19.	német			feloldva		részleges
C.Ism.02	1581. 08. 28.	Ismeretlen	Breuner követ		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 45. Konv. 1. 1581. IX. fol. 9, 18.	latin			feloldva		részleges
C.Ism.04	1581. 08. 29.	Ismeretlen	Breuner követ		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 45. Konv. 1. 1581. IX. fol. 11, 20.	latin			feloldva		részleges
C.Ism.01	1581. 09. 02.	Ismeretlen	Breuner követ		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 45. Konv. 1. 1581. IX. fol. 8, 17.	latin			feloldva		részleges
C.Breu.01	1583. 05. 12.	Breuner	?		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 48. Konv. 3. 1583.04-06. fol. 137-144., 147-151.	német			megfejtetlen		teljes
C.Bal.04	1588. 03. 07., Liptóújjvár	Balassi Bálint	Kapy Sándor	Balassi, 1974, 391-394. p., 87. sz. Révay, 1974, 42-43.		magyar	monoalf., latin abc, az abc első fele megfelel a másodiknak	T.Bal.01	a szövegkiadás megfejtve közli	Balassi Bálint levelei	részleges
C.Már.01	1597. 08. 02.	Mária Krisztierna főhercegnő	Mária főhercegnő	MTT II/11. 162-163. p., 7. sz.		német	számok, néhány nkl		megfejtetlen	1595-1598. évi prágai alkudozások forrásai	részleges
C.Már.02	1597. 12. 11.	Mária Krisztierna főhercegnő	Mária főhercegnő	MTT II/11. 181-183. p., 29. sz.		német	számok, néhány nkl		megfejtetlen	1595-1598. évi prágai alkudozások forrásai	részleges
C.Már.03	1597. 12. 20.	Mária Krisztierna főhercegnő	Mária főhercegnő	MTT II/11. 186-187. p., 32. sz.		német	számok, néhány nkl		megfejtetlen	1595-1598. évi prágai alkudozások forrásai	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ung.01	1600. 03. 08.	Ungnád Dávid	Barviti	MTT III/7. 57. p.		latin			regesztá.	Regeszták Mihály vajda történetéhez	részleges
C.Ung.02	1600. 05. 21.	Ungnád Dávid	I. Rudolf	MTT III/7. 445. p.		magyar(?)			regesztá.	Regeszták Mihály vajda történetéhez	részleges
C.Bas.01-08	1602–1605	Basta György	II. Rudolf császár, Mátyás főherceg, Basta kapitányai	Dr. Veress Endre (szerk.), Basta György hadvezér levelezése és iratai 1597–1607, II. kötet, 1602–1607, Budapest, 1913, I. Basta levelei és iratai (Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 37.9.		olasz, német			feloldva a kiadásban	Basta György levelezése	részleges
C.Sta.01	1611. 02. 05., Konstantinápoly	Michael Starzer	II. Mátyás		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 93. Konv. 1. 1611.01-04. fol. 64–67., 70–73.	német			feloldva		részleges
C.Sta.02	1611. 02. 05., Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 93. Konv. 1. 1611.01-04. fol. 68–69., 74–75.	német			feloldva		részleges
C.Sta.03	1611. 07. 09., Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 93. Konv. 2. 1611.05-08. fol. 103–105.	német			feloldva		részleges
C.Sta.04	1611. 10. 01. Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 93. Konv. 3. 1611.09-12. und s.d. fol. 91–93., 94–95.	német			feloldva		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Sta.05	1612. 04. 24.,
Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 94. Konv. 1. 1612.01-04. fol. 198–215.	német			feloldva		részleges
C.Sta.06	1613. 07. 31.,
Konstantinápoly	Michael Starzer	?		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 96. Konv. 2. 1613.07-12. fol. 34–35.	német			feloldva		részleges
C.Sta.07	1616. 03. 19.,
Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 103. Konv. 2. 1616.03. fol. 139–140., 153–154., 158–159.	német			feloldva		részleges
C.Sta.11	1616. 03. 27.,
Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 104. Konv. 2. 1616.06. fol. 101–103.	német			feloldva: Kt. 103. Konv. 2. fol. 153–154, 158–159., sifírpéldánya uo. fol. 139–140.		részleges
C.Sta.10	1616. 06. 27.,
Konstantinápoly	Michael Starzer	Hanns von Mollart, a Hofkriegsrat elnöke		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 104. Konv. 2. 1616.06. fol. 94–98.	német			feloldva		részleges
C.Fer2.01	1621. 12. 03.	II. Ferdinand császár	Jacobus Curtis, camerarius et conciliarus, lengyelországi megbízott		HHStA, Ung. Akt. Misc Fasc 422 Conv 1 fol. 72–79.	latin	monoalf., számok	T.Fer2.01	nincs feltörve, de a megadott táblával olvasható		részleges
C.BethG.01	1626. 07. 5.,
Gyulafehérvár	Bethlen Gábor	György Vilmos brandenburgi választófejedeleme	MTT III/9. 658–659. p., 218. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtvé közli	Bethlen Gábor uralkodásának levelei	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tol.01	1626. 08. 01.
Konstantinápoly	Michael Starzer,
Toldalaghy Mihály	Mehmet budai pasa		ÖStA HHStA Türkei I. Karton 110. Konv. 3. 1626. VII–XII. fol. 59–62.	latin			feloldva		részleges
C.Kuf.06	1628	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 685	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	megfejtetlen	Kuefstein levelei	teljes
C.Kuf.07	1628	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 747–748.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	teljes
C.Kuf.01	1628. 10. 17.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 469–472.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	át van satírozva a jelek fölé írt folyószöveg	Kuefstein levelei, Egyetemi Könyvtár. Kézirattár. G. 4. Fol. Tom. I–XIV. A titkosírási anyag: Tom. V. 469–472; 495–496; 535; 559–560; 615–616; 685; 747–748; 755–762; 821–826; 829–836; 855–858; 957–958; 1069–1073; 1461. l.	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kuf.02	1628. 10. 29.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 495–496.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	át van satírozva a jelek fölé írt folyószöveg	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.03	1628. 11. 15.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 535.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mghk-nak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	át van satírozva a jelek fölé írt folyószöveg	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.04	1628. 11. 22.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 559–560.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	át van satírozva a jelek fölé írt folyószöveg	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.05	1628. 12. 05.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 615–616.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	át van satírozva a jelek fölé írt folyószöveg	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.08	1628. 12. 23.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	egy nem azonosított főpap		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 755–756.	latin	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kuf.12	1629	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 855–858.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.10	1629	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 821–826.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	teljes
C.Kuf.11	1629	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 829–836.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	teljes
C.Kuf.09	1629. 01. 03.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly), Fogalmazvány	III. Ferdinánd császár		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 757–762.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	nyílt szöveg fölé írva a kód (fogalmazvány)	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Stra.01	1629. 02. 27/17.	Strassburg P.	Oxenstierna	MTT III/15. 451–452. p., 2. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Magyarország történetével kapcsolatos iratok svédországi levéltárából	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kuf.15	1629. 03.	Guillelmo Terzko (Baron de Lipa)	Farenzbach		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 1073	olasz	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	a jelek fölé írva a megfejtés	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Kuf.14	1629. 03. 30.	Nicolo Rosi (Rossi velenicei követ)	Eggenberg hercege		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 1069–1073.	olasz	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	a jelek fölé írva a megfejtés	Kuefstein levelei	teljes
C.Kuf.13	1629. 06. 26	?	?		ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 955–958.	német	Kuefsteinétől eltérő rendszer, számokkal és jelekkel	?	a jelek fölé írva a megfejtés	Kuefstein levelei	részleges
C.Kuf.16	1629. 10. 27.	Johann Ludwig Kuefstein, portai követ (Konstantinápoly)	III. Ferdinánd császár	reprodukálva: Donáth Regina, A diplomáciai titkosírás XVII. századi használatához, Magyar Könyvszemle (1964), 55–62, 87.	ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 4. Fol. Tom. V. 1461.	német	gyenge homof., latin abc, zömében graf. jelek, csak a mgh-knak kettő jel, a többinek egy	T.Kuf.01	megfejtetlen	Kuefstein levelei	majdnem teljes
C.Hag.01	1630. 04. 17.	Cornelius Haga	Brandenburgi Katalin	MTT III/20. 721–722. p., 37. sz.		latin			a szövegkiadás megfajtvá közli	Brandenburgi Katalin és a diplomácia	részleges
C.Sch.01	1630. 06. 20.	Weighard Schulitz	Johann von Khoszpott	MTT III/21. 685. p., 71. sz.		latin, német			a szövegkiadás megfajtvá közli	Brandenburgi Katalin és a diplomácia	részleges
C.Sch.03	1630. 07. 31.	Weighard Schulitz	Johann von Khoszpott	MTT III/22. 95–96. p., 85. sz.		latin, német			a szövegkiadás megfajtvá közli	Brandenburgi Katalin és a diplomácia	részleges
C.Sch.02	1630. 07. 06.	Weighard Schulitz	Johann von Khoszpott	MTT III/21. 695–697. p., 77. sz.		latin, német			a szövegkiadás megfajtvá közli	Brandenburgi Katalin és a diplomácia	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Hal.01	1630–1644	Haller Gábor	Naplójának olvasói: akiknek megadja a kulcsot a könyv végén	Szabó Károly szerk., Erdélyi Történelmi Adatok, 4 Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 1862, 1–103.	lappang	latin és magyar	két módszer: szabkőművesre emlékeztető pigpen, amelynek a könyv végén megadja a kulcsát, és betűtranszpozíció, amelyet a kötet végén elmagyaráz	megadja a könyv végén	a kiadás már megfejtve mutatja be, kivéve két helyen, ahol elhallgatja a megfejtést, valószínűleg, mert szexuális tartalmú	Haller Gábor naplója	egy-egy sor, vagy csak néhány szó
C.Tit.01-02	1632	Titkos levelező	Császári udvar		ÖStA HHStA Staatenabteilungen Türkei I. Kt. 112. Konv. 5. fol. 1–4. orig.; 5–9. dechiffr. És fol. 17–23. dechiffr.; fol. 24–28. orig.	olasz	jelek		külön levélben feloldva	1632 körüli titkos levelezők jelentései	majdnem teljes
C.Zal.01	1634. 07. 02.	Szalánczi István	I. Rákóczi György	Beke Antal és Barabás Samu, eds., I. Rákóczi György és a porta, Budapest, MTA, 1888, 127–130.		magyar			feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György levelezése	Egyetlen megnevezés: Zólyomi uram, vsz egy nkl
C.Mot.01-02	1634–1635	Cornelius Heinrich Motmann	Pázmány Péter érsek	Tusor Péter, Pázmány biboros olasz rejtjelkulcsa: C.H. Motmann „Residente d’Ungheria”: A római magyar agenzia történetéhez, Hadtörténelmi Közlemények 116 (2003) 535–581.	Prímási Levéltár AEV n. 148/3 és n. 159.	olasz	homof., latin abc, szótagokkal és nkl-okkal	T.Mot.01	Tusor Péter és Máté Imre megfejtése	Motmann jelentései	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Tűkötés módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RaGy.05-49	1634–1648	I. Rákóczi György és követei egymásnak	I. Rákóczi György követei (Hajdú György, Szentpáli István, Maurer Mihály, Serédi István, Szalánczi István)	Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, 27–156. némelyik újra kiadva: Beke Antal és Barabás Samu, eds., I. Rákóczi György és a porta, Budapest, MTA, 1888.	Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból	magyar	monoalf., latin abc, betűk	T.RaGy. 03-06	Ötvös megfejtésében	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből	részleges
C.Rag.01	1635	?	I. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rakóczi, 42. doboz, 5 tétel, 494. sz.	latin	számok, valószínűleg homof., nem tűnik egyiknek sem Ötvös Ágoston megfejtési közül		nincs feltörve	Rákóczi György levelezése	majdnem teljes, megszlítás: Serenissime Princeps, Domine Observandissime
C.Zal.02	1635. 10. 30	Szalánczi István	I. Rákóczi György	Beke Antal és Barabás Samu, eds., I. Rákóczi György és a porta Budapest, MTA, 1888, 162–163.		magyar			feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György levelezése	Egyetlen megnevezés: Zólyomi uram, vsz egy nkl
C.Rag.03	1636. 03. 03.	?	I. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rakóczi, 42. doboz, 5 tétel, 500. sz.	magyar	számok, valószínűleg homof.		nincs feltörve	Rákóczi György levelezése	részleges
C.Rag.04	1636. 06. 10.	?, Albajulia	I. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rakóczi, 42. doboz, 5 tétel, 524. sz.	magyar	számok, valószínűleg homof.		nincs feltörve	Rákóczi György levelezése	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RaGy.01	1636. 11. 20.	Pázmány Péter	I. Rákóczi György	Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, 1–4, Révay, Titkosírások, 87–107; Vámos, Vadai, Pázmány Péter és I. Rákóczy György titkosírása.	Ötvös által kiadva, Kemény József gróf tulajdona	magyar	gyenge homof., latin abc, számok, 1-3 szám betűnként, néhány nkl	T.RaGy.01	Ötvös megfejtésében (Révay részletesen ismerteti a megfejtés menetét)	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből	részleges
C.RakGy.01	1638	I. Rákóczi György	?	MTT III/18. 428. p. 1422. sz.		magyar			regesztá	Az Erdélyi Káptalan levéltára Gyulafehérvárott	részleges
C.Rag.02	1639	Lehet, h. ua., mint C.Rag.01	I. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 42. doboz, 5 tétel, 577. sz.	latin	számok, sok felett vonás, valószínűleg homof., nem tűnik egyiknek sem Ötvös Ágoston megfejtései közül		nincs feltörve	Rákóczi György levelezése	teljes, kivéve a megszólítás: Serenissime Princeps, Domine
C.Ret.01	1639. 07. 03	Réthy István	I. Rákóczi György	Beke Antal és Barabás Samu, eds I. Rákóczi György és a porta Budapest, MTA, 1888, 423–426.		magyar			feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György levelezése	Csak egy mondat
C.RaGy.02-04	1639. 06. 26	Dauaugour, Varsó	I. Rákóczi György	Ötvös Ágoston, Rejtelmes levelek első Rákóczy György korából, Kolozsvár, 1848, 15–27, II. kulcs	Gyulafehérvári (Károlyfehérvári) Batthyány könyvtárból	latin	homof., latin abc, számok, csak betűk, 2-6 szám betűnként	T.RaGy.02	Ötvös megfejtésében	Ötvös gyűjtése a Gyulafehérvári Batthyány könyvtárból és más erdélyi gyűjteményekből	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ragy.58-77	1639–1646	I. Rákóczi György és követői	Rákóczi követi (Tholdalaghi István, Körössy István, Rácz István, Réthy István, Hajdú György)	Beke Antal és Barabás Samu, eds., I. Rákóczi György és a porta Budapest, MTA, 1888, 480–82, 489–502, 593–595, 635–6, 641–2, 666–686, 694–96, 868–880.		magyar			feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György levelezése	Több mondat bekezdésekben
C.Ragy.50-57	1640. 02. 28–07. 29	I. Rákóczi György	Réthy István	Beke Antal és Barabás Samu, eds., I. Rákóczi György és a porta Budapest, MTA, 1888, 427–439.		magyar			feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György levelezése	Több mondat bekezdésekben
C.Rag.05	1642	I. Rákóczi György	Galospetri Rácz István törökorsz.-i követ		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 43. doboz, 5 tétel, 597. sz.	magyar	betűk, monoalf.		nincs feltörve	Rákóczi család levelezése	majdnem teljes
C.RakGy.05	1643. 04. 04.	I. Rákóczi György	?	Szilágyi Sándor (szerk.), I. Rákóczi György svéd és francia szövetségeseinek történetéhez, Budapest, 1873 – 1643 (Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 21.), 50.		latin	homof., számok	T.Ragy.07	feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György kapcsolatai	részleges
C.Kem.01	1644. 04. 23.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 28–30. p., 9. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.RakGy.03	1644. 05. 11.	I. Rákóczi György	?	MTT III/18. 631. p., 1495. sz.		magyar			regesztá	Az Erdélyi Káptalan levéltára Gyulafehérvárott	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RakGy.02	1644. 05. 04., Déva	II. Rákóczi György	I. Rákóczi György	MTT III/18. 631. p., 1494. sz.		magyar			regesztá	Az Erdélyi Káptalan levéltára Gyulafehérvárott	részleges
C.Kem.03	1644. 06. 18.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 41–42. p., 21. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Kem.04	1644. 07. 19.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 50. p., 29. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Rag.06	1644. 07. 21.	?	I. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 43. doboz, 5 tétel, 629. sz.	magyar	betűk, monoalf.		nincs feltörve	Rákóczi család levelezése	részleges
C.Kem.05	1644. 07. 22.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 50–52. p., 30. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Kem.06	1644. 07. 23.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 52–53. p., 31. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Kem.07	1644. 07. 25.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 53–55. p., 32. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Kem.08	1644. 07. 29.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 55–56. p., 33. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges
C.Kem.02	1644. 06. 13.	Kemény János	I. Rákóczi György	MTT III. 3. köt. 38–39. p., 18. sz.		magyar	monoalf., betűk, latin abc	T.Kem.01; l. 30. p-n a kiadó közli a kulcsot	a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény János és Bornemissza Pál levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tor.01	1644. 07. 12.	Linnardt Tornsenon	?	Szilágyi Sándor (szerk.), I. Rákóczi György svéd és francia szövetségeseinek történetéhez, Budapest, 1873 (Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. 21.), 54–55.		német	homof., számok	T.Ragy.07	feloldva a kiadásban	I. Rákóczi György külkapcsolatai	részleges
C.RakGy. 64-88	1644–1647	I és II. Rákóczi György	Egymás és Rákóczi Zsigmond	Szilágyi Sándor (szerk.), A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése. Budapest, 1875 (MHH 4. Dipl. 24) és Szilády Áron és Szilágyi Sándor (szerk.) MHH 4. Dipl. V.: Török-magyarkori Állam-Okmánytár. III. kötet (Pest, 1870), 298, 304–7, 307–12, 322, 332, 361–2.		magyar			feloldva a kiadásban	II. Rákóczi György külkapcsolatai	részleges
C.BethF01	1645. 02. 26.?	Bethlen Ferenc	?	MTT III/18. 632. p., 1511. sz.		magyar			regeszta	Az Erdélyi Káptalan levéltára Gyulafehérvárott	részleges
C.Szent.01	1646. 12. 14.	Szentpáli István, svéd-országi követ	I. Rákóczi György	MTT III/10. 224–226. p., 5/a. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtvé közli	Okiratok a két Rákóczi György történetéhez	részleges
C.Szent.02	1647. 03. 27.	Szentpáli István, svéd-országi követ	I. Rákóczi György	MTT III/10. 227–228. p., 5/c. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Okiratok a két Rákóczi György történetéhez	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RaZs.01	1648	Rákóczi Zsigmond (?)	?	MTT III/10. 432–433. p., 21. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	teljes(?)
C.Dán.01	1649. 05. 01.	Dániel János	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 445–447. p., 39. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.13	1649. 08. 10.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 654–656. p., 61. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.14	1649. 08. 15.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 656–658. p., 62. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Rag.07	1649. 08. 23.	Medgyesi Pál?
Alba Julia	Rákóczi Zsigmond		MOL E 190, Arch Fam. Rakóczi, 43. doboz, 5 tétel, 680. sz.	magyar	majdnem csak egyenes vonalakból álló jelek, monoalf.-nak tűnik		nincs feltörve	Rákóczi család levelezése	csak három sor a háromoldalas levélben
C.Bist.15	1649. 08. 23.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 660–663. p., 65. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.16	1649. 10. 01.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 671–672. p., 74. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.04	1649. 11. 02.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 229–230. p., 114. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.17	1649. 11. 09.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/10. 675–676. p., 79. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.RakZs.04	1650. 01. 28.	Rákóczi Zsigmond	II. Rákóczi György	MTT III/11. 288–289. p., 102. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Bist.01	1650. 01. 29.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/11. 289–290. p., 103. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Med.04	1650. 02. 18.	Mednyánszky Jónás(?)	Rákóczi Zsigmond	MTT III/11. 291–292. p., 106. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.02	1650. 02. 19.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/11. 292–293. p., 107. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.05	1650. 02. 28.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 232–233. p., 116. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.03	1650. 03. 25.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/11. 298–300. p., 112. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.06	1650. 03. 29.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 236–237. p., 119. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.08	1650. 04. 12.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 241–244. p., 123. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.07	1650. 04. 02.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 237–239. p., 120. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.09	1650. 04. 24.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 244–245. p., 125. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.RakZs.05	1650. 05. 24.	Rákóczi Zsigmond	Klobusiczki András	MTT III/13. 248–249. p., 129. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.RakZs.06	1650. 05. 28.	Rákóczi Zsigmond	Klobusiczki András	MTT III/13. 249–250. p., 130. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Bist.12	1650. 06. 17.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 256–257. p., 137. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.10	1650. 06. 04.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 251–253. p., 132. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Bist.11	1650. 06. 08.	Johann Heinrich Bisterfeld	Rákóczi Zsigmond	MTT III/13. 254–255. p., 134. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Mis.01	1650?	?	?		MOL R 316, Miscellanea, 27. tétel, fol. 4.	?	csak betűk (valószínűleg monoalf.)		nincs feltörve	nem tudni, honnan van (miscellanea)	teljes
C.RakZs.02	1651. 01. 08.	Rákóczi Zsigmond	Klobusiczki András	MTT III/13. 617–618. p., 185. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.RakZs.03	1651. 02. 07.	Rákóczi Zsigmond	Klobusiczki András	MTT III/13. 621–622. p., 190. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Rag.08	1651. 04. 24.	?	Rákóczi Zsigmond		MOL E 190. Arch Fam. Rákóczi, 43. doboz, 5 tétel, 707. sz.	latin	homof.-nak tűnik, csak számok		külön levélen van feltörve	Rákóczi család levelezése	teljes
C.Med.01	1651. 08. 20.	Mednyánszky Jónás	Rákóczi Zsigmond	MTT III. 14. köt. 106–108. p., 251. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond levelezése	részleges
C.Medny.02	1651. 08. 20., Beczkó	Mednyánszky Jónás	Rákóczi Zsigmond	MTT III/14. 106–108. p., 251. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges
C.Medny.03	1651. 11. 24., Biccse(?)	Mednyánszky Jónás	Rákóczi Zsigmond	MTT III/14. 225–227. p., 274. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli, de néhány szám megfejtetlen	Rákóczi Zsigmond herceg levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RakZs.01	1651. 12. 25.,
Kolozsvár	Rákóczi
Zsigmond	Klobusiczki
András	MTT III/14. 230. p.,
278. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	Rákóczi Zsig-
mond herceg
levelezése	részleges
C.Sim.01	1653. 01. 15.	Simonius
János, a szász
universitas
jegyzője	naplójának
olvasója	Szilágyi Sándor (szerk.),
Erdélyi Országgyű-
lési Emlékek 13.
1661–1664, Budapest,
1888 – Pótlék az Erdélyi
Országgyűlési Emlékek
10. és 11. kötetéhez,
427–470. A titkosított
szavak: 444, 451, 469,
471.		német	A msh-k
változatlanok, a
mgh-k mind p
betűk, egyszer
(a), kétszer (e),
háromszor (i) stb.
áthúzva		feloldva a
kiadásban	Erdélyi
országgyűlési
emlékek	részleges
C.Zrin.04	1653. 11. 11.	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi
György	Széchy, 4. köt. 252–262.
p., 3. sz.; Századok 2.
évf. 1868. 9. sz., 633–
648. p. (Thaly Kálmán);
Markó 1939, 307–319.
p., 2. sz.; Markó 1950,
25–35. p., 10. sz.; Zrínyi
1958, 176–192. p., 185.
sz. és 453–458. p.		magyar	homof., latin abc,
1-2 jegyű számok
a betűknek,
háromjegyű a
nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások
megfejtve, vagy
megfejtve és a
számokat is fel-
tüntetve közlik	Zrínyi Miklós
és II. Rákóczi
György levelei	részleges
C.Zrin.01	1654. 02. 21.,
Csáktornya	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi
György	Széchy, 3. köt. 335–336.
p.; Markó 1939,
319–321. p., 3. sz.;
Markó 1950, 35–37.
p., 11. sz.; Zrínyi 1958,
202–204. p., 192. sz. és
466–467. p.		magyar	homof., latin abc,
1-2 jegyű számok
a betűknek,
háromjegyű a
nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások
megfejtve, vagy
megfejtve és a
számokat is fel-
tüntetve közlik	Zrínyi Miklós
és II. Rákóczi
György levelei	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Zrin.02	1654. 04. 25., Csáktornya	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi György	Széchy, 3. köt. 337. p.; Tört. Tár 1890., 204–205. p. (Szilágyi Sándor); Markó 1939, 321–324. p., 4. sz.; Markó 1950, 39–42. p., 14. sz.; Zrínyi 1958, 208–212. p., 198. sz. és 470–471. p.		magyar	homof., latin abc, 1-2 jegyű számok a betűknek, háromjegyű a nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások megfejtve, vagy megfejtve és a számokat is feltüntetve közlik	Zrínyi Miklós és II. Rákóczi György levelei	részleges
C.RaGy.78	1654. 06. 22–07. 04.	Thordaj Ferencz, portai követ	II. Rákóczi György	Szilágyi Sándor (szerk.), Erdélyi Országgyűlési Emlékek 11. 1649–1658, Budapest, 1886 – 24. fejezet: 1649–1657 – Törvények és okiratok, 185–186.		magyar			feloldva a kiadásban	Erdélyi Országgyűlési Emlékek	részleges
C.Rag.09-14	1655 körül	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rakóczi, 43. doboz, 5 tétel, pl 794, 802. 816. 821. 872. 875. sz.	magyar	homof., latin abc, számok (3 szám betűnként), szótagoknak külön jelek, kb. 10 nkl	T.Med.01	a szöveg fölött feloldva	Rákóczi család levelezése	részleges
C.Zrin.03	1655. 02. 11.	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi György	Széchy, 3. köt. 338. p., ill. uo. 4. köt., 262–263. p., 5. sz.; teljes szövege: Tört. Tár 1890., 206–207. p. (Szilágyi Sándor); Markó 1939, 324–325. p., 5. sz.; Markó 1950, 46–47. p., 18. sz.; Zrínyi 1958, 225–226. p., 212. sz. és 477–479. p.		magyar	homof., latin abc, 1-2 jegyű számok a betűknek, háromjegyű a nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások megfejtve, vagy megfejtve és a számokat is feltüntetve közlik	Zrínyi Miklós és II. Rákóczi György levelei	részleges
C.Medny.01	1655. 07. 16., Bécs	Mednyánszky Jónás	Kemény János	MTT II/6. 86–89. p., 48. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Kemény okmánytár	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.RakGy. 06-63	1655–1656	II. Rákóczi György követei	II. Rákóczi György	Szilágyi Sándor (szerk.), II. Rákóczi György diplomáciai összeköttetéseihez, Budapest, 1874 (MHH 4. Diplomataria. 23.:) 204, 270, 271, 272, 473, 483		magyar			feloldva a kiadásban	II. Rákóczi György kapcsolatai	részleges
C.Zrin.06	1656. 10. 30., Csáktornya	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi György	Széchy, 4. köt. 267–268. p., 9. sz.; Markó 1939, 327–328. p., 7. sz.; Markó 1950, 57–58. p., 24. sz.; Zrínyi 1958, 247–248. p., 232. sz. és 493. p.		magyar	homof., latin abc, 1-2 jegyű számok a betűknek, háromjegyű a nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások megfejtve, vagy megfejtve és a számokat is feltüntetve közlik	Zrínyi Miklós és II. Rákóczi György levelei	részleges
C.Zrin.05	1657. 01. 24., Csáktornya	Zrínyi Miklós	II. Rákóczi György	Széchy, 4. köt. 268–269. p., 10. sz.; Századok 2. évf. 1868. 6. sz. 447–448. p. (Thaly Kálmán); Markó 1939, 328–329. p., 8. sz.; Markó 1950, 58–59. p., 25. sz.; Zrínyi 1958, 249–250. p., 234. sz. és 494. p.		magyar	homof., latin abc, 1-2 jegyű számok a betűknek, háromjegyű a nkl-nak	T.Zrin.01	A kiadások megfejtve, vagy megfejtve és a számokat is feltüntetve közlik	Zrínyi Miklós és II. Rákóczi György levelei	részleges
C.Rag.15	1657. 07. 17.	Barcsay Ákos?	Lorántffy Zsuzsanna		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 43. doboz, 5 tétel, 862. sz.	magyar	számok, homof.-nak tűnik		megfejtetlen	Rákóczi család levelezése	részleges
C.Bar.01	1657. 12. 23–1658. 01. 01	Barcsay Ákos	Kemény János	Szilágyi Sándor (szerk.), Erdélyi Országgyűlési Emlékek 11. 1649–1658 (Budapest, 1886) – 24. fejezet: 1649–1657 – Törvények és okiratok, 330–334.		magyar			feloldva a kiadásban	Erdélyi országgyűlési emlékek	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rag.16	1658 körül	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 44. doboz, 5 tétel, pl. 886.	magyar	homof., latin abc, számok (3 szám betűnként), szótagoknak külön jelek, kb. 10 nkl.	T.Med.01	megfejtetlen	Rákóczi család levelezése	részleges
C.RakGy.04	1658. 02. 07.	II. Rákóczi György	Kemény János	MTT II/10. 286–287. p.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Kemény család levéltára, II. Rákóczi György kora	részleges
C.Thú.01	1658. 05. 17.	Thúry Mihály	Teleki Mihály	Teleki I. 190–191. p., 163. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Köv.01	1658. 06. 31.	Kövér Gábor	II. Rákóczi György	Szilágyi Sándor (szerk.), Erdélyi Országgyűlési Emlékek 11. 1649–1658, Budapest, 1886 – 25. fejezet: 1657–1658 – Törvények és okiratok, 406–408.		magyar			feloldva a kiadásban	Erdélyi Országgyűlési Emlékek	részleges
C.Bor.01	1658. 07. 06.	Bornemissza Kata	Teleki Mihály	Teleki I. 220–221. p., 191. sz.		magyar			megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thú.02	1658. 08. 22.	Thúry Mihály	Teleki Mihály	Teleki I. 250–252. p., 219. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rag.17-26	1658–1659	Mednyánszky Jónás	II. Rákóczi György		MOL E 190, Arch Fam. Rákóczi, 44. doboz, 5 tétel, pl. 891–893, 897–8, 901, 904, 909, 924, 926.	magyar	monoalf., latin abc, graf. jelek amelyek közt betűk és számok is vannak és 7 nkl	T.Med.05	megfejtetlen	Rákóczi család levelezése	részleges
C.Bor.02	1659 körül	Bornemissza Kata	Teleki Mihály	Teleki I. 402–403. p., 354. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	majdnem teljes
C.Dalm.01	1659. 01. 16.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki I. 320–321. p., 284. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.03	1659. 02. 27.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki I. 350–352. p., 310. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Dalm.02	1659. 02. 03.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 336–337. p., 298. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Nad.03	1659. 03. 23.	Nádasdy Ferenc	II. Rákóczi György	Szilágyi Sándor, II. Rákóczi György fejedelem összeköttetése Nádasdy Ferenczel, Századok 7 (1874), 441–476, 473–474. p., 25. sz.		magyar				II. Rákóczi György és Nádasdy Ferenc levelezése	részleges
C.Dalm.04	1659. 03. 24.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 372–374. p., 331. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.05	1659. 04. 10.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 386. p., 340. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thú.03	1659. 04. 02.	Thúry Mihály	Teleki Mihály	Teleki 1. 378–379. p., 335. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rhéd.02	1659. 04. 08.	Rhédey Ferenc	Teleki Mihály	Teleki 1. 384–385. p., 339. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.06	1659. 05. 01.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 395–396. p., 346. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Nad.02	1659. 06. 12.	Nádasdy Ferenc	II. Rákóczi György	Szilágyi Sándor, II. Rákóczi György fejedelem összeköttetése Nádasdy Ferenczel, Századok 7 (1874), 441–476, 474–475. p., 26. sz.		magyar				II. Rákóczi György és Nádasdy Ferenc levelezése	részleges
C.Dalm.07	1659. 12. 28.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 474–475. p., 410. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.08	1660. 02. 18.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 496–498. p., 426. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.09	1660. 02. 24.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 500–502. p., 428. sz.		magyar			A szövegkiadás nagyrészt megfejtve, részben megfejtetlen közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Dalm.10	1660. 03. 30.	Dalmády István	Teleki Mihály	Teleki 1. 507–508. p., 433. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tel.101	1660–1690 közt	?	?		MOL P 1238 Teleki Mihály Gyűjtemény. Vegyes Iratok. Titkosírás kulcsok	magyar	számok, némelyik felett a részleges megfejtés		számok felett a megoldás, de a megfejtő nem tudta teljesen feloldani	Teleki család Marosvásárhelyi Levéltára	majdnem teljesen titkosított levél (részlet) kivéve a kegyelmelek, hanem stb.
C.Est.01	1660–1710?	Esterházy Pál nádor	?		MOL P 125 No. 11967	?	10 és 50 közti számok	valószínűleg ua. mint C.Est.01-03	nincsen feloldva	Esterházy Pál nádor levelei	teljes, 10 oldal hosszan
C.Est.02	1660–1710?	Esterházy Pál nádor	?		MOL P 125 No. 11968	?	10 és 50 közti számok	valószínűleg ua. mint C.Est.01-03	nincsen feloldva	Esterházy Pál nádor levelei	teljes, 15 oldal hosszan
C.Est.03	1660–1710?	Esterházy Pál nádor	?		MOL P 125 No. 11969	?	10 és 50 közti számok	valószínűleg ua. mint C.Est.01-03	nincsen feloldva	Esterházy Pál nádor levelei	teljes, 8 oldal hosszan
C.Wit.01	1662	Vitnyédi István	Mednyanszky Jónás (vagy Nádasdy Ferenc?)		HHStA,Ung. Akt. Spec Fasc 310 Conv A fol. 17.	magyar	monoalf., számok: A: 31, E: 8	a megfejtés alapján lehet rekonstruálni	számok fölé írva	Wesselényi-szervezkedés?	teljes
C.Ében.01	1662. 03. 18.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 270. p., 198. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.KemS.01	1662. 03. 02.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 262. p., 192. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.04	1662. 03. 23.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 270. p., 199. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	Majdnem teljes
C.Ében.02	1662. 03. 25.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 271. p., 200. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.Ében.03	1662. 03. 30.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 273–274. p., 203. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.KemS.03	1662. 03. 31.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 274–277. p., 204. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ében04	1662. 03. 31.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 277–278. p., 205. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.KemS.02	1662. 03. 09.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 266–268. p., 196. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében05	1662. 04. 13.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 281. p., 207. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.KemS.04	1662. 04. 14.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 282. p., 208. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.KemS.05	1662. 04. 25.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 282–283. p., 209. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.Tel.69	1662. 04. 27.	Teleki Mihály	Ébeni István	Teleki 2. 283. p., 210. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.Ében06	1662. 04. 28.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 284–285. p., 212. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.05	1662. 04. 29.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 286–287. p., 214. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.Ében08	1662. 05. 16.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 291–292. p., 219. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.70	1662. 05. 23.	Teleki Mihály	Veér Judit	Teleki 2. 293–294. p., 220. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.VeérJ.01	1662. 05. 30.	Veér Judit	Teleki Mihály	Teleki 2. 294–295. p., 223. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében07	1662. 05. 08.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 288–289. p., 216. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.72	1662. 06. 12.	Teleki Mihály	Veér Judit	Teleki 2. 305–306. p., 230. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.73	1662. 06. 15.	Teleki Mihály	Veér Judit	Teleki 2. 306–308. p., 231. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.06	1662. 06. 17.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 309–311. p., 233. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.71	1662. 06. 04.	Teleki Mihály	Veér Judit	Teleki 2. 300–301. p., 226. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.VeérJ.02	1662. 06. 06.	Veér Judit	Teleki Mihály	Teleki 2. 304–305. p., 229. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.07	1662. 07. 12.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 323–324. p., 244. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.KemS.06	1662. 07. 24.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 325. p., 246. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.74	1662. 07. 29.	Teleki Mihály	Kemény Simon	Teleki 2. 326–327. p., 247. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.KemS.07	1662. 07. 30.	Kemény Simon	Teleki Mihály	Teleki 2. 328–330. p., 248. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.10	1662. 08. 11.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 337–338. p., 254. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.11	1662. 08. 21.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 338–339. p., 255. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.09	1662. 08. 24.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 340–342. p., 257. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.09	1662. 08. 05.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 334–335. p., 251. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.08	1662. 08. 07.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 335–336. p., 253. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.10	1662. 09. 10.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 349–350. p., 261. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.12	1662. 09. 16.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 352–353. p., 263. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.11	1662. 09. 29.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 355–356. p., 265. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.13	1662. 10. 31.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 373. p., 276. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.16	1662. 11. 10.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 381–382. p., 283. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.14	1662. 11. 02.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 374–375. p., 277. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ében.17	1662. 11. 27.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 383–384. p., 285. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.15	1662. 11. 04.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 376–377. p., 279. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.12	1662. 11. 07.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 379–381. p., 282. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.19	1662. 12. 15.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 395–396. p., 292. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.20	1662. 12. 16.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 396–397. p., 293. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.13	1662. 12. 16.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 392–395. p., 291. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.14	1662. 12. 19.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 398–399. p., 295. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.21	1662. 12. 23.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 399–400. p., 296. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.18	1662. 12. 06.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 384–385. p., 186.[sic] sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.15	1663. 01. 02.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 412–415. p., 304. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.23	1663. 01. 18.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 418–419. p., 307. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.22	1663. 01. 07.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 417–418. p., 306. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ében.24	1663. 02. 01.	Ébeni István	Teleki Mihály	Teleki 2. 436–437. p., 320. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Vitn.03	1663. 04. 25.	Vitnyédi István	Radics András	MTT II/4. 65. p., 286. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Vitnyédi István levelei	teljes
C.Vitn.02	1663. 04. 25.	Vitnyédi István	Farkas László	MTT II/4. 63–64. p., 284. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Vitnyédi István levelei	teljes
C.Vitn.01	1663. 04. 25.	Vitnyédi István	Keczer András	MTT II/4. 64. p., 285. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Vitnyédi István levelei	teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Bán.16	1663. 05. 21.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 508–509. p., 359. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.75	1663. 06.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 522–527. p., 365. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.18	1663. 06. 13.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 515–522. p., 364. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Hay.01	1663. 06. 25.	de la Haye	I. Rákóczi György	Szilády Áron és Szilágyi Sándor (szerk.), MHH 4. Diplomataria. V.: Török-magyarokori Állam-Okmánytár. III. kötet (Pest, 1870), 217–219.		latin			feloldva a kiadásban		részleges
C.Bán.17	1663. 06. 05.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 509–512. p., 360. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.76	1663. 07. 01.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 547–550. p., 379. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.20	1663. 07. 22.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 564–566. p., 390. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.77	1663. 07. 30.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 566–568. p., 391. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.19	1663. 07. 04.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 2. 552–554. p., 382. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.78	1663. 08. 02.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 569–572. p., 392. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.80	1663. 08. 26.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 586–589. p., 400. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.79	1663. 08. 09.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 578–579. p., 394. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.81	1663. 09. 24.	Teleki Mihály	Kászoni Márton	Teleki 2. 614–616. p., 417. sz.		magyar			megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Nad.01	1663. 10. 10.	Wesselényi Ferenc nádor	Nádasdy Ferenc?		HHStA, Ung. Akt. Spec Fasc 310 Conv A fol. 32–35.	magyar	?		megfejtetlen	Wesselényi-szervezkedés	majdnem teljes
C.Tel.82	1663. 11. 18.	Teleki Mihály	Bánffy Dénes	Teleki 2. 641–642. p., 440. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bán.01	1664. 09. 09.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 3. 234–235. p., 186. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Wes.03	1664–1668	?	?		ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 35–37.	?	csak számok		megfejtetlen	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668 . 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél	teljes, 6 A4-es oldalnyi szám
C.Wes.05	1664–1668	?	?		ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 62.	?	csak számok		megfejtetlen, teljes titkosítás	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668 . 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél	teljes
C.Wes.06	1664–1668	?	?		ÖStA HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten VII. Varia (Pressburger Kommission etc.) Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668, fol. 63.	?	csak számok		megfejtetlen	Ung Act. Spec. Fasc. 327. Konv. D. Chiffres 1664–1668 . 22 db kulcs és kb. 5 titkosírt levél	teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Wes.04	1664–1668	?	?		ÖStA HHStA
Ung. Akt. Spec.
Verschwörerakten
VII. Varia
(Pressburger
Kommission etc.)
Fasc. 327. Konv. D.
Chiffres 1664–1668,
fol. 40–41	magyar	számok felett
feloldva		feloldva	Ung Act.
Spec. Fasc.
327. Konv.
D. Chiffres
1664–1668 .
22 db kulcs és
kb. 5 titkosírt
levél	teljes
C.Wes.02	1664–1670	Wesselényi
Ferenc	?	Héder Mihály, Láng
Benedek, Lévai Sza-
bolcs, Filológiai okok
egy monoalfabetikus
titkosírásféjtő szoftver
mellett, Magyar Könyv-
szemle, 129 (2013/4),
511–519.	MOL E 199. 8. cs., 1.
pallium	magyar	monoalf., számok ?		Héder–Láng–
Lévai által
megfejtve	Wesselényi
Ferenc rejtjeles
fogalmazvá-
nyai (2 db)	teljes
C.Wes.01	1664–1670	Wesselényi
Ferenc	?		MOL E 199. 8. cs., 1.
pallium	latin	monoalf., talán E: ?
20, R: 8, de még
megfejtésre vár			Wesselényi
Ferenc rejtjeles
fogalmazvá-
nyai (2 db)	majdnem
teljes
C.Bán.02	1665. 01. 11.	Bánffy Dénes	Teleki
Mihály	Teleki 3. 382–383. p.,
284. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki Mihály
levelezése	részleges
C.Cze.01	1665. 07. 28.	Czermeni
(Cserményi)
Mihály	Apafi Mihály	Szilády Áron és
Szilágyi Sándor
(szerk.), Monumenta
Hungariae Historica
4. Diplomataria. VI.,
Török-magyarokori
Állam-Okmánytár.
IV. kötet (Pest, 1870),
233–234.		magyar			feloldva a
kiadásban		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Cze.02	1665. 12. 26.	Czermeni (Cserményi) Mihály	Apafi Mihály	Szilády Áron és Szilágyi Sándor (szerk.), Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. VI., Török-magyarkori Állam-Okmánytár. IV. kötet (Pest, 1870), 294–95.		magyar			feloldva a kiadásban		részleges
C.BethM.02	1666. 07. 27.	Bethlen Miklós	Apafi Mihály	Jankovics József, ed., Bethlen Miklós levelei I–II, Budapest, Akadémiai, 1987, vol. 1. 145–147, 27. sz.	MOL P. 659. 31. cs. 753.	magyar	titkosírással készült levél fogalmazványa		feloldva a kiadásban	Bethlen Miklós levelezése	részleges
C.BethM.01	1666. 07. 27.	Bethlen Miklós	Teleki Mihály	Jankovics József, ed., Bethlen Miklós levelei I–II, Budapest, Akadémiai, 1987, vol. 1. 143–145, 26. sz.	MOL P. 659. 14. cs. 329.	magyar	titkosírással készült levél fogalmazványa		feloldva a kiadásban	Bethlen Miklós levelezése	részleges
C.Tel.68	1666. 07. 06.	Teleki Mihály	Széchy Mária	Teleki 3. 582–583. p., 432. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.BethM.03	1666. 08. 13.	Bethlen Miklós	Gyulafi László	Jankovics József, ed., Bethlen Miklós levelei I–II, Budapest, Akadémiai, 1987, vol. 1. 185–186, 70. sz.	MOL P. 659. 29. cs. 740.	magyar	homof., számok		feloldatlan	Bethlen Miklós levelezése	részleges, csak a postscriptum
C.Bán.03	1666. 10. 18.	Bánffy Dénes	Teleki Mihály	Teleki 3. 614–618. p., 460. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Ken.01	1669. 02. 02.	Kende Gábor	Teleki Mihály	Teleki 4. 422–426. p., 309. sz.		magyar			megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Apaf.03	1669. 05. 20.	I. Apafi Mihály	Teleki Mihály	Teleki 4. 482–483. p., 355. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Zrp.01	1669. 10. 04.	Andreas Gembicki
[comes in Zabiszyn capitenus Tyggenoffensis]
Krakkó	Zrínyi Péter gróf		HHStA Ung. Akt. Spec. Verschwörerakten III. Zrínyische Akten Fasc. 296. Konv. B 1668–1669, fol. 75–83.	latin	monoalf., számok, 14 nkl (számok és jelek), nincs nullitas	T.Zrp.01	mellékelve a kulcs	Ung. Akt. Specialia Verschwörerakten III. Zrínyische Akten : A Wesselényi szervezkedés iratai közt	csak egy-két sor a kétoldalas levélben
C.Stras.01	1670. 04. 04.	Strasoldo (szatmári német várparancsnok)	Teleki Mihály	Teleki 5. 136–137. p., 84. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Kecz.01	1672. 08. 30.	Keczer Menyhért	Teleki Mihály	Teleki 6. 262–263. p., 181. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.VeérM.01	1672. 10. 13.	Veér Mihály	Teleki Mihály	Teleki 6. 355–356. p., 240. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.VeérM.02	1672. 10. 16.	Veér Mihály	Teleki Mihály	Teleki 6. 372–373. p., 250. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.VeérM.03	1672. 11. 02.	Veér Mihály	Teleki Mihály	Teleki 6. 388–389. p., 259. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.67	1674. 10. 18.	Teleki Mihály	bujdosók	Teleki 6. 639–643. p., 445. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Forb.01	1675. 06. 04.	Forbin-Janson	Teleki Mihály	Teleki 7. 41–42. p., 30. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.ForbJan.01	1675. 06. 04.	Toussaint de Forbin-Janson	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 513–514. p., 4. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Forb.02	1675. 07. 21.	Forbin-Janson	Teleki Mihály	Teleki 7. 47–48. p., 36. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.ForbJan.02	1675. 07. 21.	Toussaint de Forbin-Janson	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 515–516. p., 6. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Tel.41	1675. 07. 04.	Teleki Mihály	Forbin-Janson	Teleki 7. 43–44. p., 33. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.42	1675. 08. 28.	Teleki Mihály	Forbin-Janson	Teleki 7. 50–51. p., 40. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.ForbJan.03	1675. 09. 20.	Toussaint de Forbin-Janson	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 516. p., 7. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Forb.03	1675. 09. 20.	Forbin-Janson	Teleki Mihály	Teleki 7. 60–61. p., 50. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.ForbJan.04	1675. 11. 23.	Toussaint de Forbin-Janson	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 517. p., 8. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Forb.04	1675. 11. 23.	Forbin-Janson	Teleki Mihály	Teleki 7. 90–91. p., 73. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.43	1675. 11. 06.	Teleki Mihály	Forbin-Janson	Teleki 7. 80–81. p., 65. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.44	1676. 10. 03.	Teleki Mihály	Béthune márkí	Teleki 7. 294–295. p., 214. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.45	1676. 12. 07.	Teleki Mihály	Wesselényi Pál	Teleki 7. 323–327. p., 236. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.46	1677. 01. 28.	Teleki Mihály	Béthune márkí	Teleki 7. 330–332. p., 240. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Abs.01	1677. 04.	Absolon Dániel	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 436–438. p., 1. sz.		magyar	gyenge homof., számok, latin abc, 20 nkl	T.Abs.01: l. 438. p. 1. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.Thököl.01	1677. 04. 02.	Thököly Imre	XIV. Lajos	MTT III/9. 480. p., 8. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Thököly Imre és a francia diplomácia	részleges
C.Tel.49	1677. 04. 21.	Teleki Mihály	Arnold de Pomponne	Teleki 7. 352–353. p., 259. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.48.	1677. 04. 21.	Teleki Mihály	XIV. Lajos	Teleki 7. 351–352. p., 258. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.47	1677. 04. 21.	Teleki Mihály	Sobieski János	Teleki 7. 350. p., 257. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.50	1677. 04. 21.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 7. 353–354. p., 260. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.11	1677. 06. 01.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 7. 368–370. p., 270. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02 valószínűleg	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.12	1677. 06. 15.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 7. 371–373. p., 272. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02 valószínűleg	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.51	1677. 07. 11.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 7. 382–383. p., 279. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.53	1677. 08. 16.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 7. 435. p., 309. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.54	1677. 08. 20.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 7. 444–445. p., 313. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.13	1677. 08. 26.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 7. 450–452. p., 317. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02 valószínűleg	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.14	1677. 08. 05.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 7. 466–469. p., 327. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02 valószínűleg	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tel.52	1677. 08. 08.	Teleki Mihály	Béthune márkí	Teleki 7. 417–418. p., 301. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.55	1677. 09. 11.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 484–485. p., 335. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.56	1677. 09. 12.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 486. p., 337. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.57	1677. 09. 17.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 491–492. p., 341. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bet.03	1677. 09. 02.	Béthune márkí	Teleki Mihály	Teleki 7. 462–464. p., 324. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.58	1677. 09. 21.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 495–496. p., 344. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.59	1677. 09. 23.	Teleki Mihály	Thököly Imre	Teleki 7. 503–504. p., 350. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.60	1677. 09. 24.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 508. p., 352. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.61	1677. 09. 27.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 517–519. p., 359. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.62	1677. 10. 10.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 551–553. p., 384. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.63	1677. 10. 16.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 559. p., 389. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.64	1677. 10. 26.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 559–560. p., 390. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Forval.01	1677. 10. 05.	Lanfranc(?) de Forval	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 526–527. p., 14. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Tel.66	1677. 11. 12.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 577–579. p., 400. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.65	1677. 11. 04.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 7. 561–562. p., 391. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Wes.09	1677. 12. 10.	Wesselényi Pál	Teleki Mihály	Teleki 7. 614–616. p., 428. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.20	1678	Absolon Dániel	Teleki Mihály	MTT III/6. 24–26. p., 16. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Tel.04	1678 01.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 9–10. p., 9. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.	?	megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.17	1678 01.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 43–45. p., 43. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Apaf.01	1678. 01. 13.	I. Apafi Mihály	Teleki Mihály	Teleki 8. 13–15. p., 15. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.03	1678. 01. 02.	Teleki Mihály	Nemes János	Teleki 8. 4–5. p., 4. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.08	1678. 01.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 20–21. p., 21. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.05	1678. 01. 11.	Teleki Mihály	Haller János	Teleki 8. 10–11. p., 10. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.	?	megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.06	1678. 01. 12.	Teleki Mihály	Wesselényi Pál	Teleki 8. 11. p., 11. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.07	1678. 01. 15.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 19–20. p., 20. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.09	1678. 01. 17.	Teleki Mihály	Ismeretlen	Teleki 8. 22. p., 23. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.10	1678. 01. 18.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 22–26. p., 24. sz.		magyar	részben feloldva, részben számok		részben feloldva, részben megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.11	1678. 01. 18.	Teleki Mihály	I. Apafi Mihály	Teleki 8. 27. p., 25. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.12	1678. 01. 19.	Teleki Mihály	Szepesi Pál	Teleki 8. 30–32. p., 30. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tel.13	1678. 01. 21.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 34–36. p., 33. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.14	1678. 01. 23.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 37–39. p., 36. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.15	1678. 01. 23.	Teleki Mihály	Rhédey Ferenc	Teleki 8. 40. p., 38. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Pat.01	1678. 01. 23.	Pataki Mihály	Nemes János	Teleki 8. 39–40. p., 37. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.16	1678. 01. 24.	Teleki Mihály	Szalai Pál	Teleki 8. 42. p., 41. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.18	1678. 01. 28.	Teleki Mihály	Bessenyei Mihály	Teleki 8. 45. p., 44. sz.		magyar	részben feloldva
részben számok		részben megfejtve
részben megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.19	1678. 01. 31.	Teleki Mihály	Nalácz István	Teleki 8. 51–52. p., 50. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.NemJ.01	1678. 01. 08.	Nemes János	Teleki Mihály	Teleki 8. 8–9. p., 8. sz.		magyar		?	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Kobb.01	1678. 02. 22.	Kobb Farkas Frigyes	Teleki Mihály	Teleki 8. 81–83. p., 71. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.21	1678. 02. 25.	Teleki Mihály	Rhédey Ferenc	Teleki 8. 88. p., 79. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.20	1678. 02. 06.	Teleki Mihály	Wesselényi Pál	Teleki 8. 65–66. p., 59. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.01	1678. 02. 09.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 68–69. p., 63. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.23	1678. 03. 10.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 8. 98–99. p., 91. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.24	1678. 03. 15.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 8. 109. p., 100. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rever.01	1678. 03. 17.	Reverend	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 533. p., 21. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Rev.01	1678. 03. 17.	Dominique Reverend	Teleki Mihály	Teleki 8. 111–112. p., 103. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Nemj.02	1678. 03. 20.	Nemes János	Teleki Mihály	Teleki 8. 114–115. p., 106. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rever.02	1678. 03. 22.	Reverend	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 533–534 p., 22. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Thök.02	1678. 03. 22.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 118–120. p., 109. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rev.02	1678. 03. 22.	Dominique Reverend	Teleki Mihály	Teleki 8. 120. p., 110. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rever.03	1678. 03. 25.	Reverend	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 534 p., 23. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Rev.03	1678. 03. 25.	Dominique Reverend	Teleki Mihály	Teleki 8. 121. p., 112. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.03	1678. 03. 27.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 121–123. p., 113. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rev.04	1678. 03. 29.	Dominique Reverend	Teleki Mihály	Teleki 8. 124. p., 114. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rever.04	1678. 03. 29.	Reverend	Teleki Mihály(?)	MTT III/13. 534–535. p., 24. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	részleges
C.Tel.22	1678. 03. 04.	Teleki Mihály	Rhédey Ferenc	Teleki 8. 96. p., 87. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.02	1678. 04. 08.	Absolon Dániel	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 439–440. p., 3. sz.		latin	gyenge homof. számok, latin abc, 20 nkl	T.Abs.01: l. 438. p. 1. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.For.01	1678. 04. 14.	Louis Forval	Teleki Mihály	Teleki 8. 159–160. p., 138. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rad.01	1678. 04. 20.	Radics András	Teleki Mihály	Teleki 8. 169–171. p., 146. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.05	1678. 04. 26.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 173–175. p., 150. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bes.02	1678. 04. 26.	Bessenyei Mihály	Teleki Mihály	Teleki 8. 175–176. p., 151. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.05	1678. 04. 28.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 179–186. p., 154. sz. ugyanez: MTT III/6. 6–13. p., 8. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.06	1678. 04. 29.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 188–191. p., 157. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bes.01	1678. 04. 06.	Bessenyei Mihály	Teleki Mihály	Teleki 8. 135–140. p., 123. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli, de részben megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Anon.01	1678. 04. 07.	Névtelen (talán Révérend)	Teleki Mihály	MTT III. 22. köt. 438–439. p., 2. sz.		latin	monoalf., számok, latin abc, 6 nkl	T.Rev.01; l. 439. p. 1. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Abs.15	1678. 04. 07.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	MTT III/6. 5. p., 7. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.NemB.01	1678. 04. 07.	Nemessányi Bálint	Teleki Mihály	Teleki 8. 141. p., 125. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.04	1678. 04. 08.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 143–144. p., 127. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.08	1678. 05. 16.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 195–198. p., 162. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.25	1678. 05. 30.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 8. 202–206. p., 168. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thököl.02	1678. 05. 31.	Thököly Imre	XIV. Lajos(?)	MTT III/9. 488. p., 15. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Thököly Imre és a francia diplomácia	részleges
C.Tel.26	1678. 05. 31.	Teleki Mihály	Béthune márkai	Teleki 8. 207–208. p., 170. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.07	1678. 05. 07.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 193. p., 159. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.01	1678. 05. 07.	Teleki Mihály	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 440–441. p., 4. sz.		magyar	szótagok, számok, csak a nkl-ok vannak megadva	T.Tel.14; Kulcsát l. 441. p. 2. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.Abs.16	1678. 05. 08.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 13–14. p., 9. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Bet.01	1678. 06.	Béthune márkai	Teleki Mihály	Teleki 8. 209. p., 171. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.09	1678. 06. 01.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 209–211. p., 172. sz.		magyar, latin	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Abs.10	1678. 06. 11.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	Teleki 8. 215–216. p., 177. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.27	1678. 07. 14.	Teleki Mihály	I. Apafi Mihály	Teleki 8. 223–224. p., 188. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Apaf.02	1678. 07. 20.	I. Apafi Mihály	Teleki Mihály	Teleki 8. 225–226. p., 192. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.28	1678. 08. 21.	Teleki Mihály	I. Apafi Mihály	Teleki 8. 240–241. p., 212. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	teljes
C.Tel.29	1678. 09. (?)	Teleki Mihály	I. Apafi Mihály	Teleki 8. 277. p., 255. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bal.05	1678. 09. 01.	Baló László	Teleki Mihály	Teleki 8. 247–48. p., 220. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Con.02	1678. 09. 13.	Consilarii	Teleki Mihály	Teleki 8. 265–266. p., 238. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.17	1678. 09. 22.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 14–16. p., 10. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.18	1678. 09. 28.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 16–18. p., 11. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Tha.01	1678. 09. 29.	D. Reverend	Alba Julia		OSZK Fol. Hung. 1389/ 1: 18.	francia	számok, némelyik felett vonás, két és háromjegyűek, 32, 131, 31vonás, 162, 32, 45, 73v – ez egy szó		megfejtetlen	Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye, eredeti kéziratok és másolatok, 1389/1: eredeti okmányok, 17. sz vége	egy fél sor majd egy bekezdés, a három bekezdésből. A levél egyharmada
C.Con.01	1678. 09. 04.	Consilarii	Teleki Mihály	Teleki 8. 249. p., 222. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tel.32	1678. 10. (?)	Teleki Mihály	váradai pasa	Teleki 8. 312. p., 289. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.30	1678. 10. 10.	Teleki Mihály	Rhédey Ferenc	Teleki 8. 290–292. p., 266. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		megfejtetlen	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.06	1678. 10. 14.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 294–295. p., 269. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.07	1678. 10. 20.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 298–299. p., 276. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Rhéd.01	1678. 10. 23.	Rhédey Ferenc	Teleki Mihály	Teleki 8. 306–307. p., 283. sz.		magyar	számok, valószínűleg homof.		a szövegkiadás részben megfejtve, részben megfejtetlenül közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.03	1678. 10. 27.	Absolon Dániel	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 441–442. p., 5. sz.		magyar	gyenge homof. számok, latin abc, 20 nkl	T.Abs.01: l. 438. p. 1. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.Tel.31	1678. 10. 28.	Teleki Mihály	Hegyesi, Zöldi	Teleki 8. 309–310. p., 286. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Wes.07	1678. 10. 29.	Wesselényi Pál	Teleki Mihály	Teleki 8. 310–312. p., 288. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Wes.08	1678. 11. 14.	Wesselényi Pál	Teleki Mihály	Teleki 8. 331–333. p., 307. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.NemB.02	1678. 11. 17.	Nemessányi Bálint	Teleki Mihály	Teleki 8. 337–338. p., 310. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Bet.02	1678. 11. 18.	Béthune márk	Teleki Mihály	Teleki 8. 338–339. p., 311. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Buj.01	1678. 11. 26.	bujdosók	Teleki Mihály	Teleki 8. 343–347. p., 316. sz., valamint: Hadtörténelmi Közlemények, 1893, 6. sz. 473–478. p., 9. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Tel.33	1678. 11. 05.	Teleki Mihály	Rhédey Ferenc	Teleki 8. 320–321. p., 298. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.19	1678. 12. 25.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 21–23. p., 14. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.04	1678. 12. 25.	Absolon Dániel	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 443–446. p., 7. sz.		magyar	gyenge homof., számok, latin abc, 20 nkl	T.Abs.01: l. 438. p. 1. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.Tel.34	1678. 12. 03.	Teleki Mihály	váradi pasa	Teleki 8. 353. p., 324. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.35	1678. 12. 03.	Teleki Mihály	végváriak	Teleki 8. 355. p., 327. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.02	1678. 12. 03.	Teleki Mihály	Nemessányi Bálint	MTT III. 22. köt. 442–443. p., 6. sz.		magyar	szótagok, számok, csak a nkl-ok vannak megadva	T.Tel.14; Kulcsát l. 441. p. 2. jegyz.	a szövegkiadás megfejtve közli	Nemessányi Bálint iratai közül kerültek Eperjesre	részleges
C.Alii.01	1678. 12. 31.	Keczer Menyhért, Sulyok János, Monaki István	Teleki Mihály	Teleki 8. 379–380. p., 354. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Buj.02	1679. 04. 15.	bujdosók	Teleki Mihály	Teleki 8. 428–429. p., 408. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.36	1679. 04. 19.	Teleki Mihály	Béthune márk	Teleki 8. 429–430. p., 409. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.21	1679. 04. 02.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 26. p., 17. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Fai.01	1679. 04. 27.	Faigel Péter	Teleki Mihály	Teleki 8. 433–435. p., 413. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Abs.22	1679. 06. 12.	Absolon Dániel	Teleki Mihály	MTT III/6. 26–28. p., 18. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Tel.37	1679. 06. 27.	Teleki Mihály	Absolon Dániel	Teleki 8. 448–449. p., 428. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.08	1679. 08. 21.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 498–499. p., 486. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.09	1679. 08. 29.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 506–507. p., 494. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.23	1679. 09. 01. és 10.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 32–34. p., 21. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Tel.38	1679. 09. 18.	Teleki Mihály	Béthune márki	Teleki 8. 521. p., 511. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.10	1679. 09. 21.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 524–526. p., 515. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Thök.11	1679. 09. 27.	Thököly Imre	Teleki Mihály	Teleki 8. 528–530. p., 518. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.24	1679. 10. 02.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 35–36. p., 22. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Tel.39	1679. 10. 31.	Teleki Mihály	Béthune márki	Teleki 8. 548–549. p., 529. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Tel.40	1679. 11. 28.	Teleki Mihály	Béthune márki	Teleki 8. 551–553. p., 532. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály levelezése	részleges
C.Abs.26	1680	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 41–43. p., 28. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.25	1680. 02. 08.	Absolon Dániel	Teleki Mihály(?)	MTT III/6. 39–41. p., 26. sz.		magyar	homof., számok, magyar abc, szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki család marosvásárhelyi levéltára	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Th.02	1680. 07. 31.	Thököly Imre	?		OSZK Fol. Hung.
1389/ 1: 25–28.	magyar	számok, homof.,
A: 20 I: 10, 50		számok felé irt
megfejtés	Thaly Kálmán
kuruckori
okmánygyűjteménye, eredeti
kéziratok és másolatok,
1389/1: eredeti
okmányok, 17.
sz vége	másfél
A4-es oldal
a 8 oldalas
levélben +
1-1 szó
C.Abs.27	1680. 09. 20.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 43–45. p.,
29. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.29	1680. 11. 13.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 50–51. p.,
32. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.30	1680. 11. 18.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 52–53. p.,
33. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.28	1680. 11. 09.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 46–50. p.,
31. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.31	1680. 12. 15.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 53–58. p.,
34. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges
C.Abs.32	1680. 12. 18.	Absolon
Dániel	Teleki
Mihály(?)	MTT III/6. 58–59. p.,
35. sz.		magyar	homof., számok,
magyar abc,
szótagok 40 nkl.	T.Abs.02	a szövegkiadás
megfejtve közli	Teleki család
marosvásárhelyi levéltára	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Th.03	1681. 08.	?	Méltóságos Úr ?		OSZK Fol. Hung. 1389/ 1: 37–38.	magyar	számok, két és háromjegyűek, homof., a kétjegyűek betűk, a háromjegyűek nkl-ok, A: 22, 23, 24, E: 54, 56, nkl: 123 : Fejedelem		számok felé írt megfejtés	Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye, eredeti kéziratok és másolatok, 1389/1: eredeti okmányok, 17. sz vége	néhány sor a 4 db A4-es oldalú levélbe
C.Th.04	1682. 07.	Galambos Ferenc	Méltóságos Fejedelem (Thököly)		OSZK Fol. Hung. 1389/ 1: 86.	magyar	kétjegyű számok, homof., nincs nkl, A: 7, 8, E: 9, 10.		számok fölé írva	Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye, eredeti kéziratok és másolatok, 1389/1: eredeti okmányok, 17. sz vége	A levél végén három sor, „máris félannyi víz nincs a kutába mint vót.”
C.Sza.01	1682–1711	Szaniszló Zsigmond	A naplóolvasó: saját maga és az utókor	Torma Károly, Történelmi Tár, 1889 (12). 230–269, 503–522, 708–727, (13), 1890. 77–101, 307–327, 493–510, 757–770, (14), 1891. 267–295.	elveszett?	magyar, néha rövidebb latin betétekkel	primitív monoalf., de bizonyos betűk maguk maradnak	könnyű megfejtetni pusztán ránézéssel	a szövegkiadás megfejtve közli	Szaniszló Zs. Napról napra beszámoló naplója	egy-egy szó, név, néha fél sor, össz. kb. tucatnyi helyen a 180 oldalas naplóban
C.Sob.01	1685. 01.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/10. 741–742. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Dras.01	1685. 01. 28	Draskovich Miklós	Kalmánczay István	Szilády Áron és Szilágyi Sándor (szerk.), Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. VIII., Török-magyarkori Állam-Okmánytár. VI. kötet (Pest, 1871), 506–508.		magyar			feloldva a kiadásban		részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Incz.02	1685. 02. 02.	Inczédi Mihály	Teleki Mihály(?)	MTT III/10. 742. p.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.02	1685. 02. eleje	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/10. 742–743. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Incz.01	1685. 03. 11., Bécs	Inczédi Mihály	Teleki Mihály	MTT III/13. 696–697. p., 110. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Teleki Mihály és a bujdosók alkudozása történetéhez 1675–1685	teljes(?)
C.Sob.03	1685. 03. 20.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 161–162. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.04	1685. 04. 07.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 162–164. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.05	1685. 05. 15.	Sobieski János(?)	Teleki Mihály	MTT III/11. 168. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.06	1685. 06. 07.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 339–340. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Mat.02	1685. 08. 11.	Matczynsky Márk	Teleki Mihály	MTT III/11. 342–343. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.08	1685. 09. 03.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 344–345. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.07	1686 06.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 340. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.BethM.04	1686. 04. 25.	Bethlen Miklós	Deputatio	Jankovics József, ed., Bethlen Miklós levelei I–II, Budapest, Akadémiai, 1987, vol. 1. 379, 237. sz.	MOL P. 659. 25. cs. 703.	magyar	homof., számok		a jegyzetekben feloldva: 709.	Bethlen Miklós levelezése	részleges, csak a levél vége
C.Sob.09	1686. 09. 16.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 366–367. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.Sob.10	1686. 10. 26.	Sobieski János	Teleki Mihály	MTT III/11. 367–368. p.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	Sobieski János és Teleki levelezése	részleges
C.San.04	1687–1690	Sándor Pál	Naplójának olvasója	Jakab Elek, Sándor Pál kapithia s az erdélyi nemzeti fejedelemség utolsó éve, MTT 19 (1874), 162–194.		magyar és latin	monoalf., magyar abc, számok + egy jel	T.San.04	A szövegkiadásban megadva, a kulcs mellékelve	Sándor Pál iratai	csak egy két mondat
C.Bay.01	1692. 11. 07–1693. 02. 19.	Bay Mihály	Naplójának olvasója	Bay Mihály diáriuma: Késmárki Thököly Imre és némely főbb híveinek..., (MHH II. 23/2.) 461–578. naplói és emlékezetes írásai. 1686–1705, kiad. Thaly Kálmán, Pest, 1868. (Monumenta Hungariae Historica, Magyar Történelmi emlékek II. 23/2.) 461–578.	MOL G. 15. Caps A.1. Fasc 24. fol. 75–124r. Thaly fedezte fel Erdődy István Vasvárosi könyvtárában	latin és magyar (ált. a hivataltól részeknél latin)	monoalfabetikusan kezd: (485–86. old.), de aztán később homof., nkl-os, szótagos titkosítás, (A: 15, 95, 50, Á: 78–144, B: 94, AE: 74, E: 91, nkl: ministri: 205, reiz-effendi: 333, Ö: 72.), + másik módszer A: 2, 3, 4 (537-től)		egy kéz (titkár) a számok fölé írta a megfejtést, ez alapján Thaly kiegészítette, ahol kellett	Tököly híveinek naplói	több tucatnyi helyen egy egy bekezdés vagy sor

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.San.01	1693. 01. 20–02.23	Sándor Gáspár	Naplójának olvasója	Sándor Gáspár Naplója: Késmárki Thököly Imre és némely főbb híveinek naplói és ... MHH II. 23/2.) 627–646, 651–708. emlékezetes írásai. 1686–1705, kiad. Thaly Kálmán, Pest, 1868. (MHH II. 23/2.) 627–646, 651–708.	MOL G. 15. Caps A.1. Fasc 24. fol. 1–28. Thaly fedezte fel Erdődy István Vasvörösvári könyvtárában	magyar	homof., számok, felettük feleoldva, betűk, szótagok, nkl-ok, A: 90, 71, E: 72, 65, 66		egy kéz (ua., mint Bay naplójában) a számok fölé írta a megfejtést	Tököly híveinek naplói	egy bekezdés, kézirat: fol. 19. r, Kiadás: 691. old.
C.Th.06	1693. 06. 16.	?	Magnifice domine (Thaly jegyzete: Thököly-féle)		OSZK Fol. Hung. 1389/ 1: 167.	latin	kétjegyű számok, homof., néhány nkl: Tartarus, Turcum, A: 71, 72, E: 79,	Uaz a titkosítás, mint C. Tha.05	számok fölé írva	Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye, eredeti kéziratok és másolatok, 1389/1: eredeti okmányok, 17. sz vége	a teljes levél a meg-szólításon (Magnifice domine) és a dátumon kívül, több mint három oldal
C.Th.05	1693. 06. 02.	?	Magnifice domine (Thaly jegyzete: Thököly-féle)		OSZK Fol. Hung. 1389/ 1: 166.	latin	kétjegyű számok, homof., néhány nkl: Germanus, cum, in, A: 71, 72, E: 79,	Uaz a titkosítás, mint C. Tha.06	számok fölé írva	Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye, eredeti kéziratok és másolatok, 1389/1: eredeti okmányok, 17. sz vége	a teljes levél a meg-szólításon (Magnifice domine) és a dátumon kívül, több mint három oldal
C.Rah.01	1704. 02. 25.	Udvári Haditanács	Egger v. Lanzenfeld		Hadtörténelmi Levéltár E. 1704/4	német	homof., számok, E: 43, 235		számok fölé írva a megfejtés	Rákóczi szab harc levelek a Hadtörténelmi Levéltárban	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.194	1704. 04. 18.,
Sempte	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 4. köt. 7–9.
p., 3. sz.		magyar	nomenklator, S:
Francia		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.195	1704. 04. 19.,
Nagyszombat	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 4. köt. 9–14.
p., 4. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rah.02	1704. 04. 25.	II. Rákóczi
Ferenc	Bercsényi
Miklós		Hadtörténelmi Levél-
tár E. 1704/7	magyar	monoalf.-nak
tűnik, graf.
jelek, rövid a
szövegrész		megfejtetlen	Rákóczi-sza-
badásharc
levelei a
Hadtörténelmi
Levéltárban	két sor az
egyoldalas
levélben
C.Ber.196	1704. 04. 28.,
Nagyfödemes	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 4. köt.
22–27. p., 8. sz.		magyar	monoalf., graf.
jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber. 157-
193	1704. 04–10.	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I/4. 27–28. (9.);
31–35. (12.); 36–57.
(14–23.); 59–61. (25.);
62–83. (27–34.); 86–90.
(37.); 91–97. (39–40.);
100–104. (43.); 106–
115. (45–47.); 130–37.
(51–52.); 144–47.
(55–56.); 149–52. (59.);
154–56. (61.); 157–60.
(63.); 167–168. (71.)		magyar	monoalf., graf.
jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Kar.02	1704. 07. 14.	? Rákóczi
környezete			MOL P. 396 -I, (Acta
Rakocziana) 2 (no.
379)	?	számok		a kéziratban meg-
fejtetlen	Károlyi család
levéltára,
Rákóczi kor
irata	teljes
C.Ber. 197-
202	1704. 10–12.	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I/4. 183–84. (81.);
202. (92.); 213–17.
(100.); 226–28. (107.);
255–56. (125.)		magyar	monoalf., graf.
jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak. 260-360	1704–1706	II. Rákóczi Ferenc (gyakran nincsen aláírva vagy álnév, pl: Nathanaél Sylver, Pompeio Cesoni)	Lengyelországi levelezőpartnerek, ált. Gdanskból, néha Varsóból		MOL G 15. Caps. C Fasc 39. (214 fols = kb. 100 titkosított levél) (kb. 15 nyílt levél)	francia	homof., latin abc, számok, 3-4 szám betűnként (külön es, st, er, ns-nek is), szótagok, francia szavak, nkl-ok nagy számban, gyakran a sor végén használnak nullításokat!	T.Rak.08 - T.Rak.09, T.Rak.10	feloldva a rejtjelek fölé írva (zömében)	Rákóczi lengyelekkel folytatott francia nyelvű levelezése	részleges általában, néha teljes
C.Jab.01-12	1704–1706	Jablonski Daniel Ernest	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 195–6, 220–24, 238–40, 297–8, 299–300, 301–304, 310–312, 324–326, 489–490, 557–559, 614–615, 622–3.	Ráday levéltár, I. d/2-17	latin	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Her.01-02	1705	Hermelin Olai, a svéd király titkára	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 317–8, 390–1.	Ráday levéltár, I. d/2–18	latin	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Rah.07	1705	Károlyi Sándor	Bercsényi Miklós		Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/17	magyar	monoalf., graf. jelek, meglepően primitív kevéssé praktikus	T.Rah.01	megfejtetlen, de megfejthető	Rákóczi-szabadságharc levelei a Hadtörténelmi Levéltárban	teljes
C.Rah.06	1705	Károlyi Sándor	Bercsényi Miklós		Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/16	magyar	monoalf., graf. jelek, meglepően primitív kevéssé praktikus	T.Rah.01	megfejtetlen, de megfejthető	Rákóczi-szabadságharc levelei a Hadtörténelmi Levéltárban	teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.203-226	1705. 01-05.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/4. 299-301. (22.); 319-26. (35-36.); 341-45 (42.); 346-49. (44.); 366-67. (55.); 380-82. (65.); 384-91. (67-70.); 398-402. (74-75.); 406-15. (78-80.); 420. (82.); 422-26 (84.); 427-431. (86.); 450-52. (97.); 467-79. (103.); 482-89. (106-7.)		magyar	monoalf., jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rah.03	1705. 03. 22.	Károlyi Sándor, Vásárhely	Bercsényi Miklós		Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/5	magyar	monoalf., graf. jelek, meglepően primitív kevéssé praktikus	T.Rah.01	a jelek fölé írva a megfejtés	Rákóczi-szabadságharc levelei a Hadtörténelmi Levéltárban	teljes
C.Rah.04	1705. 03. 23.	Károlyi Sándor, Vásárhely	Bercsényi Miklós		Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/6	magyar	monoalf., graf. jelek, meglepően primitív kevéssé praktikus	T.Rah.01	a jelek fölé írva a megfejtés	Rákóczi-szabadságharc levelei a Hadtörténelmi Levéltárban	teljes
C.Ber.227-255	1705. 05-08.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/4. 495-501. (110.); 578-580. (143.); 585-599. (146-53.); 602-612. (156-60.); 614-18. (162-63.); 619-21. (165-66.); 623-24. (168.); 627-30. (171.); 646-47. (183.); 648-49. (185.); 676-77. (212.); 678-81. (214.); 684-85. (217.); 690-93. (220-21.)		magyar	monoalf., graf. jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rah.05	1705. 08. 21.	Károlyi Sándor	Bercsényi Miklós		Hadtörténelmi Levéltár E. 1705/13	magyar	monoalf., graf. jelek, meglepően primitív kevésbé praktikus	T.Rah.01	megfejtetlen, de megfejthető	Rákóczi-szabadságharc levelei a Hadtörténelmi Levéltárban	teljes
C.Ber.256-272	1705. 10–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/4. 696–705. (225–27.); 711–36. (230–36.); 739–44. (239–41.); 746–49. (243.); 752–61. (245–46.)		magyar	monoalf., jelek	T.Rak.100	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rád.01	1705. 04. 06.	Ráday Pál	naplója olvasója	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 284–96.	Ráday levéltár, I. d/2–3	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Rak.66	1705. 06. 06	II. Rákóczi Ferenc	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 274–5.	Ráday levéltár, I. c. 1107	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Ber.439	1705. 06. 08.	Bercsényi Miklós	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 276–7.	Ráday levéltár, I. c. 2101	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Kok.01-18	1705–1706	Vetési Kökényesdi László, néha Casimirus de Miloftzky álnéven	Ráday Pál, II. Rákóczi Ferenc	némelyik levél kiadva Ráday Pál Irataiban	Ráday Levéltár C64-4d2-10.	magyar (néha francia)	homof., részben magyar abc, számok, 2-4 szám betűnként, majd számok a szótagoknak, és sok nkl országoknak, hónapoknak, számoknak, városoknak	T.Rad.06, T.Rak.57 és T.Rak.58	ált. a számok fölé írva egykorú kézzel	Ráday levéltár, Franciaországgal kapcsolatos diplomácia	olykor részleges, lykor teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kök.01-10	1705–1706	Kökényesdi László	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706), Budapest, Akadémiai, 1955, 305–307, 313–315, 480–483, 491–2, 493–5, 508–9, 509–11, 555–6, 560–61, 577–8.	Ráday levéltár, I. d/2–10.	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Kov.06	1706	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 11–12.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.04	1706	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 7–8.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.03	1706	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 5.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Pap.14-17	1706	Pápai János	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai (1703–1706) Budapest, Akadémiai, 1955, 561–3, 582–5, 618–9.	Ráday levéltár, I. d/2–13.	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	a fejedelmi kancellária levelezése	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.02	1706	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 3–4.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.05	1706	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 9–10.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.16	1706	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	?		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 23–25.	latin	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.12	1706	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 5–8.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.58	1706. 01. 22., Miskolc	II. Rákóczi Ferenc	Kökényesdi	AR I. oszt. 1. köt. 477–478. p., 16. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.57	1706. 01. 09., Pácza	II. Rákóczi Ferenc	Pápai János	AR I. oszt. 1. köt. 472–474. p., 13. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.11	1706. 01. 02.	konstantinápolyi követek (Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 1–4.	magyar	számok, felettük feoldva (levél-másolat), betűk, szótagok, nkl-ok	eltér a T.Rad.11-től, A: 91, 300, E: 13, 250, N: 190.	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Ber.345-382	1706. 01–09.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/5. 5–6. (2.); 13–51. (5–15.); 54–65. (18–20.); 68–81. (23–27.); 85–95. (29–33.); 98–105 (37–39.); 108–109 (41.); 120–122. (53.); 126–27. (57.); 127–28. (59.); 136–39. (67.); 191–92. (98.); 207–10. (106.); 218–221. (111.); 232–35. (118/1.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Bya.02	1706. 03. 03.	Bay András, (konstantinápolyi követ?), Jázsvásár	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 81.	magyar	homof., számok, felettük részben feloldva, betűk, szótagok, nkl-ok	T.Rak.34 és T.Rak.75, (saját azonosítás)	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Bya.01	1706. 03. 08.	Bay András, (konstantinápolyi követ?), Jázsvásár	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 81.	magyar	homof., megfejtetlen, de valószínűleg ua., mint C.Bya.02, az A: 7, 70	T.Rak.34 és T.Rak.75 (saját azonosítás)	megfejtetlen	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Kov.07	1706. 03. 16.	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 13–15.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kar.06	1706. 04. 13.	Károlyi Sándor	Barkóczy Krisztina		MOL P. 398, (Rákóczi levelek) (no. 35409)	magyar	monoalf., jelek	T.Kar.07?	a kéziratban megfejtetlen	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.08	1706. 04. 15.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 17–22.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.09	1706. 04. 16.	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 23–29.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.59	1706. 04. 02.	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 1. köt. 504–506. p., 35. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Kov.13	1706. 04. 30.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 13–16, másolat: 9–12.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.60	1706. 04. 09., Eger	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 1. köt. 512–513. p., 42. sz.		magyar	homof., számok		a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Kov.14	1706. 05. 01.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 19–20, másolat: 17–18. (úgy tűnik, kétszer küldték el)	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	fele részben van titkosítva

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.15	1706. 05. 03	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 21–22.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.17	1706. 06. 05.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 26–29.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.18	1706. 06. 08.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 30–31.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.20	1706. 06. 09.	konstantinápolyi követek (Pápai János)	Vay Ádám	Benda Kálmán, Pápai János törökországi naplói, Budapest, Szépirodalmi, 1963, kiadva: 9. sz (366–367. p)	MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 35–38.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56 (ez a híres N-100-as tábla)	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.19	1706. 06. 09.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc	Benda Kálmán, Pápai János törökországi naplói, Budapest, Szépirodalmi, 1963, két levél kiadva: 8. sz. 362–365.	MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 32–34.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.22	1706. 06. 11.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 41–43.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.21	1706. 06. 13.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 39–40.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.23	1706. 07. 24.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 44–49.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.24	1706. 08. 13.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 50–51.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.62	1706. 08. 31., Párkány	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Antal	AR I. oszt. 1. köt. 599–600. p., 114. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.61	1706. 08. 8., Párkány	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Antal	AR I. oszt. 1. köt. 581–583. p., 99. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.25	1706. 09. 01.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 52–53.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.26	1706. 09. 09.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 55–58.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.63	1706. 09. 01., Párkány	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Antal	AR I. oszt. 1. köt. 601–602. p., 116. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Kov.33	1706. 09. 19.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 80–82.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.27	1706. 09. 24.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 59–68.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Rak.64	1706. 09. 04., Párkány	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Antal	AR I. oszt. 1. köt. 605. p., 118. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.65	1706. 09. 07., Párkány	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Antal	AR I. oszt. 1. köt. 608–610. p., 122. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.383-398	1706. 09–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/5. 239–40. (120.); 261–66 (134.); 268–70. (136.); 273–79. (138–40.); 283–86. (142.); 288–90. (145.); 314–29. (205–208.); 335–46. (211–12.); 349–51. (215.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Kov.28	1706. 10. 09.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 69–71.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.29	1706. 10. 16.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 72–74.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.32	1706. 10. 19	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 79.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.01	1706. 11. 11.	konstantinápolyi követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 36. fol. 1–2.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.30	1706. 12. 18.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 75–76.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Kov.31	1706. 12. 19.	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. C. Fasc 33. fol. 77–78.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	egy-két sor kivételével az egész levél
C.Pag.01-10	1706–1707	Pápai Gáspár, követ, Lander Fejérvár (Belgrád)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 79.	magyar	homof., latin abc (de a szótagok közt vannak magyar ékezetesek) számok, két szám betűnként, sok szótag, kevés nkl	T.Rad.23	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	részleges vagy teljes
C.Pap.01	1707	Pápai János, Konstantinápoly	Josephus Woynovics		MOL G 15 Caps. D. Fasc 80. fol. 28.	latin	homof., A: 51, 31, 59, E: 55. Betűknek és szótagoknak megfelelnek számok	az ismert táblák közt nem találni	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kov.34-46	1707	konstantinápolyi követek (Pápai János, Horváth Ferenc)	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 80.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás (van, h nincsen feloldva)	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	részleges vagy teljes
C.Hen.01-03	1707	Hentér Mihály, konstantinápolyi követ	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 80. fols. 38, 40, 46.	magyar	monoalf., nkl., jelek, betűk és számok, felettük részben feoldva, betűk, szótagok, nkl-ok	ua. kód, mint C.Rej.01, az ismert táblák közt nem található	jelek felett a megoldás	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Fra.01-03	1707	Dán követ Bécsben (F. Weyberg?) és más követek	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. D. Fasc 82.	francia	homof., számok, felettük részben feoldva, betűk, szótagok, nkl-ok, N: 34, I: 24		számok felett a megoldás, de van megfejtetlen is köztük	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Ber.399	1707. 01. 15., Murányváralja	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 5. köt. 358–359. p., 3. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.01	1707. 01. 16–28. között	II. Rákóczi Ferenc	Jozef Polocki kijevei palatinus	AR I. oszt. 2. köt. 8–9. p., 8. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.400-424	1707. 02–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/5. 362–66. (5–7.); 386–92. (16–17.); 420–22. (23.); 435–65. (35–43.); 470–73. (45–46.); 479–83. (49–50.); 484–85 (52–53.); 487–99 (55–57.); 503–504 (59.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	teljes (484. p., 52. sz.), részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.02	1707. 07. 09.,
Munkács	II. Rákóczi
Ferenc	Bercsényi
Miklós	AR I. oszt. 2. köt.
78–79. p., 127. sz.		magyar	AA, BB, CC, FF,
SS, kettősbetűk
neveknél a
kódjai		megfejtetlen	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Tou.01	1707. 10.	Tournon Já-
nos Henrik gr.
franciaországi
követ levele	Ráday Pál	Ráday Pál iratai, II
40.sz., 313–315. p.	Ráday Levéltár C64-
4d2-10.	latin?	fejtett homof.	?	a számok fölé írva	Ráday
levéltár,
Franciaország-
gal kapcsolatos
diplomácia	teljes
C.Rak.68	1707. 01. 25	II. Rákóczi
Ferenc	Vojnovich
József	Benda Kálmán, Ráday
Pál iratai, (1707–1708),
Budapest, Akadémiai,
1961, 74–76.	Ráday levéltár, I.
d/2-24	magyar	homof., latin abc,
számok		feloldva a
kiadásban	a fejedelmi
kancellária
levelezése	részleges
C.Pap.18	1707. 01. 27	Pápai János	Ráday Pál	Benda Kálmán, Ráday
Pál iratai, (1707–1708),
Budapest, Akadémiai,
1961, 76–77.	Ráday levéltár, I.
d/2-13	magyar	homof., latin abc,
számok		feloldva a
kiadásban	a fejedelmi
kancellária
levelezése	részleges
C.Rád.02-03	1707. 09.03–09	Ráday Pál	II. Rákóczi
Ferenc	Benda Kálmán, Ráday
Pál iratai, (1707–1708),
Budapest, Akadémiai,
1961, 265–270.	Ráday levéltár, I.
d/2-4	magyar	homof., latin abc,
számok		feloldva a
kiadásban	a fejedelmi
kancellária
levelezése	részleges
C.Hor.01-03	1708	Pápai
János mellől:
Ládonyi
Horváth
Ferenc követ,
Konstantiná-
poly	II. Rákóczi
Ferenc		MOL G 15 Caps. E.
Fasc 109	magyar	homof.	nem a
Pápai féle
T.Rad.11,
T.Rak.55,
T.Rak.56	számok felett a
megoldás egyko-
rú kézzel	II. Rákóczi
F. levéltára,
emigrációba
vitt rész	majdnem
teljes
C.Pap.03-14	1708	Pápai János
(és Horváth)
követek),
Konstantiná-
poly	II. Rákóczi
Ferenc	Benda Kálmán, Pápai
János törökországi
naplói, Budapest, Szép-
irodalmi, 1963, két levél
kiadva: 14–15. sz.	MOL G 15 Caps. E.
Fasc 109	magyar	homof., kiter-
jesztett abc (ö,
ü, ny, ly, gy, cz,
sz, nk), számok,
betűnként 2
szám, szótagok,
alap nkl-ok	T.Rad.11,
T.Rak.55,
T.Rak.56	számok felett a
megoldás egyko-
rú kézzel	II. Rákóczi
F. levéltára,
emigrációba
vitt rész	majdnem
teljes

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rej.01-05	1708	Pápai János és Horváth mellől: aláírás nélkül, Konsztantinápoly	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. E. Fasc 109	magyar	nem a Pápai-féle T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56! hanem egy jelekkel dolgozó monoalf-nak tűnő	ua. kód, mint C.Hen.01, az ismert táblák közt nem találni	számok felett a megoldás egykorú kézzel	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Ber.425-438	1708. 01–06.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/5. 517–18. (5.); 527–32. (10.); 560–66. (21.); 567–575. (23–24.); 576–83. (27.); 583–95. (29–30.); 599–608. (32.); 624–33. (36–37.); 635–39. (40.); 647–52. (45.); 661–64. (50.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.04	1708. 02. 27., Balsa	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 2. köt. 170–171. p., 13. sz.		magyar	graf. jelek, a szövegkiadó próbálgatással oldotta fel	a Rákóczi és Bercsényi közt használt rendszer	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.03	1708. 02. 6., Károly	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 2. köt. 163–167. p., 10. sz.		magyar	graf. jelek, a szövegkiadó próbálgatással oldotta fel	a Rákóczi és Bercsényi közt használt rendszer	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.05	1708. 03. 24–27. között	II. Rákóczi Ferenc	Constantinus Kantamír, havasalföldi sztolnik	AR I. oszt. 2. köt. 207–210. p., 28. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.06	1708. 04. 13., Kassa	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 2. köt. 239–242. p., 37. sz.		magyar	graf. jelek, a szövegkiadó próbálgatással oldotta fel	a Rákóczi és Bercsényi közt használt rendszer	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.07	1708. 04. 22., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 2. köt. 245–248. p., 41. sz.		magyar	graf. jelek, a szövegkiadó próbálgatással oldotta fel	a Rákóczi és Bercsényi közt használt rendszer	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.11	1708. 05. 20., Eger	II. Rákóczi Ferenc	Pápai János, Horváth Ferenc	AR I. oszt. 2. köt. 374–378. p., 4. sz.		magyar	a kiadó nem jelzi, hogy titkosírás lenne, de a tipográfia alapján valószínűleg az		a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.12	1708. 05. 20., Eger	II. Rákóczi Ferenc	Pápai Gáspár	AR I. oszt. 2. köt. 378–381. p., 5. sz.		magyar	a kiadó nem jelzi, hogy titkosírás lenne, de a tipográfia alapján valószínűleg az		a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.13	1708. 06. 23.	II. Rákóczi Ferenc	Gabriel Golovkin	AR I. oszt. 2. köt. 396–397. p., 20. sz.		latin	a kiadó nem jelzi, hogy titkosírás lenne, de a tipográfia alapján valószínűleg az		a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.14	1708. 06. 29., viihyei fürdők	II. Rákóczi Ferenc	Pápai Gáspár	AR I. oszt. 2. köt. 399–400. p., 22. sz.		magyar	homof., számok	T.Rad.23, T.Rak.44-46	a szövegkiadás megfejtve közli, de a számokat is feltünteti	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.03	1708. 07. 17., Bajnóc	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 8–9. p., 59. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.08	1708. 07. 19., Kovarc	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 2. köt. 291–293. p., 66. sz.		magyar	homof., számok	a Rákóczi és Károlyi közti kulccsal, amely a Károlyi-levéltárban található	a szövegkiadás megfejtve közli, de a számokat is feltünteti	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.01	1708. 07. 3.,
Kiskoszmály	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 3–4.
p., 55. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.02	1708. 07. 09.,
Verebely	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 5–6.
p., 57. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.04	1708. 08. 13.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
17–18. p., 69. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.05	1708. 08. 14.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
19–21. p., 70. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.06	1708. 08. 15.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 23.
p., 72. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.07	1708. 08. 21.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
28–29. p., 77. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.08	1708. 08. 24.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
32–35. p., 80. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.09	1708. 08. 25.,
Szécsény	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 37.
p., 82. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.10	1708. 08. 26.,
Tomba	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
42–43. p., 85. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.11	1708. 08. 26.,
Tomba	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
44–45. p., 86. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.12	1708. 08. 29.,
Tomba	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
45–47. p., 87. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.13	1708. 08. 30.,
Visk	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
47–51. p., 88. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.14	1708. 09. 01.,
Visk	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
51–56. p., 89. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.20	1708. 09. 11.,
Szakállos	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
72–74. p., 96. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.21	1708. 09. 14.,
Szakállos	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
75–78. p., 97. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.15	1708. 09. 02.,
Visk	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
57–61. p., 90. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.09	1708. 09. 22.	II. Rákóczi
ferenc	Bercsényi
Miklós	AR I. oszt. 2. köt.
335–337. p., 93. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.16	1708. 09. 04.,
Zsember	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
61–64. p., 91. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.17	1708. 09. 05.,
Zsember	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
64–66. p., 92. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.18	1708. 09. 09.,
Zsember	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
68–69. p., 94. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.19	1708. 09. 09.,
Zsember	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
69–72. p., 95. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.22-48	1708. 09–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/6. 78–81. (98.); 83–85. (100.); 87–90. (102.); 91–97. (104–6.); 99–100. (108.); 102–119. (110–16.); 121–25. (118–19.); 127–130. (121–22.); 147–55. (129–31.); 159–61. (134.); 163–75. (137–39.); 180–81. (144.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.10	1708. 10. 9., Károly	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 2. köt. 350–351. p., 101. sz.		magyar	graf. jelek, a szövegkiadó próbálgatással oldotta fel	a Rákóczi és Bercsényi közt használt rendszer	a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Pap.02	1709	Pápai János (és Teleki Mihály követek), Landor-Fehérvár	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. F. Fasc 160.	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	számok felett a megoldás	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljes
C.Ber.50	1709. 06. 01., Kassa	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 191–94. p., 7. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.51	1709. 07. 10., Enyicke	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 202–203. p., 13. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.52	1709. 07. 14., Jánok vára	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 210–212. p., 18. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.53	1709. 07. 22., Jósua	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 225–229. p., 22. sz.		magyar, latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.54	1709. 08. 01.,
Jósua	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
233–240. p., 25. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.58	1709. 08. 10.,
Fülek	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
266–270. p., 36. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.59	1709. 08. 11.,
Ráhó	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
273–275. p., 40. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.60	1709. 08. 12.,
Murányalja	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
277–279. p., 42. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.61	1709. 08. 13.,
Murányalja	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
281–283. p., 45. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Est.A.01	1709. 08. 16.	Esterházy
Antal	Bercsényi
Miklós	MTT III/9. 548–550.
p., 13. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	Bottyán tábor-
nok levelezése,
kieg az AR. I.
IX-hez	részleges
C.Est.04	1709. 08. 16.,
bessenyei vár	Esterházy
Antal	Bercsényi
Miklós	AR I. oszt. 10. köt.
47–50. p., 20. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.62	1709. 08. 16.,
Murányalja	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
286–287. p., 48. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.63	1709. 08. 18.,
Jósua	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
288–290. p., 49. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.64	1709. 08. 22.,
hajnácskői
csevice-réten	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
294–297. p., 53. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.65	1709. 08. 24.,
Hajnácskő	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
297–299. p., 54. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.55	1709. 08. 04.,
Losonc	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
249–252. p., 29. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.56	1709. 08. 07.,
Füleek	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
253–256. p., 31. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.57	1709. 08. 09.,
Füleek	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
258–263. p., 33. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.66-93	1709. 08–12.	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I/6. 299–306. (55–
57.); 311–25. (60–63.);
328–40. (66–69.);
342–59. (71–78.);
373–75. (85.); 380–86.
(88–89.); 391–94. (93.);
399–402. (95.); 407–11.
(98.); 413–14. (101.);
442–43. (115.)		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Botty.01	1709. 09. 18.,
szentlőrinczkatai
vár	Bottyán János	Bercsényi
Miklós	AR I. oszt. 10. köt.
51–52. p., 22. sz. és
MTT III/9. 552. p.,
15. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.338	1709. 10. 15.,
Verecke	Bercsényi
Miklós	Brenner	AR I. oszt. 8. köt.
137–144. p., 1. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.17	1709. 12. 10.,
Hrabóc	II. Rákóczi
Ferenc	Nedeczki
Sándor	AR I. oszt. 2. köt.
585–586. p., 129. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.18	1709. 12. 12.,
Hrabóc	II. Rákóczi
Ferenc	Klement
János	AR I. oszt. 2. köt.
588–590. p., 133. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kules	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.20	1709. 12. 26., Homonna	II. Rákóczi Ferenc	Brenner Antal	AR I. oszt. 2. köt. 600–602. p., 146. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.21	1709. 12. 26., Homonna	II. Rákóczi Ferenc	Nedeczki Sándor	AR I. oszt. 2. köt. 602–603. p., 147. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.15	1709. 12. 4., Munkács	II. Rákóczi ferenc	Brenner Antal	AR I. oszt. 2. köt. 575–582. p., 124. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.19	1709. 12. 05., Hrabócz	II. Rákóczi Ferenc	Ráday Pál	AR I. oszt. 2. köt. 591–594. p., 135. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.16	1709. 12. 5., Munkács	II. Rákóczi Ferenc	Ráday Pál	AR I. oszt. 2. köt. 582–583. p., 125. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.67	1709. 04. 12	II. Rákóczi Ferenc	Kray Jakab	Benda Kálmán, Ráday Pál iratai, (1709–1711), Budapest, Ráday gyűjtemény, 2003, 23–24.	MOL G 19 II. 3. g	magyar	homof., latin abc, számok		feloldva a kiadásban	A fejedelmi kancellária levelezése	részleges
C.Rak. 230-260	1710	Pápai János, Lander-
fehérvár,
Konstanti-
nápoly	II. Rákóczi Ferenc,
időnként
Bercsényi	Benda Kálmán, Pápai János törökországi naplói, Budapest, Szépirodalmi, 1963, két levél kiadva: 16–17. sz.	MOL G 15 Caps. H. Fasc 226	magyar	homof., kiterjesztett abc (ö, ü, ny, ly, gy, cz, sz, nk), számok, betűnként 2 szám, szótagok, alap nkl-ok	T.Rad.11,
T.Rak.55,
T.Rak.56	számok felett a megoldás (az egyikben (fol. 17–18) Pápai más, jelekből álló módszert használ. Ez nincsen feloldva	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljesen titkosított levelek
C.Rak.101	1710	II. Rákóczi Ferenc, de szintén aláírva: Stephanus Krucsay	?		MOL P 237 (Festeics cs. Lvt.-Vegyes iratok 10. d. 2. tétel 38–41. fol. II. Rákóczi Ferenc két levele 1710	latin	számok megfelelnek betűknek és szótagoknak, 417: pe, 50: e, 180: b, 400: a, 90: a, 270: a		számok felett a megoldás egykorú kézzel	Festetics levéltár	latin nyelvű levélnek közel a fele van sifírozva, teljes bekezdések

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.340	1710. 01. 19.,
Kassa	Bercsényi
Miklós	Brenner	AR I. oszt. 8. köt.
147–150. p., 3. sz.		latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	teljes(?)
C.Ber.339	1710. 01. 19.,
Kassa	Bercsényi
Miklós	Ráday Pál	AR I. oszt. 8. köt.
144–147. p., 2. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.22	1710. 01. 24.,
Hévíz	II. Rákóczi
Ferenc	Esterházy
Antal	AR I. oszt. 3. köt.
10–11. p., 9. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.342	1710. 02. 14.,
Ungvár	Bercsényi
Miklós	Nedeczki
Sándor	AR I. oszt. 8. köt.
180–186. p., 16. sz.		magyar	bizonytalan, dől-
tel szedve, de ez
jelenthet javítást,
vagy betoldást is		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.341	1710. 02. 03.,
Homonna	Bercsényi
Miklós	Pápai János	AR I. oszt. 8. köt.
177–180. p., 15. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli,
a számokat is
feltünteti	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.23	1710. 03. 25.,
Kisfő	II. Rákóczi
Ferenc	Pápai János	AR I. oszt. 3. köt.
78–80. p., 47. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.24	1710. 03. 31.,
Kisér	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
85–86. p., 51. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.343	1710. 03. 07.,
Kassa	Bercsényi
Miklós	Ráday Pál	AR I. oszt. 8. köt.
199–201. p., 28. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	teljes(?)
C.Rak.39	1710. 04. 11.,
Kisér	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
232–233. p., 11. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.40	1710. 04. 16.,
Kisér	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
234–237. p., 13. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.41	1710. 04. 20.,
Kisér	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
241–242. p., 17. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.42	1710. 04. 26.,
Kisér	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 243.
p., 19. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.38	1710. 04. 04.,
Eger	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
226–229. p., 9. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.94	1710. 05. 31.,
Parnó	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
506–509. p., 5. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Urb.01	1710. 06. 18.	Urbich bécsi
orosz követ	Golowkin
miniszter	AR I. oszt. 6. köt.
532–534. p., 18. sz.		német			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.95	1710. 06. 02.,
Pazdics	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
514–517. p., 8. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.43	1710. 06. 21.,
Olcsva	II. Rákóczi
Ferenc	Pápai János	AR I. oszt. 3. köt.
273–275. p., 34. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.96	1710. 06. 21.,
Sztára	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
529–531. p., 17. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.97	1710. 06. 27.,
Sztára	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
536–539. p., 20. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Ber.98	1710. 06. 30.,
Sztára	Bercsényi
Miklós	II. Rákóczi
Ferenc	AR I. oszt. 6. köt.
539–543. p., 21. sz.		magyar,
latin			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Kar.04	1710. 07.	? Rákóczi környezete	Károlyi Sándor [?]		MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 20 (no. 7951)	magyar	homof., számok, latin abc		a kéziratban feloldva	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata	teljes
C.Kar.05	1710. 07. 10.	Szluha Ferenc	Károlyi Sándor		MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 20 (no. 7952)	magyar	homof., számok, latin abc		a kéziratban feloldva	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata	részleges
C.Kar.03	1710. 07. 10. este 6 óra	Nagyszegi Gábor; Ordódy György	Károlyi Sándor		MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 20 (no. 7950)	magyar	homof., számok, latin abc.	T.Kar.06, vagy T. Rak.38-40, T.Rad.15, T.Rak.91	a kéziratban feloldva	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata	részleges
C.Rak.25	1710. 07. 02., Szeg	II. Rákóczi Ferenc	Nagy-Szeghy Gábor vezérőrnagy, Ordódy György dandárnok	AR I. oszt. 3. köt. 126–127. p., 80. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.44	1710. 07. 25., Szolnok	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 285–287. p., 38. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.45	1710. 07. 27., Süly	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 291–292. p., 41. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.99	1710. 07. eleje	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 6. köt. 543–544. p., 22. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Ber.100-135	1710. 07–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/6. 544–550, (23.); 552–555. (25.); 556–571. (27–31.); 574–584. (33–34.); 586–97. (36–41.); 598–99. (43.); 603–5. (48–49.); 606–7. (51.); 610–613. (55–57.); 614–49. (59–69.); 652–657. (71–72.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.27	1710. 08. 19., Köröm	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 150–152. p., 93. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.26	1710. 08. 04., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 145–146. p., 88. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.32	1710. 09. 11. Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 160–162. p., 99. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Kar.01	1710. 09. 15.	Pongrácz János, Újvár	Károlyi Sándor [?]		MOL P. 396 -1, (Acta Rakocziana) 23 (no. 9027)	magyar	jelek, latin abc, monoalf.	T.Kar.07	a kéziratban feloldva	Károlyi család levéltára, Rákóczi kor irata	részleges
C.Rak.33	1710. 09. 20., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 164–166. p., 101. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.34	1710. 09. 24., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 167–169. p., 103. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.28	1710. 09. 04., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 152–154. p., 94. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.29	1710. 09. 05., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Vay Ádám	AR I. oszt. 3. köt. 154–156. p., 95. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.30	1710. 09. 07., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 156–157. p., 96. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.31	1710. 09. 08., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Dániel Péter	AR I. oszt. 3. köt. 158–160. p., 98. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.36	1710. 10. 01., Szerencs	II. Rákóczi ferenc	Szentiványi János brigadéros	AR I. oszt. 3. köt. 172–173. p., 105. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.35	1710. 10. 01., Szerencs	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 169–172. p., 104. sz.		latin, magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.46	1710. 12. 16., Kálló	II. Rákóczi Ferenc	Esterházy Dániel	AR I. oszt. 3. köt. 322–323. p., 58. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.37	1710. 12. 04., Munkács	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 204. p., 124. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.103	1711	II. Rákóczi Ferenc?	Sarolta Amália gnő?		MOL P 237 (Festetics cs. lvt.-Vegyes iratok 10. d. 2. tétel 46. fol. II. Rákóczi Ferenc feleségének levele 1711	német	számok megfelelőnek betűknek	nem azonos azzal a rendszerrel, ami a Ráday Levéltárban Rákóczi feleségének tábláján van	számok felett a megoldás egykorú kézzel	Festetics levéltár	egy-egy szó vagy sor

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak. 200-210	1711	Különféle levélírók, köztük: Mikes Mihály	II. Rákóczi Ferenc		MOL G 15 Caps. J. Fasc 256/e	magyar (egy közülük latin)	homof., számok: betűk, szótagok, teljes szavak. Kétféle homof. rendszer, az első: A: 300, 280, 290, a másik (fol. 15) betű és jel alapú és latin, és monoalf.	T.Rak.57 és T.Rak.58, T.Rad.06, saját azonosítás	számok felett a megoldás	II. Rákóczi F. levéltára, emigrációba vitt rész	majdnem teljesen titkosított levelek
C.Rak.48	1711. 01. 29., Munkács	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 3. köt. 568–570. p., 12. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.47	1711. 01. 08., Munkács	II. Rákóczi Ferenc	Károlyi Sándor	AR I. oszt. 3. köt. 561–564. p., 6. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.344	1711. 01. 24., Konyuska	Bercsényi Miklós	Ebeczky István	AR I. oszt. 7. köt. 442–443. p., 1. sz., Vámos, Vadai Kuruc titkosírások megfejtése		magyar(?)	homof., számok		Vámos és Vadai megfejtésében	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.136-156	1711. 01–04.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/6. 661–80. (1–5.); 680–710. (7–20.); 711–13. (22.)		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Est.05	1711. 02. 13. után	Esterházy Dániel	II. Rákóczi Ferenc	Bánkúti: Kassa... Hadtörténelmi Közlemények, 2003. 3–4. sz. 910–911. p., 17. sz.	MOL G 15. Caps. H. Fasc. 237.	magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Kassa 1710–11. évi védelmének forrásai	részleges
C.Est.06	1711. 02. 25.	Esterházy Dániel	II. Rákóczi Ferenc	Bánkúti, Kassa... Hadtörténelmi Közlemények, 2003. 3–4. sz. 916–918. p., 24. sz.	MOL G 15. Caps. H. Fasc. 237.	magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	Kassa 1710–11. évi védelmének forrásai	részleges
C.Rak.49	1711. 02. 06., Munkács	II. Rákóczi Ferenc	Bercsényi Miklós	AR I. oszt. 3. köt. 570–571. p., 13. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtve közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.52	1711. 04. 18.,
Kukizov	II. Rákóczi
Ferenc	Ráday Pál	AR I. oszt. 3. köt.
621–623. p., 33. sz.		magyar	bizonytalan,
hogy titkosítás-e,
csupán tipográfia
alapján, de
valószínű, hogy
az (vö. 644. p.,
jegyz.).		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.53	1711. 04. 19.,
Kukizov	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
624–625. p., 35. sz.		magyar	bizonytalan,
hogy titkosítás-e,
csupán tipográfia
alapján, de
valószínű, hogy
az (vö. 644. p.,
jegyz.).		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.54	1711. 04. 29.,
Verbina	II. Rákóczi
Ferenc	Horváth
ferenc	AR I. oszt. 3. köt.
639–640. p., 44. sz.		magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Est.07	1711. 04. 05.	Esterházy
Dániel	II. Rákóczi
Ferenc	Bánkúti: Kassa...
Hadtörténelmi Közle-
mények, 2003. 3–4. sz.
920–921. p., 27. sz.	MOL G 15. Caps. H.
Fasc. 237.	magyar			a szövegkiadás
megfejtve közli	Kassa
1710–11. évi
védelmének
forrásai	részleges
C.Rak.50	1711. 04. 05.,
Sztarih	II. Rákóczi
Ferenc	Brenner,
moszkvai
követ	AR I. oszt. 3. köt.
611–615. p., 30. sz.		latin	nem biztos,
hogy titkosítás,
a tartalom és
tipográfia alapján
talán mégis az		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges
C.Rak.51	1711. 04. 09.,
Sztári-Szela	II. Rákóczi
Ferenc	Károlyi
Sándor	AR I. oszt. 3. köt.
615–620. p., 31. sz.		magyar	bizonytalan,
hogy titkosítás-e,
csupán tipográfia
alapján, de
valószínű, hogy
az (vö. 644. p.,
jegyz.).		a szövegkiadás
megfejtve közli	II. Rákóczi Fe-
renc levéltára,
szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Rak.55	1711. 05. 12., Jávor(?)	II. Rákóczi Ferenc	Clemento (?)	AR I. oszt. 3. köt. 654–657. p., 57. sz.		latin			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.273	1711. 06. 03., Jászszló	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 7. köt. 3–4. p., 30. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.102	1711. 06. 07.	II. Rákóczi Ferenc	?		MOL P 237 (Festeics cs. Lvt.-Vegyes iratok 10. d. 2. tétel 42–44. fol. II. Rákóczi Ferenc két levele 1710–1711	latin	számok megfelelőnek betűknek és szótagoknak		főle van írva a számoknak	Festetics levéltár	majdnem a teljes latin nyelvű levél
C.Ber.274-300	1711. 06–12.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/7. 4–5. (31.); 6–7. (33.); 9–10. (35.); 11–12. (37.); 14. (39.); 19–23. (42–44.); 24–82. (46–63.)		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Rak.300	1711. 12. 11.	II. Rákóczi Ferenc	Vay Ádám	II. Rákóczi Ferenc Válogatott levelei, szerk. Köpeczi Béla, Bp. 1958, 68-as levél	MOL G 15. Caps. H. Fasc. 253.	magyar	a szöveg nyílt, de alá van húzva benne, ami titkosítandó	T.Rad.11, T.Rak.55, T.Rak.56	eleve le sincsen kódolva a levélben	Rákóczi saját kézzel írt levelei	egy-egy sor, bekezdés
C.Rak.56	1711. 12. 11., Gdansk	II. Rákóczi Ferenc	Vay Ábrahám	AR I. oszt. 3. köt. 698–701. p., 92. sz.		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.49	1712. 01. 23., Brezán	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I. oszt. 10. köt. 11–17. p., sorszám nélkül		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges
C.Ber.301-337	1712. 01–09.	Bercsényi Miklós	II. Rákóczi Ferenc	AR I/7. 85–208. (1–36.)		magyar			a szövegkiadás megfejtvé közli	II. Rákóczi Ferenc levéltára, szövegkiadás	részleges

ID	Dátum	Küldő	Címzett	Kiadás helye	Kézirat helye	Nyelv	Titkosítás módja	Kulcs	Megfejtés	Környezet	Részleges vagy teljes
C.Zak.01	1749–1756	Zakarjás János	Bartakovics József atya	Sztankovics Ödön (ford.), Zakarjás János és Fáy Dávid délamerikai jezsuita misszionáriusok úti levelei (1749–1756), Földrajzi Közlemények, 1910 (38), 115–128, 215–236.	ELTE Egyetemi Könyvtár, G. 689 (Ez a jó jelzet, a régi: G 190 a)	latinban magyar	magyar nyelv + rovásírás (szabadosabb megjegyzések a jól fésült szövegben, valamint a brazil keresztények kegyetlenkedései)	magyar nyelv és rovásírás	feloldva a kiadásban	Zakarjás misszionárius levelei	egy-egy sor, mondat

ÖSSZEFOGLALÁS

A kora újkori magyarországi titkosírás-használatot közel háromszáz – jobbára kéz-iratos formában fennmaradt – rejtjelkulcs, és több mint ezerhatszáz – körülbelül négyszáz kéziratos, a többi kiadott – sifrírozott levél alapján vizsgáltam. A kutatásba nagy számban vontam be olyan „külső” forrásokat és megjegyzéseket is, amelyek a titkosítás különféle formáival, különösen a rejtjelezéssel kapcsolatosak, de maguk nem rejtjelezettek.

A forrásanyag meglepően gazdagnak bizonyult mind mennyiségében, mind diverzitásában. A korszak meghatározó történésze, R. Várkonyi Ágnes benyomása szerint a térségből különösen nagy mennyiségben maradtak fenn titkosírások.¹ Hogy ez mennyire igaz a kor más területeivel (például Lengyelországgal, a német fejedelemségekkel, Francia- vagy Spanyolországgal) összehasonlításban, egyelőre nyitott kérdés, amit módszeres kutatásnak kell tisztáznia. Bár számos esettanulmány született a korszak európai rejtjelezéséről, a legfrissebb komparatív áttekintés még mindig David Kahn 1967-es *Codebreakers*-ének mintegy százoldalas fejezete. Terveim szerint ezt a mára időszerűvé vált európai komparatistikát – a nomenklatorgyűjtemények módszeres feltárását, a sifrírozott levelek tipologizálását, illetve a rejtjelhasználat módjára és a titkolózásgyakorlatra utaló megjegyzések széles körű gyűjtését – magam fogom elvégezni. Amikor elkészülök a jelen munkával szerkezetében és kérdésfeltevésében rokon, csupán gyűjtőkörében eltérő, európai léptékű kutatással, akkor lehet megnyugtató módon kijelölni a magyar forrásanyag helyét és gazdagságának mértékét nemzetközi viszonylatban.

Nézzük meg, mennyiben sikerült bizonyítani a könyv elején ismertetett kiindulási feltevéseket, mennyire sikerült megválaszolni a kezdeti kutatási kérdéseket!

Az áttekintés záró fejezetei részletesen dokumentálják, hogy annak ellenére, hogy a fennmaradt forrásanyag jelentős része a politika (diplomácia, követjelentés, katonai levelezés stb.) területére tartozik, a kriptográfia korántsem maradt kizárólag a központi diplomácia eszköze, számos társadalmi réteg használta mindennapi élete során. Nem volt szükségképpen a férfiak privilégiuma sem, több forrás is arra utal, hogy a politikával több-kevesebb kapcsolatban álló nők is kezeltek clavisokat. Az

¹ R. VÁRKONYI, A tájékoztatás hatalma.

egyetlen szelekciós szempontot az jelentette, hogy értelemszerűen írástudók priviligiuma kellett, hogy legyen.

Ahogy a felhasználók sem voltak szükségképpen politikusok, úgy a sifírozás célja sem volt szükségképpen politikai: a magánélet, a szerelmi kapcsolat, a túl intim barátság, a szegény, a mértéken felüli alkoholfogyasztás, a katonai gyengeség, a félelem, a családi konfliktusok, az erkölcsi kihágások, a térítés részletei, a vallásos meggyőződés, a tudományos recept vagy a talizmánmágia titkosítására egyaránt adódnak példák. Ahogyan pedig módszeresen végignéztük a titkosított és nem titkosított szövegrészek viszonyát, az eddiginél jelentősen részletesebb betekintést nyertünk a múlt szereplőinek titokfogalmába. Gyakran szembesültünk azzal, hogy számukra a titkosítandó és nem titkosítandó tudás határai másutt húzódnak, mint ahol nekünk visszatekintve logikusnak tűnne. A titkolózásnak (secrecy) és a magánszféra védelmének (privacy) fokozati kategóriáit azonosítottuk: a legritkább esetben volt valami teljesen elrejtve, a források inkább úgy viselkedtek, hogy maguktól csupán valamilyen fokú megértést tettek lehetővé, ennél behatóbb megértéshez pedig komolyabb erőfeszítésre volt szükség. Meglepően gyakorta találoztunk olyan forrásokkal (Haller, Szaniszló, Cementes naplói vagy a krakkói talizmánművegek), amelyek bizonyos információkat kódoltak ugyan, a kód kulcsát azonban – egy másik oldalon – maguk kínálták fel az olvasónak. Amint a titok dekódolhatósága, úgy a titokhoz való hozzáférés is fokozatos volt, az egyik közösségnek könnyebb, másoknak korlátozottabb hozzáférése nyílt az adott levélhez, kódexhez, naplóhoz, üzenethez. A titok mint tartalom és a titkolózás mint gyakorlat időnként elvált egymástól: a talizmánmágia kézikönyvei kevéssé rejtélyes szellemneveket titkosítottak, míg – ha a feltételezésünk helyes – a Rohonci kódexet senki nem kívánta szándékosan titkosítani, tartalma mégis titok lett.

A vizsgálat fontos részét képezte a kriptográfia technológiájának tudománytörténeti megközelítése. Amennyire a források engedték, feltérképeztük, hogyan viszonyultak a felhasználók az alkalmazott eszközökhöz, mennyire értették alkalmazásának módját, védelmének szükségességét, hogyan cseréltek, és milyen gyakran váltottak titkosíráskulcsot. Néma meglepetést okozott, mennyire nem volt jellemző a kora újkor Magyarországon – legalábbis a hozzáférhető források alapján – a homofonikus rejtjelek sikeres megfejtése. (Ez a monográfia egyik olyan területe, ahol könnyen el tudom képzelni, hogy a további kutatás módosítja az álláspontomat, és a most ismertnél szervezettebb és sikeresebb kódtörő iroda működését azonosítja.)

A vizsgálatba vont háromszáz éves periódusban megfigyeltünk bizonyos fejlődést. A politika fokozatosan elhagyta a monoalfabetikus titkosírásszisztemeket, és előbb egyszerűbb, majd – Rákóczi korára – komplexebb homofonikus kulcsokat vezetett be. Hasonlóképpen maradtak el a grafikus jelekkel működő rendszerek, átadva helyüket a kezelhetőbb, számkódos behelyettesítéseknek. Ezzel párhuzamosan az egyszerűbb rejtjelezési technikák megjelentek a társadalom diplomáciától távolibb szintjein, különféle szakmák képviselőinek gyakorlatában is, itt azonban – talán a titok természete, talán a professzionális kódtörők hiánya miatt – a gyakorlat, úgy tűnik, végig megmaradt a monoalfabetikus szinten. Bár a korszak könyvtáraiban

– ha nem is nagy mennyiségben, de – voltak hozzáférhető szakkönyvek, amelyek megtermékenyíthették volna a sifrírozási technikát, és amelyek a diplomáciai gyakorlattól távoli szereplők számára is hozzáférhetővé tettek szofisztikált módszereket, úgy tűnik, e lehetőséggel nem sokan éltek. A kidolgozott sifrírozási módszerek egyedüli forrásának a politika tűnik maradni, minél távolabb kerülünk tőle, annál egyszerűbb módszereket találunk. (Ugyanakkor elképzelhető, hogy a további kutatás a mostaninál élénkebb tudásimportra fog utalni az oszmán-török kultúra irányából.)

A titkosírások elterjedése és mindennapossá válása közvetlen összefüggésben lehetett azzal a tendenciával, hogy a három részre szakadt Magyarországon a társadalom széles rétegei találták magukat akarva-akaratlanul politikai ütközőzónában, és kényszerűen részt kellett venniük a tájékoztató hálózatban mint titkok tudói és továbbítói. Az 1711-es korszakhatárt követő időszakban – bár az írásbeliség éppen hogy növekszik – a politikai porond elnyugvásával és a katonai konfliktusok lecsengésével párhuzamosan visszaesik a titkosírás-használat.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A kutatásaimhoz nyújtott segítségért, javaslatáért, ötleteiért a következő kutatóknak és barátoknak mondok köszönetet: Almási Gábor, Leopold Auer, Békés Enikő, Bene Sándor, Bobory Dóra, Cieger András, Csörsz Rumen István, Deák Ágnes, Farkas Gábor Farkas, Fazekas István, Gecser Ottó, Héder Mihály, Kármán Gábor, Z. Karvalics László, Kasza Péter, Kerekes Dóra, Klement Judit, Lévai Szabolcs, Karl de Leeuw, Petr Mata, Megyesi Beáta, Novák Veronika, Pálffy Géza, Pléh Csaba, Váradi Péter, R. Várkonyi Ágnes, Christiane Schaefer, Klaus Schmeh, Sunkó Attila, Szentpéteri Márton, valamint a BME Filozófia és Tudománytörténet Tanszékének munkatársai, köztük különösen: Fehér Márta, Margitay Tihamér, Tanács János, Zemplén Gábor, Bíró Gábor, Sallay Zoltán és Kertész Gergely. Végül pedig akivel akarva akaratlanul a legtöbbet beszélgettem titkosírásokról, feleségem, Tarnai Márta.

A nyomtatásban megjelent levelek gyűjtésében jelentős mértékben támaszkodtam kutatási asszisztensem, Kálmán Dániel munkájára.

Hálás vagyok továbbá a Collegium de Lyonnak, ahol egy éven keresztül kutattam a kora újkori kriptológia forrásait, és a Collegium által megteremtett nyugalmas körülmények közt tudtam végleges formába önteni a könyvemet, valamint az OTKA K 101544 kutatási pályázatnak és a Bolyai János Posztdoktori Ösztöndíjnak, hogy a kutatás idején támogattak, végül pedig a Magyary Zoltán posztdoktori ösztöndíjnak, amely támogatása alatt kezdtem annak idején a titkosírás történetével foglalkozni, és írtam meg *A Rohonci kód* című könyvemet. Az OTKA 114416 publikációs pályázat, valamint az NKA-pályázat támogatása nélkül nem tudott volna megjelenni ez a könyv.

Köszönöm a Magyar Országos Levéltár, a Ráday Levéltár, a bécsi Haus-, Hof-, und Staatsarchiv, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, a Hadtörténelmi Levéltár, a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára, az ELTE Egyetemi Könyvtár Kézirattára, a Vatikáni Könyvtár Kézirattára, a Vatikáni Titkos Levéltár és a párizsi Bibliothèque Saint-Geneviève munkatársainak, hogy annyi segítséget nyújtottak a kutatásaimhoz, a források megtalálásához, azonosításához és értelmezéséhez.

Végül pedig köszönöm a Balassi Kiadó munkatársainak, hogy segítettek meg- szerkeszteni és valódi könyvvé formálni a monográfiámat.

¹a. ²b. ³c. ⁴d. ⁵e. ⁶f. ⁷g. ⁸h. ⁹i. ¹⁰k. ¹¹l. ¹²m. 33
¹³n. ¹⁴o. ¹⁵p. ¹⁶q. ¹⁷r. ¹⁸s. ¹⁹t. ²⁰u. ²¹v. ²²x. ²³y. ²⁴z.

sch.

8.

Sua uel Vestra Serenitas.

Errantes notæ.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 0. II. m. n. +. R.

Sac. Rom. Ces. Mts:	☉	Proceres Hungariae	♂.
Pontifex Max:	☿	Wallachia	†
Rex Hispani:	♂	Wainoda	♂
Gallia	♂	Moldavia	♂
Rex Angliae	u	Ambas Gallicus	♂
Polonia	X	ciator Anglicus	u
Matthias	☿	Bailus Venetus	10
Archid. Maximilianus	♂	Agens Transylua	X
Ferdinandus	♂	Legatus Persicus	☿
Sac. Rom. Imperium	♂	Pax	##
Principes Italiae	♂	Bellum	##
Moscouita	1	Sultanus	♀
Veneti	☿	Suprem. Vexirius	☿
		Vexir Bassa	♂
		Tiuanum Sultanicum	☿

[illegible]

Alisma	♂	Bula	♂
Solan	♂	Serapium	♂
Euphorax	♂	Alba Regalis	♂
Kala	♂	Tatta	♂
Raflesia	♂	Jaurumani	♂
Homenai	♂	Ratta	♂
Agrua	♂	Weyrimium	♂
Fick	♂	Nema	♂
Oywar	♂		
Orissomine	♂		

	100.	1000.	Months.
Januarius	1	1	January
Februarius	2	2	February
Martius	3	3	March
Aprilis	4	4	April
Maius	5	5	May
Junius	6	6	June
Julius	7	7	July
Augustus	8	8	August
September	9	9	September
October	10	10	October
November	11	11	November
December	12	12	December

IV-V.
II. Rákóczi Ferenc
és XIV. Lajos
titkosíráskulcsa
MOL G 15 Caps. C.
Fasc 44.
A repertóriumban:
T.Rak.01

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
105.	102.	99.	96.	93.	90.	87.	84.	81.	78.
106.	103.	100.	97.	94.	91.	88.	85.	82.	79.
107.	104.	101.	98.	95.	92.	89.	86.	83.	80.
29.	28.	27.	26.	25.					
amb. ou amb.	108	Camp	157	Dannemark	207	M ^e de Teriol	250		
argent	109	conjoncture	158	la Diette	208	Cercles de Franconi	251		
affaire	110	ces	159	M ^e le Dauphin	209				
alli	111	cette ou cet	160	M ^e des alleurs	210	Ga	252		
ance	112	conclu	161	les petites diettes	211	ge	253		
ainfy	113	commande	162	M ^e Dzialinski	212	gi	254		
armez	114	comme	163	les Danois	213	go	255		
assez	115	condition	164			gu	256		
au	116	Conseil	165	Entre	214	gard	257		
ant	117	consequence	166	eux	215	general	258		
avec	118	conjointement	167	elle	216	gouverne	259		
avis	119	courrier	168	en	217	grand	260		
aufsy	120	cour	169	est	218	gyerre	261		
autre	121	croy	170	effect	219	Gnezne	262		
ay	122	Comte	171	empesche	220	gentilhomme	263		
ayant	123	castelan de	172	encore	221				
afseur	124	Religion Cathol.	173	engage	222	Ha	264		
Allemagne	125	le g ^e Cambellan	174	ennemy	223	he	265		
archevesque de	126	le Czar	175	envoy	224	hi	266		
le P ^e Alexand ^r	127	M ^e de Chamilly	176	er	225	ho	267		
M ^e Dautriche	128	Cosaques	177	esper	226	hu	268		
Angleterre	129	Chancellier	178	estat	227	homme	269		
les Anglois	130	les Cercles	179	estre	228	honneur	270		
Ba	131	Cujavie	180	ci	229	hollande	271		
be. 132	133	Kiovie	181	cxpres	230	hongrie	272		
bi	134	Kaminick	182	extraordinaire	231	hambourg	273		
bo	135	Cracovie	183	l'Empereur	232	hongrois	274		
bu	136	M ^e de Castagne	184	l'Electeur de	233	l'Emp ^e de cheche canal	275		
beaucoup	137	le P ^e Constantin	185	l'Evesque de	234	le D ^e Dholstein	276		
besoin	138			l'Empire	235	les Hollandois	277		
bien	139	Da	186	le Roy d'Espagne	236	Ja	278		
bon	140	de. 187. 188.	189	les Etats g ^e aux	237	je. 283	279		
M ^e l'el de Brande	141	oi	190	Elbing	238	ji	280		
Berlin	142	ou	191	Espagne	239	jo	281		
M ^e de Bethune	143	du	192	le g ^e Enseigne	240	ju	282		
Breine	144	dans	193	M ^e la C ^e de Berlin	241	incessamment	283		
Budziak	145	demande	194			inform	284		
Boheme	146	des	195	Fa	242	intention	285		
Bataille	147	desir	196	fe	243	interets	286		
Breda	148	deperche	197	fi	244	jour	287		
Cercles de l'Europe	149	deuant	198	fo	245	juge	288		
M ^e l'abe Bical	150	dispor	199	fu	246	jusques	289		
		donne	200	faire	247	imperiaux	290		
		dessein	201	fait	248	imperatrice	291		
Ca	151	dant	202	fin	249	le P ^e Jaques	292		
ce. 152	153	Directeur	203	fort	250	il	293		
ci	154	Duc	204	frontiere	251				
co	155	Danegzik	205	France	252				
cu	156	Dresden	206	fleming	253				

	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	X	Y	Z	Et	ns	cs
5.	72.	69.	66.	63.	60.	57.	54.	51.	48.	45.	42.	39.	36.	33.	30.
6.	73.	70.	67.	64.	61.	58.	55.	52.	49.	46.	43.	40.	37.	34.	31.
7.	74.	71.	68.	65.	62.	59.	56.	53.	50.	47.	44.	41.	38.	35.	32.
						24.	23.	22.	21.						
Lu	299	Madame de	349	pouvoir	397	la Reine de	446	schonen	495	Ukraine	544				
300	301	moldavie	350	prendre	398	le R. des Romains	447								
	302	milan	351	present	399	Russie	448	Ta	496						
	303			proposition	400	Ryswick	449	te	497						
	304	Na	352	M. le Prince de	401	Resident	450	ti	499						
305	305	ne	353	les Pays bas	402	Riga	451	to	500						
	306	ni	354	M. de Pontchartrain	403	ressource	452	tu	501						
307	307	no	355	M. le Primat de Pologne	404	Rois	453	tant	502						
	308	nu	356	le Palatin de	405	roit	454	temps	503						
	309	nedesaire	357	Prusse	406			tenir	504						
	310	non	358	Piemont	407	Sa	455	temoin	505						
311	311	nos	359	le Roy de Pologne	408	se	456	terre	506						
	312	nostre	360	Pomeranie	409	si	457	tion	507						
313	313	nous	361	la Podolie	410	so	458	toit	508						
314	314	nouvelle	362	Podlachie	411	su	459	tout	509						
315	315	negociation	363	Posnanie	412	Sa Majeste	460	toujours	510						
316	316	non obstant	364	M. l'abbe de Polignac	413	sans	461	traite	511						
317	317	nt	365			scavoir	462	troupes	512						
318	318	neantmoins	366	Qua	414	secours	463	trouve	513						
319	319	nonce	367	que	415	service	464	trouve	514						
320	320	naples	368	qui	416	sieur	465	treues	515						
		nice	369	quo	417	soin	466	Toscane	516						
			370	quv	418	soit	467	tiers party	517						
Ma	321			quand	419	somme	468	M. de Torcy	518						
322	322	Oit.	371	quartiers	420	son	469	le g. Tresorier	519						
	323		372	quelles	421	sous	470	g. Trenchant de	520						
	324	oient	373	quelque	422	siege	471	Transilvanie	521						
	325	ois	374	quil	423	sui	472	Turquie	522						
	326	on	375	quoy	424	sur	473	Turc	523						
	327	Occasion	376		425	secret	474	Tartares	524						
	328	ordre	377	Ra	426	subsides	475	Torne	525						
	329	ordinaire	378	re	427	sujet	476	Va	525						
	330	l'oceen	379	ri	428	le Roy de Suede	477	ve	526						
	331	Oginski	380	ro	429	M. l'Elect de Saxe	478	vi	527						
	332			ru	430	Silesie	479	vo	528						
	333	Pa	381	raison	431	le Starosta de	480	vu	529						
	334	pe	382	le Roy de	432	savoye	481	vaisseaux	530						
	335	pi	383	ratisfi	433	succession	482	verit	531						
	336	po	384	receu	434	Cereles de Svabe	483	ville	532						
	337	pu	385	reumon	435	Saxe	484	vos	533						
	338	paix	386	regiment	436	Strasbourg	485	vostre	534						
	339	par	387	tend	437	Stetin	486	vous	535						
	340	particulier	388	resolu	438	Stokolm	487	voir	536						
	341	pas	389	rien	439	Suede	488	uray	537						
	342	personne	390	rt	440	Sapieha	489	us	538						
	343	persuade	391	Republique	441	Sicile	490	Varsovie	539						
	344	plus	392	Royaume	442	Samogitie	491	Vienne	540						
	345	plusieurs	393	le Rhin	443	Scandinavie	492	Vilna	541						
	346	port	394	diar	444	Sluzka	493	la Volhinie	542						
	347	pour	395	diar	445										
	348	puis	396												

On prendra po
ur nulz tous les
caracteres quine
seront pas dans
ce chiffre ausy
bien que ceux qui
auront une mar
que semblable a
ce qui suit 50. 67i
nis.

Tout ce qui est
entre ces cara
cteres est nul
500. 600. 700.

Tous les chiffres
de puis 1. jusques
2. 20. inclus sont
nuls.

A B C D E F G H I K L M											
150.	350.	550.	750.	950.	115.	315.	515.	715.	915.	220.	240.
250.	450.	650.	850.	110.	215.	415.	615.	815.	120.	230.	25
10.				11.				12.			
A	150.	ce	182.	donne	213.	fo		314.	hasar.		
Ab.	151.	ci	183.	dans	214.	fu		315.			
ay	152.	co.	184.	don	215.	fatal		316.	ja. 19-20		
ant	153.	cu.	185.	Dieu	216.	furieux		317.	je		
avant	154.	cet.au.cette	186.	dolour	217.	fachce		318.	ji		
au	155.	cela.	187.	dure	218.	faut		319.	jo.		
amour 157.	156.	celui	188.	Decembre	219.	faire		320.	ju		
aime	158.	Coeur	189.	E		Feurier		321.	in		
amant	159.	Coste	190.	es	221.	Ga		322.	is		
adore	160.	cache	191.	en	222.	ge		323.	lamais		
adorable	161.	cher	192.	Eux	223.	gi		324.	jaloux		
aimable	162.	change	193.	ent	224.	go.		325.	jalousie		
abandonne	163.	chagrin	194.	ey	225.	du.		326.	loye		
afflige	164.	charme	195.	Encor	226.	Grace		327.	intention		
Auril	165.	charmente	196.	Enemi	227.	gace		328.	lolie		
Aoust.	166.	chose	197.	estre	228.	gloir		329.	lure		
Ba	167.	chemein	198.	est	229.	glorieux		330.	Image		
be	168.	coler	199.	evenement	300.	garder		331.	lanuier		
bi	169.	couroux	200.	entier	301.	generoux		332.	luin		
bo	170.	credit	201.	er	302.	Generosite		333.	lullicr		
bu	171.	contentement	202.	eloge	303.	Ha		334.			
bon	172.	comme	203.	endain	304.	he		335.	le		
bien	173.	condam	204.	ef	305.	hi		336.	li.		
baise	174.	cent	205.	exper	306.	ho.		337.	lo.		
bouche	175.	Craccorie	206.	esclav	307.	hu		338.	ln		
bonheur	176.	Da	207.	esper	308.	humble		339.	liberte		
boan coup	177.	de. 16. 17. 18.	208.	esperence	309.	honneur		340.	lien		
besoin	178.	di	209.	eloign	310.	homme		341.	lire		
bemir	179.	do.	210.	Fa	311.	heur		342.	lettre		
Brean	180.	du	211.	fe	312.	hier		343.	larmes		
Ca	181.	douce	212.	fi	313.	hester		344.	loin		

VI-VII.

II. Rákóczi Ferenc pergamenre jegyzett kulcsa, amelyet valószínűleg Elzbieta Helena Sieniawskával folytatott levelezésében használt
MOL G 15 Caps. C. Fasc 44. A repertóriumban: T.Rak.03

N O P Q R S T V X Y Z Et

60.	280.	320.	520.	720.	920.	425.	625.	825.	145.	345.	545.
70.	290.	420.	620.	820.	325.	525.	725.	925.	245.	445.	655.
13.							14.				755.
											15.

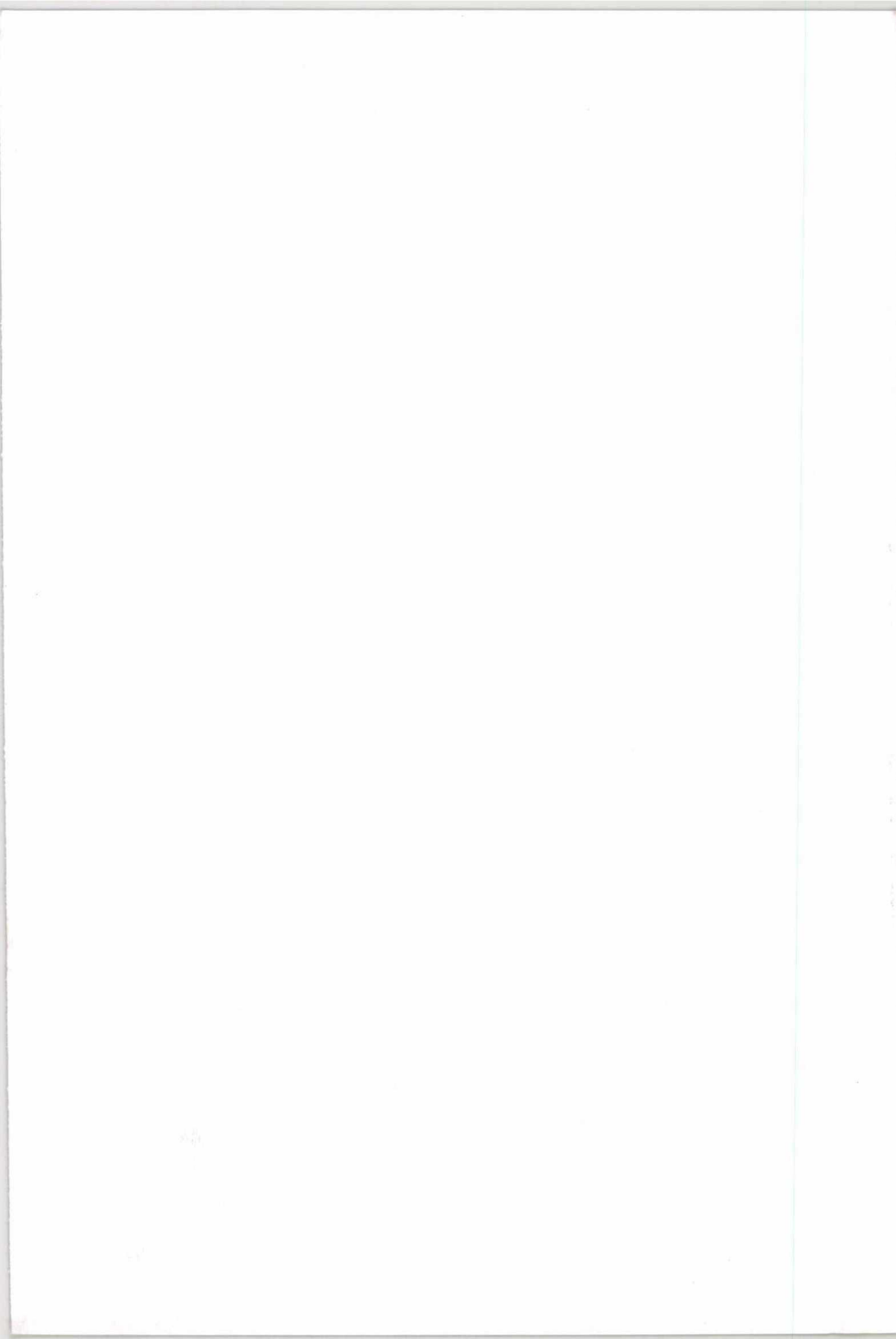
345	Lang	-	447	ns	621	perdon	-	729	Seul	-	837
346	leur	-	448	noche	622	pus	-	730	Soin	-	838
347	Levers	-	449	nom	623	putte	-	731	Solitude	-	839
348	Scopol	-	4521	nom	624	qui	Que 732	733	Souvenir	-	840
349	Ma	522	hul	Novembre	625	quo	-	734	Sainte	-	841
421	me	-	523	Novembre	626	quv	-	735	Souci	-	842
422	mi	-	524	Oit	627	quil	-	736	Sentiments	-	843
423	mo	-	525	Oient	628	qu elle	-	737	Septemper	-	844
424	mu	-	526	Oubli	629	quand	-	738	te	Ta	845
425	mon	-	527	Oblig	630	quietude	-	739	ti	-	846
426	moy	-	528	Ouvre	631	quiétude	Ra	740	to	-	847
427	mes	-	529	Ordre	632	re	-	741	tu	-	848
428	moins	-	530	October	633	ri	-	742	tourment	-	849
429	moins	-	531	Olesitce	634	ro	-	743	tendre	-	850
430	mettre	-	532	Oujaschub	635	ro	-	744	temps	-	851
431	mal	-	533	Pa	636	ru	-	745	trouble	-	852
432	martyre	-	534	Pe	637	roit	-	746	ton	-	853
433	maux	-	535	Pi	638	rt	-	747	tout	-	854
434	malade	-	536	Po	639	rent	-	748	tres	-	855
435	mieu	-	537	Pu	640	rejour	-	749	touché	-	856
436	mepris	-	538	Puissant	641	reflexion	-	750	tombeaux	Va	857
437	mojen	-	539	Public	642	rend	Sa 823	821	ve	-	858
438	mil	-	540	Peut	643	re	-	822	vi	-	859
439	mars	-	541	Pasien	644	se	-	823	vo	-	860
440	may	-	542	Pur	645	si	-	824	vu	-	861
441	monsieur	-	543	Point	646	so	-	825	vous	-	862
442	madame	-	544	Pos	647	su	-	826	us	-	863
443	Na	545	Promis	-	648	st	-	827	uniqu	-	864
444	ne	-	546	Parolle	721	stupir	-	828	un	-	865
445	ni	-	547	Pacience	722	sous	-	829	venir	-	866
446	no	-	548	Propos	723	sous	-	830	voshe	-	867
447	nu	-	549	Permis	724	sur	-	831	vos	-	868
				Perdre	725	scay	-	832	vie	-	869
				Penitence	726	soubaite	-	833	vivre	-	870
				Paines	727	souffre	-	834	voulant	-	871
				Paix	728	soulage	-	835	vez	-	872
								836	Varsovie	-	873

G 15. 9. d.

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Soóky Andrea
Műszaki szerkesztő Harcsár Magda
Borítóterv Szák András
Tördelte Hollós János

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Mi a közös a széteső házasságban élő és rokonaival pereskedő magyar költő, az életéért rettegő szerb kém, a tudására féltékeny erdélyi pénznyomó, a törököt és Habsburgot egyaránt megvető magyar nemes, a konstantinápolyi követeivel levelező császár és az olasz ügynökével üzenetet váltó érsek tevékenységében? Ezek a személyek a társadalmi ranglétra különféle fokán álltak. Bár mindannyian írástudók voltak, műveltségük erősen eltért egymástól, nem különben hatalmuk és befolyásuk a politika menetére. Mégis, mindannyian ugyanahhoz az eszközhöz nyúltak, amikor üzeneteiket megpróbálták megóvni a kíváncsi szemektől: a rejtjelezés technológiájához.

Példáik és titkosított leveleik régóta ismertek, mégis a most megjelenő monográfia az első módszeres feldolgozás a kora újkori Magyarország titkosírásainak történetéről. Olyan következtetéseket tartalmaz, amelyek a – rendkívül kiterjedt – forrásanyag szisztematikus gyűjtése és elemzése során fogalmazódtak meg. A könyv egyik legfontosabb érve, hogy a 16. és 17. században sokkal többen és többféle okból nyúltak a kriptográfia eszközéhez, mint azt a korábbi – elsősorban a diplomáciai gyakorlatra koncentráló – szakirodalom mutatta. Az ő leveleiket, társadalmi hátterüket és sokszínű céljaikat tanulmányozva válik lehetségessé, hogy a rejtjelezés történetét visszailesszük oda, ahova eredendően tartozik: a titkolózás kontextusába, amelynek kutatása az utóbbi évtizedekben a nemzetközi szakmai fórumok kiemelt témájává vált. Ezen általános megállapításokhoz a kora újkori magyar történelem kínálta gazdag forrásanyag elemzése nyújtja az érveket.

Emblémánk a tudás fája

balassi@balassikiado.hu
www.balassikiado.hu

9 789635 069514

